

71050

Libano

71050

71050

71050

*Vivida me movet Effigies absentis amici,
 Mentis at excelsæ pondera nulla refert.
 Doctrinam, ingenium, solidum si mentis acumen
 Vis scire in lucem proferet ipse liber*

Ioh: Groënevelt Med. Doct.
 E Coll: Lond.

WILHELMI TEN RHYNE

M. D. &c. Transfalano-Daventriensis

DISSERTATIO

DE

ARTHRITIDE:

MANTISSA SCHEMATICA:

DE

ACUPUNCTURA:

ET

Orationes tres I. De Chymix & Botanix antiquitate
& dignitate. II. De Phyzionomia. III. De Monstris.

Singula ipsius Authoris notis, nec non Iconibus illustrata.

11030

*Alexandri Pfisteri
sum.*

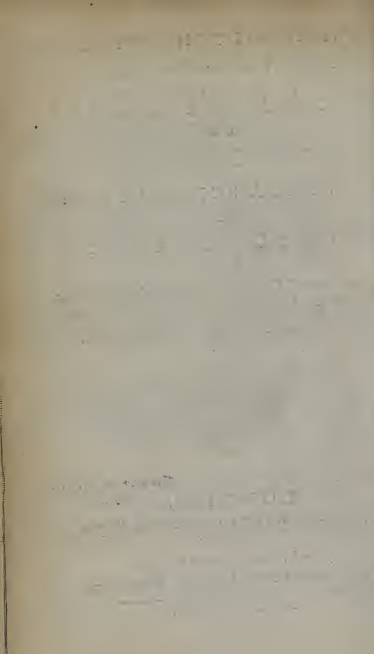
LONDINI,

Impensis R. CHISWELL, Societatis Regalis
Typographi.

Et prostat HAGÆ-COMITUM,

Apud ARNOLDUM LEERS, Bibliopolam.

M. DC. LXXXIII.

Nobilissimis, Amplissimis, Spe-
ctatissimis Viris, D.D. Orientali-
um Indiarum, qua BELGIS parent,
Præfectis Majoribus,

Nominatim Amstelodamensis Ca-
meræ Moderatoribus, Fatorum no-
strorum Arbitris;

Necnon Consultissimo ac Pro-
batissimo Splendidissimæ Socie-
tatis Advocato,

Optime de illa merito.

Amplissimi Domini,

P*Erlustranti mihi universas Ori-
entis Indias in orbem, ibidem-
que imperiosæ Majestatis Ve-
stræ, cui ipsi Reges totidem-
que gentes parent, nitorum venerabun-
da adeò inhasit formido, ut dudum
anceps animo volverim consilium, num
hic succisivi temporis Labos Illustri ve-
stro se auderet sistere Confessui: Sed*

Epistola Dedicatoria.

quæ Vestra sunt Vobis jure vendicatis, ergò hoc, Vestro in ministerio confectum opusculum, mearum in Indiis observationum primas, sueta benevolentia, in gratificantis animi symbolum, suscipiatis ac protegatis: Quippe dum primum Vobis nomen dedi, juraviq̃ fidem, multis me beneficiis beatum vidi: Dimissio, stipendium, sessio, juxta votum erant, & abundè suis providens Vestra beneficentia per immensa nos comitabatur maria, atque ubi ultra perreximus, nullibi invenimus finem: Sed dira fata hoc confestim interrumpere gaudium, ubi gravissimis cladibus truculenta lethi facies à tergo nos indesinenter sequebatur, plusquam centum funeribus mæstos, & tanto Vestro detrimento illacrymantes: Quisque suum obibat munus ipso etiam in munere quandoque caduus; ego meas ternis mortis minis succussus vices sustinui, parum refocillatus aliis opem pro viribus tuli, suffeci medelam; donec tandem exoptatum Bonæ Spei Promontorium nobis illuxit, ubi quasi è maximo naufragio (nec hac brevi ante ex triduana procella longè abfuerat) securiorem arenam leti salutavimus, Vestra iterum munificentia blandam & appositam seminecibus corpori-

Epistola Dedicatoria.

corporibus curationem nacti : Hic in profunda barbarie Vestri regiminis prudentiam mirati credidimus, nullum hominum genus Mundi gubernationi magis aptum ; Dum Vos, ibi rudis & indigesta dominatur anarchiæ moles, omnia mitigatis & ad molles nutus facile componitis.

Mitior erat ad Jacatrenses Batavos procurratio, amica exceptio ; hic, tot eluctati labores, præterita penè oblivioni tradidimus incommoda, pericula, strages ; Quippe portui Mercurius præerat & Pater Gradivus ; stant illic mercibus graves onerariæ rates, atque ditissima indies locupletant promptuaria, dulcia Patrii ararii solamina ; dam ex omni orbis angulo opulentiores cottidiè advehuntur : Huc Septentrio aurum sericumque ; Oriens pretiosa aromata, cinnamum Occidens & lintea (namque singula quis referat ?) transmittit : Quocirca non mirum, si exteris invidus hostibus Mavors, non appropinquari, nedum eripi, sinat acquisitas tot discriminibus, sumptibus, sanguine, gazas. Civitas insigni munita Castello ; splendidis satis ornata ædificiis, Templis ad sanctum cultum decorata, Curia,

Epistola Dedicatoria.

Nosocomio , Orphanotrophio , extra urbem Hierocomio , aliisque egenorum levamentis ; in plateas de more patrio disposita ; fluvio , alveisque ad sanitatem & vitæ usum exundans ; mœniis fossisque cincta ; omnigenis frequens gentibus, Mercurii imprimis alumnis ; dubium relinquit, An in benè fundata, melius porrecta & optimè jam stabilita, urbe structuræ ordinem atque comptum, an Rectorum sagacitatem ac prudentiam (quarum Vestrae leges, mandata, premia, fontes meritò habentur) magis miremini. Jacatra fluvius latissima ubertate in vicinos exudat campos ; illic amœnissimi horti & viridaria spectantem invitant civem, & incallescencia corpora gratissimo excipiunt lavacro : Nihil illa plaga viridius, ubi aterna viget æstas, & torrentis Zonæ ignes temperant rescientes maris flatus, nocturnus ros, & anniversaria pluvia ; privatorum quoque fundos frequentes fossæ & multigenæ in marginibus arbores sepiunt ; latissimi campi plures etiam præstolantur boves ; quod aratro subigitur oriza, saccharo, & omnifario arborum genere consitum ; ita ut ad illorum fructuum adspectum

non

Epistola Dedicatoria.

*non Semiramidis, nec Alcinoï, hortos,
neve dubiam Lucalli mensam quis faci-
lè commutaverit.*

*Honestis hisce deliciis licere mihi
magnam vitæ partem impendere exoptabam; Verum alia me avocabant munia, præsertim Prælectionis, Profectionis, Praxeos; Cum autem hujus terræ parum assuesfactus forem, indoli (quod sine valetudinis dispendio rarenter obtingit) post quinquemestrem moram, Nobilissimi Senatus jussu, Japonico itineri me accinxi, viribus fractus haud modicè; Ubi in transitu Poulouw Timahon (quasi dicas plumbi stannive insulam) aquam hauriendi ergò & commutandi pro linteamine & vetusto ferro fructus, gallinas, capras, pisces, aliaque antonæ commoda, appulimus, commodum navium, quæ in Septentrionem vectantur, portum; Ubi ipsæ etiam rupes & dura saxa arborum fruticumque vegeta semper densitate fertilescebant; oriza raræ distendebantur valles; Pisces an copia, an captandi commoditate, uberiores veniant, haud facile quis dixerit: Insulares hi, Johovitarum subiecti Regi, in ipsis etiam desertis non ita deferuere humanitatem, ut compositum regiminis Vestri in
hoc*

Epistola Dedicatoria.

hoc maritimo orbe splendorem non suspiciant & adorent fortunam.

Hinc itaque vela ventis dantes post sesquimestrem placidumque cursum Nangasackiacus nos excepit sinus ; ubi statim excubiales liburnas navium nostrarum puppibus alligari, quibusdam demi gubernaculum, singulis globos pyriumque pulverem, verbo, omnia vivido ac prompto rigore peragi : Illico autem noster Praefectus, cui ego ex nostratibus sociabar unus, Decimam, artefactam insulam, Hollandorum diverticulum, petiit, Praesidiariis militibus stipatus ac Interpretum grege hic, magno cum discrimine, urbem frequentissima populi corona (quam nos contuèundi curiositas coegerat) refertam, futuram verò mansionem nostram parco admodum Europaeorum numero habitatam, ingressi, quasi in extremum mundi angulum nos reiectos & ab omni hominum societate secretos, censebamus.

Ceterum Japonia, imprimis quam nos incolimus, Coufiouw, insula, rerum, quas victus exigit, ubertate satis felix, nisi fecundissimorum & inseram senectam degentium incolarum multitudo tenuia praestaret feracula ; quanquam assidua eorum sedulitas

Epistola Dedicatoria.

dulitas hanc alicubi mitiget indigenitam. Regio est montibus aspera, frugiferis vallibus, salubri cælo, beata, metallis dives, fluminibus, rivis, lacubusque undique irrigua; frequentes sylvæ copiosum fœco pabulum, fabrili artificio materiem, & in iis fera gratissima mensæ bellaria, sufficiunt: Piscibus scatet pelagus, atque magno egestatis subsidio universum fermè cibât imperium; ubi ad vilissimam etiam usque algam cuncta transferuntur ad usum & vitæ sustentaculum. Cives gravis & compositus vultus atque ad majestatem factus, parca loquela, magnificus gressus, elegans vestitus, commendat. Sed mira viget in artibus, in agricultura, diligentia, in illis nulli, ut existimo, cedunt gentium, in hac, seposito hortorum delectamento, quavis serviunt commeatui; stat mercaturæ suum decus, industria ac opulentia; prævalet, qua solus militaris ordo gaudet, Nobilitas; sui juris, quod stricte servat, Natio, non intestinis, non extraneis, inquieta bellis, advenas severe tractat & suas cogit ad leges.

*Hic igitur paratissimo obsequio & toleranti animo Vestro me invi-
lum*

Epistola Dedicatoria.

*rum servitio, Amplissimi D.D. Ma-
jores, Interpretes compellâre indies, &
sesquipedalibus de rebus Medicis ac Chi-
rurgicis exercuere quæstiunculis, quas
summus etiam in arte Oedipus iatriæve
Mysta vel vix expedierit; ita singula
dimidiatis verbis, balbutienti lingua
offensamine prolatis, mutilata, inepta
ac confusa erant; expostulare tamen re-
sponsa mea, quibus ingentes, contracto
tametsi stylo, conspurcare codices; quos,
tquam pretiosa gazophylacia, Nan-
gasackiaco Gubernatori (qui illos, ut
ferebant, ad Imperatorem convehēbat)
adornabant, tanto sapiusculè studio, ut
Vestris ibidem negotiis mora quandoque
injiceretur: Multum, fateor, horum
in nostris disciplinis, plus in sermone,
imperitiæ, aliquid etiam malevolis te-
chnis, in jam nominandi Dynastæ grati-
am commentis, tribuendum; Princeps enim
causa in indignabundo (puderet illum, si
rationes verè sciret, quas apud Japo-
num Magnates explicare, nobis saltem,
uti vereor, vix unquam dabitur) &
Nobilissimæ Societati malevolo Senato-
re, Inaba Mino, latet: Hic (veluti
ea omnia de suo Mino Homerus effa-
tur) furtivo partu natus, atroxque
apud*

Epistola Dedicatoria.

apud inferos judex sceptrum jam ferme tenet imperatque mari, quem ipsi quoque Reges procidui adorant; dum suis illecebris illaqueatus Monarcha sui nescit regiminis molem: Ille igitur clandestinis mandatis omni, quod, Vobis debitum, muneri impendere studebam, conamento tergiversabatur; at, ut nostræ fucum offunderet spei, nonnunquam ad majorum gentium agrotos aditum concedebat, in prima præsertim ad aulam profectione; negabat, sed clam, in altera; in qua tandem à nostro Præfecto, perspicaci Viro, petii, causas expiscaretur congruis modis; tentavit Interpretem (qui vanis eò usque promissis nos lætaverat) addiditque animum; Ast in secunda hac juxta aulam mansione evanuit illa expectatio; donec tandem paucis ante nostrum è Japonum terris discessu diebus Nangasackiaco Gubernatore valedicturi Præfecti nostri, ab illo hoc tulere responsi, quod, ut perhibebat, supremus Senatus ipsi notum fecerat; Me posse in Japonia permanere, posse etiam proficisci Bataviam; Consultius ergò & Amplissimæ Societati utilius judicarunt Rectores nostri, ut Jacatram reviserem; ego illo gavisus nuntio dictoque audiens, corpore licet ex horrenda

Epistola Dedicatoria.

renda ægritudine exsanguis & perimbecilli, sarcinas meas collegi, & velocitatis cursu amicos brevi salutaturus præteritas molestias dispuli, retrò sape spectans, num ingrata etiam nos insectaretur Japonia.

Ubitamen, ne deses tempus transigerem, in tanta solitudine (si populosorum versus aulam itinerum excipiantur labores) Musis me sociavi & Apollini Patri, atque multa observationum momenta (quæ, si major detur opportunitas, forsitan aliquando Vestris sub auspiciis lucem videbunt) congeffi, interque illa Japonum de Arthritide placita & curationem, succinctamque Acupuncturæ doctrinam: Illi studio primam apud Jacatrenses Batavos ansam dedit Vir pius, mihiq; post fata etiamnum enixè venerandus, D. Hermannus Buschovius V. D. M. cujus scripta ubi cum Japonensium praxi conferrem, magnum in iis defectum reperi: Mirabar etiam tunc temporis, excultissimam literis Europam, quæ stupendæ eruditionis ac experientiæ monumenta Hippocratis maximi semper fecit, post tot retro secula morborum ex flatibus originem sicco quasi transiluisse pede, cum illa quondam non modò comprehensu facilis Morborumque

Epistola Dedicatoria.

borumque causis enodandis præ cæteris appositæ, sed & veritati in omnibus, quæ corpori accidunt, apprimè consona, existat; ita ut meritò adversæ valetudinis omne vitium (protervè licet contradicat Scepticus ille Sanchez) in spiritu flatuque collocare placuisse Hippocrati Celsus testetur: Cur igitur tamdudum sepulta jacuit hæc veritas, ut neminem ad serium examen pellicere potuerit? An Cous ille Doctor tam profundè puteo illam immerisit, ut à nullo posterorum (multum tamen effecit Johannes Fiennus) effodi potuerit? Non ita, contrarium quippe ostendit Rev. D. Bushovius P. M. qui à Quinamensi muliercula primum edoctrus, quonam medio Arthritis curari debeat, operationis illius causas & effectus penitus introspectit, in Hippocratis sententiam spontè & insciè devergens; Egregium hic (quancquam extra scopum suum erat) bene firmatæ formatæque mentis indicium prodidit, quæ testimonii splendore non offuscatur, sed veritatem, contradicentibus quamvis singulis, amplectitur, eique adheret. Antiquissimum ergò hoc est, de morborum causis ex flatibus statumen; quod, quidem (non ibo inficias) primo obtuitu aliquantulum

Epistola Dedicatoria.

lum absonum videbatur, imò ita etiam ut in illud (sed invitatus) calamum strinxerim; Verum ubi pensculatius hæc examinarem & cum Hippocraticis præceptis, ratione ac experientia, conferrem, demirabar perpetim imitandam morborum ex flatibus ἀπολογίας; donec tandem Japonum terras ingressus, ibidemque multiplici rerum eventu persuasus in hoc dogmate sic stabilirer, ut ei omnem præberem assensum, malè bono publico consultum iriratus, si, in agrorum sanè detrimento, hæc documenta supprimerentur; atque hoc primarium nostri μαργεῖτε incitabulum fuit, quod suum de Podagra tractatum vel dialogum typis evulgaret; cujus exemplar, propria exarat in manu, mihi ultrò concessit; quod ne apud me sordesceret pignus, juxta præsentis seculi scitamenta (absit ambitio) expolivi, quosdam rerum apices retinui, ac latinitate donavi, meo textui commentaria (Hippocratis imprimis testimoniis, ad id studio conquisitis, corroborata) adjeci, & quod caput rei est, Japonum, Sincarumque ἱγχεῖναι suffulsi; illis enim, quod ad curandi methodum (ex qua maximum mortalibus resultat emolumentum) inventio competit, mihi stylus &

Epistola Dedicatoria.

Et ordo: Quod autem multa ab aliis mutuatus sim authoribus, non ille mihi fuit animus, ut priscorum sententiis novitatem eam oblinerem, sed Lectoris inservirem fructui, Et putatam fortè *μεγίστην* major maneret fides atque nitela; Quippe in telo aut gladio (cum Lipsio liceat proloqui) multum interest à qua manu veniat; sic in sententia, ut penetret, valdè facit robustæ alicujus Et receptæ authoritatis pondus; nec tamen arenam sine calce dare me opinor, sed verba Veterum (quantum saltem librorum in extremo hoc orbis angulo paucitas, vel memoria, suggestit) velut cemento quodam meorum vixi, Et dum Patriæ, amitorum hortatione, destino, illa horis succisivis relegendo hinc inde adauxi festinans.

Hæc igitur Vestro in ministerio conflatas, Nobilissimi D.D. Majores, Indicarum mearum observationum primitias, Magnificis nominibus vestris (quibus Et Rev. D. Bushovius suas quoque dicavit) ingenua devotione inscriptas, modo Vestro otio dignas, legatis, protegatis, Et, si hoc remedii genere (quod nemo speraverit) egeatis, utamini.

Epistola Dedicatoria.

Post exantlata ergo Japoniæ fastidia (ut fati mei in hisce oris, quod occiperam, filum pertexam) faustiore tandem omine Bataviam adventavimus, ubi quotidie recuperans vires pristinae in Chirurgicis ac Anatomicis exercitationi, supremi Senatûs indulgentia, denuò suffectus sum, quibus, ut par erat, insudavi non parum, sperans fore, ut etiam apud Indos in prædictis aliisque liberalibus artibus sufficiens non desideraretur, hic perquam necessaria, institutio; sed curiosæ primum, dein desidiosæ (si paucae eximantur) & mercibus potius, quam doctrinæ, intentæ, mentes hoc sanum abruptere propositum; hic enim altè sopitus jacet Apollo Pater, & Chiron Thrasionem agit; qui in publicum effutire novit, doctus habetur, peritus habetur; quocirca ne frustra his animum diutius cruciarem, rogavi, ut Nosocomio præficerer, voti statim compos factus.

Hæc igitur Deum munera nequaquam aspernanda sunt (ut Homericus Alexander Hæctori dixit) quæ tamen ab ipsis tribui solita multis volentibus non obtingunt: Namque plus ultra contendebam; ast quis casus illi obicem injecerit

Epistola Dedicatoria.

cerit conamini, vix valeo hariolari : Interim me Medica occupatum tenet Praxis, & intertalaria Vestro in servitio (cui me totum perlubenter dedo) negotia : Partem porrò mei habet Ecclesiæ munus & municipalis cura, non una : Reliquum autem tempus privatis colloco studiis, elapso anno Malabarico horto (cujus patrocinium suscepistis Amplissimi D. D.) meas lucubrationes (uti author docebit superstes) impendens ; & fortè in futurum alia mei moliminis indicia Vobis, D. D. Majores, transmissurus.

Sed ne forsan mearum partium præco habear, desinam patientiam Vestram propria (quod secus contra morem meum est) enarrando nimio opere fatigare. Hæc eam saltem ob causam Vobis, Amplissimi Viri, quasi in epistola formam, nota facere volui ; ut ab ipso meo ex Patria discessu de mea conditione casibusque certiores consueta beneficentia Vestrum (omni nixu devotum obsequio meo) respiceretis Clientem, qui Dum immortalem supplex veneratur, ut tandem carissima Patria optata fruatur pace, Perillustris, quæ Belgicis imperat Indiis, Societas, nostra Domina, sem-
(a 2) *per*

Epistola Dedicatoria.

*per vireat, semper vigeat, semper vin-
cat, gazas augeat; Vos, Viri Nobilif-
simi Mecænates, optimi, secundum cor-
pora, secundum animas, valeatis, atque
nos solita prudentia ac benevolentia
perpetuò regatis, ita orat, ita sperat*

Dabam Bataviæ

Jacatrenfium

30. Jan.

1679.

Vestræ Amplitudini

Dicatissimus ac fidelis servus

Wilhelm. ten Rhyne.

Dichtkunstige 't samen Spareek

Tussen het Podagra en den Schrijver Door
den Eerwaerden Heer Hermannus Bushof, in syn
leven bedienaer des Goddelyken woorts tot Bata-
via op groot Fava opgesteld, en met bewillinge van
syn E. Overledens Godvruchtige en deugden ryke
Wedue Juffr. Elifabeth Pergejus hier bygevoegt.

Podagra Spreekt.

Ick, Princes van alle quaelen !
Tegen welck geen help te haelen
In alle Eeuwen is geweest,
Leefals noch gants onbebreeft.
'khees noch macht, noch list van menscheu
'k sal boots heerschen near myn wenschen,
Noyt sal Eenigh man bestaen
My in't velt te keer te gaen.
'k sal die, die haer derben moeyen
Myne dwingelandy te snoeisen
Plagen oock in yder lidt,
En myn pynen als een eldt
Al haer daghen aendoen kleven
Sonder oist van al haer leven
Ruft te voelen van Een smert
Die haer scheurt als 't Slot van 'thert
'k sal met knobbelen bekleden
En verderben al haer leden
Van de hooft scheel tot de voet
dat 's in 't bitterst van 't gemoet.
Sullen oock de uur beklagen
Datse dochten te belagen

Dijt het rijk van Sulcken Woest
 Die soo seer na waelke doest.
 — Die van alle oude Geuwen
 — Keyseren so forts als Leruwen
 Koningen van groote macht
 Paußen, Princen, hoogh geacht,
 Hebb geleert dat v' Artzenyen
 Niet en helpen, maer wat schreyen
 Het Een tay gedult berseft
 Mooz myn Ebel alst haer quelt
 Ik sal Budeum mi maer noemen
 Die wel eer sich doest beroemen
 Dat hy raadt en middel wist
 Om door nieuwb'verdachte list
 Wy ten lichaem nistte stooten
 Schoon 'k myn Selven hadd' beslooten
 In het diepste van de leen
 Dock omtrent het kreupel been
 Die ick soo hebb oëtrompelt
 Soo in 't pekel natt gedompelt,
 Soo geplaaght van kruisn tot hiel
 Dat hy niets gesonts behiel.
 Ick ben niet gewentte groeten
 Genigh Woest, sy alle moeten
 Wy op 't eerste kleyn hermaen
 Aerdichlyck ten dienste staen.
 Als ick plaets in haere leden
 Boven, midden, of beneden
 Selfs in 't Lidt maer van een Lee
 Hebb genoomen, wat een Wee,
 Wat een kermen: Ho! Wat troepen
 Doegts worden opge roepen.
 Reysen stueks te post naer't hof
 Gek in hope, of hy stoff

Apt mocht binden, om myn smerten
 Te versoeten, maer sij terten
 En verbittern maer het quaet
 Het haer hulpeloos Raet.
 Ick koom inder Princen hoven
 Als't my lust her ingestoven
 Het hoe naenwen Macht besett
 Zeed ick in haer Cabinett,
 En doe haer op mijn genaken
 Dickwils schreuwen En onwaken,
 Dat het hoffgesin verbaest
 Weent dat haeren Heere raest,
 Ja de scrybaert van hen allen
 Werfick moedighlyck aenballen
 Als getnygen kan Ze reer,
 Dapper Keyser, Werelts Heer.
 'k loog wel eer metboller kelen
 Al de Grieken uist, die helen,
 En genesen meenden 't quaet
 Selfs den Onsen Hippocraet,
 De Latensch en Arabieren
 Hoefde ick niet meer te bierem,
 Celsus, Plin' en Lielliaen
 Largus en Aureliaen
 Avicenna, albucasis
 Mesue, Avandroas Kasus
 Valy-abbas, Isaack
 Staek ick 't samen in myn saek
 Weon selfs, hoe seergepresen
 Vlucht my nimmer te genesen,
 Aesculapius hoc groot
 Wist geen raet in desen noot,
 Hebb ick niet myn klanc Cardanus
 En den kloeken Lucianus

Agtgelebert volle stoff
 Om te singen mynen loff.
 Wat syn dit hoor nien we basen,
 Die my aen het oore rasen,
 En nyt roepen dat myn macht
 Wert be snoeyt door haere kracht?
 Dat ick lang genoegh de menschen
 Near myn Lust en wreede wenschen
 Heb geppnighden gequelt;
 En myn Ryck naer 't eynde helt.
 Dat het Middel is gebonden
 Waerdoor dat in koften stonden
 Ick werdt nyt het lyff gesaeght
 Als het maer den Arts behaeght
 En den Lyder will verdraegen
 Sond ick soo op haer behaegen
 En genoeghen strycken gaen?
 Hooft veel Ger naer 't laest vermaen.
 God alleen is 't op wiens woorden.
 Ick niet maghtighben't antwoorden
 Ick en ken geen Eenigh man
 Die my boeten spaken kan.

Des Auteurs Antwoord.

Godt is 't, die door eygen krachten
 Al kan nyt het lyff met machten
 Vanuen, hoe vast dat ghy woont
 Als my Iesus heeft getoont.
 Dat was als een God genesen
 Sonder middel, hoogh-geprezen
 Sy syn naem in eeuwigheyt
 Die door synz vriendelyckheyt

Nath. 8. 9.

Wy den wech heeft aengewesen
 Om van uerlost te wesen
 • Of van uleer swaere pijn
 Immers haest be bryt te syn
 'k sal uoopenlyck besoecken
 En uit lagen niet herkloecken
 'k sal wonder Dogen gaen
 In myns Heeren Jesu naem
 Al seën kryslman van syn bende
 (Die gy wel hoor desen kende
 Als Wasal van uwen troon)
 Gaer die unu van de kroon
 Roem en Eer sal gaen versetten
 Ja tot in het stoff verpletten,
 Siet het kruyt in myne haut!
 Kruyd dat hier de kroone spant
 't welck ontfeccken uwe pyne
 Doet in Eenem roock berdwynen
 Dit is't byer dat uwel haest
 Uyt het lyff jaeyht als verbaest
 Soo ghy in myn voet gaet daeren
 't byer sal daer van daen u haeren
 En u bannem nyt de plaets
 Die het teeckend hoor de faets:
 Soo g' in Elboogh, knye en handen,
 Heup, hals, Schouderen, oock tauden
 Of in Eenigh anderlidt
 Set uc rasende gebidt.
 't Kruydt hoeft maer de plaats te weten
 Waerghy neder syt geseten
 't sal u als een los gerucht
 Doen berdwynen in de lucht;
 't sal de aldercherpske pyne
 Van uc snooste stercyuen

Onder oogen verben gaen
 Jae daer ma'en ruyme baen :
 'I gaet de gicht soo moedigh tegen
 Als een dapper man den degen,
 Ja het balt daor plotslyck op
 'I gaet haer sitten opden Cop
 Wiens parfuymen, reuck en aessem
 'I Zipperlee dwinght in Een waessem,
 Als een Sclchineschen geest,
 'I lyff te ruymen als be deest.
 Die dit reuck werck op d' Autaren
 Orsemaal na de lucht doet Waren,
 Van het selste steretyn
 Is verlost van alle pyn.
 Podagra ! wie sal gelooben
 Dat ghy in der Heeren Hooben
 Langer blyben sult als gaff
 Daer ghy wel wert opge pass
 Het dit Reuck werck laet de machten
 Altytigh nae dit reuck werck trachten;
 Want geluckigh is de mensch
 Die het hebben mach naer wensch
 'I Wyer han't wreeds gloeyend Pser
 Seemt Europa (als niet wyser)
 Om de gicht te keer te gaen
 Als de outheyt heeft gedaen :
 'I schric het Pser te gebruycken
 'I quact is lichter te outduycken.
 'I Wyer dat dese byant Stuyt
 Is in wolle van een krupt
 'I welck door 's Heeren milden Zegen
 Groeyt op vele Heeren Wegen,
 En seer schoon aen Elcken kant
 Van myn waerde Waderlant :

Conſinginne ! krupt gepreſen
Alwe deught en edelweſen
Moet ſy kenuen, en haer kracht
Die u met haer naem bedacht :
Edel Mora ! den Japander
En Chinees en keut geen ander
In haer uytgeſtreekte ryck
Wol in krachten u gelyck.

Naspraeck tot den Leſer.

Ghy die oyt hadt onder vonden
E Podagra ter doot te wonden
En de menſchen te outlaen
Van de pijn, daer uyt ontklaen,
Wierdet naer der Princen Voven
Om daer haere konſt te loben
Wegh geſonden, daer gy dan
Quamet Ceuwich kael daer han.
Maer dit Wyer ſal niet bedriegen
In dit Wolwerck, noch beliegen
Synen meeſter, neemt de proef
Doe die will tot ſyn behoef
Toets de geest van deſe Wolle
Ik wedd', ghy ſult, ja oock ten volle
Het haer ſmoockſel is gedaen
Voelen alle pijn vergaen.

Door Herm. van Buſchoff

de onde, geboortich van

[Utrecht, en Predikant.]

Op Batavia.

**Objectiones*

Marginalis responsio, Quam Venerandus D. Hermannus Bushovius in valetudinario lecto paucis ante obitum septimanis ad objectiones Wilhelmi ten Rhyne regessit.

(a) Articulus est diminutivum ab artus.

(b) Arthritici aliter judicabunt.

(c) Hoc vocabulo multis de causis utor, ut in ipso tractatu meo contueberis, ut arthriti ab aliis tumoribus fluctulentis discriminetur.

Objectiones Extemporaneæ, quas Wilhelmus ten Rhyne Med. Doct. &c. Reverendi admodum Domini Hermannii Bushovii, apud Facatrenses Batavos, dum viveret V. D. M. fidelissimi, petitione soli illius Arthritidis definitioni oggessit.

A *Rthriti* est artuum dolor; mallem dixisse (a) articulorum; quippe ἀρθρῖτις ἀπὸ τοῦ ἀρθρον (per quem omnem articulationis speciem Græci designant, ut ex Galeno de ossibus constat) derivatur.

Dolorem hunc equidem sensibilem, sed (b) non omnes aggritudines doloris sensu superantem existimo; quoniam, uti vestra etiam tacite indicat hypothesis, in articulorum dolore solutio contigui est, cum tamen solutio continui majorem necessario dolorem secum ferat; quamquam doloris protelum altiora sui vestigia memoriæ infigat; ubi intensissimus in ossium fracturis dolor in stuporem nonnunquam demigrat.

(c) *Doloris contumacia* mihi quidem specificam differentiam (quæ tamen in definitione maxime requiri-

quiritur) non videtur inferre: Adeo ut (d) distensio potius, tanquam verum causæ hujus morbi effectum, hujus mali indolem explicaret; si hæc imitanda foret opinio.

Articularem dolorem non semper (e) *intrinsecè delitescere* (etiamsi ejus causa talis esset) ex nodosa patet Arthritide.

(d) In hac scilicet distensione consistit vera Arthritidis apud me essentia.

(e) Arthritis sic se semper habet; nodi autem tophique hujus morbitantummodo symptomata, ex genuina Arthritidis causa non exorientia, existunt.

Tumorem pro genere definitionis introduxisse, idem est, quam si incertum pro certo, hypothesis pro demonstratione, haberetur; quoniam genus definitionis cum definito (f) identificari debet; sicut dolor (non tumor) cum Arthritide; illa enim propria sunt quarto modo: Quocirca probatissimi authores Arthritidem semper per dolorem, tanquam genus suum, definiunt: Vide Fernel. pathol. 6. 18. aliosque: Atque Arthritidi tumoris nomen non convenire constat ex unanimi Chirurgiæ scriptorum consensu: Profligat etiam genericum tumoris vocabulum Galen. 6. de differ. morb. Ubi Arthritidem intemperaturis cum pure accenset; differentiam desumens ex diversitate materiæ peccantis. Momentosæ objectiones ex 1. cap. 2 part. Chirurg. Aqua-
pen-

(f) Identificari debet cum Arthritide tumor.

(g) Non in erroribus suis.

(h) Arthritidis causa instrumenta motûs, nisi per accidens, non lædit; quoniam ubi flatus in has partes irruunt, spasmus excitant.

(i) Cephalæa æque ac Arthritis ab hoc flatu derivatur; ut in meo tractatu videre est.

(k) Nego, ego Arthritidis causam unquam in articulos descendere.

pendentis mutuari possunt, si quis Doctores nostros (g) sequi satâgat: Sed detur hoc, *Arthritidem esse tumorem*; Quomodo parvus dici potest tumor, qui sæpenumero terrificis nodis tophisque (h) motionis organa infestet & in munere impediat, cujus termini in artuum extremis demum dantur? Nam tametsi authores Arthritidis differentiam principem ab affecta parte (unde Podagra, Chiragra, Ischias, dolor homoplatae, &c.) deducant; Cur non tam (i) cranii verticem, quam extremum pedis pollicem (quem plerumque primum ferit) inquietat? Cum tamen una eademque membrana obcinguntur: Quinimo, cur cranium non prius & vehementius, quam pedis pollex, dolet? Cum hic etiamnum carne exiguisve musculis, in prophylacticam affectæ partis fomentationem, vestitur; illud vero intra membranarum duplicaturam flatus hos facilius excipit; Cum, juxta Hippocratem lib. de princ. §. 4. Cerebrum sedes & metropolis frigidi & glutinosi sit. An vero in causa sunt (k) articuli, qui firmioribus repagulis ac retinaculis flatulentum hunc hospitem firmius tenaciusque incarcerationum detinent? Ubi tamen adeo parca Arthritidis vehicula (sive arteriæ, ut hæc hypothesis dicat)

dictat) reperiuntur, ut Galenus articulos
five ossium apophyses medulla nutrire co-
actus sit, si cum cæteris corporis partibus
communi vita fruerentur:

Si hunc porro tumorem in periosteo suppo-
namus (vide Lang. epist. de ἰσχυρόν)
magnæ tamen molis opus erit, scholarum
illud statumen destruere, quo docetur, par-
tes has spermaticas, hoc est, spermate
(quamvis novaturiens ille Barbatus id san-
guinis fero, quod Bilius suo Rori, attri-
buit, cujus veram cognitionem primus de-
texit acutissimus Malpighius in suo tra-
ctatu de polypo cordis, ubi causam ejus
continentem ex peculiari sanguinis portio-
ne derivat) nutritas ex sanguine alimen-
tum nullatenus nancisci: Quomodo igitur
hanc Arthritidis causam per arterias peri-
osteum inter & os (vias invias) insinu-
abimus?

Quæstio.
Num ossa sub suo
periosteo Venis &
Arteriis instru-
antur?

Ex frigido & maligno flatu ortus tumor.
Toto, me iudice, errant coelo, qui mor-
borum causas ex quatuor primis qualita-
tibus mendicantur, cum umbra cogita-
tionum suarum colluctantes; quoniam
fictæ tales causæ nihil reale in natura
rerum inveniunt; & concessio, quod
dentur tales, denominationem suam
à sola objectorum applicatione ac-
quirunt, uti latius in meis, imma-
turis licet, meditationibus in textum 24
Hippocratis de veteri Medicina ostendi;
Cui Hippocraticæ doctrinæ vel hilum
addidisse, idem foret, ac si quis post
(1) Home-

(l) Idem ego de Hippocratis libro de flatibus ausim dixisse.

(l) Homerum Iliada scribere conaretur; Ex illo enim Hippocrataeo dogmate de veteri medicina singuli *ιατρειας* alumni veras morborum causas expiscari possunt, prout externis sensibus (genuinis sensibilibus proprietatum seu qualium Hippocraticorum iudiciis) dignoscuntur & discriminantur. Sed demus aliquid huic peccanti, *malignitati* videlicet & *frigori*; quomodo igitur cohaerent, *siccitas*, *frigus* & *malignitas*? quæ si in eodem agente statuuntur, veræ veneni qualitates existunt. Si *tumor* ille *siccitate* culpatur, cur igitur humorum affluxu in pejus vergit Arthritis? Quare etiam auctores articulem morbum rheumatismis & catarrhosis affectibus accensuerunt? Si vero *frigore* noceat ille *tumor*; quomodo tum firma & tenacia membranarum latibula & abstrusas cavernas penetrabit frigoris lentorisve sodalis? Frigus enim adstringentiæ, coagulationis, obstructionisque author & asclela communiter existit. Igiturne hunc in finem frigus è corde (calidi innati fonte & fomite) *per arterias* evocabimus? Si

(m) Potest equidem discrimen esse inter malignum & venenatum.

(n) Quoniam Arthritidis causa hoc sibi percellere habet, ideo illam contumacem voco.

(m) *malignitate* degeneret *tumor* ille, illius causa etiam maligna & venenata sit oportet; illa enim maligni vulgaris apud Medicos significatio est, quorum saniores maligna culpant aëris miasmata, quæ primo oris halitum, hinc pulmones, inde ipsum cor, inquinant: Neque etiam de natura flatus est, (n) tamdudum parti alicui inhæ-

nhærerè; cum tamen nullus reperiatur halitus vaporve qui non citò coëat & in liquorem convertatur; uti ipse in suo de flatibus tractatu (quem hic in patrocini-um vocas) Hippocrates docet; siquidem spiritus compactus in aquam transmutatur & per meatus penetrans extra prorumpit, eodem plane modo, quo à ferventibus aquis vapor elevatur, si obstaculum habeat, ad quod impingere oportet, pinguescit ac condensatur, guttæque destillant ab his corporibus, quibus vapor ipse fuit impactus; atque hoc per capitis dolores in febribus stabilit. Si quis hisce Pleuritidem spuriam opponat, comperiet nihilominus, illam (o) non ita tenaciter affectæ parti insidere, nisi forte causa illius (fortasse halitus flatuve) humores inficiat.

Si hujus flatus (p) natalitiâ *expulsiva cordis facultate in arterias* deducamus, hæc labes vel ex ipsa peccante materie vel ex vasibus necessario peti debet. Arteriæ nullum, præter sanguinem contentum agnoscunt; nisi quis forte aliud in corde (q) quam sanguinem ostendere posset; Cum, ut rudi similitudine utar, cum (r) cocta cerevisia comparari possit, quæ in cerevisiaria officina ex cortina per refrigeratorios canales derivatur; quamvis illic halitus percipiatur & vapor, quia canales illi aperto patent aëri, ubi arteriæ semper & ubique sanguine replentur, uti ex illarum opere constat.

(b)

(o) Quod etiam si ita sit, attamen contumax malum Arthritis est.

(p) Respice tractatum meum de podagra, ubi ejus natalem locum offendens, quomodo scilicet probabiliter generetur, & ex qua materia, non ex sanguine in ipsis vasibus oriundo.

(q) Id in sanis, non in ægris, verum est

(r) Vereor, ne hæc analogia claudicat; nullam enim in corde sanguinis coctionem agnoscō.

Si

(f) Respice meum de podagra tractatum, & videbis, quomodo flatus ille in venis, in corde, in arteriis, hospitetur, ita ut cum sanguine in unum & continuum corpus nunquam coalescant.

(t) Id assero juxta communem opinionem.

(u) In hac palestra pro me militat Jac. Baccius de motu cordis.

(m) Id vestra dominatio cum tempore probe capiet, etiam si via illa corporis, non mentis oculis, occulæ fiat.
(x) Ego equidem, non vero quem præ manibus habemus morbus ei opinioni adfentitur.

Si flatus hic (f) sanguini mixtus sit, vel ex venoso sanguine proveniat necesse est, qui in suo regressu ad cor revehitur, ut de novo vitali illo igne effervescat, quo reddatur aptus, ut ad extremas usque partes, in earum nutrimentum, dimitti queat; vel ex chylo, qui in sinistram axillæ venam se exonerat & sanguini miscet: Quapropter non probato horum ullo, sponte cadit hypothesis illa.

(t) Facultatem expultricem pro (u) causa principali & efficiente introduxisse, hodie est sub umbra occultarum qualitatum delituisse. Reperiuntur in sanguine particulae, quæ blandam luctam (effervescentiam vocant aliqui) excitantes vitalem calorem foveant, genuini in corde motus sanguinis auctores. Inspice ovum primis incubationis diebus, & inde pleniorē indaginis ansam arripies. Sed totum hoc examinis momentum exquisitiore judicii libra pensiculandum foret, si hujus rei ponderi fieret satis.

Ab ossibus periosteæ vi divellit. Itane (m) tali virtute posset flatus, ut solutionem continui efficere queat? Ubi viæ, quas transire debet, reconditæ sunt: Cum natura, ubi bene constituta est, humorem (qui veteribus (x) Zynoviae, modernis lymphæ, quam Angli Medici cum succo nerveo sæpe confundunt, nomine inclytus est) ad faciliorem articulorum motum collocavit. Hæc equidem conjecturæ Veneræ luis symptomatibus, tophis videlicet, congruenti-

us convenirent, in quibus *dolor* non modo *acerbus* est, sed & verus *tumor*, locum habet: Atque hæc cum Physici cujusdam Galli opinione congrueret suppositio, qua dolor omnium morborum genus summum statuebatur, isque vel ad venereum contagium vel ad febrilem intemperiein relatus. Hæc porro longius produxisse aversionem crearet castis.

Si cutis & internæ corporis membranæ nihil aliud sint quam vasa (venæ, arteriæ & nervi; venæ & arteriæ, quia nutriendum sanguinemque fundunt, nervi, quia dolent, læsi) expansa; vel, modo porro suspicari liceat, si cuti & membranæ (primarium doloris subjectum) à cerebri meningibus (quibus pericranium, ut veterum opinioni aliquid etiam indulgeatur, accenseri forte possit) ortum ducant, ut doloris sensum ad cerebrum tanto facilius deferant; ubi cerebri illas membranas innumeris exiguisque sanguinis vasculis intertextas reperit Anatomes peritus, ut in medullæ spinalis origine videre est, præsertim in recens decollatis vel patibulo suspensis; (γ) quomodo *arteriæ* talem *flatum*, utpote *frigidum*, per & in membranas, nedum firmiter tenaciusque *periosteum*, transferre & effundere poterunt? Ubi sanguinis vascula (ε) hiantibus osculis (his præprimis in partibus, quas natura adeo firmas formavit, formatasque firmavit) nihil omnino exonerant recipiuntve, uti de vasculis lacteis probabiliter dici potest: Reticularis autem sanguiferorum

(γ) Hæc sane possible sunt, præsertim facultati expultricis.

(ε) Id non probatur; ego enim contrarium probabilis, uti etiam de vasculis antedictis, existimo.

(a) Colario vel filtratio penes me nullum subiectum nullamve probabilitatem, multo minus certitudinis probationem, invenit, utpote Baccii sententiæ in his adsentientem.

(b) Arthritis non nisi per accidens motionem artus lædit, &c. materia autem illius nunquam in ipsos articulos transmeat.

(c) Nodi artuum motum non semper impediunt; qui ex ipso tracta-
a meo patet.

rorum vasorum structura est, quam si accuratius delineatam velis, inspicias anatomico vultu arboris plantæve folium, in quo singulæ fibrillæ (quæ unica sunt alimenti vehicula) membranas obtegentes non penetrant, sed mutua anastomosi semet excipiunt; adeo ut quis haud perperam suspicetur, membranas subtiliore sanguinis portione in modum (a) colationis filtrationisve (uti liquor per cetaceum transit) nutriri (simili fere pacto, quo quidam de aspera arteria opinantur, illam peculiari quodam latice, per illius poros transfudante, humectari, ut ad reddendam vocem perpetim lubrica existat; quoniam vel minima acrimonia laceffita tussim creat) fecus enim in indefinitum foret procedendum; alias minimum vas aliud se etiamnum minus vasculum, quo alimoniam reciperet, obtinere deberet; quod implicat contradictionem.

Ad artus eorumque imprimis articulos expellitur flatus. Si, de quo hic sermo est, morbus idem est quod Arthritis seu articularis dolor, non *imprimis*, sed unicè & semper, *artus eorumque articulos* invadet & iis inhærebit; verum non ita circa, quam quidem in, ipsos *articulos*; Nam quomodo fecus (b) artus affecti motio Arthritide lædatur vel depravabitur? Si Arthritidis materia in ipsos articulos subrepat. Si quis post ossis fracturam (c) callus regeneretur, illius membri motus non vitiabitur (si scilicet fracta illa pars cum opposita sana longitudine quadret) si fractura

Etura circa, id est, extra articulum ex-
stiterit.

(d) Cui interstitio impactus flatus hic ini-
bi tenacissimè heret. Non est de natura
flatus adeo tenaciter parti cuiuspiam inhæ-
rere, nisi in liquorem transmigret, ut
temporis diuturnitatē contingere necesse
est, præsertim si frigidioris indolis existat,
calidior enim (si talis reperiatur) flatus
dissipationi aptior est (e). Quinimo talis
flatus (ex arteriis oriundus & per conse-
quens sanguinem pro suo fonte & origi-
ne agnoscens) non modo in liquorem, ve-
rum etiam in duriusculam substantiam
(vitro non absimilem duritiæ suæ; prout
Bilsius hoc tanquam validissimum argu-
mentum infert, probare studens, sangui-
nem nutritioni nihil conferre) transmu-
tari posset, prout in podagræ nodis con-
spicuum est, aliisque tumoribus, quos
credula vulgi superstitio sagarum arti af-
fingit, in quibus acus, carbonēs, metalli
scobs, aliaque miræ texturæ corpuscula
nonnunquam inveniuntur, prout pec-
cans sanguis in sua coagulatione variè
concrescit. Excoque sanguinem & post
vaporum aliquot fumigia incrassationem,
coagulationem, concretionemque illam
observabis; quod etiam vel in sola parte
sanguinis serosa (quæ quidem maximam
cum flatibus in corpore humano commu-
nionem habet) perfici potest.

Tenerrimi sensus membranam, periosteum.
Ego illam tenerrimi sensus membranam
existimarem, quæ læsa non modo inte-

(d) Huic jam su-
pra responsum est

(e) Hic in obscuro
mecum, sentire
impos, dim'cat
dominatio vestra.

grum corpus dolore afficit, sed & cerebrum vehementius succutiendo delirio aliisque malis exin infestat, cor invadendo febres excitat, stomachum nausea vomituve laceffit; quocirca illius vulnus lethale eventus ipse indicat: Huic equidem sententiæ faciliè suffragaretur, sed hac conditione, ut ulterius perscrutari liberum esset Stenonis illud de diaphragmate flatumen, quod veritati proximum esse videtur; quamvis Steno diaphragma musculis accenseat juxta autopsiæ fidem; namque illius fibræ triplici ductu tribusque in locis in hac duplicata membrana concurrant; quocirca ego, pro *tenerrimi*, teneri, dicerem.

N. B. Hanc ego qualitatem ad meas hic quidem voco partes; sed expultrix facultas ab agente & dominante anima dirigitur.

Divellit atque distendit, Naturæ lex est; Agens patiente debere esse validius; quæ ergo, quæso, proportio est, inter agentem flatum & patiens periosteum, firmum illud & tenax ossium velamentum, quod non nisi vi ab ossibus divelli potest; cum tamen flatus ad minimum tenuissimæ etiam membranæ obicem repellitur atque cedit? Quapropter non allubescit illa, quam infert Reverentia vestra, analogia & proportio inter flatum & membranam patientem. Sed forsan flatûs malignitatem hic in auxilium vocas, ita ut minima malignitatis illius labe, periosteo affricta, hoc tumefiat, atque sic intenso doloris sensu affligatur. Ita est, atque ego in quodam insecto, saliginea videlicet musca, illius experimentum sæpius adverti; quæ in palustris
salicis

salicis folium involans infidensque extimam illius folii epidermida (si ita appellare fas sit) maligno perfodiebat aculeo, unde superior illa folii membranula ita extuberabat, quasi integra illa musca se illi insinuasset, cum tamen in dictum illius membranulae foraminulum, quod osculo suo, malignitatis spiculo inflicto, hiabat, feminine oviculum injectasset, quod dein lacinata illa epidermide iterum cooperiebatur, ut turberculum illud vermiculi matrix evaderet, qui postmodum juxta aligerorum insectorum transformationes varias formas induebat, uti alibi ex professo latius retuli: Vix mihi imaginari valeo, flatum hunc de quo nobis sermo est, tam malignis aculeis efferari.

Neceffe est Medico, ut morborum causas à symptomatibus distinguere sciat.

Ipsam membrum in suo motu impediatur. Parum facit ad cognitionem curationemve Arthritidis, si vitium motus in membro cognoscatur, quando illius ignota causa est. Præterea etiam necesse est, ut morbi (f) definitioni (quæ ex genere proximo & differentia specifica constare debet) pathognomonica ejus accidentia inferantur.

Hæc tumultuante ob negotiorum sarcinam calamo, deficientibus libris, non lectis cæteris, excepta sola definitione, invitatus mense Junio 1674. Bataviæ Jacatrensiū consarcinavit

Vester officio animoque Cliens

Wilhelmus ten Rhyna.

(b 4)

Extract

(f) Si definitio hæc mea cum regulis logicis non ita conveniat, scias, me de eo non adeo sollicitum fuisse.

Extract uit een brief, geschre-
ven An den Eerwaerden Heer Her-
mannus Bushof, Bedienaer des God-
delyken Woorts tot Batavia,

Myn Heer,

Het was ue wil, die ik hoor een va-
derlyk gebod aennam, myn pen tot
een tegensfel van ue gepolyst Gicht ge-
schryft (waer van het ue behaegde my dee-
lachtig te maken) niet min beleefdelijk to
bergen, als myn dartele tegenwerpingen
heuschelyk en sonder aenschoot opte nee-
men: Myn diwalende besicheden leden
doenmaels geen ordentelyke naelesinge,
noch naukeurig ondersoek; het strekte
my naemaels tot een bermakelyke nutti-
cheyt ue schryften, die maer een ruw
ontwerp in myn gedachten hadden, on-
partydich te esen ente herlesen; Soo my
de gelegentheyt niet al te warfch is,
sal ick metter tyt eenige bloemjes van
typer aenmerkingen in den tuyn van
ue bysonder-geboelige en seldsame, doch
niet minj deffige, gepeynsen byboegen,
misschien waseunden die ook een reuk
van myn dienstplichticheyt in ue 't my
waerts genegen inborst. Ik hebbe
tot noch toe alle mogelyke vlyt aenge-
went, om van de Japanders te weten,
wat sy daer van wisten, maer de besiche-
den, die sy wegens des Ed. Compf. han-
del

del hebben ; hebben haer daer in sus
betre weerwillich gemaect ; daer sy
van selfs, qualyk door harde afsparfigen of
beleefde aanbiedingen van bergeldinge,
seer ongaern iets van haer wetenschap-
pen of konsten meedeelen : Ik sal te gele-
gener tyt myn best doen, om wat moge-
lyk is te onderzoeken, en niet nalaten
ue alles te openbaren, ook met cenem,
op ue begeerte, haer onderrichten, wat
eenoordeel dese inbandinge de gichti-
ge aenbrenyt ; doch daer syn sy kundig
genoeg van, gebruykende de inbandin-
ge by nae als een algemeen hulp-middel
in haer meeste stekten en in alle uiterlyke
gebreken, daerom sietmen haer over het
gehele lichaem allenthalven gebant-
merkt. De geschorene hoofden syn veel
sinkingen onderwoypen, welkers aen-
stokers (de winden en dampen) het
huyt door die edele Moxa uytduyft. Een
des Ed. Comps. Opper-Tolken quam
my, hooft hooft dat de sluyt Saxenburg hier
aenlande, al hinkende besoecken, seggen-
de, dat hy het voet-eubel had, soo dat
hy de trappen qualyk op of af kon, en
genoot-saekt was, by een stok te gaen ;
Des anderen daegs quam hy wederom
onbelemmert in syn gang ; welke por-
saek en schielijke veranderinge ik ondersocht,
en vond syn knie meer dan op twintig
plaetsen gebant en bepleystert : Doen
wiert ik hoe langer hoe meer in de won-
derlyke werkinge van dat heylsame ge-
neesmiddel bevestigd. Soo God krach-
ten

ten en gelegent heyt geeft, sal ik my beblu-
tigen, ue boekjen op een genees kun-
dige leest te schoeyen, niet, om datter
het fateoen aem ontbreekt, maer om het
selve nae debyse uitpluyfingen der heden-
daegse wat te schikken; daer my de ou-
heyt van groter gewicht dunkt te syn.

Nangasacki den
19. Octob.
1674.

Uw dank en dienstschuldige

Wilhelm. ten Rhyne.

Post-

POSTSCRIPTA

Quæ Wilhelmus ten Rhyne Reverendi admodum Viri D. Hermannii Buschovii V. D. M. Tractatum de Podagra legendo obiter notavit, epistolaquæ inseruit.

Opinionem hanc à primis Medicina fundatoribus haud aberrare, nec esse novam, patet abunde ex Hippocratis libello de flatibus, Johanne Fieno de iisdem, tum nostri hujus tractatus locis variis, imo hujus ipsius, in quem parum & breviter animadvertimus libelli p. 19. Adeoque sphalma est, ubi p. 12. dicitur; Si hanc meam de podagra sententiam cum Hippocratis placitis contulerit eruditus orbis, hæreticam censebit. Pag. 4.

In fine adjiciatur; Non semper obstare intensam humorum acrimoniam. Pag. 40.

Quippe demissi humores non perpetuo pollent ea vi, ut materiam dolorificam appropinquent. Quid nî? Cum & excoriare & erodere periosteum possint, subtileque transudare poros, acres humores. 41.

Post humoris appulsus dolor ut plurimum minuitur, non solum in Arthritide, verum & in odontalgia; imò verò in postrema crebrius. ibid.

Hydrargyri infelix usus est in Arthritide; quin è contra quandoque felix & tuta medela. 47.

Artificiosa admodum Moxæ preparatio est. E contrario 52.

Postscripta.

trario vulgarissima, lippisque & tonforibus nota; sed *Moxa* adhibitio circumspeditionem, inurendorum locorum, electio artem ac prudentiam requirit.

ibid. *Præparatio eadem tanto non est in pretio, ut peculiarem cum Moxa mercaturam*(quod nunquam testabuntur oculati) *exerceant cum Sina tum Japones*; ubi vis enim prostat, & quilibet parare novit juxta artem.

ibid. *In hac Moxa præparatione minime, sed equidem in prima inventione, nullatenus in frequenti usu, Sina præcellunt Japones.*

Pag. 53. *Aromaticos bacillos, quorum hic fit mentio, in universa Japonia ad Moxa comburium ego saltem nunquam conspexi.*

54. *In combusta stupa fundo cinereæ quædam reperiuntur faeces.*

ibid. *Humores sub cute ad incensam stupam decurrere nudo oculo non ita facilè nec perpetim animadvertitur,*

ibid. *Inustio hæc cuti papulas pustulasve communiter adfricat.*

55. *Incensa stupa quandoque ipsam cutem penetrat.*

ibid. *Inustio hæc in imbecillibus tenerisque corporibus ut plurimum non modo ter, sed sæpius; in validis vegetisque quinquies & viciès, imo quinquagies, quinimo pluries instituitur.*

ibid. *Inustio hæc dolorem nec semper mitigat, nec semper tollit.*

56. *Escara quanto ocys separetur purisque promoveatur ac aliquandiu continuetur excretio, ut delitescentes commodius exeant flatus.*

61. *Cæustica, videlicet potentialia; actualia enim certius, sed majori cum dolore, juvant.*

62. *Visitur potius phlebotomia, quam, utpote vitæ*

tæ deprædatricem juxta illos, execrantur Sinæ Japonæſque.

Infantes abſque multarum lacrymarum profuſione, imo cum commodo & ex facili inuſtionem hanc ferre, docet Japonia:

67.

Inter adminiſtrationis hujus *Moxa* requiſita locus inurendus (qui primario notandus, quin in cujus electione omne artificium hoc conſiſtit.) negligitur.

68.

Tanto molimine & aptitudine non eſt opus, ut artiſta ſive uſtor tot qualitatibus ſit præditiſtus, ut ibi docetur.

ibid.

Moxa quo vetuſtior, ut perhibent Japones, eo melior eſt.

69.

Non eſt neceſſe, ut Ampliſſ. Domini Majores noſtri ullam impenſam laboremve adhibeant, *Moxa* huic ex Sina vel Japonia comparande; Cum in Europa perquam abunde creſcat Arthemifia, nempe latifolia, quæ ficcata vera *moxa* eſt, præſcripta alibi methodo præparata.

ibid.

Aromatici illi bacilli, ſi eorum aliquis eſſet uſus, ornatui magis quam neceſſitati ſervirent; quocirca omnia, quæ de iis obſervanda recenſentur, ſupervacua ſunt.

Pag. 70.

Verum eſt, Japonum potentes ex ſandalo, ligno aloës (ſive *calambac*, quo maxime delectantur, ac carè emunt) imo ſuccino, *bacillos* aliquando curare conſici, non ut *Moxa* iis incendatur, ſed fragrans aliqua materies (præſertim lignum aloës) vivo carboni ſuperſternatur, ſive in proprias molleſque delicias, ſive in idolorum placamenta. Bacilli autem quibus cūrioſi ex plebe ad *Moxa* comburium utuntur, ex communi ligno (quibus cibum capiunt,

ibid.

Postscripta.

capiant, vel metallo, ut stupa figatur, erigaturve, ubi vel digitis suis vel ægri plagulæ parcere volunt, fabrefiunt.

71. Etiam si ad unius digiti latitudinem errēt in loci electione ustor, cura non procedit. Quod nec semper, nec ubique, verum est.

ibid. Loca inurenda visu & tactu dignoscit artifex: Quod sæpissime impossibile est; v. g. Si stomachus doleat, vel prostratus ejus sit appetitus, inustio super scapulas prodest; si vasa spermatica debilia sint & involuntaria adsit seminis effusio, lumbaris regio & os sacrum cum cominodo inuritur à Sinis atque Japonibus, qui adeoque singulares regulas de locorum cognitione composuere.

72. *Tumor arthriticus levi cutis elevatione, forma pustula, prodit.* Aliquando, non continuo.

ibid. Præter tactum, doloris sedem indicantem, alia multa, si non evidentiora & pathognomonica, signa habent Japonenses atque Sineses.

ibid. An Sinae ac Japonenses Arthritidi etiam obnoxii sint, vix operæ pretium est interrogare, cum nulla natio huic malo gravius sæpiusve succumbat.

ibid. *Gentes Mauritania.* Sphalma typographi- cum existimarem: debet autem esse Boreales, uti Sinae ac Japonenses sunt. Mauri enim ignem in medicina exécrantur: Qui vero pretiosissimum hoc remedii genus à longissima annorum serie obtinuerunt, Sineses sunt, non Mauri, post Sinas sequuntur Japonenses, hos fortasse præcedunt Ægyptii: Si igitur de Sinesibus ac Japonibus hic sermo sit, illi sane non fortuito, sed multo citius certiusque Arthritidem inurendo tollunt, quam ulla alia in universo terrarum orbe natio. Quod

Postscripta.

Quod porro ex *inertia* *pervicacia*, *superstitione* & *perverso ritu* *articularem morbum*, solo *casu* & *fortuna*, curent, quia quidem plurimis in locis, sibi à suis magistris *præfixis*, *inurant*; cum tamen *inustio* ibi *demum* cum *commodò* *administretur*, ubi *dolor est*: *Negabunt* *Sinæ* ac *Japones*, *indefinità* *experimentorum fide* à multis *retro seculis* *docti*, suas *inustionis* opere *regulas* & *locorum demonstrationes* cum *veritate* ac *consentiente* illi *eventu congruere*. Ubi autem non succedit *inustio* hæc, non *præceptoribus* suis, sed *propriæ imperitiæ*, id *imputabunt*.

Quasvis sine discrimine partes, sive Venas, sive arterias, nervosve subjacentes, inuri posse, inexcusabilem prævaricationem dicent citatæ jam sæpius *gentes*; Ea enim una ex *præcipuis* *inustionis* cum *Moxa* apud illas *præceptis* *existit*, *nervi nerveæque* ut *vitentur partes*; *vicina* *autem* *venis* vel *arteriis* *pars* *uratur*; quoniam multis & *majusculis stupis* *inurunt*. *Japones*, *metuunt*; si illa *vasa* *urantur*, *posse* *inde* *provenientia* *ulcuscula* *ipsas* *eorum tunicas* *erodere*; vidi etenim multotiens plurimos & *profundos* *ulcerum sinus*, *periculi* *haud* *immunes*, *immodica inustione* *productos*.

Morosa *fane contumacia* *Europæorum* *merito* in his *terris* *culpatur*, qui ab *ethnicis* *erudiri* *erubescunt*, *quasi* *ipsimet omnem doctrinam* & *naturalium rerum indaginem* *absorpsissent*.

Sinuosis ulceribus *quosdam* in *Japonia* *ocsumbere*, *illic* *ipsemet nonnunquam contuitus* *sum*; idque *maxime* ex *Medicorum* *Chirurgorumve* *inscitia*.

Nervorum, ligamentorum, &c. *vehementi inustione* *artus* *aliquando contrahi* ac *stupefieri*,
mihi

18

Pag. 73.

75.

76.

77.

Postscripta.

mihi non semel compertum fuit, quod supradicto adversatur statumini; respondet autem experientiæ.

79. *Scirrhus* difficillime tollitur urendo; nimiaque ac iterata inustio tophis sæpenumero nocet.

81. *Flatuum differentiam* apprime docet Hippocr. de flat.

83. *De podagra dentium* ex professo tractatum conscripsit Stöbelbergerus, uti ego tum temporis retuli.

89. *Jacobus Jona filius*, de quo hic fit mentio, postea, ut mihi aliorum fide constitit, in recidivam lapsus est.

In cæteris (quæ his, leviter reprehensis, plura sunt) in tractatu vestro à me subdelineatis, convenio.

Dabam festinanter in Insula Decima ad urbem Nangasacque, Hollandorum in Japonia sede, 10 Februarii 1677.

Wilhelmus ten Rhyne.

Wilhelmi ten Rhyne, M. D. &c.

DISSERTATIO
DE
ARTHRITIDE.

P A R S I.

Ætiologica.

EA demum vera Medicina est, quæ morbos ab ægris in totum tollit, & eorum vehementes impetus obtundit; inquit *a* maximus Græciæ Doctor. Verum ludit medicantes & ipsos sæpe deludit articularis dolor, Medicorum dictus opprobrium: Qui quo intimius afflictis partibus implicatur, eò & pertinacius hæret, & mordacius torquet. Huic itaque pernicioso & abditissimis corporis latifundiis incarcerationi, sanitatis hosti, eruendo ac destruendo acuenda sunt ingenii organa, iisque referendæ

a Hippocr. I.
de arte, §. 4.

(b) Ita ironi-
co vocabat
proverbio
Medicos, ex
sola librorum
lectione cru-
ditos, Gale-
nus.

randæ delitescantis adversarii fores ; persequendus est idem, & probabilitatis manibus detrahenda est larva, ut illius indoles pernoscat, atque ita nudus & inermis prodiens probatis experientiae telis confodiatur atque necetur : Impossibile quippe est, illi, cujus natura & vera essentia ignoratur, morbo congruè tutoque mederi. Atque hinc (pace præstantium etiam in arte medica virorum hoc dixerim) elusit eorum operam pertinax illud articulorum vexamen : Ubi multi, (b) ἐν βλάβει κυβερνήται, in sola causarum (in quibus etiamnum admodum prævaricantur) enucleatione ætatem terunt, remediorum formulas, si quas habent, ex aliorum penu hauriunt, ad Lydium experientiae lapidem rarenter exploratas : Alii vero, & quidem majoris faciendi, de salute proximi, quam de scholarum diffidiis, impensius solliciti, therapeuticis mediis & rationibus pressius insistent, hætenus (quod dolendum !) exiguo arthriticorum levamento.

(c) Sic juxta
vulgi sensum,
non propri-
um censum,
loquor ; uti ex
meis meditat.

Ad quos tollendos obices, necesse est ut distinguantur Arthritidis causa remota, proxima sive continens, situs, locus, affectus, viæ quas continens causa pervadat, signa pathognomonica: Denique ut symptomatum ab ipso morbo, & (c) qualitatum mutatarum ab actionibus læsis fiat discretio. Quibus ordine observatis & sedulo

in concisis meæ juventutis primitiis, percipere est.

exami-

examinatis (huic hinc inde tractatulo inferendis) facilius ad felicem hujus ægritudinis curam aditus patefcet.

Miffa igitur * etymi indagine (qua plurimi authores in morbis describendis luxuriarunt) (d) Arthritidis hanc damus (e) periphrasin; (f) Arthritis est præternaturalis periostei, parvus, plerumque invisibilis, atque intrinsecè delitescens, tumor; ex (g) ficco, frigido & maligno ortus flatu; qui per arterias sanguine subvectus contractivo cordis motu ad artus eorumque præprimis articulos expellitur, & ab ossibus periostea vi divellit; cui interstitio impactus flatus hic inibi tenacissime hæret, dictamque tennerrimi sensus membranam distendit, acerbim adeo doloris author, ut & ipsum membrum in suo motu quandoque impediatur.

bus est, dolorem significo. (i) Paradoxam equidem; nedum definiti-
onem secundum Logices præcepta compositam; hæc etenim veritati, præsertim in rebus physicis, sæpe inimica est; dum multi scriptores definitionibus formandis, quàm veritati inveniendæ, plus operæ multoties impendunt. (j) Vera videlicet, non notha. (g) Ἀπὸ τῆς ἐνῆας (ἀναδυμιάτης) ἀνεμοί τε καὶ πνεύματα διαποροῖ. Aristot. de mundo cap. 4. & paulo infra; Ἐκ τῆς ἐνῆας ὑπὸ ψύχους μὲν αἰσθῆσις αἰσθῆται.

* Arthritidis tamen appositum Iben-Sinæ est derivatio à radice quæ sonat, pulsare, percutere, confringere, conterere, conquassare: quæ sane analogæ sunt nostræ opinioni de Arthritide accidentia.

(d) Per quam non omnem articulorum, sed qui præ cæteris acer-

Intrinsece delitescentem tumorem voco (ut præcipua tantum paradoxæ descriptionis, quæ tamen suos in antiquitate patronos reperiet, capita attingam) ut ab aliis flatulentis tumoribus distinguatur; quippe ubi hi inter cutem & carnem, vel musculorum intercapedines, jacent, hic sub ipsa, ossa cingente, pellicula occultatur.

b Cap. de ar-
thritide.

(i) Huic ex-
perientiæ fi-
dei suffragi-
um addit
Petr. Salius
Diversus de

affect. partic. cap. 17. ubi de Arthritide à siccitate; Articulorum dolores, inquit, ex sola articulorum resiccatione & compactione, omni tumore absente, ex sola inspectione prudenti Medico parere possunt. (k) Apposite Galenus de loc. affect. lib. 2. cap. 2. Nam excreto quomodo libet è sinu humore, protinus dolor conquiescit, nisi ambientia si- num corpora adeo distendantur, dilatenturque, ut inflammatoria dis- positione torquantur.

Parvum & plerumque invisibilem ap- pello, non quod ignorem perspicua tumo- rum in hoc morbo indicia, verum ne in lapi- dem, in quem tot eximii varii seculi Do- ctiores imegère, & ego recidam : Disci- minandum enim est inter morbum & ejus- dem symptoma, tum inter tumorem mor- bo articulari proprium (qui quamvis par- vus, unicum tamen doloris incitabulum est) & tumorem articulorum dolorem sub- sequentem : A primo quippe insultu do- lores hi sine ullo tumore (plerumque, ut (b) Willis. vult, ego autem, semper) ori- untur; tametsi postea circa morbi statum pars affecta non raro intumescat. Nemo enim facile negaverit (nisi speciosa au- thoramenti fides, vel præjudicantis ingenii error, ipsum occæcarit) humorem sero- sum, qui istam, quæ in Arthriticis visui tactuique patet, extumescentiam concitat, non esse veram articularis morbi causam, sed ejusdem tantummodo accidens; quip- pe dolor hic in primo impetu intensus admodum est, ubi vix ullus, quin in qui- busdam (i) nullus, etiamnum apparet tu- mor, quo prodeunte, (k) ille utcunque saltem minuitur. Quam quidem statumi-

nis veritatem aliqui, cum (l) priorum, tum (m) posteriorum, non infimæ notæ, Medici eminus prospexisse videntur; verum qui sententiæ parum tenaces ad pristinam Scholasticorum opinionem resili-erunt; quos inter acutiores peccantis feri indolem investigant, atque ad politissimam (n) magni illius Coi cotem fricant, non de qualitatibus, sed de qualibus, vitiis, sapore arbitro, iudicium ferentes; ubi quidam falsum acre, alii acre acidum, vel cum amaro mixtum, humorem nempe, veluti continentem causam, culpant: Illa equidem (o) ubi secreta fuerint, atque ipsa in seipsis extiterint, tunc & conspicua fiunt & hominem lædunt: (p) Spiritus vero, qui in corpore flatus vocatur, (q) morborum ægrotis solus est author. Atque ut nervoso Hippocratis patrocinio omnes meæ causæ partes succinctim absolvam; (r) Spiritus, inquit, de Rheumatum generatione differens, (s) convolvitur cum sanguine propter angustiam viarum, (t) tenuissimum autem ipsius sanguinis per (u) venas excluditur, atque id ipsum tenuissimum liqui-

(l) Guainerii scilicet & Gradii, qui ventositate hic produciunt.
(m) Sennerti, Beverovicii, & aliorum.

(n) Hippocr. de vet. Med. passim.

(o) Sic idem ibidem §. 25. & 28.

(p) Idem lib. de flat. §. 4.

(q) Ibidem §. 6.

(r) Non tantum vitales vulgo dicti, verum etiam noxii, sanguine subiecti, flatus in præternaturali nempe con-

sultatione, qui hic à me intelliguntur. (s) Sive circulator; secus ἐνελείω proprie significat, involvo & implico. (t) Λεπτότατος quo vitiosum illum flatum indigitari puto: Tenuissimum illud alibi λευκώδες, sive fuliginosum, vocat; ita dilucidus est textus lib. 6. epid. Sect. 6. Calidissima venula sanguinis multitudine id quod fuliginosum est, exerit & statim secernit. (u) Hippocrates usitata antiquis notione φλέβων nomine arterias sæpe (illas saltem hic indigitari volumus) comprehendit, uti Galenus alique testantur; ita enim Pergamenus in Hippocr. lib. de rat. vict. φλέβας μὲν γὰρ καὶ τὰς ἀρτηρίας ἐκάλειν οἱ πρῶτοι.

(w) Quos ego extrema arteriolarum ostiola esse suspicor: Illustris est textus

apud Petr. Salium *Diversum de affect.* part. cap. 15. ubi de arthriticæ materiæ vijs disputat; Per propria vasa, ait, per quæ universo corpori materia ingesta communicatur, quæ sunt Venæ & Arteriæ, sanguinique commixta per eorum ora excidit. Hic in plurimis nobiscum concineret, nisi in humoribus cum cæteris hæret ætius author.

(x) Ita consonanter Willis de Arthritide; Phlogosis aut oedema doloribus articulorum superveniunt.

(y) Hippocr. de flat. § 4.

(z) Spinæ lancinantem pleuræ dolorem, Arthritidi affinem, assimilat Helmontius.

* Centur. 2. Obs. 38.

Duplicem ego in articulari dolore tumorem, internum scilicet & externum, alterum plerumque mentis, alterum corporis oculis conspicuum, hunc ab humore & (x) per accidens (uti Scholæ amant loqui) illum à flatu (y) (qui in omnibus quæ corpori accidunt, maximus & Author & dominus est) per se ortum, contueor: Internus ille, licet parvus, dum oculatissimi etiam visum sua latitatione frequentius fugit, sui inde non arguit figmentum: Et quamvis Arthriticis plusquam communis sit hæc, plerumque invisibilis, (z) spina doloris, ut quotidiana observatione liquet, alias tamen partes præterea laceßere, docent Practici; Sic musculos abdominis vellicante dolore (nullo vel tumore, visibili nempe, vel intemperie, comite) commorderi advertit * Hildanus: Ubi an delituerit abscessus, ambigo, fueritne flatus, qui dolorem succenderet punctorium; quem quoque in Pleuritide easdem (solo partium situ distinctas) quas in Arthritide, latebras

latebras incolere suspicor : Incidisset ille abdominis musculos, (tamen si nihil in cute appareret) flatus, ut opinor, pro pure exantlaturus. Si non spuatur, (a) infit Hippocrates, agens de Pleuritidis adminiculis, sed sui indicium ad latera præbeat, nimium pungens ille dolor, secato aut urito; ut causam doloris, flatum, abstrusi tumoris fabrum, evellas. Gravissima argumenta suppeditaret (b) veterum sectio, (c) terebratio, inustio, (d) partis cujuscumque amputatio; cruenta secus medicandi genera: Attamen luculentior ex Sinarum Japonumque panacea, moxæ comburio, hoc est, artuum, cum herbacea stupa inustione, haud ita crudeli, probatio affluit. Quinimo omnem dubitationem tollit acum punctura, in plerisque, à noxio flatu (invisibilis tumoris auctore) oriundis morbis, apud Japones usitata, Europæis incognita; de qua ex professore in Postliminio, de cæteris hinc inde ἐν παρόδῳ.

(a) Lib. 3. de morb. 6. 25.

(b) De qua ita Hippocr. l. 6. epid. Sect. 6. In doloribus proximè ventris (dicit autem alibi, musculos habere ventres: Quippe lata est νοχία significatio, ut apud Foëf. in œcon. Hippocr. &c. videre est) se-

cato. Et paulo post, ustio, sectio, calefactio: Et sic abruptit. Secus sectionis & ustionis in doloribus emolumenta recensentur ab Hippocr. variis in locis. (c) Terebrationis varia in variis morbis exempla tradunt quoque nostri ævi scriptores in observ. suis: Ita in lue venerea dolor ille osteocopos (à malignis forte flatibus oriundus) terebra quandoque domatur & dissipatur. Hujus terebrationis cura præterquam apud alios etiam extat in append. observ. Lamfweerdii ad Sculteti armam. Chirurg. p. m. 658. (d) Namque Authores fide digni memorant, membro cui morbus (articularis scilicet) insidere solebat, extirpato aut graviter vulnerato, ægritudinem sine recidiva evanuisse pariter quidem ac in odontalgia (Arthritidi congenere) gravissima ac diuturna, avulso dente affecto, sapissime curatur; uti Willis loco citato confirmat.

Flatus hic princeps morborum fator, imo vitæ necisque author, existit; tanta enim illius extat omnibus corporibus necessitas, ut siquidem omnibus aliis abstineat homo, neque cibum sumat, neque potum, possit tamen dies duos vel tres & plures ducere; si vero cui spiritus in corpus viæ intercipiantur, ut brevi parte unius diei intereat; ut vel hinc quanto usui Spiritus corpori sit, liceat æstimare: Sunt verba (e) Hippocratis. (f) *Tres autem sunt qui testificantur in terra; Spiritus* (hic eodem generali vocabulo cum Hippocrate utitur D. Apostolus) *Aqua & Sanguis, & hi tres in unum consentiunt*: Consonanter (g) Hippocrates; A triplici nutrimento omnia corpora, cum hominum, tum reliquorum quoque animantium, sustentantur; Cibo, Potu, Spiritu; Cibo, tanquam primario sanguinis pabulo; Potu; optimus autem potus aqua est; Spiritu, veluti (h) cibi & potus vehiculo, sanitatis fundamine ac morborum incitabulo: (i) Unumquodque vero ad omnia & omnia ad unumquodque idem sunt. Non igitur probabile est, morborum aliam esse originem & causam, quam spiritus flatulæ, qui prout vel copiosiores vel pauciores corpori se insinuant, eo morbus vel gravior vel levior existit; prout vel magis vel minus maligni simul & multi, eo vel majus vel minus contagii ægitudines adferunt: τὴν δὲ πάντων ἀπασῶν ὁ μὲν πρῶτος ὁ αὐτός. Unum igitur est morbi genus, videlicet dolor; una est morbi causa, nempe

(e) Lib. de
flar. §. 4.
& 6.

(f) 1 Joh.
5. 8.

(g) Lib. 1.
de diæt. §.
6.

(h) Lib. de
aliment.

(i) Lib. 1. de
diæt.

nempe flatus ; sed locus ipse eorum differentiam facit : Atque ita ad ipsa opera sermonem convertens Hippocrates, demonstrat, omnes morbos ex flatibus oriundos, corporibus innasce & generari ; idque primum in communissimo morbo, omnium fere morborum comite, febre, ostendit ; quam in malignam, & à mala diæta ortam discescit ; utriusque generis causam & auctorem statuit flatum, qui per univsum corpus permeat, sanguini miscetur, atque ita fontem & radices sanguinis feriens, horrorem excitat, cujus indicantia signa pandiculationes artuum & oscitationes (flatuum perspicui indices) sunt : Confirmat porro sententiam suam per volvulos, intestinorum agitationes, tormina atque oppilationes ; quorum omnium causam constituit flatum : confirmat per rheumata, & sanguinis in pectus effluvium : confirmat per oculorum dolores, auriumque nariumque, per raucedinem, tussim, hydropem, syderationem, morbum denique sacrum & alia omnigena : Quorum omnium causas flatus esse docet ; quas vero alii causas commemorant, vel pro antecedentibus, vel pro consequentibus habendæ sunt. Sed ut exquisitas has delicias, ex incomparabili physiofophia depromptas, & irrefragabili experientia suffultas, probis cocta crambe non apponamus, industrium relegamus lectorem ad (k) authorem ipsum : Neque enim porro tam arduum, quam quidem longum, foret, singularum, quas Hippocrates

(k) Hippocratem de flatibus.

crates etiamnum præterivit, ægritudinum causas ex hisce deduxisse flatibus, qui pro varia temperie & figura loci affecti viscerumque quæ feriunt, varios generant morbos & accidentia: Quippe insultantes & expandentes cerebri meninges, cephalalgiam; in ipsum cor impetum facientes, palpitationem, uti in adjecta ad calcem febris cardiacæ descriptione patet; dentium proritantes tegumentum, odontalgiam; obruentes pulmones varia in iis incommoda; costas succingentem membranam lancinantes, Pleuritidem; in periosteum subrepentes, Arthritidem; nervos afficientes, nunc convulsivos motus, aliàs stuporem, Epilepsiam, aliasque calamitates, inferunt: In postrema autem hac affectione, observatu dignum est, quod in quibusdam ægrotis Epilepsiæ, ex peculiari corporis parte, manu, v. g. vel pede, sensibilibiter subpulset; ubi male feriatu ille flatus juxta nervorum furculos provolutus, & in venulas semet insinuans, sanguinem una inficit, atque ita cor atque cerebrum succutit, unde præternaturalis plerarumque corporis partium motus cum sensuum, cum interiorum, tum exteriorum, læsione sæpe exoritur; hinc capitis dolor & vertigo, faciei pallor, artuum albor, linguæ titubantia, cordis pavor mœrorque, manuum complicatio, oris spuma, aliaque gravia symptomata, prodeunt. In tragica hac scena principem personam induit malignus ille flatus: Quem quasi per transennam

nam prospexisse videtur perspicax (l) Fernelius; visa est (inquit de Epilepsia ex singulari parte exsurgente loquens) quæ à summo capitis vertice originem haberet, è quo vapor quoquovorsum excurrrens, si per externas partes solum vagabatur, vertiginem; sin intro penetrabat in cerebrum, Epilepsiam ciebat; omnium autem manifestissima hæc species deprehenditur; ex ea quippe sede in qua mali fomes delitescit, prehendente accessione velut *aurea quædam frigidior* (concinna nostræ sententiæ verba) per continuatas partes in cerebrum efferri transcipitur; cujus etiam impetus incipiens injecto arctiore vinculo quandoque intercludi cohiberique potest. Quod ipsum ampliff. (m) Tulpius confirmat, morbi comitialis causam instar *alicujus aureæ* in principes nostri corporis partes sese sensum insinuare, docens, ubi refert, quendam ægrum comitialis morbi exacerbationes manifestamque originem ex pollice pedis sinistri sumere persensisse, indeque ab ipso articulo vagum & oberrantem elevari *vaporem*, primò quidem genu ac humero, dein vero cervici, ipsique cerebro, molestum, &c. vel serius vel ocysus, prout venenata materia vapores suos citius vel tardius emitteret, &c. Contrahebantur quidem omnes nervi, sed potissimum illius partis, ex qua malignus vapor speciatim in cerebrum fuisset delatus: Quæ venenosa fruges in herba potissimum oppressa est per arctius vinculum pollici

(l) Lib. 5. Pathol. cap. 3. Aliquando etiam materia quædam ex crure recta ascendit per femur & lumbos & dorsum, & in basi cerebri subsistens de repente Epilepsiam gignit, ut videre est in puero epileptico, cujus Galen. lib. 3. de loc. affect. cap. 5. meminit. Tamen illa nihil aliud est quam *ῥοία πνευματικὴ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ*, quæ facile viani invenit. (m) Lib. 4. obs. 2.

pollici supra articulum tam stricte circumligatum, ut coërcitus halitus ne minimum quidem invenerit exitum ad superiora deinde evolandi: Postea dolenti articulo impositæ cucurbitulæ angusti oris; sed non tamen penitus cedente malo, admotum aliquoties pollici fuit candens ferrum, & inustum ibidem loci ulcus ad os usque penetrans; cuius beneficio malum hoc imprimis fuit devictum, uti etiam per reliqua manantia ulcera, quæ cruribus ac brachiis fuere imposita, quæ tamdiu mansere aperta, donec post mensem tertium morbus ex toto desineret, ægerque pristinam recuperaret sanitatem, extra omnem recidivæ metum: Simile exemplum habet cum simili successu idem prælustri Author observ. proxime seq. qui quoque per vesicatoria ex cantharidibus interiori femoris lateri applicata, virulentum hunc flatum, ab utero oriundum, epilepsiamque & cæcitatem suscitantes eliciebant, atque ita ægrum à gravibus hisce malis liberabant. De his acutè magis, quam vere, mea quidem sententia, philosophatur eximium illud Medicinæ decus Thomas Willisius in pathol. cerebr. ubi adversantes sibi particulas sulphureas & nitrosas ab occulto quodam igniario incendi contendit; ast majorem fidem meretur accuratissimus ille idem *νευρότομος*, ubi in egregia sua cerebri anatomie nervorum quosdam apices in contortuplicatos nodulos desinere demonstrat, unde facilius intelligere est, quomodo epileptica

leptica illa materies peculiari cuidam parti incarceratur, ubi novo augmento crescit, usque dum sua repagula effringens effrænes edat effectus. Hic si quis mentis acumen causarum indagini intendat, haud adeo tantæ molis opus inveniet, stupenda, atque hætenus non planè & plenè enucleata (quod tamen haud perperam tentavit Willisius) paralyticorum, lunaticorumque (de quibus D. Evangelistæ memorant) accidentia, salva miraculorum sanctimonia, in suis causis explicare. Sed in viam.

Flatus ille reconditi istius in Arthritide tumoris causa existit, quæ omnem doloris tragoediam in articulis agit; in qua tot sanitatis hostes in scenam prodeunt, quot punctorum tela vibrant, quot pulsationum fulgura micant, dolorificæ expansionis periostei satellitio stipata furialium flatuum vermina: Ubi digitus pulsantem tangens arteriam, de doloris præsentia judicat: Visus tamen haud semper, quamvis communiter, hoc judicio excluditur; cum hæc extumescentia (à paucissimis practicis pro Arthritidis genuino nuntio habita; quoniam manifestum tumorem ejusdem testatorem continenter appellant) sub forma pustulæ, cutis parum distensæ sobolis, se prodat, affecto firmiter insidens loco, non equidem promiscuo: Sed quando non tam articulos artuumve juncturas, quam illorum interstitia, nodorum in venerea contagione vulgatam sedem, arthritica causa occupat; & quando

do dolor intenditur ; cum videlicet naturæ robur, frustraneo tamen molimine, omnes nocivo huic hosti eliminando vires impendit ; tunc, inquam, præsertim prorumpit ultro Medicorum seductrix pustula hæc. Testis est Burdegalensis illa apud Pareum Domina, cujus femur, tali pustula obsessum, ambiguum tenuit regium hunc Practicum. Hanc articularis doloris indicem pustulam in se & aliis non semel expertum fuisse, hunc maleficum articulorum carnificem artis conscia dextra, exemplo Sinarum Japonumque, per ignariam floccivolæ plantæ stupam in semet aliisque compescuisse, primus mihi auctor fuit Rev. D. Bushovius, multis nominibus mihi venerandus.

(n) Inter alia exempla & hoc referebat vir pius, Martinum Fabrum Urati-

flaviensem, dextri pedis captura vexatum, sine notabili humorum affluxu, acerbis etiam si esset dolor : Cujus focus in media pedis superficie erat, pustulæ forma efflorescens ; quem Japonica Moxa curaverat illico, ut qui pede modo captus, statim post inuisionem ad suum opus expedire rediret.

Enimvero omne probationis molimen in proximæ, five continentis causæ stabilimine consistit : Tantæ enim erit hoc molis, quanta scriptorum de illa inter se, & cum illis inter nos, est discrepantia ; Tanti namque de hac causâ rectè judicasse, quanti integri Medici morbum hunc tuto curasse, refert ; in hac quippe qui cæspitant, empirica incertitudine malum aggrediuntur : Nam plerique authores in contraria ire, suasque sententias mutuò refellere, quam à ratione lumen, vel ab experientia

perientia consilium, petere malunt, non tam eventus veritatem, quam præjudicatae opinionis æquipondium, pensantes : Ubi hic nudam (o) intemperiem; ille (p) quatuor humorum vitia; iste (q) frigidam pituitam vel tenue serum; alter (r) pituitam simul & bilem peccantem; * alius sanguinem, eumque impurum, crudum & ἀπείρον * alius (s) serum muriatica falsave acrimonia noxium; alius (t) iterum spiritum salinum; alius denique (u) ventositatem atque unā quatuor humorum intemperiem ((w) secretionem potius) reprehendunt magis quam deprehendunt : Ego vero, præeunte medicorum antistite, extremum clausuram agmen **ARTHRITIDEM A SOLIS FLATIBUS**, (x) morbidis fordibus inquinatis, vel (y) flatuosa ventositate oriundum, quos si sequatur humiditas, (z) aëra

(o) Intemperiem sine materia Arthritidis veræ speciem inducere posse, docent Guilm. Budæus de curand. articolor. morb. Gerhard. Borgenfis de præfid. & curat. morb. articular. Mich. Majerus in civitat. corp. human. cap. 12. (p) Galen. de compos. med. cap. 2. Iben-Sina lib. 3. Fen. 12. tract. 2. cap. 5. Tral-

lianus lib. 11. (q) Fernelius pathol. lib. 6. cap. 17. (r) Spigelius de Arthritide. * Quippe Sachetus in retract. de podagr. & arthrit. Morb. Podagrici morbi principalem causam credit esse sanguinem, cui impura atq; extranea materia miscetur. (s) Veluti moderatior Chymicorum pars. (t) Ita etenim Joh. Lofelius de podagra; Doloris essentia in molestia doloifica consistit, quæ ex perceptione objecti improporionati oritur; objectum istud hoc loco (in podagra) nihil aliud est, quam spiritus quidam salinus. (u) Jac. Seidelius causam Arthritidis proximam seu continentem duplicem facit; humores & flatus. (w) Διάκρυσιν vocat Hippocr. de vet. med. De illa autem juvenili manu meam sententiam obiter prompsi in meditat. super ejusdem libri text. 24. (x) Hippocr. lib. de flat. Sect. 6. (y) Seu ἀνέμια lib. 2. epidem. sect. 5. (z) Lib. de flat. Sect. 18. ubi tympanitidis causam enodat; Sectionem & unctionem hydropicis præscribit. Aphor. 27. Sect. 6. Et de tuberculo in pulmone; Quod si non erumpat, secato aut urito: Lib. 2. de morbis, Sect. 55. & 60. Ante & retro urito ex partibus utroque loco, & sic sanus evadet; loquitur de rupto dorso vel pectore. Atque ita passim unctionem (flavum eradicationem, & sic eorundem à posteriori probationem) in multis morbis injungit;

(a) Aphor.
16. Sect. 3.
Ubi per ficcitates non in-
temperiem

ficcā partium solidarum, sed consumptionem glutinosæ humiditatis, qua naturaliter nutritur & ad faciliorem motum subjungitur articulus ipse, intelligi vult Petrus Salius Diversus de affect. particul. cap. 17. Ubi de Arthritide à ficcitate agit. Ego vero, si de causa continenti (ut Hippocrates hic de antecedenti) sermo sit, flatum indigito. Etiam si has ficcitates de Arthritide accipiendas neget Høllerus lib. 1. de morb. intern. cap. 63. Mercatus tamen arthritidem etiam per ficcitatem humiditatis, ἀπὸ τῆ ἐλιχρίσματος, intra cavitatem articuli ad faciliorem motum præstitæ, oriri posse contendit.

(b) In coxendico dolore & homoplatæ, carnosus illis in locis, vix quicquam tale deprehenditur. Vide Plater. prax. Med. lib. 2. cap. 16.
(c) A patientis sensu, non proprietate flatu, ita appellatum.

Sed hæc suis patronis remitto adversarum partium dissidia, hinc præcipuè exorta quod, ut jam dictum, morbi hujus causam, ab accidentibus non bene discreverint; quorum maxima pars tenaci humorum deliquio adeo delirat, ut illos arthriticos esse recusent, qui humorum carent affluxu, quem tanquam συνεκτικὴν articularis morbi causam produxerunt; tametsi plurimi dentur arthritici, in quibus ne vestigium illius affluentiae (b) tumorisve apparet, quos tamen, quod magis est, intensior vellicat dolor, quam qui hujus prolabentis humoris insultum sustinent, in quibus cruciatus prodeunte extumescencia plerumque sedatur. Articulorum hæc tormenta unicam sui effectricem seu continentem causam agnoscunt flatum (c) ficcum, frigidum & malignitate quadam comite vitiosum.

Ego post carecta laterem perniciofa contradictionum tela veritus, n̄ Hippocratis scuto tutior, & experientiæ stabilimine audacior veritatem, quam authoritatem, majoris facerem, nullus dubitans, quin plurimi, modo experientiam consuluerint, magistram, paradoxo huic statumini sint assensuri, dum ipsimet antecedentium gregem sequentes, (d) p̄bandi scopum veritatis fundamentum sibi supposuerunt. Verum ipse vide, ne tua hypothese articularem dolorem flatulentis tumoribus accenseas, regerent forte aliqui: Imo vero in hoc consistit illius essentia, hic explicandus est nodus.

(d) Hippocr.
de vet. Med.
§. 1.

Sufficeret, quod authoramenti pondus spectat, sub solo antesignani nostri vexillo velificasse Hippocratis; fuere tamen & alij, qui ventositatem Arthritidis causam statuere, referente Sennerto, Guainerius videlicet & Matthæus de Gradibus: Commemorat etiam Guido de Cauliaco, strenuus cæterum quatuor humorum defensor, se in canonibus Pontificum legisse, hunc morbum à flatibus ortum ducere: Præterea regius ille in Galliis Chirurgus proximam Arthritidis causam tenuem & fuliginosam materiam, seu, uti ego opinor, subtilem, & morbidis sordibus inquinatum flatum, constituit: Loquitur ille, fateor, de vaga, non de vera, Arthritide; quas non essentia, sed flatuum tenuitate vel densitate, discrepare ominor; ubi illa flatuum mobilitate viget, hæc eorundem fixitate

(*e*) Fernelius loco statim allegando. Ab aliis autem partibus extra cerebrum collocatis epilepsiam oriri, abunde docent prædictorum observationes; atque ego non semel adverti ipsemet epilepsiam cum è manibus tum è pedibus productam; cujus authorem statum hunc malignum statuo, qui ignis fomite non indiget, ut heterogeneæ partes explo-

sione quadam eandem excitent; uti ingeniosè alias differit Willis. in pathol. & anatomi. cerebri; cujus, plausiblem equidem, hypothèsis vereor ne elegantior, quam verior, sit. (*f*) Cujus causam vaporem ab utero frigidum, &c. constituit Fernel. pathol. lib. 6. cap. 16. (*g*) Lib. 7. epidem. §. 34. (*h*) Signa sunt ructus & strepitus circa ventrem & lumborum tumores, & dolores circa renes ac coxas. (*i*) Lib. de flat. §. 14. (*k*) Ibid. §. 4. (*l*) Lib. 1. de podagric. & morb. podagr.

tate affligit: Quinimo multi non infimæ fortis Practici, odontalgiae, cephalalgiae, pleuritidis, nothæ saltem, colicæ passionis, (*e*) epilepsiae, illius præsertim quæ à quavis parte extra cerebrum sita suscitatur, (*f*) hystericae accessionis, (*g*) plurimas enim uteri affectiones (*h*) flatus faciunt, ait Hippocrates; qui quoque alias infirmitates (sicut ante notatum) prædictis (*i*) addit, veluti volvulos, agitationes intestinorum, tormina atque oppilationes, aliasque (quas sigillatim pertractat) febrium insuper & aliorum morborum causas idem illustris author flatus, alii vapores, alii insimul halitus, ponunt: Illos autem morbos nomine, loco affecto & accidentibus, non vera essentia continenteve causa, ab Arthritide differre censeo, imo tam arcta affinitate conjunctos, ut alter in alterum sæpissime degeneret; quorum omnium stirpem articulare dolorem suspicor, cæteros quasi stolones: (*k*) *ὅτι δὲ δὴ νόσων ἀπασιῶν ὁ μὲν τρέπος ὁ αὖ δὲ, ὁ δὲ τέπθ- διαφέρει.* Hincine (*l*) Paracelsus in capite, futuris cranii, orbitis oculorum, aurium anfractibus, in naso, mento,

costis, ubi cum sterni cartilaginibus connexionem habent, in renibus, in vesica, ac membro virili, podagram locavit? Scripsit etiam tractatum de podagra dentium Stobelbergerus, & lateris dolorem podagricum vocavit Caivaccius.

Enimvero, si authoritati ultra litandum, luculentior mihi copia suppeteret in Japonum praxin & Sinarum Monumenta inquirere, quam mea cum nostratibus Doctoribus, vel etiam (m) mutis, censa conferre; illi igitur vitiosum flatum articularis morbi causam proximam unanimiter enuntiant, & firmissimo inustionis suæ experimento idem comprobant. Tria namque sunt, effantur Sinenfes Medici, à quibus corpora nostra reguntur, videlicet calor natus, humor radicalis, & spiritus; quos caloris vehiculum, quorumque officinam pulmones (à quibus sanguinis circulationem ordiuntur) statuminant: ab illorum autem temperie vel intemperie, excessu vel defectu, conjunctione vel dissociatione, constitutionem vel bonam vel malam, vitam quoque & interitum, pendere existimant, articulare malum à noxiis spiritibus seu flatibus deducentes.

Nil me movet aliorum hallucinatio, qui vapores licet & flatus proximam Arthritidis causam hæsitanter dixerint, à sua sententia deinceps recesserunt, monentes, morbos à flatibus genitos non adeo pertinaces esse, quam articulorum ille crucia-

(m) Sive libris, quorum in remotissimo hoc orbis tractu curta mihi supellex est.

(n) Hippocr. lib. de affecti-
on. §. 31,
32. Podagra
quippe est vi-
olentior om-
nibus circa
articulos mor-
bis, diutur-
nissimus ac
ægre cedens,
longus qui-
dem & mole-
stus, sed non
lethalis. At-
que 6. Aphor.
49. Morbos
podagricos in
quadraginta
diebus de-
mum decede-
re dicit.
(o) Ibid. §.
32.

tus sentitur ((n) ὅσους πολυχρονιώτα: & ἡ
δυσπαλλάκτατ & ἡ πρῶτονιμώτατ, ὅτ' αὖ
ὁσέοισι πολλοῖσι τε καὶ πυκνοῖσι) & flatulen-
tos tumores reliquis facilius dissipari. Eva-
nescunt quidem leviter (quamvis non sem-
per) flatus, quamdiu sub cute resident,
vel musculorum interstitiis insinuantur:
Ast cum ad intimos ossium carceres mem-
branaceo sepimento obvallantur, & pro-
fundas latebras tenent, ut in articulari
aliisque, ex occultis flatibus productis mor-
bis fit, dexterrimum Medicum etiam spe
suæ curæ frustrantur; non quod suapte
citimæ evaporationi plane tergiversentur,
optatæ diu (Europæis incognitæ) medelæ
iniqui: (o) Quantò enim in tenuioribus fuerit
venulis flatus & in plurima corporis néces-
sitate constitutis, & in nervis (nervosisve
partibus, membranis, &c.) & ossibus mul-
tis ac densis (eorumque tegumento, peri-
oste) tanto durabilior est morbus & qui
ægerrimè depelli possit. E contra intri-
cata pertæsi claustra exitum quærerent fla-
tus, nisi sua densitas, præcipue vero tenax
spissumque periostei retinaculum idem pro-
hiberent; ubi imbecillius calidum densos
flatus ita rarefacere, ut ab ipsis quasi me-
dullis emergentes, confertissimos & peni-
tissimos periostei ac cæterarum partium po-
ros penetrent & evaporent, impar est.
Tandem si ex curationis successu de causæ
indole judicandum, flatus erit, qui ignita
levis herbæ mollugine facile expellitur: tum
si ex morbi accidentibus de productricis
ingenio

ingenio censere licet; flatus erit, qui (p) ex una in aliam partem, è manibus in pedes, imo ex uno in alterum poplitem, nunc sursum, alias deorsum, pernicipibus quasi volat alis: Cum ita velocis naturæ humorem nullum in corpore cognoscerem; flatus erit, qui crebro impetu, rabidoque turbine & agmine sævo in articulos ruit: Verbo; maximus ergo articularis doloris author & dominus flatus erit: Quod erat probandum.

Ludificantia flatuum tripudia & (q) verminantes eorundem cruces mihi comprobavit Tubantinus Jureconsultus, exactus propriæ ægritudinis observator; modo liceat intercalaria narratione statuminis firmare fidem: Hic sexagenarius, tenuioris habitus, atrabilarius, hæc mihi de sua retulit valetudine; Adolescens incubo premebatur multotiens, factusque juvenis prælibato quamprimum vino, quod secus parcè satis sumebat, postera communiter nocte per universum corpus sub cute flatus identidem sensit, per gracilia vascula serpentiformi motu prorepentes, dolorificæ pruriginis incitabula, levi frictione manus compescenda: Seni, post vini potum, rediere flatus, multis annis sopiti, atque in occipite nati calvariæ verticem adscenderunt, unde frontis totamque faciei cutem subibant ocyus iterum evanidi: Hoc sibi hæreditarium regerebat malum: Postmodum abdomen atque manus plurimis majusculis pustulis, alta cute emergenti-

(p) Exempla plurima quotidiana præbet observatio; plurima etiam exhibent authores; inter alios, Horstius lib. 3. part. 2. observ. 13. &c.

(q) Phrasis Arnobii, contra gentes, lib. 1.

bus, caput verò vix super epidermida effe-
rentibus, obfita cum dolore pruriebant;
quæ pertusæ lentum effundebant serum,
reliqua cutis hirta imbibebat: Postea, ca-
lorem ingentem in dorsi spina studiis præ-
sertim affidens, percepit; hunc alvum sub-
ducentibus pharmacis expellere conatus,
ferocem in sinistro hypochondrio æstum su-
stinuit, superiores anxii corporis partes vi
repetentem. Hac ante mutæ familiarita-
tis commercium perpeffus, de fequentibus
præfens mihi conquestus est: A postica
urinarie veficæ parte impactos refidere
flatus judicat ex fenfu, quos interdium, nisi à
nimia corporis exercitatione, rariffime ex-
peritur; verum duabus tribusve à fomno
horis ex illo loco cohortim cum percep-
tibili sibilo furfum tendere, diaphragma
appropinquantes in bivium utrinque fe di-
videre, plerumque per fanguiferum vas in
lævo latere latum circiter pollicem à spi-
nali medulla cum vehementia adigi, ubi
cum multæ flatuum copię collectæ sunt
juxta pulfus harmoniam pedetentim, cater-
vatim nihilominus, ordine quafi fervato,
fcapularum interftitia ac lacunas invadere;
ubi, acfi profundo cuniculo fepefientur,
non sentiuntur amplius: Quam postquam
jam omnes ingreffî sunt cavernam flatus,
undiquaque denuo difpergi; pars caput pe-
tit, quod cum obfedere, cafide quafi tegi
videtur idem, pars oculos offufcat, alia
obturat aures, pars denique ulnas (quarum
alterutræ tufæ herbæ, flammulæ, caufti-
cum

cum fortuitò imposuit, unde grandis pustula cum levamine, ac si moxæ stupâ eandem inuississet, effloruit, subflavo humore suffertâ) transit; in quibus remorantur, si pauciores sint, quandoque etiam in manibus, ast copiosiores ad extremos, cum manuum, tum pedum, digitorum apices delegantur; qui verò anticum corporis irrepunt, præcordia subintrant, atque ipsam cor cum angore infestant, horrendorum insomniorum prodromi. Raro quietum concedit somnum impetuosa hæc verminantium flatuum elevatio, nisi corpus agitet æger, respirationem acceleret vel retardet, tunc enim ordine rursus deorsum vergunt, aliqui per anum erumpunt illico, alii pristina post vêsicam requirunt incubula, unde, quanto ocyus in somnum recidit, iterum exsurgunt, consuetumque cursum absolvunt; hic sequenti mane expergefactus, caput atque lacertos flatibus referta comperit, carne tum mordicus titillante; si tum statim lecto surgat, remanent ea die in carne flatus, languidumque corpus oscitatione ac pandiculatione (ipsi non ingrata, nisi nimis coacta) plenum est: Sed si aliquantisper quiescat, per totum corporis ambitum dispersi revolvuntur flatus, tandemque in solitam gregatim resiliunt sedem, quidam tamen in apertum aëra, nullo putore comite, effugiunt, plerique retro urinæ receptaculum delitescent. De hoc affectu variæ fuere Medicorum sententiæ; hic enim peccantem bi-

lem hepatisque vitium, ille lienis obstructionem, iste stomachi *δυσπεψία*; alius scorbutum, alius denique insensibilis transpirationis impedimentum, culpabat; quibus & ego meum adjungens symbolum, cur vagam Arthritidem in ipso maxime dominari statuerim, ex hac dissertatione patet. Ecce in uno vagabundos flatuum motus!

Nunc itaque detecto damno hospite, in ejus (a) copiam inquiramus & robur; quibus scilicet proprietatibus (b) conspicui sint, hominemque lædant flatus: Hos sic citavimus, ut inter illos & vapores, humidos magis, discrimen foret; frigidos; quia sui contrario, igne (efficacissimo mihi ad flatus eorumque commonstrandam indolem indice) expeditè solvuntur & eliciuntur: Et si ægrorum sensus, quam fallax ratiocinium, magis explorentur, experietur cum Medicus, tum ægrotus, modo attenderint, arthriticos, moventibus sese hisce flatibus, horrore succuti; Quippe (c) per universum corpus permeant flatus, sanguineque plenas corporis partes maxime petentes eas frigefaciunt: uti quoque in epileptis, pleuritide laborantibus & colico dolore afflictis, aliisque observare datur: Enimvero si à frigidis flatibus tremulus procedat horror, idem quoque in calidis febribus fiet, in quibus materia peccans, sensitivas partes pervadens, non modo tremorem artuum, sed & dentium ex intestino algore crepitacula sæpe excitat; quod à veritate alienum existimant (d) alii: Quamvis adhuc
sub

(a) Hippocr.
de vet. Med.
6. 24.

(b) Ibid. §. 25.

(c) Lib. de
flat. §. 10.

(d) Bevero j.
cius, &c.

sub Judice lis sit; Num calidæ, vulgo sic dictæ, febres à calida causâ deriventur; quæ hæcenus nondum, quod sciam, clarè probata hypothesis. Suffecerit Hippocratis patrocinium; (e) Quanto majore impetu multitudinis & frigiditatis ipsi flatus percelluerint (loquitur de febribus) tanto major fit etiam horror, à pluribus videlicet & frigidioribus fortior, à paucioribus & minus frigidis, minus etiam fortis. Si ad febrium causas dissertationis institutum contenderet, fortassis, illas à frigidis flatibus oriri, molimine haud ita operoso probaretur: Sic & in semetipso expertum esse reverendus D. Bushovius, jam tum quinquagenarius, refert, calidam, vulgo vocatam, febrem in articulare morbum quandoque finiri: Sic & vicissim contingit, Arthritidem in ferventem degenerare febrem; uti (f) adversariorum aliquis suo pte confitetur: Quippe ubi de viis, quas arthritica materia perambulat, tractat; Cum vapor, inquit, in hunc saltem sensum, retrogrado motu in venas resiliens, sursum tendit, nobilissimum viscus, cor, calidis febribus, anxietate, similibusque malis infestat, vel in aliud membrum celerrime vergens dolorem, qui modo in manu, transfert in pedem: Quippe corpus nostrum perspirabile esse testatus est dudum, veritati in eo concinens, Hippocrates; testatur idem experientia in multis corporis nostri locis, multisque morborum casibus; adeo ut, ubicunque viam invenire queat flatus, transeat. Memini me paucis ante meum

in

(e) Lib. de flat. §. 11.
Quem tractatum si perspiculatè legierint contradicentes, forte an nostras partes quoque sequantur.

(f) Beverovicius de Arthritide. p.m. 110.

in Indias discessum diebus, in prosectorio Amstelodamensium theatro ab amicissimo D. Ruyschio (dum, nî memoria me fallat, primus in foeminino corpore ovarium ibidem demonstraret) productam fuisse intestini recti portionem, bene mundatam, indefinitis undique pertusam foraminibus; quem autem in finem, dubius, fateor, hæsi dudum, donec in has de flatibus meditationes inciderem. Et sic forte intellectu facilior erit illa (g) Hippocratis de Eudemo in Larissa, huc vere spectans historia, quomodo in eo flatus per hæmorrhoidas prodierint (h), *ῥεῖ δὲ ἄλλων πόρων*. Et alibi, *ἢ ὑγρασὴν πὲν ὁδὸν ὁ αἰὲρ (ἢ πῦρ μὲν) ἀπεργάσεται*. Ac proin, si magna parvis componere fas sit, in microcosmo non minus quam in macrocosmo, non modo catarrhorum fluunt pluviae, arenularum increpant grandines, erysipelatum jaculantur ignes, phantasiae rutilant fulgura, somniorum præmicant fulmina, sed & flatuum spirant venti, aliaque meteora ac phænomena procuduntur: Quapropter ita (i) Joh. Langius; Cum in macrocosmo terra, solis calore siccata & calefacta, solo ex aëre ventorum flatu refrigerari non possët; à natura in sublimi constituta est media aëris regio gelida, quæ vapores de terra & undis in altum sublato, suo frigore in pruinam & imbres congelaret, & harum aspergine terram irrigaret, & nocturno lunæ frigore refrigeraret: Ita quoque Natura, sapiens omnium, & præcipue

in

(g) Lib. 5.
epidem. §. 10.

(h) Lib. de
ventis.

(i) Lib. 1.
epist. 54.

in humani corporis fabrica, architec-
 trix, in capite cerebrum frigidum, veluti lunam,
 in sublimi collocavit, ut alteratis suo fri-
 gore spiritibus per arterias cordis, veluti
 luna & media aëris regio solis aëstum, sic
 quoque cordis fervorem in microcosmo
 temperaret: Analogiæ hujus protelum
 injungit quorundam de terræ motu opi-
 nio; Sicuti ergo ventus, subterraneo ex-
 citatus igne atque intestinis telluris clau-
 stris reſeratus, dum vi prorumpere affe-
 ctat, superstratam terræ movet molem:
 Ita etiam flatulentus halitus in interiori
 muscutorum ambitu, aliarumque corporis
 partium quæ cum dolorifico sensu disten-
 duntur, penitioribus cancellis occlusus, ex-
 itumque quærens, sed (k) præ eccellente
 spiritus multitudine & alvi obturatione
 exire impotes, tum per universum corpus
 permeant flatus, sanguine plenas partes
 maxime petentes eas frigefaciunt; frige-
 factis autem his locis, unde fontes & ra-
 dices sanguinis prodeunt, per universum
 corpus horror consequitur; universo au-
 tem sanguine frigefacto, totum corpus hor-
 ret; quanto verò majore impetu multi-
 tudinis & frigiditatis ipsi flatus præcellu-
 erint, tanto major fit horror; cum horro-
 ribus etiam tremores corporis accidunt se-
 cundum eundem plane modum, &c. Qui
 hic noxiorum flatuum sanguinis mo-
 tum diversimodè alterantium, variam in-
 dolem, & partium affectarum diversam
 temperiem accuratius examinaverit, absque

(k) Hippocr.
 de flat. §. 10.
 & seq.

(l) ig-

(l) A Willi-
fio ingeniose
magis quam
vere in ele-
ganti sua pa-
thol. cerebr.
producti.

(m) Sic dixit
apud D. Lu-
cam, mundi
Salvator ;
Quum au-
strum flantem
videritis, di-
citis æstus e-
rit, & fit
æstus. Luc.
12. 55.

(n) Libr. de
Nat. cap. 3.

(o) Hippocr.
de flat. §. 4.

(p) Ibid. §.
5.

(q) Ita πνοῆς
κραίας memi-
nit D. Lucas
in act. Apost.
2. 2.

(r) Flatus qui
in aëre flant
ἀνέμους voca-
mus. Aristot.
de mundo.

(l) igniarii illius supposititii, scilicet sulphu-
reo-salini refugio, spasmī, convulsione,
epilepsiæ, cæterorumque cum nervorum
tum musculorum pathematum causas faci-
le inveniet. Flatuum autem tanta est
in microcosmo discrepantia, quanta hu-
morum, spirituum, & pene dixerim par-
tium solidarum; quinimo tot linearum
in pyxide nautica discrimina non reperiet
navis Rector, quot & quam diversæ effi-
caciæ pertranseant corpora nostra flatus:
Sic alia quidem est Subsolani, alia (m) Noti,
alia Favonii, alia Aquilonis, virtus: nec hoc
modo, verum insuper ventorum varius oc-
cursus & miscella variam operationem con-
fert; sic alia est euronoti, alia libonoti, alia
cori, alia cæseæ, alia campestris, alia paludo-
si, alia arenosi, &c. venti energia. Sed, ante-
quam hoc flatibus applicetur, dicendum
primo, flatus quid, & quoruplices existant;
Flatūs ergo sunt, juxta (n) Johannem Fi-
ñum, quantitates halituosorum spirituum
ex cibo vel potu, pituita vel atra bile,
caloris qui in corporibus nostris est, de-
bilitate (vel etiam acrimonia) orti: Sunt
etenim flatus nobis vel halituosi, vel va-
porosi, aqueive, &c. qui in motu existunt,
sive ex solis halitibus, sive ex his simul
& vaporibus, sive insuper ex aliis mixti
sint (o) spiritus, qui in corporibus flatus
vocantur, extra corpora aër, (p) cujus flu-
ctus & unda ventus nuncupatur, (q) πνο-
ὴν. καὶ πνεῦμα, καὶ (r) ἀνεμὸν vocant Græci:
Halitus autem ex corpore vel mixto vel
ficcō

ficco prodeunt; ita halitum solis Columella ac (f) Cicero, & halitum terræ (ἀναθυμίασις,) Aristoteles & (t) Plinius appellant. Est & halituum quædam diversitas, alii enim sunt flatulenti, fuliginosi alii, &c. Fuligines ex corpore adusto ac flagrante nascuntur; ita (u) Plinius fornacum balnearumque fuligines dixit, ἀτμίδια nancupat (w) D. Lucas. Vapores ex corpore humido generantur, quos ex respiratione aquarum oriri voluit (x) Cicero, hos humidos (y) Ovidius, riuos (z) Lucretius, appellavit; ex humore has prodeuntes expirationes ἀύρας nominavit (a) Aristoteles; hi autem non ratione materiæ, quæ extra corpus aqua, in corpore pituita, est, sed ratione causæ efficientis, vel calidæ vel frigidæ, differunt.

Differunt autem flatus ratione causarum, quæ sunt vel principales vel ministræ: principes sunt vel materiales vel productrices; materiam flatibus sufficiunt primum cibus & potus, qui pro varia sui temperamentorum qualitate, ægri viribus ac diathesi, regionis natura (quam unam ex principalibus flatuum causis profert (b) Fiënus) cæteris adventitiis causis variant: Ex his nascuntur humores, qui iterum pro diversa sua indole multitudinis & qualitatis discrimen flatibus adportant: Sic alii ex pituita (primaria & maxime apta flatuum materie) atque hi proprie vaporosi sunt; alii ex atra bile (damnosæ effervescentiæ crebro impulso-

(f) 2 Tuscul.
(t) Lib. 11,
12.

(u) Lib. 35.
c. 6.

(w) Act. 2. 19.

(x) 2. De natur. Deor.

(y) Lib. 1.
metam.

(z) Lib. 5. de natur. rer.

(a) De mundo.

(b) Lib. de flatibus.

re) alii ex flava bile (quæ, dum in organo est ac effervescit, flatus primario facit, adeoque, non tam materiali, quam efficienti, causæ accensenda; quæ, Protæi instar, varia ludit facie, quam varia est aliorum humorum cum felle crasis atque miscella,) alii ex sanguine (qui dum in corde acrium humorum accessu vitiose effervet, flatus quoque efficit, palpitationis tum plerumque incitamenta) oriri possunt; atque hos halituosos vocare liceat; quoniam, vel caliditate, vel siccitate, vel utraque, imo verò & frigiditate, sed rarius, pollent, velex variis mixti sunt. Differunt porro flatus, quod ad energiam suam, ratione causarum efficientium (ut præcipua obiter attingam) pro vario viscerum, ex quibus propullulant, & in quæ transeunt, temperamento ac facultate; sic alios flatus stomachus (princeps eorundem matrix) fortis, alios debilis, alios ejusdem saburra, alios inanitio, alios ejusdem præpostera fermentatio, efficit; ubi maxime observanda venit cibi ac potus diversitas ac quantitas, atque fermenti dispositio: His adnecte quævis concoctionum, in corpore humano, ac fermentationum, ebullitionum ac effervescentiarum genera speciesque; sic alios flatus succi subacidi (modo detur) in intestinis cum bile, alios perversus sanguinis in corde, motus facit.

Causæ flatuum ministrantes quamplurimæ sunt, præcipuæ ex rebus non naturalibus

ralibus dictis petuntur; sic varios varia
aëris temperies, tempus anni, regionis fi-
tus, varios varia & sæpe contraria animi
pathemata, alios corporis motus, alios quies,
alios excretio, alios retentio, alios somnus,
alios vigiliæ, flatus procudunt; ad hanc
differentiarum enumerationem, balnea, Ve-
nerem, & si eorum multitudinem spectes,
consuetudinem, refer. Qui porro flatu-
um discrimina ulterius prosequi & pe-
nitius peruestigare avet, illa ex eorum so-
no, & odore, à (c) Joh. Fiëno, atque si
chymicam concentrationem instituisse no-
verit, ex eorum sapore; imo, à (d) Roberto
Boyle, eorum ponderabilitate, mutuetur;
quæ ego nasutioribus & delicatioribus in-
daganda relinquo: Quanquam sane, ut
hoc obiter dicam, compressa illa urbani-
tas sanitati penes assuetos coactosve postpo-
nenda sit, quapropter haud vituperandus
ille.

(c) Lib. de
flatibus cap.
6. Elegans
sane, nec mo-
do doctus, sed
& acutus, &
verè Hippo-
craticus
est hic
tractatus, quo
docetur; 1.
In genere,
quæ sit

venti, qui extra corpus nostrum est, cum flatibus, qui in
corpore resident. analogia. 2. Quid sit flatus in specie. 3. Qui-
bus in locis flatus generentur. 4. Quomodo generentur.
5. Quænam detur flatuum differentia. 6. Quotuplices morbos
flatus producant. 7. Quæ sint flatuum causæ. 8. Quæ eorum-
dem signa. 9. Qualia symptomata flatus excitent. 10. Quæ fla-
tuum prognosis. 11. Quæ diætæ. 12. Quæ cura cum in genere, tum
specie, in flatulentis pathematibus observanda adhibendaque sit.
(d) In experim. de ponderabil. flammæ.

(e) Stoicorum mos fuit, quo ventris crepi-
tus æque liberos ac stomachi ructus oportere
esse voluere: Eapropter (f) Claudius
Cæsar edicto cavit, ut illis venia daretur,
etiam

(e) Cicero ad
Famil. lib. 9.
Epist. 22.
(f) Sueton
in ejus vita.

etiam in ipsis mensis & conviviiis, qui ventris crepitus palam ederent; quoniam expertus fuerat, quod qui præ pudore (uti etiam aliquot nostri temporis exempla, rara tamen, docuerunt) hos impedivissent, mortem ipsam oppetivisse: Japones autem & pleræque Asiæ gentes eructationes tolerant, intestinorum crepitacula abhorrent, nisi surdus ano exeat flatu; displicet enim illis sonus, non ita factor.

(g) Pathol.
lib. 6. cap. 18.

(b) Idem
Willisius ad-
serit cap. de
Arthritide;
Phlogosis Ar-
thritidis sym-
ptoma est,
huic morbo
supervenient.

Ast, nonne Arthritidis differentia ex humoris genere petenda est, ut alia calida, alia frigida, dicatur, veluti Practici consentaneè inculcant; cum rubor & calor huius morbi sæpenumero comites sint? Sed illi non ex morbi essentia (non mea verba sunt, sed versatissimi (g) Fernelii,) ast doloris vehementia, fiunt; quin etiam ipsa multotiens febris supervenit, imprimis in plethoricis, qui levi occasione febre jactantur. Ut itaque continens articularis morbi causa unica, sic quoque simplex ejusdem ingenium, est, frigidum nempe, caloris sensum non nisi per accidens ementiens. Adeo ut mihi flocci fiat vulgata illa Arthritidis differentia. Et quod (b) inflammationem spectat, aliis infallibile caloris signum, illam non ipsis flatibus, utpote causa huius morbi principe, verum à dolore, progenitum symptoma suspicor, uti infra pateſcet; Symptoma, inquam, quod illos, qui hoc arthriticæ causæ indicium habere, experientiæ fide imposterum con-

victi

viſti, non parum ſeduxit. Stat ergo ſententia; Arthritidis fomitem eſſe auram quandam frigidiorem (uti ſupra ex Fernelio de (i) Epilepſiæ à parte quapiam extra cerebrum exortæ cauſa, cui & in ea adſtipulor, modo allegavi) non ſolum * per venas & arterias, ſed & per ſpiracula cæca & latentia (ejuſdem verba ſunt de paſſione hyſterica) provectam (quippe indicio eſt ſenſus, inſit (k) Hippocrates, quod expirabile & inſpirabile totum noſtrum corpus ſit) atque eam certe malignam, pernicioſam, & quaſi venenatam; quæ dum perioſteum implet, diſtendit & ferit, doloſem infert: Et, ut cum eodem auctiore concludam; Omnis Arthritis à frigido flatu (από πνός (l) πύονς & πυγνός) non vèro ab humore, uti cum cæteris hallucinatur Fernelius, gignitur; quod erat probandum.

(i) Cujus cura idem docet; illam enim Japonenſium inuſtione cum ſua Moxa abſolutam ſæpius comperi: Suſpico enim, epilepſiam, præſertim illam particularem, loco affecto, non continente cauſa ab Arthritide differre. Comprobant idem Præſtorum obſervationes, quibus

exempla traduntur curationis Epilepſiæ cauteriis (diſto illo & duro medicandi genere) peractæ. Videatur præter alios, Lamſweerde in append. obſerv. p. m. 665. * In eo mecum concinit Mercatus, ubi his appoſitum addit ſuffragium; Rarius, inquit, ſic Arthritis per partes & meatus exteriores, qui proximi ſunt cuti, frequentius per venas & membranas tendinum, ac ſæpe nervorum, & conſpicuos atque occultos canis & reliquarum partium corporis meatus, frequentiffime per venas & communia vaſa, quibus alimentum partes ſuſcipiunt. (k) Lib. 6. epid. Sect. 6. (l) Hippocr. lib. de flat. 6. 19.

Malignum hunc eſſe flatum, teſtatur vehementiſſimus & intolerabilis in articulis dolor; nec refragantur multi inſignes ſcriptores, quos inter principem teneat locum Galenus,

(m) Lib. 17.
cap. 2.

(n) Coac.
praenot. n.
67.

(o) 6. Epidem.
4.

hac argumentorum fide fretus; quoniam nunquam ad suppurationem venit Arthritis; quia etiam intensiorem parit dolorem flatus hic, quam quidam humores ubi in pus vertuntur; quia iterum partibus, per quas decurrit, nullam, exceptis articulis, molestiam creat; quia denuo humor ille (flatum ego nuncupabo perpetim) modo urit, modo quavis glacie frigidior rem partem affectam reddit: (m) Paræus autem scrupuloso examine malignitatis hujus rationem expedire impos fatetur, humorem (flatum dixerit) arthriticum esse ἀρρῆτον, nec notioris naturæ, quam qui pestem, luem veneream, aut epilepsiam gignit; Sed propius accedit, ubi eundem tenuem & virulentum, non tamen contagiosum, qualitate potius, quam copia, peccantem effatur, binisque exemplis illustrat. Platerus etiam Arthritidis malignæ facit mentionem, à seroso humore (ego autem, maligno flatu) ortæ, qui pravam vim, seu aliquid maligni, seu incogniti, sit adeptus. Explicatius (n) Hippocrâtes, ubi inquit; In febribus inflata alvo flatus non erumpere, malum; quoniam ubi flatus maligni clausa ani porta intrò regurgitant, miseraica vasa reptunt, atque ita in cor, quod tum novo paroxysmo infestant, resiliunt: Quomodo enim aliàs ab intestino colo humorem (quod flatus facilius præstat) in articulorum regionem excidere (o) pronuntiaverit; nisi per venas miseraicas flatus illi
noxii

noxii ad sanguinem retrogrediantur? Calculum his etiam addit Guido de Cauliaco: Sed majoris momenti est, quod testetur idem medela; namque dum herbacea stupa uruntur arthritici, flatus nonnunquam è plaga exsibilat; quæ si fonticuli instar, aperta servetur, tenuis ex eadem exsudat ichor, tetra & maligna * graveolentia nares offendens: Et, † licet oculis minime conspicuus, & tantum consideratione cognoscatur, effectoque suo fiat manifestus, ingentem tamen vim exercet in articulos, (p) *ἔργον δὲ μέγιστος ἐν ἀπάρτων ὅσῳ συνπλομαίων συνίστησι*, cum nempe (q) cumulator est, ast præprimis cum morbidis fordibus inquinatior, (r) tactus organo infestus carnifex, flatus; qui non quasvis indiscriminatim membranas, vel ligamenta (quæ omni sensu privari docent, cum (s) Galeno (t) multi) (u) articularumve vincula, vel nervos (quos dum vellicat, spasmus ciet) sed (w) tactus exquisitissimi (x) membranam, validam & sequacem, commune illud ossium tegmen, (y) cujus etiam gratia ossa (si quid modo sentiunt) sensu pollent, ferit; veluti, præterquam in ar-

* Graveolentium porro flatuum meminit Hippocr. de vict. acut. §. 41.

† Lib. de flat. §. 5.

(p) Ibid. §. 4.

(q) Ibid. §. 6.

(r) De quo meretur evolvi Marcellus

Malpighius.

(s) De loc. affect. lib. 2.

cap. 2.

(t) Inter alios Barberte in sua

chirurgia, cap. de ligamen-

tis. (u) Sic opinatur Fer-

nelius; humorem frigidum ac tenuem articularum vincula & membranas implendo ac distendendo dolorem inducere. Parhol. lib. 6. cap. 18. (w) Sic de periosteo loquuntur præstantiores quique Anatomici. Videbis Vesalium, Sojgelium, de human. corp. fabric. lib. 2. cap. 1. (x) Huc collimiat Willisius, ubi dicit; Partes affectæ, scilicet, in Arthritide, ut plurimum sunt periosteæ, seu membranz ossium capita investientes. (y) Vide Vesalium de hum. corp. fabr. lib. 1. cap. 1. Egregie Galenus loco citato; Dolores à membranis, ossa circumdantibus, dependentes, perinde affigere comperiuntur, ac si in ipsis ossibus consistenter.

(2) Qui à quamplurimis osteocopi, hoc est, ossium labores, nominantur, & magna ex parte ab exercitationibus evenire solent; quamvis interdum vel à frigore vel plenitudine fieri possint: Inquit idem loco eodem.

(a) Respiciatur Joh. Lang. lib. 1. epist.

42. & libr. 2. epist. 14. ubi de hemicrania, cauteriis curata, &c.

(b) Excellenter Galenus loco allegato; Quum enim ad affectam partem (loquitur de dolore circa membranas) circumjacentes & ducuntur, hoc est

diducuntur, seu divelluntur & tenduntur, dissimilem fieri dolorem necesse est; ubi enim intentia particula acutiori sensu est, ibi dolore vehementiore cruciantur. (c) De usu partium lib. 10. cap. 17. (d) Ibid. libr. 7. cap. 2. & libr. 2. cap. 40.

ticulari, in (2) osteocopo Venerei inquinamenti dolore (in quo etiam (a) flatus vaporosus, ossium (b) membranulas distendens ac vellicans, tumorem sub eorundem panniculis suscitatur) observare est. Haud male locatam operam comperiet curiosior humani corporis profector, ubi totam periostei fabricam & compaginem, originem, situm, propagationem & indolem penitus inspexerit, ut flatuum etiam cuniculos, latibula ac obscuros labyrinthos detegat, quorum specialior tractatio hujus dissertationis metam tametsi transgrediatur, æquum nihilominus est (ut cum (c) Pergameno Doctore loquar) naturam admirari, quæ omnia tam exquisitè molita est, etiam in affabrè facto ossium velamento, ut neque excogitari queat alia melior constructio. Natura, inquam cum magno (d) Vesalio, peculiare artificium extra calvariam molita est, dum communi membrana, quam circumossalem vulgo dicimus, ossa obcinxit, acutissima sentiendi vi prædita. Suffecerit hic probasse, flatus hosce malignos periostem non extrinsece lacerare, sed illi, à suo osse divulso, semet insinuare (secus enim vehementem adeo dolorem, seu veram Arthritidem, excitare non posse existimo) sicque delicatissimi sensus membranulam violenter à

suo osse solvendo ac distendendo furibundum incendere cruciatum. (e) Extensivus id probat dolor, probat id doloris in hoc affectu pertinacia; ut podagricos morbos in quadraginta diebus demum decedere edicat (f) Hippocrates; tametsi omnes flatulenti tumores loci minus tenaces sint, cum non ita profundè irradicati facilius dissipentur & evanescant, nisi forte in ægerrimis partibus hospitentur: E contra vero, periosteï ille tumor altum recondito, densisque obferato cancellis, ortus flatu, qui algidiore utero conceptus, exiguis nativi ignis radiis illustratur, ut non sit mirum, illum, ex tenebricoso & multijugi partium carcere difficillime erumpere, ni fortasse crudeli (g) candentis ferramenti remedio, vel benigniore cum Moxæ mollugine inustione, repagula illa recludentur, atque ita molestus hospes, profundissimo periosteï impactus interstitio, liberetur.

Sed quænam hæc novaturientis hypothesis est? Cum juxta Galeni dictamen, præceperint scholæ, in Arthritide articulorum capacitatem, humore (non flatu) repleri, illa repleta distendi ligamentum, non periosteum, distensione ligamenti vim nervis & vicinis partibus adferri & in ferri dolorem. Veruntamen affectus ille locus authores non minus in diversa rapit invicem, quam dictæ adversabuntur thesi; ubi ille afflicta (b) ligamenta culpat; opponit alter eorundem insensibilitatem: Atque ubi (i) Asclepiadem reprehendit

(e) Vide Galen. de loc. affect. libr. 2. cap. 1.

(f) Aphor. 49. Sect. 6.

(g) Respice Hippocr. aph. 60. Sect. 6. Celsum libr. 4. cap. 22. & consuliss. Tulpium libr. 3. observ. 26.

(b) Revolvatur Duretus in Hollerium de morb. intern. libr. 1. cap. 62.

(i) Uti videre est apud Galenum de loc. affect. libr. 2. cap. 2.

* Periosteum quippe immediate articuli incinguntur, inquit Loselius de podagra, utpote quæ membrana acutissimi sensus est, & sæpe ἐξ ουκ ἰσχυρῶς patitur dolorem.

(k) Fernel. lib. 6. Pathol. cap. 18.

(l) Ab hac ego quantisper declino sententia, existimans, humorem illum acrem, per accidens in articulos irruentem, ossibus corrosiva vi calciformem crustam adfricare: Illorum enim ossa imminuuntur; ut experientia me sæpius docuit.

(m) Quod non semper verum esse, observavi non semel.

Archigenes dicentem, in articulari morbo nervum affectum dolore haudquaquam cruciari, quod nihil omnino sentiat; regerit ipse, nervos distensos dolores profundos, infixos, angustiae plenos, ac dura distensione cruciantes (consona nostræ descriptioni accidentia, ast afflicta pars dissona!) inducere. Verum, qui ex dolorum differentia partes affectas invenire conaris, prisce Doctor, appositè equidem erudivisti; Dolores à membranis, ossa circumdantibus dependentes, perinde affligere, * ac si in ipsis ossibus consisterent. (k) Alius iterum tendines & articularum vincula, tenui frigidoque humore inebriata, incusat; eo quod in nodosa tophaceave podagra atque chiragra (l) humor in calculum jam concretus eruatur ex digitorum articulis (m) vinculo integro ac illaeso: Huic alius hanc experientiae fidem opponit; quod nullus arthriticus visus sit, qui in convulsionem inciderit: Instant illi atque doloris augmentum ad minimum etiam, morbo sæ partis contactum, articularum imbecillitatem, motus difficultatem, vinculorum laxitatem, imo artuum quandoque dislocationem, in suæ patrociniū causæ accersunt; Et quod acris ille humor membranas ac ligamenta saburret (ita hi excipiunt) exinde convulsivos motus excitari non est necesse, cum illa nullatenus motus instrumenta sint; sic ut etiam si acerrimus in illa insultet ichor, acerbi equidem doloris, non vero convulsionis, causa erit; uti denti-

um,

um, pleuræ, (n) lumborum, homoplatae, colli, &c. dolore, probare tentant. Morbum autem hunc frequentius circa internodia, præsertim pedum, ideo excitari non sine ratione volunt aliqui; quoniam hæc pars maxime declivis, & à caloris fonte remota, materiam morbificam facilius suscipit, haud commodè subigit, nec citò relegat. Quanquam tanti non sit facienda hæc adversariorum controversia, quum materia arthritica, qualiscunque demum illa sit, non motis, nisi fortuitò, sed sensus, organum afficiat. Enimvero quod de suo (o) Græco affirmavit (p) Latinus Hippocrates; Magno scilicet ingenio convenire etiam simplicem veri erroris (vel etiam ignorantiae) confessionem; præcipue in eo ministerio, quod utilitatis causa posteris traditur: Id ipsum de magno (q) Galliarum Archiatro, qui (r) barbarorum facies latinitatis quodam nectare condivit, non male quis pronunciavit; Qui (s) palam fatetur; Unde & per quas vias influat, aut influxurus sit, in imbecillos articulos humor, neminem ad unguem investigasse; & ex hac ignoratione, dolorem articulare pro immedicabili hæcenus fuisse derelictum, nuncupatumque Medicorum opprobrium. Mihi vero, ut cum (t) Divo Sene proloquar, invenire aliquid eorum, quæ nondum inventa sunt, quod ipsum notum quam occultum esse præstet, scientiæ votum, ac opus esse videtur; At vero verborum inhonestorum arte ad ea, quæ ab aliis in-

(n) Unde lumbago.

(o) Videlicet

Hippocr.

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

quod

venta sunt, confundenda promptum esse, proditio potius ignorantiae est. Meam itaque insequar metam; Pertendens ille pertundensque articulorum dolor, qui à parte primario affecta (periosteo) veluti à radice incipiens celeriter in partes adjacentes transfertur (ut olim Archigenes) non ideo ad afflicti loci contactum motumve increbrescit, quod membranæ vel ligamenta tenui quopiam sero imbuantur; sed quia male ferriatus ille flatus, qui sub periosteo, velut anguis in herba, latet, ad minimam quoque forinsece advenientem injuriam (u) circumossale tegumentum ab osse (w) divellendo, nociva doloris spicula figit & exacuit, ubi affluens ille humor per accidens articulorum vincula quandoque imbibit, solvit, distendit, imo dislocat: ut imposterum dicetur amplius. Satis fit, quod membranarum, quæ ossibus adjacent, dolores & profundi sint, id est, in intimo corpore doloris sensum excitent: Et quod ossium ipsorum, veluti dolentium, inducant imaginem, haudquaquam mirandum est, ut (x) Galenus contra Archigenem disputans, inquit, Ubi intenta particula (nempe ossa ambiens membrana) acutiore sensu est, ibi & vehementiori dolore torquentur; tum scilicet, cum malignus ille flatus periosteum ab osse divellit. Quod erat ostendendum.

(u) Tale quid innuere videtur Petrus Salius Diversus loco supra citato, ubi sic ait, Loca, in quibus materia arthritica retinetur, dicunt quidam non cavitates articulorum esse, sed in ligamenta, in periosteum & in tendines, recipi.

(w) Dolor fit, inquit ex Galeno idem ille Salius ibidem, non ratione mate-

ria intra cavitatem articuli existentis, sed merito extensionis nervorum & tendinum circumstantium; Cur non addebas periosteum parum Diverse Doctus? (x) De loc. affect. loco allegato.

Qui

Qui porro, præter flatuum diversam indolem partisque affectæ (periostei) sensum, aliunde doloris differentiam profequi satagit, (γ) Hippocratis illa de partium ex figuris discrimina, hinc discrepantia pathemata, accuratiori examinis lance trutinæ; Quippe inciderit flatus in latum ac renitens (schema) nihil mali patitur (æger) neque molle & rarum; verum, tenerum & floridum, & sanguineum & densum, velut hepar, quod propter densitatem quidem ac latitudinem resistit & non cedit, flatus verò subiens augefcit, ac fortior evadit, & adversum reluctans maxime impetum facit; propter ténertudinem autem & sanguineitatem absque doloribus esse non potest, & propter has causas dolores acutissimi ac frequentissimi circa eum locum contingunt, suppurationesque ac tubercula plurima, &c. Dolores septi transversi ex flatibus minus affligunt, quia nervosius est.

Hic (z) morborum author adeo lato potitur dominio flatus, quantum membrana, (a) omnibus ossibus communis, ac ab amplexu, quo ossa ambit, περιόσειον appellata, semet extendit. Hincine universalem

(γ) De vet. med. §. 41.

(z) Hippocr. de flat. §. 4.

(a) Ita Vesalius de human. corp. fabr. lib. 7.

cap. 2. Operæ autem pretium erit singulares atque huc maxime facientes Vesalii de periosteo ac affinis membranæ textus hic transcribere; Natura, inquit ibidem, extra calvariam peculiare artificium molitur, quod fabri imitantur, quotiens clavorum acies, quando duos compingunt assers, reflectunt, ne uno assere tracto ex altero, clavus promptè evellatur: Ipsa namque fibras (per suturas à dura membrana prorepentes, quæ illam calvariæ firman-

&c.)

etc.) non solum per reflexos & obliquitatis etiam nomine firmantes ductus transmisit, verum transmissas rursus dilatavit, auxit, atque in unum omnes commiscuit, ut in membranam quandam tenuem degenerent, quæ, quod calvariæ obducitur, *περικάλυξ* Græcis nuncupatur. Quamvis interim hæc omnino non citra alterius corporis medium calvariæ adnascatur; sub ipsa enim alia adhuc tenuis consistit membrana, aliis quoque omnibus ossibus communis, ac ab amplexu, quo ossa ambit, *περιόστεον* appellata: inter reliquas autem ossium sedes, membrana hæc privatas, calvariæ interna est cavitas, cerebro excipiendo adaptata: Cui nusquam, ubi duram matrem contingit, ejusmodi membranula obnascatur, adeo ut tanta etiam hujus cavitatis sedes, quanta dura membrana non connascitur, hæc quoque membrana, aliis ossibus commune, sit obiecta. Et alibi; Periosteum pectoris ossi obducitur; atque hæc valida & quasi duplicata est, & hanc etiam ipsæ costarum cartilaginee una cum costarum ossibus communem habent. Alio portio loco idem; Præter membranam (costas, thoracemve succingentem) singulis costis alia peculiaris obtrigir, quam Græcos alteram succingentem vocasse reor: Tale enim quid in libr. de constit. art. Med. Galen. morbi lateralis species subdividens, indicare videtur; Est autem altera hæc succingens costas membrana involucrum, quod omnibus propemodum ossibus commune censetur, quod circumossale vocamus, quod os ambit: Quemadmodum enim ossa hujusmodi membrana obcinguntur, ita quoque & singulæ costæ orbiculatim ipsas ambientem membranam obtinent, peculiare nihil ab ejusmodi cæterorum ossium membranis sibi vendicantem. Cæterum thoracis cavitatem succingens oblinensque membrana, omnibus, quæ thorax continet, involucrum quoddam evasit, unde etiam ab usu, tunica (uti à substantia membrana) dissectionum peritis vocatur. Porro alio loco; Ad hæc, ipsa quoque, ut & peritonæum, iis omnibus, quæ amplectitur, organis, tunicas exporrigit, eademque firmata colligat. Quod autem cum thorace distendatur attingaturque, neminem ambigere arbitror: Thoraci enim adnata undique tali constat substantia, qualis & involucri loco habetur, commoda, ac simul levis sequaxque est. Et alibi; Venæ & arteriæ, & nervi, quibus hæc membrana committitur, etiam si ad ipsius nutritionem & sensum usui sint; non tamen ejus præcipue gratia, sed vicinarum partium, illi adeo frequentes attenduntur: Unde etiam ipsi crebrior cum magna tensione punctilique cruciatu, ut & cerebri membranis inflammatio oboritur. Qui præterea membranarum, (ergo & periostei) ductus, vasa, & canales pervestigare avet, consulat Fallopium in observ. magis tamen experientiam, omni autoritate majorem.

ægritudinem dixit Arthritidem Galenus ? Ut vel nullus corporis artus articulusve sumptè ingenio ab eadem immunis haberi queat ? Imo vero (b) vix ullam totius corporis partem intentatam finit : Quippe, præterquam artus, hujus hostis telis tres stant adaperiti ventres : Hinc tot morborum vocabula, quot circumossali obductas membrana partes infestat flatus ; etiam si (c) tribus duntaxat usus nomina indiderit, chiragræ nimirum, ischiadis, & podagræ, (d) reliquis Arthritidis. Verum à capite ad calcem multigena prodit morborum phalanx, in partibus hoc ossium indumento circumductis ; in quibus (e) spiritus ille in omnibus rebus efficax, & qui maxime in animantium corporibus plurimum potest, ἀριστερὸς πνεύματος ἐστίν. Et ut à calvaria exordiar, hujus (f) interiori superficiem, qua cerebrum continetur, dura cerebrum inducens membrana proximè succingit ; exteriori ejusdem peripheriam sensitiva illa particula, ossibus undique connata, atque sub pericranio delitescens, investit. (g) Dentes, quousque caveis incuneantur suis, membrana quadam tenuissima exactissimoque sensu prædita, sepiuntur : Atque licet vel pleuræ, aliove

(b) Nullam dicit Georg. Horstius lib. 3. p. m. 2. enunium autem Arthritidis subiectum in membranis, tendinibus, vinculis externis, à perioſtico ortum ducentibus, & extremitates ossium ac musculorum tendines necesse est ; item in ligamentis, non cartilagineis, sed membranaceis ac nervis ; podagræ autem speciatim in membranosis atque nervosis circa pedum articulos partibus, collocat Lo-

selius de podagra. (c) Fernellius loco sæpius jam dicto. (d) Vide Spigel. libr. singul. de Arthritide p. m. 1. (e) Hippocr. lib. de flat. §. 24. (f) Uti confirmat Vesal. de human. corp. fabr. lib. 1. cap. 1. (g) Venerat Fallopius contra Vesaliura in suis observ. docet ; Uti alter dixerat solos dentes nudos, reliqua ossa tecta.

(b) Idcone
eodem, quo
Arthritis, tol-
litur antidoto
odontalgia,
cum herbacea
nempe stupra
inustione,
pulsantibus
temporum
arteriis, noxii
flatus recep-
taculis, adhi-
bita; uti à
me multoti-
ens comper-
tum est? O-
dontalgiam
autem denti-
um poda-
g am nuncu-
pat Stobel-

bergerus: Et appositè Willisus; Quippe, utrum odontalgia, lum-
bago, aliarumque partium dolores, huc (de Arthritide loquitur)
referri debeant, non otium erit modo disquirere. (i) Libr. de flat.
passim. (k) Ibid. §. 24.

nomine, veniat, illud five hujus membra-
næ, five flatus (uniformis multorum mor-
borum causæ) naturam non demit, mo-
do hæc cinxerit ossa meninx. Hinc casti-
tis, (b) dentium, pleuræ & cæterarum parti-
um dolores prodeunt. Quod si quis cum
(i) Hippocrate pergeret, singula ægritudi-
num genera recensendo, hæc amplius corro-
boraret, (k) atque ille sermo, nullo etiam
ingenii titillamento vel novitatis prurigne
fucatus; verum antiquitatis authoramento
suffultus, rationis radiis collustratus, & ex-
perientiæ stabilimine nixus, verus futurus
esset, & qui fidem suam omnibus proba-
ret: Quod mihi vires negant & opportuni-
tas apud extremos Japones degenti pen-
sum, in componendo multorum morbo-
rum ex flatuum cognitione systemate,
acutioribus relinquo, qui fortean aliquan-
do experiantur, *Φύσας δὲ πάντων τῶν ὀρί-
νισμάτων ἀιτίας εἶναι.*

Verum ad exorsi primæ partis discursus
properans finem, antecedentem (præ-
dictis alias præmittendam) articularis mor-
bi causam id omne dico, quod congruum
saltem damnosis his flatibus pabulum esse
potest: In cujus foco non minus, quam
fomite, & proxima causa determinandis
discrepant authores; plerique caput

(l) *πίσαν*

Ἡ ἰσζαν ἀνθρώπων κακῶν dictitant Arthritidis originem; hic (m) externas & extra calviam positas partes; ille cerebrum aut interiores ejus (n) ventriculos; * iste vel intra vel extra venas loca; alii intestina viscera pleraque; ego (o) omnia statuo: Quæ materia morbifica suffarciuntur, dum magnum humidum & defectivum calidum (uti Sinenses Medici effantur) prædominium habent in quinque principibus illis ita dictis membris, seu visceribus; videlicet, in renibus, quibus ureteres & tertiam partem corporis adnectunt, & quibus aquæ elementum respondere; in hepate, cui folliculum fellis adjungunt, cuique ligni elementum dominari; in corde verò minus, cum illi ignis elementum præsit, cuique intestina gracilia adfociant; in stomacho, cui lienem copulant, & cui terræ elementum convenire; denique in pulmonibus, quibus intestina crassa addunt, quosque metalli elementum regere, affirmant: Veluti latius de Sinarum rebus Medicis ex professo acturus, deducam. Cum etenim calidum, quod Sinæ *nam*, sive innatum vocant, sit inxtionis artifex, à

(1) Ita Hippocr. in epist. ad Demetrium Regem, caput omnis defluxionis, sive internæ sive externæ, fontem nominat: Scaturiginem porro Arthritidis cujusvis vult esse speciatim capitis partes externas & extra calviam positas.

(m) Fernel. pathol. lib. 6. cap. 18.

(n) Velim addi, membranas; quoniam illæ cum spinali medulla ad partes inferiores vergentes periosteum constituere videntur. For- tean hæc

via à noxiis flatibus transeat sæpiusculæ. * Platerus, qui causam arthritidis vel intravel extra venas congeri statuit. (o) In eo mecum concinere videtur Petrus ille Diverius de affect. partic. cap. 16. ubi sic ait; Subitam fieri Arthritidem sæpiissime animadvertent, qui hanc artem consummabunt, videbuntque, modo hepar, modo lienem, modo ventriculum, modo uterum, modo aliam inteream partem, modo totum corpus, non autem semper caput, esse in causa hujus affectionis.

(p) Videatur illustris ille Hippocratis de veteri medicina tractatus.

(q) Libr. de flat. §. 11.

(r) Ibid. §. 6.

(s) Ibid. §. 11.

(t) Ibid. §. 10.

(u) Ibid. §. 13.

(w) Lib. 5.

epidem. §. 10.

(x) Libr. de flat. §. 10.

(y) Quorum

catalogum, &

à flatibus αἰ-

τιολογίας,

conspice a-

pud Hippocr.

libro dicto

passim.

(z) Ibid. §. 10.

(a) Hanc ut

plurimum,

ortum habere

ab humoribus

flatibusve

(suffecerint mihi flatus).

multum viscosis

& simul acribus,

ad ventriculos cordis delatis,

& in ipsis hærenti-

bus, atque ipsum cor ad inordinatam inæqualemque sui contradic-

tionem continuo irritantibus, suspicatur clariss. Sylvius prax. Med. lib.

quo omnes (p) inter se temperantur humores, neque conspicui sunt, neque hominem lædunt; ubi vero aliquid in humoribus secretum fuerit atque ipsum in se ipso extiterit, tunc & conspicuum fit & hominem lædit: Lædit maximopere dum flatus suscitatur & inquinat; qui, ubi in visceribus (q) majore multitudinis & frigiditatis impetu præcelluerint, δυσπύπτῳ ἢ ἀπύπτῳ, ὃ (r) μεμιασμένῳ νεκροῖσι μιάσμασι, sanguine (ex quibuscunque etiam visceribus scaturiente, & (s) per omne corpus penetrante) directi (t) per universum corpus permeant, atque ubicunque (u) abundant, concluduntur & impinguntur, dolorem excitant, non quidem à coïnquinato viscere ad affliccendum articulum procedentes, sed venarum vehiculo (& flatus per hæmorrhoidas prodibat Eudemo, memorante (w) Hippocrate) à labefactato viscere ad (x) ea loca, unde sanguinis fontes & radices proveniunt, propelluntur, sicque ipsum cor appellant, in quo sæpe numero febres, cordis palitationes, (y) aliæque mala, ne dicam syncopen, imò mortem, nonnunquam inferunt: Febres, quando universum corpus pervadunt flatus, (z) sanguineque plenas partes maxime petentes eas frigefaciunt: (a) Cordis palpi-

tationem

tationem (quæ (b) hypochondriacæ & (c) hystericæ affectioni, ut his hiatus & pandiculationes, flatuum soboles, familiaris est) dum (d) acris ille flatus (e) locos teneros, inconsuetos, ac prius intactos, contingit; quemadmodum spiculum infixum penetrans per carnem perrumpit, & præcordia petens, cor irritat & vellicat; (f) *ἐν αὐτῷ τῷ τρομῆνται καὶ πάλιν* Syncopen, cum spiritus magnus & densus cor corripuerit (ut (g) Magnus Artaxerxes Pæto suo scribit de anxietate) quumque (h) ex eo defecerit calor, (i) sanguinisque (k) venarum (l) suppressiones exortæ fuerint: Ex quibus & ipsa mors quandoque consequitur, (m) universo scilicet sanguine frigefacto, quando nempe lethiferis flatibus eliminandis cor ineptum est. Aliorum morborum qui cupit ex flatibus originem, ad eat ipsum fontem, quo (n) semipaganus ego labra tantisper prolui mea; aliis quippe hæc relinquo, quorum imagines forte tunc lambent hederæ sequaces; ego persequar Arthritidem; Cor itaque noxio flatuum assultu * perculsum illos averruncare contendit, quos si debellarit, magno nisu, ut corporis alimentum, sanguinem, ab illo contagio liberet, per arterias ad extremos corporis artus delegat; velut ex vehe-

(b) In qua halitus tam glutinosos, quam acres, culpât idem, ibidem, §. 8.
(c) Cujus causam, ut supra dictum est, vaporem certè venenatum, malignum, perniciosum, frigidumque, per venas & arterias sublarum, statuit Fernel. pathol. lib. 6. cap. 16.
(d) Arbitramur enim eandem sæpius ab halitibus acris, &c. produci; inquit idem Præceptor quondam meus celeberr. Sylvius, prax. med. lib. 1. cap. 19. §. 56.
(e) Hippocr. de flat. §. 14.
(f) Ibid. §. 11.
(g) Hippocr. epistol. p. m. 896. (h) Lib. de flat. §. eadem. (i) Lib. 7. epidem. Sect. 7. ubi de animi deliquio. (k) *φλέβας* indifferenter pro venis & arteriis usurpant veteres. (l) Sive quietem, hoc est, minorem motum; id enim *εἰσσε* indicat. (m) Lib. de flat. §. 10. (n) Persius in prologo, * Hippocr. ibid. §. 11. *φλέβας* dicit.

mentiore

(o) Propter hoc cordis dominium in flatus evenire existimo, quod animi passiones magnum robur habeant in arthriticis: Sic quem gaudio sublatum articulorum morbum (vide Hildanum cent. 1. observ. 79.) moerore irradicatum, iracundia confestim & vehementer irritatum, observas.

(p) Hippocr. lib. de acut. morbi. 1. 2.
(q) Ibid. 7.

mentiore arthriticorum pulsu experiri est: Et cur ad ultimos corporis articulos, ut plerumque in manuum pedumque digitis citius quam alibi sentiatur ille dolor? Hunc captum hostem in extremum, quantum potest, mittit auxilium (o) cor: Atque hinc ego opinor, præstare Arthritide laborare, quam Febre; Quoniam morbifica causa à nobilissima ad ignobiles partes devertit; quinimo articulorum hoc vexamen non modo periculi immune, verum etiam in multis aliis ægitudinibus *περὶ συλκτικὸν*, existit. Fortassis eadem interpolantium febrium quæ Arthritidis causa fit. Ideone Arthritidem propriam articulorum febrem, cum doloris acerbitate conjunctam, appellavit Hippocrates? Cor ergo quo longius perniciosos à semet avertit flatus, eo fortius est; & vicissim; Nam flatus quo propinquiore cordi, eo etiam nobilioribus partibus magis infesti sunt: Atque ex iis de cordis imbecillitate vel robore non male quis judicet, uti Sinenses Medici ex pulsibus (quorum totum mysterium in mensura respirationum, earumque proportionem cum pulsibus consistit, quicquid propter circulationis sanguinis initium à pulmonibus, spirituum officina, mutantur; uti alibi prolixè docebitur) ex quo etiam, si intensior sit, de articulari morbi præsentia discerni potest. Quemadmodum autem (p) humiditas alimenti (q) cujus principium est spiritus) vehi-

vehiculum est, atque (r) per arterias sanguis & spiritus, vitalis vulgo dictus, aberrant in omnia; sic quoque noxii flatus sanguini se miscent, quos à corde propulso arteriæ excipiunt, quæ illos non minus quam sanguinem ad imbecilliores partes transferunt: Si verò viribus prævaleat secus affligendus articulus, nec tamen mora nec quies est perverso huic hospiti; quapropter ille retrogradus venis semet iterum insinuat (nam per easdem vias revolvi prohibet arteriarum constructio, è contra venarum; prohibet & sanguinis motus, promover in venis) averfanti redux cordis, unde denuo fit exul flatus, debiliorem partem (cui tum forte minus roboris minusque caloris suppedit) invasurus: Hinc accidit, quod qui modo in manu, paulo post percipitur in pede dolor. Hos, Arthritidis fuscitabula, flatus arterias (quippe (a) plurimus spiritus per omne corpus universo sanguini permixtus est) pervadere, indicat major & crebrior, doloris in hoc morbo assiduus comes, pulsus; indicat idem arteriarum extumescencia & distensio; indicat etiam, veteribus in articulari dolore usitatus remedium, arteriotomia; quæ dum instituitur, flatus nonnunquam cum sibilo erumpit (nam veluti (b) aqua, ita & sanguis, in corpore, aëre flatibusve plena est) qua flatuosa ventositas sistitur, sistitur autem (c) venæ sectione, inquit (d) Hippocrates; qua arteriarum apertione majus levamen. Ar-

E

thriticis

(r) Ibidem.

(a) Hippocr. lib. de flat.

§. 21.

(b) Ibid. §. 18.

Ubi de aqua intercute; cujus dilucida & his jure apponenda exempla vide apud. Hildan. cent. 6. observ. 40. & 41.

(c) Per quam & arteriotomiam intelligas; quamquam phlebotomia, me judice, sanguinis ac spirituum vigorem deprimat, ut cum Willisio loquar, absque materiæ morbi ficæ diminutione, nedum eradicatione.

(d) Lib. 2. epidem. Sect. 5.

thriticis adferri, quam phlebotomia, restantur; indicat idem Sinensium ac Japonensium cum herbacea mollugine inustio; quæ si arteriis Arthriticorum vehementius pulsantibus (signum, flatus noxios in iisdem etiamnum hospitari) adhibeatur (quod tamen Sinæ Japonæque non bene perspexere) morbiferam illam statulentamve materiam exhaurit; quod sæpiissime non minus admiratus, quam expertus, sum, & quod unicuique in odontalgia observare dabitur, quoties pulsantibus in temporibus arteriis incendiariam ex arefacta planta stupam applicuerint, qua doloris author flatus non modo intercipitur, sed etiam plerumque dissipatur; uti latius in huius morbi *θεραπεύειν* explicabitur: comprobatur denique illustre illud Hippocratis effatum (e); Calidissima venula (per quam arteriam ejusve extremitates intellexeris) sanguinis multitudine id quod fuliginosum est (hac larva dimicant illi flatus) exerit, & statim fecerit: Arteriæ igitur (f) imprimis sunt, per quas tortor ille flatus ad artuum juncturas proficiscitur; quoniam adhibita repellentium medicaminum vi, haud raro artus jam affligens flatus *παλεινδρομὴν* instituit, atque eò quandoque assurgit, ut cor angore, deliquio, cæterisque cruciatibus, cum internecino nonnunquam ægri damno, affligat, nisi ad articulos relabatur, vel, (g) uti Loselio placet, egregio cathartico egeratur: Præterea etiam quod venæ circa pedum articulos ex flatibus intumescant, ac turgidi in podagri-

(e) Lib. 6. Epidem. Sect. 6.

(f) Ad venas enim quandoque regurgitant, ubi parvis robur malignum illum flatum repellit, sicque ad cor remittit.

(g) De 'podagria.

ci paroxyfmi principio confpiciantur; quæ *ἐπιπνοια* indicat, flatum Arthritidis caufam ab arteriis expui in partes fenfiles, articulum ambientes, & non fub cute à capite eò transmitti. Quod verò arteriis, dum eafdem malus hofpes tranfit, nullas figat doloris acies, fit, quia fanguini (quem equidem inordinatè tunc exagitat) immixtus, illarum tunicas haud facile vellicare queat ligatus hofis, qui quamprimum in circumoffalem exactiffimi fenfus membranam, fanguinis vinculis expeditus, impigerit, illam non tam lancinando pungendo-ve, quam ab offe divellendo, torquet: quicquæ vel fuopte ingenio, cum fcilicet excipientis partis vires & calor eundem evincunt, vel vi, repellentium nempe medicaminum applicatione, ad cor, ficuti modo dictum, relegantur infefli flatus.

Quocirca, ut hoc monito, primæ differtationis parti coronidem imponam, Caveant à repellentibus dictis mediis (blanda licet in principio *ἀντηρίσαι* atque *ἀνοδονία* adulantibus, fed virulentum, gellantibus in cauda aculeum) Practici, dum cæca *ἐμπειρία* ad illa, tanquam ad afylum, refugiunt, experti tametsi multotiens, illa non femel præfens levamentum attuliffe: Fateor id equidem, nec ignarus eventus, verum profunda noxæ figmata inurit hæc medendi ratio, dum quibus multo conamine femet exonare fategerat cor, ad nobile vifcus remittunt; ubi tum febres, anxietates, palpi-

(h) Hippocr.
de flat. §. 24.

tationes, & alia id genus mala, excitant (f) flatus, qui omnium istorum morborum omnimodæ sunt causæ; cætera vero omnia, quæ causæ videri queant, vel hos adjuvant, vel consequenter post hos in corporibus morbos generant.

Hic porro in Epilogum Arthritidis differentiam (jam ante traditam,) nihil latè illam etiam tradidissent authores, diducerem; quod nempe alia sit vaga, alia fixa; illa vel periodica vel inordinata, typica plerumque conjuncta feбри, altera sine eadem; in hac enim intervalla satis lucida eveniunt: fixa vel levis vel ingravescens; illa sine tōphis, hæc in articulis calculosam materiam, tōphaceasque moles congerit; alia denuo hæreditaria, alia ex perversa victus norma acquisita: Ad illam spectat hoc Hippocratis dictum; Semen retinere temperamentum & complexionem gignentis; Ubi quidam contra Fernelium disputantes, volunt, ferofum humorem, quem illi ponunt, nihil facere ad generationem, ideoque non esse Arthritidem gentilitiam, nec Arthriticos nasci ex Arthriticis: Quam prævaricose! Quamobrem his missis, pergamus ad partem secundam.

Pars II.

Semeiotica & Symptomática.

ECquid in vasto præstet pelago Navarchus, dum fragilem, cui tot sese crediderunt animæ, ratem minaces quassant fluctus, & ignotæ fyrtes inhiant naufragio? nisi crebra attentaque observatione, scopulorum cautiumque situs, non ex solis mappis, verum ipsa ἀντοψία, distinxerit: Et quæ immensum enatabit æquor, nisi suo radio poli altitudine dignota locorum distantiam firmaverit, atque acus nauticæ declinationem observaverit? Id ipsum medicantibus usu venit, quibus cum caduca mortalis corporis cymba curanda traditur; quomodo (b) ærurnos multiformium morborum effugient procellas & vitæ catastrophem; nisi

(b) Quæ tot sunt, ut id unum ex maximis naturæ miraculis esse putem, quod

homo tamdudum supervivere possit, si diætæ vitia & morum (de quibus legatur Seneca de brevitate vitæ, cæterique ethices mystæ) fragilisque corporis intricatissima structura perpendatur; ut merito dixisse Hippocratem existimem; τὸν βίον βραχύον. Ego vero miror, quod pars illa vitæ, quam nos vivimus, non magis exigua sit.

(i) Videatur
Fernel. pī-
shol. lib. 2.
cap. 7.

symptomatum male suadam syndromen experientiae fide & rationis radio collustraverint, intellexerint, discreverint? Dum intimo corporis recessu conditi morbi certis signis percipi debent & possunt; (i) quibus sublatis, medicinae fundamenta corruunt. Oportet igitur prudentem Medicum æqua lance ponderare, & acri judicio expendere, illa præsertim morborum signa quæ pathognomonica audiunt; quæ quoniam cum morbo orta, cum eodem quoque dispereant, tanti facienda est illorum notitia, quanti ægritudinis cura.

(k) Videfis
Barbette in
sua chirurgia,
p. m. 165.

Externum ex humorum affluxu tumorem, calorem, inflammationem & febrem dixere Practici articularis (k) doloris indicia; quæ cum ancipiti ratione illi affideant, ejusdem substantiam minimè constituent: Motûs læsio & dolor inseparabilia sunt Arthritidis signa; quæ cum ea nascuntur, augentur, consistunt, diminuantur, & evanescunt, certi intrinsecè delitescantis atque oculis rarissime patentis tumoris indices; quibus & venarum intumescentiam & intensiorem arteriarum pulsus, Arthritidi continuò concomitantia signa simul & symptomata censemus, quia experimur; Cætera verò quæ à Medicis habentur talia, epiphænomena seu syne dreuonta, quæ morbi lenitatem vel pravitatem, nec tamen semper, non essentiam, indigitant, eumque haud immediatè sequuntur, nec propria arthriticæ materiæ effecta, vel etiam accidentia, fallacia potius signa, sunt. Hic

Hic ad exemplum Archigenis (quem locos affectos & morborum proprietates ex dolorum differentiis tam accuratè descripsisse, ac si omnes passus fuisset; ac veluti, lingua gustandi sensu, qui quoque tactus quidam est, sapore dignovisset, tradidit (l) Galenus) ex doloris indole de parte læsa judicandum est; Lancinans is est in Arthriticis, distendens, pulsativus, profundus, assiduus simul & acerbus: Singula afflicti periosteï certa signa: Lancinans est, quia delicatissimi sensus illa membrana læditur; distendens, quia Arthritidis inflator eandem divellit, attollit, & expandit; (m) idcirco Arthritide laborantes tensionem inimo sentiunt; pulsativus, quod hujus author morbi arterias pervagetur, sanguinemque inordinate moveat, afficiendo incuneandus articulo; (n) profundus est, quia circumossalis membranae est; infibulatum vocat Archigenes, infixum Galenus; Assiduus, quod (o) membranarum dolores æquales & in hoc morbo quandoque vagos, non modo in eodem sursum & deorsum, verum etiam ab uno in aliud transilientes membrum, atroces dolores inferant, præsertim in articulorum cruciatu, qui (p) velut à radice incipiens, uniforme & commune ossium tegmen, continuitatis vinculo (quod doloris consensum in distinctis partibus arguit) connexum afficit, flatusque in dolentem partem incontinentem, quamdiu pabulum sufficit, ingurgitat: Denique acerbus est ille

(l) De loc. affect. lib. 2. Cap. 1.

(m) Sunt verba Galeni ibidem.

(n) Ita ex Galeno supra citavi; Quod membranarum, quæ ossibus adjacent, dolores & profundi sunt (hoc est, in intimo corpore sensum excitantes) & ossium ipsorum veluti dolentium inducant imaginem, haudquaquam mirandum est.

(o) Idem ibidem.

(p) Ibidem.

(q) Malignus est, & doloris ex femore progressus: neque genuum dolor bonus est: Sed & surarum dolores maligni sunt, mentemque turbant: inquit Hippocr. Coac. prænot. p. m. 524. κακόν ἐστις dicit textus.

(r) Galenus ibidem.

(s) Appositè Willisus cap. de Arthrit. Dolor in iis partibus omnino à solutione continui dependet, atque hæc à materia quadam corporibus istis impacta vel incumbente, procedit.

(t) Libr. de flat. §. 15.

(u) Ibid. §. 16.

(w) Hippocr. de veter. medic. §. 24.

(x) De flatib. §. 17.

(y) Ibid. §. 18.

dolor, quia multitudinis & (q) malignitatis impetu præcellens flatûs acutissimus sensus membranam (r) atrociter & violenter molestat, replet, avellit, & chordæ tensæ instar (ut cum Sinensibus loquar) diducit, imo & quandoque (s) continuum solvit, uti summus arguit dolor: Hanc quandoque sequuntur continui solutionem variæ fluxuum, sanguinis rupturarum, hydro-pum, &c. species; rheumatismum quidem (t) ut Hippocratis verbis professus utar) quum venæ aëre repletæ sunt, & caput propter flatum inclusos aggravatur, deinde convolvitur spiritus cum sanguine propter angustiam viarum, tenuissimum autem ipsius sanguinis per venas excluditur, atque id ipsum tenuissimum liquidum quum coærvatur, per alios meatus fluit; & ubi tandem cumulatim progrediens constiterit, ibi constituitur & morbus; prout hæc latius prosequitur (u) author idem: Fluxio vero hæc aliquando sua sponte, quandoque propter dolores, hi ob solutionem continui, hæc propter flatum (w) copia & robore peccantes; ubi etenim (x) venæ spiritu complentur, ex eo sequitur dolor; & (y) quum violentia quadam invicem discedunt & finduntur carnes, fissuram subtercurrit spiritus, ac dolore affligit; quum autem ipsi flatus, carnes pergressi, meatus corporis rarefecerint, sequitur post flatum humiditas, cui viam jam antea aër præstravit; uti hoc aquæ intercutis aliorumque morborum exemplo prolixius demonstrat

(z) Hip-

2) Hippocrates. At enim dolor primum & princeps est Arthritidis signum pariter ac symptoma.

(2) Ibidem
99. seqq.

Alterum est motûs læsio, ejusdem cum priore ingenii & gradus; quæ non ipsorum organorum, sed tantum periostei, vitio, accidit; quippe cum Arthritide apparet, & cum eadem disparet *δυσκίνησις*: illa namque cessat, quamprimum circumossale tegumentum ad pristinum restitutum fuerit habitum: Quod verò ad externum contactum dolor admodum inrudescat, fit, non quia ipsamet instrumenta motûs malè afficiuntur, sed quia expansum jam periosteum incumbentium partium compressione magis angitur, unde inhærens flatus acrius irritatur, novi cruciatûs coactus author.

Atque hi indivisi comites Arthritidem, velut umbra corpus, sequuntur; reliqui, qui à scriptoribus recensentur, accidentium sunt accidentia; Sic animi deliquium, vigiliæ, virium imbecillitas, inflammatiō, erysipelas, & ex humorum illuvie tumor, è dolore (qui & ipse (a) morbus, & morbi, dictorumque symptomatum causa, & primum symptoma vario respectu dici posset) sobolescent, plerumque tum demum prodeuntia, cum dolor augetur, atque cum eodem accrescentia & evanescentia; quæ, inquam, unicam agnoscunt causam, dolorem, non modo in variis, verum etiam in iisdem, ægris, eodem quoque tempore,
hoc

(a) Quod negat Eysenmenger, alii: que.

hoc magis, illo minus, isto levius, alio gravius, exsurgunt atque discernunt: Atque illa differentia vel à flatuum inquinamento, vel à

(b) Hippoer.
lib. de flat. §.
11.

multitudinis impetu, procedit: (b) ὅπως δ' ἐν ὁρμήσων αἱ φύσαι πλεῖθει καὶ ψυχρότητι, τοῖσιν γίνεται καὶ νέσος ἀπὸ μὲν πλειόνων καὶ ψυχρότερον ἰχυρότερον. Præterea, differunt illa accidentia pro humorum (quos flatus fortè impetit & exagitat) natura, abundantia &

(c) Idem lib.
de humor. §. 1.

(c) ferocia; Ita corpora, in quibus serum deficit, præcitata symptomata plerumque, tumorem vero ferosum vel rarius vel nunquam; ast quæ ferro scatent, illa à ferosa colluvie extumescunt præ antedictis accidentibus, nulla sæpè concomitante phlegmone, (d) (τὰ δὲ πλούσιμα διὰ τὸ πλεῖθ' ὅτι αἵματι φλέγμασι ἐμποιεῖ)

(d) De flat.
§. 11:

perpetiuntur. Verum ubi in imo absconditur dolor, uti in coxendice aut scapula, humoris natura vel affluxus, tumorisve color, diagnofin, vel nihil vel parum, juvant. Dolorem parere inflammationem, in confesso est; febris vero, animi defectus, viriumve debilitas, vigiliæque producuntur, quando flatus cum sanguine convoluti

(e) Ibid. §. 10.
& seq.

(ut (e) Hippocraticis partimque præfatis effatis hæc enuntiem) & universum corpus permeantes, transeunt ad ea loca, unde fontes & radices sanguinis scaturiunt, quibus frigefactis, per totum corpus horror consequitur (sic loquitur, de febre differens) spiritibusque animalibus à vitiosis his flatibus coïnquinatis animi impotentia:

(f) Ib. 1. 12.

(f) Quando autem congregatus fuerit cumulatim

mulatim sanguis, calefit rursus ipse flatus, qui antea sanguinem inrigidarat, unde vigiliæ irrepunt: (g) Quum enim è contra, corpus invaserit somnus, sanguis frigefit.

(g) Ibid. §. 20.

Enimvero serofus ille tumor paulo longius, quam reliqua ex dolore orta accidentia, pervestigandus est; quoniam hic scriptores maximopere occupavit, illum, ipsam Arthritidis substantiam, saltem materiae arthriticæ conceptaculum esse opinantes, adeoque ab ipso articulorum morbo nullatenus segregantes; unde multæ magnæque de proxima articularis morbi causa hallucinationes profluxerunt; quo factum, ut tot eximii authores soli humorum examini tenacissime inhæserint, certo sibi persuadentes, huncce tumorem humorumve illapsum inseparabilia esse articularis morbi signa. Sensus modo consulant suos, recedent facile à præjudicata sententia, neque illos ex Arthriticorum coetu eliminabunt, qui tumore hoc carent, cum tamen vehementer doleant in articulis; Quin potius mecum affirmabunt, tumescentiam illam, serive illuviem, nunquam statim cum ipso dolore ordiri, nec semper cum eodem finiri: Non orditur cum illo; nam (præterquam quod plurimi Arthritide vexati, tumorem illum non continuo perferant; ut suo periculo expertus testis mihi fuit venerandus D. Hermannus Bushovius *νῦν ἐν ἀγίοις*, authoresque convincet indago) dolor coxendicis & homoplatae eo humc;

humoris affluxu, saltem tumoris effluxu, communiter destituuntur: Et quamvis in aliquibus dolorem tumor insequatur illico, nunquam tamen coævus, quisquis pensiculatè examinaverit, eosdem offendet; Quinimo ubi dolor jam adest, tumor à prudenti Medico, dummodo illum sat citò aggrediatur, dolorifico nempe flatu convenientibus mediis in tempore dissipato, sæpe præcaveri potest; veluti perquam abundè per incomparabilem illam Sinarum Japonumque medendi rationem, inustionem videlicet cum sua Moxa (de qua in Curatione) præstitum infinities comperi. Nec cum morbo, quem, ut & ejus causam, tametsi aggravet, finitur ille tumor; Quippe sicuti tum demum feri illa soboles plerumque exoritur, cum morbus in statu est, dolorque intenditur atrox; ita sæpe, cessante articulorum cruciatu, etiamnum apparet, apposita curatione & animi tolerantia tantum edomandus tumor; qui nisi circumspectè tractetur, artus interdum dislocat, ut claudicet æger, eosdemve nodis vel tophis deformat; ut motus etiam aliquando in perpetuum depravetur. Quocirca ratum esto hoc axioma; Humores, tumorem in Arthritide producentes, nedum ipsum tumorem, non esse morbi causam, sed merum accidens: Quapropter huic Practicorum seductori, tumori, magis detrahenda larva est; Hic etenim naturæ inimicus è feroso, falso & acri latice ortus, partim ipsos articulos vehementi dolore invadit, partim dolore pri-
vus

vus (cum videlicet, viscidior, nec acrimonia quadam conspicua, pituita natus est) mollescit, pallidiorque frigescit. Hic porro ab ipsa Arthritide discernitur tumor, cum ejus productrix causa disperiit, propria tum demum se prodens indole, & à simplici feri extumescencia discrepans. Adeoque, uti ante dictum est, duplex existit in articulari morbo tumor; alter nempe flatulentus, internus & articulorum dolori genuinus; alter serofus, externus, symptomaticus, & à priori longe diversus; Quippe præter citatam nomenclaturam & efficientem causam, loco affecto invicem quoque differunt; Nam ubi flatulentus sive internus periosteum distendit, serofus sive externus carnosas partes, ut aqua spongiam, imbuit; dein ubi ille atrocem, hic vel obscurum vel nullum dolorem infert; denique ubi flatulentus per se subsistens morbus est, serofus doloris symptoma existit; Dolorem namque humorum affluxum incitare, (a) scriptores unanimiter docent; Quoniam in singulis compatiens alma mater Natura, membris afflictis opitulari avida, dolentibus auxiliatrices spirituum humorumque copias mittit partibus, quæ cum ad abigendum illum hostem imbecilliores evaserint, benignos humores potius depravant, qui tunc in externum hunc tumorem degenerant: Tantum abest, ut ille humorum, carnes infarciunt, decursus primam dolori dederit ansam; cum potius ad dolorem à læsis

(a) Ex Gale-
no de me-
thod. me-
dend. lib. 3.
cap. 2. & lib.
5. cap. 4. &
6. & lib. 13.
cap. 5.

(b) Hippocr.
lib. de flat.
§. 15.

læsis jam partibus arcendum emisissent; & quandoquidem humores multo crassiorum sint partium quam flatus ((b) λεπτότατον τὸ αἷμα τῶν ῥῆι δι' ἄλλων πόνων) angustissimos illos compactæ ossium membranæ meatus penetrare nequeunt, nedum noxios in abstrusis illis partium latifundiis, loco movere, multò minus exantlare, flatus. Quid igitur causæ est, cur ad humorum assultum non modo articulorum, verum etiam dentium, dolor imminuatur? Id inde evenire mea dictat hypothesis; quia carnosæ partes, prolapsis humoribus quasi inebriatæ, molliores, rariores, ac magis sequaces fiunt, ubi tanta duritate ac dritate expansum periosteum non comprimunt, quanta quidem pressant idem, cum consueta humores mensura pervadunt easdem; quinimo ipsa circumossalis membrana, humorum incubatu, molliores laxioresque nata poros, tanto nisu ab ossibus neque divellitur neve distenditur; atque exinde infixus flatus patentiores adeptus fores, majoreque calore fatus, rarefcit magis, & dissipationi aptior evadit: Uti enim in macrocosmo (c) sol quod tenuissimum ac levissimum est, primum educit, ac sursum rapit; ita etiam in microcosmo, calor celerius dissipat flatus, nisi arctioribus cancellis referentur, (d) multaque incumbentium partium impedimento sint obstacula, per (e) meatus penetrantes, extra prorumpunt, (f) cooperante in hoc quoque ipso sanguine spiritibusque: Non quod ex humorum prolapsu productus tumor nulla secum trahat incommoda; quin potius

(c) Idem lib.
de aer. aq. &
loc. §. 17.

(d) De flat.
§. 13.

(e) Ibidem.
(f) Ibid.
§. 12.

potius gravius ipsa Arthritide symptoma, afflictæ partis aliquando dislocationem, nodos ac tophos, inducit: Dislocatio enim, in coxa nonnunquam & in aliis partibus, ab ipsa Arthritidis continente causa in se spectata, excitari nequit, humorum nimio illata insultu; non quod humorum illa defluxio, in articulos affatim irruens, illos è suis pyxidibus vi possit extrudere; verum quia acerbus ille dolor humores alliciens, & auxiliatrix natura eosdem emit- tens, tantam eorum copiam in læsam partem eructant, ut ossium ligamina vin- culave, iis saburrata, laxentur ac molli len- titia solvantur, atque ita è sua cavitate os recedens, dislocationem post se relinquat; quæ non tantum in coxendice (licet illi- us præsertim plurima calamitosa apud scriptores exempla prostant) verum eti- am in quovis articulo contingere potest; præcipuè si (g) incautus Medicus præpo- stera remediorum applicatione, humorum illum decubitus, doloris vehementia & naturæ impotentia, jam nimium, magis irritet & augeat; uti crebrior (h) balneo- rum usus, & id genus medicandi com- probat; quod facile præveniri potest, ut postea ostendetur. Præterea, humorum il- lud profluvium immedicabile nodorum to- phorumque malum quandoque ciet, quan- do partes illorum tenuiores dissolvuntur & dissipantur, ac sæx quædam (ut cum (i) Fer- nelio loquar) manet, quæ frequenti influxi- one vitiosi laticis coagmentata in nodos

(g) Memorabilem casum habet. Paræus, in sua chirur- gia, fol. 256.

(h) Videbis Fernel. pa- thol. lib. 6. cap. 18. alio- que.

(i) Lo'o d'è- to.

(k) to-

(k) De tophis, sed veneris, unum memoratu dignum, & à me, nosocomii apud Jacatrenses Batavos inspectore observatum exemplum, hæc revidenti occurrens, adjiciam;

Vir nauticus, triginta quinque circiter annos natus, Veneris lue, quam Arthritidem dicebat, nuper infectus, tophi vestigium dextram super tibiam in convexæ partis medirullio retinuit, quod navali labori insudans, lori asperitate, pedes nudus, ruditer radendo dirupit; quocirca ut ipsum tibiæ os denudaretur, plenior incisura instratas partes detexit Chirurgus, & actuali cauterio identidem inussit, magno cum agri dolore, tametsi periosteum bene abrasum esset: Atque ita nec urendo, nec radente ferro dedolando nihil proficiens, propius inspexit inquinatam tibiam Chirurgus, quam exiguo foramine (quod spatulæ, ut vocant, apicem vix admittebat) pertusam invenit; atque eapropter trepanum imposuit, lamellamque ad ossis cavitatem extraxit; ubi loco medullæ, fungosam admodumque sensibilem carnem (quousque tactu penetrare valuimus) reperiimus, non ausi ob sensus teneritudinem, ultra urere; quapropter eadem huic plagæ, quæ capitis vulneribus, medela adhibita fuit; cujus hic eventus erat; Tibia illa veluti cranii fractura cum siccis plumaceolis aliquandiu deligabatur, unde levis fungosæ illius carnis, quæ medullæ loco erat, excresecientia & parva saniei excretio sequebatur; postea caro illa, cum sicca captura deligata, luxuriabat, tandem consolidare cœpit, ubi tamen veneræ luis signa se prodebant, quocirca ordinariæ insuper curæ, me inscio, destinatus est hic æger, non multo post tempore sanus. (l) Sic novi in Gelria, Consulem, cui omnes fere manuum digiti cuncti erant ex tophis, incurvatum valde dorsum, tophacei pedes, & nescio quæ non. Alibi alios.

me docuit; cæterum (m) insolubili nodo-
rum tophorumve labe articuli diffiliunt,
distorquentur, & pereunte motu, incur-
vescunt. Eaque vel naturæ vel artis vitio
articulis accidit deformatio: Naturæ culpa,
cum caloris nostri vel accidentariæ inflam-
mationis vi tenuior pars exhalat, crassior
vero & tenacior superstes coagulatur &
concrefcit; Artis noxa idem nimio opere,
proh dolor! evenit, dum prævaricosa
manus (n) repellentibus, nimisve exsic-
cantibus & (o) perfrigerantibus mediis a-
butitur, quibus depravatus, seu tenuitate
peccans, humor intro pellitur & inspissat-
ur, eoque magis crassior illa, quæ sæpe-
numero in manifestum tophum indura-
tur: Vel etiam perverso (p) calefacien-
tium nimio opere medicaminum, balneorum-
que immodica adhibitione; ubi (q) rarefacto
corpore à calore fomentum spiritus inde

(m) Juxta
vulgatum il-
lud Nasonis;
Solvere nodo-
sam nescit Me-
dicina Podag-
ram.

(n) Ita gal-
lam & hypo-
cissida Ar-
thriticis dam-
nose præscri-
bit ex aliis
Plinius.

(o) Sic multos
vidi podagri-
cos, qui le-
varum
spe afflictos
pedes nive
contegabant:
Doloremque
exinde sa-
pius mi-
tigatum

comperi, sed ægros pariter debiliores & maleuada febre cor-
reptos. Ergone incassum monuit Hippocrates aphor. 25. Sect.
5. ubi inquit; Frigida, velut nix, glacies, defluxiones in-
ducunt, tumores in articulis, & dolores absque ulcere, & podag-
ricas affectiones, & convulsiones. Et quid commune magis tonso-
ribus nostris, quam in pedum captura ad oxycraton, quam suam
Pescam vocant, refugere? Atque hujus facultatis plurima remedia,
graviora malis, quæ prudens & morbi hujus gnarus Practicus
cane pejus & angue fugiat. Abblandiuntur illa equidem plerum-
que in primordio, sed nocentiora corui figunt spicula, sanitatis
& vitæ acerbam labem: ut supra relatum. Verum quod ἀπορρε-
σιν & astringentia medicamina Arthriticis auxiliuntur, id præ-
sertim in principio vel morbi vel ejus paroxysmi autumo scioque;
opitulari autem coarctando poros corporis; unde insitus parti

calor difficilior transpirat, novique calor accessu potius auge-
tur; atque hinc frigidior ille status aliquantum mitigatur & dis-
pergitur, calidiusque & nobilior microcosmi clima majori cum noxa
petit, ubi repulsam passus ad pristinum redit stabulam, atque in-
ibi reclusas reperiens fores, ferocior evadit & in tenerrima sensus
organa calcitrat indomitus: Caveant igitur in articulari morbo ab
insidiis adstringentium blanditiis sanitatis moderatores: Ca-
veant se, v. g. ab aluminis usu Arthritici, sive in fomentis balneif-
ve, cum naturalibus tum artificialibus, sive aliter adhibito, uti
Hildan. cent. 5. observ. 83. & cent. 6. 85. præcipit; illius n.
damnum in semetipso expertus est: Etiam si alumen caliditate
quoque præditum enuntiet Dioscorides. Hæc enim facultas alu-
mini accidentaria est, ob dictam rationem. Balnea si quis amet,
intret potius sulphurea, quorum utilitatem in Arthritica affectione
apud Japones compèri. Et si de tertia medicaminum virtute quæ-
ratur, sudorifera cæteris præponerem anti-arthriticis; sed quæ mo-
derato calore polleant: Quorum præstantiam in articularum dolore
vide apud Hildan. cent. 5. obser. 83. & cent. 6. observ. 82. Ali-
qui vomitoriis Arthritidem fugare contendunt; fateor, vomitum
in principio morbi, cum in orgasmo sunt humores, quandoque
utilem & efficacem; uti ex eodem Hildan. cent. 6. observ. 84.
etiam discere datur. Sed non est hic imitandum emeticophilæ
Mayerne (à quo Anglorum Practici frequentem vomitoriorum
usum hauserunt maxime) exemplum, qui in singulis fere mor-
bis indiscriminatim emesin præscribebat. Quod autem reliquæ
anti-arthriticorum medicaminum diversitatem attinet, ego equidem
cum Andrea Cnoeffelio concinerem, ubi dicit; Purgationes sive
turbationes & colliquationes potius liquorum naturalium, & venæ
sectiones è consortio meorum in articulari morbo medicamento-
rum exesse volo; nolo enim per virium & vitæ latrocinia mede-
ri; si alvus, prout sub dolore fieri solet, constipatur, nec bene
respondet, ad obsequium redigatur enemate domestico, citra so-
lutiva parato, & non nisi constipationis necessitate repetito.
(p) Atque ita refert Duretus in Hollerium; Principem de Nemours
abusu olei ceræ, arte chymica extracti in *d'Supplav* progredi-
undi incidisse: Loco supra dicto: De aliis aliis. (q) Hippocr. lib.
de flat. §. 14.

exhauritur, ut, tametsi quies hinc aliqua
& mitigatio dolorum procuretur, fiat si-
mul humorum concrètio & pertinax tu-
morum

morum induratio: Quapropter in vulgari Arthritidem curandi methodo (r) moderatè calefacientia, emollientia & deficcantia cæteris anteferrem. Sed ne extra oleas. Enimvero hæc deformia motus impedimenta, impote natura, non simul & semel prodeunt, sed pedetentim accrescunt; Ubi semel jacta est calciformis materiæ basis, iterato humoris, vel in semet concrefcentis, vel ossa corrodentis, affluxu augetur, ut tandem non modo artuum motum vitiet illosque incurvet, verum etiam nimis extumefactæ cutis repagula, ut illa hanc findat, hæc illam fundat: Damnosa verò Empiricorum prævaricatio & cæca medela uno actu & ictu articulos motu (s) in perpetuum aliquando orbat; uti à me aliisque pluries observatum est, dum solamen mentientia pharmaca adhibent: Sed facilis est prudenti Practico præcautio, ut in curatione, quam jam occipimus, docebitur.

(r) Tales vires Artemisiæ adscribit Galen. de simpl. medic. facult. lib. 6.

(s) Ut de Johanne Harlemensi secundo pedestris cohortis Præfecto, refert Rever. D. Bushovius, P. M.

Pars III.

Therapeutica.

ANtequam ad Ægrum ingrediaris, hoc cognitum habeas, pleraque non ratiocinatione, sed auxilio rerum opus habere; ubi eventum ex experientia discernere oportet; hoc enim gloriosum est, inquit (t) dolorum curator (u) Hippocrates: Qui tanto (w) molimine non egeret, artem Medicam existere docturus, si nostro revivisceret ævo; in quo quot garrulas anus, quotve morosos senes, tot Medicinæ declamatores Asclepiadæum cantare melos, certumque professæ fide solamen promittere; Et si in fora veniret, ingentem Impostorum offenderet gregem, (x) perniciosam hominum faciem, qui ruditate & inscitia sua imponentes, & in

(t) Sic Hippocratem Pærus vocat ad Artaxerxem Regem ita scribens; Hic est sanitatis pater, hic servator, hic dolorum curator; in summa, hic divinæ scientiæ princeps

est. Hippocr. in epist. p. m. 898. (u) Libr. de decentiornatu, §. 1. (w) Uti patet lib. de arte & de veter. medicin. (x) Inhumanos Carnifices nuncupat Hildan. cent. 5. observ. 37. De Empirico referens, qui de panacea & cito certoque Arthritidis remedio gloriabundus non unum miserrimè necaverat ægrum.

circulis civitatum verfantes, vanissimo verborum strepitu panaceæ miracula jactant; His verò mendacibus & inanibus Medicastris præstaret tacere, quam in detrimentum proximi nociva remedium crepitacula credulis obtrudere; quibus (γ) nulla poena in rebus publicis statuta est, uti præter Plinium in sua Lege conqueritur (z) divinæ scientiæ Princeps, præter ignominia; verum cum (a) nihil honoris vel ingenuitatis habeant, nihil quoque ipsis detrahi potest.

Patet id in Arthritidis cura, quam innumeris antidotorum arcanis, (b) malo thesauro & infelicibus opibus, peregrisse contendunt multi, dum sæpe plus, quam ipse morbus, nocent. Sunt qui (c) perunctionem cum hydrargyro (ut ex multis unum tantum exemplum producam) durum medicationis genus, acerbo cum discrimine, & ut plurimum recidiva ægri, adhibent; quibus ad solem cæcutientibus longum vale præfatus cum (d) Fernelio, genuinos medicinæ alumnos appello, qui dum secum habitant, curationem articularis morbi (e) difficillimam confitentur; tum ratione ipsius morbi, ob diætæ, &c. errores, tum ratione paroxyfini, & quod Arthritidis fuscitator flatus (humores inqui-

(γ) Hippocr. de lege 6. 1.

(z) Vide supra.

(a) Celsum respice libr. 8. cap. 4.

(b) Hippocr. de lege 6. 3.

(c) Videatur Fernel. de lue venerea cap. 6. ubi de curatione per hydrargyrum; qui sane mesetur legi, non tamen coactus assensu, sed prævio examine ab ipsa experientia desumpto. Inunctionis hujus refutationem simul & patrocinium vide apud Hildanum cent. 4. observ. 82. & seq. (d) Ibid. (e) Vide Jonstoni ideam univers. medic. præst. libr. 6. cap. de Arthritide; aliosque.

unt authores) intimis membranarum cancellis incarceratus propter partium densitatem & frigiditatem haud facile discutiatur: Hunc pertinacem & rebellem morborum principem nuncupant, qui sævi instar tyranni afflictorum lamentationes respuit, remediorum supplicationes vilipendit, & Medicorum tentamina flocci facit, cum & his ipsis funestum sæpius indicat bellum, (f) Bacchi Venerisque filia, (g) inimica pauperum, Regum potius turres, somno vinoque sepultas, quam egenorum casas, in quibus parca & labore conficienda vita corporis necessitates deducit, invadens.

(f) Sic podagram vocant Poëtae; Uno namque modo Vina Venusque nocent. Vini enim cum in-

ternum tum externum usum Arthriticis damnosum dicit Hildan. cent. 6. observ. 32. Quod ramen cum distinctione assumendum; ubi enim intemperies calida Arthritidem comitatur; nocet calidum, ubi frigida frigidiusculum vinum: In calidam enim & frigidam distinguunt authores Arthritidem; ego illa ejus symptomata censeo. (g) *Μισία τωχον* dixit Arthritidem Homerus.

(b) Illum circumfusus honos & albis fama jugalibus sequeretur, illeque multo pretiosus auro foret, qui dirum potentum imprimis carnificem tollere posset Arthritidem; dum, veluti vultures apud inferos Tityi discerpunt jecur, gravissimis tormentis artus cruciat hic irrisor Artis & Medicorum opprobrium morbus; cui hactenus nullam tutam (mirandum, an deplorandum magis?) medelam invenit Europæα *ἰατρῆα*. "Εἰ καὶ (i) *πᾶσι ἐν αὐτῷ πῆχυν ἀλλ' ἀπεχθίας ἔργον ἐστὶ*. Artificum ille

(b) Sirbiëvis in lyricis.

(i) Hippocr. lib. de arte 6. 7.

(k) Ut si re-
tur Fernelius
de Arthritide
loco crebro
citato.

(l) Quæ si
recta sint,
reprehensio
illa magis
proditio na-
turæ, nempe
calumniatri-
cis, aut igno-
rantia artis
est: inquit
Hippocr. de
arte §. 1.

(m) Ibid. §.
16.

(n) Ibid. §. 17.

(o) Ibid. §.
16.

defectus est, qui de mutuis controversiis
magis solliciti, quique in veram proxi-
mamque articularis morbi causam vel neg-
ligenter vel prævaricanter inquisiverunt;
Ex cujus ignoratione (k) ille hætenus pro
immedicabili derelictus est: Ast facile est,
(l) aliorum opera reprehendere, emenda-
re difficile. Sed cum (m) morbi multi
sint qui non in manifesto loco hærent, &
ad interna vertuntur, uti qui (n) ad ossa
conversi sunt: Atque (o) horum quidem
omnium infallibiles medelas esse oportet,
non ob id, quod faciles sint, sed
quod certo invento consent. Verum,
proh dolor! quantis distant ab hoc
Hippocratis instituto Practicorum filii,
qui (salva eorum authoramenti & se-
dulitatis laude) fortuna potius quam
arte Arthritidem curarunt, curarunt sal-
tem aliquando; Quocirca etiam pluri-
mi non minimarum gentium scriptores, in
suis de universa Medicina monumentis,
Arthritidem ob medelæ gravamina præ-
terierunt; Sunt etiam, quos humanitatis
miseret, quod post tot annorum series
nullum hucusque medicamen certum con-
tra Arthritidem repertum sit; Quosdam
quoque major de hoc morbo ejusque ef-
fectia admiratio, quam sollicitudo, tenuit,
animq; despondentes in eo, quod præstan-
tes quique & experti hunc morbum bene
dignovisse, nedum curasse, nequiverint;
Unde multi miseri ægri quasi desperabun-
da valetudine succumbentes, medentium
opem

Opem aspernati sunt, creberrime comperti,
Omnis generis etiam medicamina frustra
adhibita malum sæpe exasperare & depravare
potius quam corrigere, multo minus auferre;
Hinc, (p) quia alios vincere suetus erat Magnus ille Carolus, à morbo tamen hoc sæpenumero victus, in his familia
(q) lamenta erupit;

(p) Uti Thuanus lib. 21. Histor. de ipso scribit.
(q) Quæ Sennerius alicubi refert.

Optima sunt Podagræ pharmaca, flere, pati. Atque non solos Medicos, ut Hebræorum Rex (r) Asa solebat, sed Dominum quærere. Ergone (s) incurabilem dicemus Arthritidem morbum? Hactenus, inquam, securum medicamen præstolatur Europæus orbis; cum irradicati mali folia sæpius decerpi, radicem rarissime evelli, viderit: Externa illa levaminis blandimenta momentanea plerumque sunt, difficulter findenda. Num (t) duro nodo durus adhibendus est cuneus? (u) Quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat; quæ ferrum non sanat, ea Ignis sanat; quæ Ignis non sanat, incurabilia putare oportet: Ergone cum Democrate apud (w) Galenum effabimur? Unus est omnium curæ modus, computare Igne.

(r) Et languit Asa in anno nono & trigésimo regni sui pedibus, usque valde languit, & in languore suo non quæsit Dominum, sed Medicos. 2 Chronic. 16. 12.
(s) Qui Arthritidis scaturiginem demit, demit unâ virâ: ait Cardanus: Verum, quæ sic, subtilita-

tis Doctor? (t) Juxta illud Hippocratis; Ad extremos morbos exactè extremæ curationes optimæ sunt. Aphor. 6. Sect. 1.
(u) Aphor. 6. Sect. 8. (w) Lib. 2. de antidot. cap. 6.

Hac igitur opportunitate prima causticorum discrimina levi pede percurram. Ignis à multis retro seculis apud Medicinæ proceres in actualement & potentialem dispar-

partitus est; hic iterum in rubificantem & vesicantem; Rubificans porro (Veteribus valde usitatus) juxta subjecti sui pabulive differentiam subdivisus est; ita qui præcipuum ingrediens picem habet, plicatio sive dropax; & qui ex sinapi semine præsertim conflatur, sinapismus vel phoenigmus, appellatur. Tanti apud antiquos momenti erat, genuinam indolem, differentiam & operationem ignis novisse; quoniam in desperatis affectibus ignis & extremum sæpe asyllum est; quis igitur omnem non navabit operam, ut veram hujus remedii naturam intelligat? Hanc subtili philosophemate enucleasse extra scopum nostrum est; quomodo scilicet minimæ flammæ particulæ intestina lucta motum, tenaci & expansiva pabuli illius (olei nempe) extensione pelluciditatem lumenque, & vehementi secretarum & colluctantium particularum (cum scilicet illarum aculeos mutua confractione exacerunt) pressione penetrantem æstum excitant, qua in acie repugnantes illas particulas suis coloribus (sicut militum turmæ suis vexillis) proprietatum suarum signis, perspicax rerum naturalium indagator utili & jucundo spectaculo discernit: Sed ne extra metam, illa recolligam, quæ (x) alibi latius deduxi, primarias corporis humani partes, quæ in variis affectionibus inurantur, tum materiæ causticæ differentiam, examinabo.

(x) In medicat. meis in text. Hippocr. de vet. medic. §. 24.

A capite igitur principium; hoc contentum cerebrum, ut ex (γ) Hippocrate sæpius jam citavi, sedes & metropolis frigidi & glutinosi est, hoc denuo præ omnibus congruam flatibus causam constituit, qui non solum caput, sed & ex capite singulas universi corporis partes, tanquam hostiles copię, invadunt; quippe in capite occlusi dolorem, vertiginem, oculorum obfuscationem, lethargum, paralyfin, aliaque innumera mala, seminant; extra caput profilientes hi flatus in oculos, nares auresque sæviunt, rheumatumque aut catarrhorum syndromen effundunt; quorum præambulones, duces atque comites sunt hi flatus; qui porro dentes discruciant, gingivas tumefaciunt, guttur atque præcordia rauca crudaque reddunt; pectus ipsum obsidentes tussim, phthisin, & asthma, aliaque medii ventris vitia, progenerant; artus denique acerbo & pertinaciter mordicante dolore divexant: Verbo, nulla etiam universi corporis pars à ferocientium flatuum impetu immunis est; quinimo duri pectoris sit oportet quicumque ab effræni hoc sanitatis hoste non feritur; quare hi victores maximi in hac acie censendi sunt, qui malignum hunc hospitem in cunis suffocare noverint.

Arabes, qui efficaci Chirurgia ægris majus emolumentum, quam jucunditatem commodumve adferebant, hos perversæ indolis flatus in suis natalitiis confodere, secare atque comburere contenderunt; frontem

(γ) Libr. de princip. §. 4.

tem enim atque occiput, necnon tempora & pone aures locum profundis sulcis aperiebant, ut male feriatum illum flatum, morborum omnium satorem, in exitu præpedirent; cuius varia apud Albucasin, Mesuën, Paulum, aliosque videre licet; quorum quædam exempla in operationibus Chirurgicis recenset H. F. ab Aquapendente; atque hanc severam manuum artem hodie etiamnum apud Arabes Ægyptiosque in usu esse, testatur Prosper Alpinus. Conspexi & ego multos Africæ Incolas nigritas, qui non adeo ut ornatum concilient (quanquam & pulchritudinem quandam in hoc ponant) quam ut hos flatus nocivos, eorumque mala semina à partibus subjacentibus removeant, nunquam de capitis dolore aliove incommodo queruli. Quid igitur de temporalis musculi vulnere dicendum? de quo omnes fere post Hippocratem medicinæ alumni solliciti fuere, atque in cranii fracturis, fissuris atque contrasissuris accuratè observant Chirurgiæ periti.

Sed ut sermonem corripiam in viam; hos pravi generis flatus inustionis medio (id enim propositum nostrum est) eradicemus: Itali (quos inter excelluit nuper M. A. Severinus) Arabes (quorum primipilus Albucasis est) in hoc sequuti, fonticulum coronali futuræ inurant, ut supervacuos cerebri humores (ut illi volunt) exantlent; vel (uti ego suspicor) præsertim ut maleficos illos flatus eliciant:

Hujus

Hujus operationis methodum accurata prolixitate descripsit (z) H. F. ab Aquapendente, succinctè illius epitomator (a) Joh. van Horne; requisita autem instrumenta delineavit (b) Scultetus, ubi Aquapendentis fistulam, ferri candentis excipulum, quo vicinæ partes, dum aliæ uruntur, defendantur; atque inustoriam Julii Casferii Placentini capsulam, addit: Integram methodum cum singulis circumstantiis descripsit (c) author idem. Iniurunt etiam infantum occipitia, ubi epilepsiæ, paralyseos, vel lethargi quædam signa in illis deprehendunt, vel ubi talia mala metuunt; prout apud eundem (d) H. F. ab Aquapendente docetur; instrumenta hic necessaria depinxit (e) Scultetus; administrationis modos explicavit (f) idem: Ita refert (g) consultiss. Tulpius; Infantem in cunis vagientem ac acerbissimis epilepsiæ insultibus afflicto convaluisse per inustum nuchæ (in qua setones, ut Chirurgorum vulgus vocat, fonticulosve prefert inuri vel secari Hildanus) ulcusculum. Glandula lacrymalis iniuritur, ubi caries ossis sub ea delitescit: Aurium lobi iniuruntur, non ut protervo fastu inures suspendantur, sed ut serosa colluviës, in qua maligni illi flatus hospitantur, extricetur: Narium polypus iniuritur, uti apud H. F. ab Aquapendente, Severinum, Scultetum, & figillatim apud egregium illum Germaniæ Chirurgum (b) Matthæum Glaserium videre datur: Patridi &

(z) 1. Cap. operat. Chirurg.

(a) In sua microtechnæ Sect. 2. part. 2.

(b) In armament. Chirurg. tab. 1.

(c) In explanation: tab. 27.

(d) Operat. Chirurg. cap. 6.

(e) Armam. Chirurg. tab. 7.

(f) Tab. 32.
(g) Lib. 1. observ. 56.

(b) In suo Gazophylacio.

& carie exesi dentes inuruntur, ut ulterior putredo & corrosio arceatur: Stomachum, hepar atque lienem inurebant. Arabes, vel ut frigidam earum intemperiem emendarent, vel ut occultum pus expellerent, vel illorum viscerum durities scirrhusve discuterent: Os cariosum inuritur, ut corrosiva ejus putrilago tollatur, putrefactum separetur, & noxius humor exsiccetur: Pestilens carbo inuritur, ut illius venenum eradicetur simulque consumatur. Memorat in suis epistolis Joh. Langius, Germanos milites, dum castra sequentes & Chirurgorum opera destituti, pestifero anthrace corripuntur, infectam manu allevare cutem, hinc candente ferramento perfodere, & adusto loco radicem hellebori nigri infigere, ut virus demant: Severum sane, sed & efficax ac salutare remedium! Pars vel virulento morfu vel ictu laesa inuritur: Ingens hæmorrhagia post membri alicujus extirpationem nonnunquam inuritur, ut sanguis sistatur, escara promoveatur, & pars sana corroboretur: In paneritio, varicibus & hæmorrhoidibus ultimum sæpe refugium inustio est: Tandem inuruntur artus (ad hunc ex professo collimo scopum) ut delitescens vehementisque dolor tollatur, vel ut articulorum ille tortor, damnosus ille flatus, qui humores exacerbat & irritat, fugetur, atque (uti adjungit Hippocrates) ut tumor evanescat, vel ut imbecillum dearticulatumve membrum restauretur. Qui in hac in-

urendi

urendi arte cupit erudiri, Arabum de Chirurgia codices, ut & monumenta Hippocratis ac Celsi, & ex modernis H. F. ab Aquapendente, ac M. A. Severini de efficaci Chirurgia (in qua speciatim etiam de hac Chirurgica pyrotechnia ejusque partibus entopyria & exopyria, tractat) scripta evolvat: Qui necessaria hujus artis instrumenta desiderat, plurima, cum veterum tum recentiorum, apud præfatum Scultetum in armanentario inveniet.

Enimvero non minus dolorifica operatio hæc, quam illius apparatus, ægris formidabilis, existit. Non equidem diffiteor, sæpe perquam necessarium esse, candens arripere ferrum, atque absque metu, absque ullo ex patientis vagitibus affectu, idem adhibere; putem tamen, haud infrequenter crudelem hujus remedii abusum esse, quando mitiori medicina cura potest perfici: Veterum saltem aliqui petulanti sæpe sævitia hoc medicaminis genere fuisse usi, vel ex duriore sua indole vel ex blandiorum medicorum defectu, vel ex ægrorum robore: Verum postquam alma Hygieia cum tempore accrementum majus & quandam quasi perfectionem nacta fuit, plurima ex his crudelitatis adminiculis fuisse abolita, usquedum temporum decursu cuti magis indulgere homines, & (z) ut Hippocrates) multa arte excogitata edulia adinvenere, delicata sensuum teneritudine majores suos præcellentes pyrotechnica remedia ex Chirurgica arte pro-

(z) Libr. de
ver. medic.
9. 17.

scripserunt. Si verò nostra tempora respiciamus, experiemur, peritum Artistam crebro negligi, imo contemni (uti Quirites Archagatum, quem primum ut prælustrem Medicum venerabantur, civitate ac ædibus donabant, postea ob sectionem & uisionem sæpius iteratam, impensè vituperabantur) quia, tametsi necessitas id summopere expostulet, corporis vitia igne aliquando domare conatur. Ita hodie multi valetudinaria sua membra in molli lecto corrupta malunt, quam ut salutariis remediis eorum curatio procuretur; quia scilicet brevi tempore dolorem sustinere tenerentur, quo alias ad miserum sæpe exitium discruciantur. Enimverò segnis illa philautia & panicus terror inconsulta potius crudelitas est; sic ut jure quis possit ambigere, num hodie plura & graviora mala præpostera inuisionis negligentia infestent, quam olim luxuriante ejusdem abusu incruduerunt. Cujus rei momentum perpendens M. A. Severinus pyrotechnicam hanc in Chirurgia artem (quæ apud Italos adhuc quodammodo in usu erat) veluti ex orco revocavit, atque illius artis utilitatem examinans docta experientia ad miraculum usque exercuit; ac aliquid hujus ævi deliciis concedens non in solis candentibus ferramentis hæsit, sed ad exemplar Veterum Græcorum (quorum protomedicus Hippocrates fuit) & imprimis Arabum (quorum princeps Chirurgus Albucasis extitit) Ægyptiorumque materiæ causæ

sticæ differentiam præ aliis sedulo investigavit.

Metalla, quæ, dum cudent, angustis minimarum particularum, ex quibus componuntur, cancellis ignem diutissimè recondunt, omne id, quod attrectant, devorant atque consumunt, humores incendunt, quos, dum acrimonia peccant, plerumque magis exacerbant, partim penetrante suo æstu, partim vitriolicarum partium (quæ acrium humorum arrosione se produnt) perforandi vi; quam ob causam aliqui ex argento aurove instrumenta caustica excogitarunt; quoniam particulae in rectificatioribus & subtiliorum elementorum metallis hisce arctius compactæ sunt, quæ idoque falsas & acres ignis particulas difficilioribus & quidem operandi energia relicta admittunt; quanquam & hæ vicinas partes inflammant (quamobrem Chirurgiæ gnari defensiva media quæfivere perperim) singulas universi corporis partes ad mutuum consensum excitant & proritant, ita ut Natura, affecto loco opitulari satagens, malignos æque ac benignos humores eo ablegat atque demittit, qui adeoque copiosa sua alluvie & acrimonia nocent. Taceo etiamnum cujuslibet ægri præ ignitis ferramentis, dum in conspectum, nedum in usum, veniunt, formidinem: De hoc crudeli & acerbo remedii genere proverbio dixere veteres; Mala medicina est, quæ de sano aliquid demit: Hæc omnia (& si quæ sunt alia) rationum momenta

(k) Libr. 3.
cbs rv. 26.

inustionis utilitatem & necessitatem non tollunt. Notabilem historiam habet Ampliff. (k) Tulpus de Legato quodam in acerbissimum coxæ dolorem collapsio, qui nihil non molitus, quo evaderet hunc cruciatum; sed remediis parum aut nihil proficientibus, neque ulla affulgente sanitatis spe, decrevit, vehementi morbo succurrere remedio æque vehementi, & maturè devenire ad ferramenta candentia, ceu ultimum in inveterato morbo refugium; fecit itaque Chirurgo copiam adurendi ad ipsum usque os; contendens, hac ratione (quod bene observandum) elicere materiam *delitescentem sub membrana ossi circumducta*; cui operi operam satis rigidè dabat Chirurgus, non cursim sed lenta manu, femori candens ferramentum identidem imponens. Sed hæc inusitata crudelitas quos non perterreret? Quapropter aliqui actualis hujus ignis sævitiam aspernati, artificiali quodam caustico remedii hujus vehementiam mitigare voluerunt, quod post rubificationem, vesicas & nonnunquam ulcera efficit; quem in finem variam materiam adinvenerunt; ut nasturtium, sinapi, radicem enulæ, bryoniæ, lepidium, sterqus columbinum, caprillum, unde *διὰ τοῦ αἰγυρίου*, singula aceto pista; adhæc scillam, tunicas allii & nuclei, pulegium, ranunculum, thapsiam, tithymalum, euphorbium, facem ustam, acris metalla, lacticulneum, quod ante maturitatem pomi excipitur, & in umbra siccatur, vulnera aperit;

&

& cum axungia exterit verrucas. Quin præter hæc omnia cantharides quibusdam in communi usu sunt; de quibus miranda crepant in vetustis vitiis, atque experientia sæpe probantur; quanquam haud infrequenter magistros suos arcano deludunt toxico, quod lotii spermatisque organa incendit & irritat, cæterosque humores exagitat atque acuit; ubi ignis noxios humores consumit, partesque ipsas corroborat, & si de nostra materia caustica loquamur, ipsos animales spiritus sua fragrantia reficit. Qui malignitatis cantharidum exemplum novisse cupit, legat inter alios (d) Jacobum Hollerium, ubi secus ex professo cantharidum usum in multis inveteratis & contumacibus malis maximopere commendat, sed addit, iis admotis vesicæ configuntur, humor exprimitur, relinquitur ulcus; verum maturius detrahendæ, quam existant bullæ, si tantum vita calorque refovetur, quia sic exhauriant, quod ad redintegrationem partis attractum sit. Hildanus cantharidibus hoc tribuit encomium, illas videlicet nativum calorem, præsertim in senibus, extinguere; adeo ut prudenter applicari debeant, prout id (m) exemplo hydropicæ docet, quæ cantharidum adhibitione cum copioso aquæ effluvio multum nativi caloris, & paulo post, ipsam vitam perdidit. Similia plurima in cantharidum vituperium ab aliis quoque authoribus recensentur: Non idcirco circumspæctum earum usum reprobo, utpote qui

(d) Instit. Chirurg. lib. 3. cap. 5.

(m) Centur. 1. observ. 49.

(n) De compos.
medic.

(o) Pyrotechn.
Chirurg.
procem.

illas & mihi & aliis laudabili effectu sæpe præscripti; sed respectu nostri inustionis medii, certioris & præstantioris efficacæ. Cantharides dubii & noxii eventus sæpe reprehenduntur, non autem cantharides solum, sed etiam generatim omnis potentialis ignis, quippe hic, teste (n) Galeno, putrefaciendo agit; atque uti Petrus Apponensis; Corruptionem & necrosin infert gravem, penetrans magis lædit principatus membrorum, quam actuale, maxime cum fuerit his propinquè applicitum. Emphatico ratiocinio hæc vivè & verè prosequitur (o) M. A. Severinus; Potentialis ignis fractus contrariorum oppugnaculo atque obrutus, eorum miscella torpet, ac nisi calor partium natus excitet, erigat atque irritet, perpetuo sopitus & deses manet; ubi vero revocatus est, quasi à perpetuis & semper novis compedibus atque offensamentis seipsum extricans & expediens vires suas tandem exerit omnes & longum effectum promit; specie sua innocens atque iners, quantum lentitudinis indulgentia sub accessu primo probatur, tantumdem extremo furoris & malignitatis exitu fallit & membri cruciatibus & cordis angoribus & humorum attractionibus ac defluxionibus, vitii laborumque accessibus, ac periculis etiam vitæ; sic sua utitur pravitate potentialis ignis, & adhibentis imperio non obsequitur, & vitium deterius statu priore reddit; exemplo sint venenati morsus, in quibus potentiale

tentiale causticum fovet virus & amplificat, ut flamma oleo pascitur, actuale extinguit; quippe hoc terminos usui loci non prætergreditur, & adjumenti quæsitani opem adfert, simplex & omnis malæ qualitatis expers, atque si venenatum quippiam offenderit, hoc sive contactu, sive afflatu dissipat citius multò, quam sol subjectam sibi nebulam dispellit. Ast si à candente ferro petendum est auxilium, à plerisque ejusdem utilitas ob operationis crudelitatem & terrificum apparatus rejicitur. Quocirca in hoc omne hujus rei momentum consistit, ut aptior inurendi quærat & inveniatur caustica materies, quæ minori cum dolore, quam candens ferrum, & majori cum securitate, quam cantharides, vel rubificantia, vel vesicantia remedia, aliave potentialia cauteria, unum idemque, imo ut plurimum plus, præstant: Atque hoc est in quod tamdudum sedulò inquisivere H. F. ab Aquapendente, & M. A. Severinus, duo Italicæ Chirurgiæ lumina.

Publico profuerit peregrinatio mea, si pertinaci morbo, diro humanitatis malo, tutum offenderim antidoton: Dum itaque apud Jacatrenses Batavos degebam, Ampliff. Orientalium Indiarum Societati inserviens Medicus, frugi fuit honesta cum viro pio Rev. D. Hermanno Bushovio, ibidem V. D. M. (qui magnum sui desiderium probis omnibus post fata reliquit) conversatio, qui de sua proximique, non modo animæ (quod propriè munus ipsi

erat) sed & corporis, salute sollicitus, post varios & acerbos ægritudinis casus & multa tentamina in verum anti-arthriticum dudum inquisiverat & sedulò, tandemque invenit, quod mihi lubens communicavit ultro, cogitationes contulit & exposulavit censuram: Ego R. viri humanitati gratus, miratus paradoxiam, institutum, ambigua tamen mente, laudabam, medicandi genus, tantisper cruentum, seponebam, probabam emolumentum: Institit ille, & mea sensa amicus ultra extorsit, quocirca calamum arripui invitus, & dum itineri in Japoniam me accingerem, objectiones quasdam, præfationi subnexas, stringenti aliquantulum calamo compegi, quibus vir gravis gavisus potius quam gravatus largius respondere præ lethifera debilitate imposuit, respondit tamen, sed compendiosè. Ego postea in Japoniam appulsus, ibidem omnes plurimis per universum corpus^(o) profundis ac majusculis stigmatibus sine multa^(p) inustos homines offendi: Tum ea, de quibus cum venerando hoc viro ratiocinando disceptaveram, experiundo

(o) Quod Japonenses magna ex inuisione, stigmata ac cicatrices gerant, hæ præsertim sunt rationes, I.

Quia plurimas stupas artemisiales, etiam grandiores, uni loco imponant, idque sæpius, reperitis vicibus: Quippe in locorum electione quadatenus supersticiosi sunt; quod non semper probò. 2. Quod post inuisionem emplastra & pingua plagis adhibeant; unde caro in ulcusculis luxuriat, quæ cum tempore callosam duriciem acquirit. (p) Appositè Hippocr. lib. de aër. aq. & loc. §. 47. de Schytis refert, Reperias, inquit, exustos humores ac brachia habentes, manuumque juncturas, pectora, coxas & lumbos; nullam sane aliam ob causam, nisi ob humoris & mollitiæ naturæ detractionem; addiderim ego, statuumque noxiorum è corpore dissipationem.

accuratius

accuratius examinabam, quæ veritati consona retinebam, quædam etiam ab ipso mutuatus, quæ dissona rejiciebam, atque observata in unum cogebam fasciculum. Longum foret, singula observationum momenta congestisse; quare generatim tantum & obiter de Arthritidis cura, Sinis ac Japonibus usuaria, agam, reliquam medendi methodum suis relinquens authoribus & defensoribus: Namque integram curationis, quam vulgò docent, normam & remedium genera, cum quorundam arcana, tum scholasticorum cognita, utpote satis prolixè à tot medicæ praxeos scriptoribus tradita (ne totiens coctam recoctamque cramben delicatioribus obtrudam) prætereo.

Sed in antecessum solvendus est, quem multi ignara aversione fabrefecerunt, nodus, experimentorum fide (uti in multis diffiteri nequeo) firmatus; quod nempe hoc infusionis artificium in regionibus cum calidis tum frigidis pluribus nocuerit quam profuerit; in calidis, cum illic intensior ambientis aëris æstus animales spiritus hiantibus cutis poris eliminat, nativum calorem minuat (neque enim ita longævi sub æstuoso quam gelido victitant mortales coelo) viscera connata facultate privet, adeoque stomachi fermentationem, aliaque vel digestionum vel effervescentiarum ebullitionumve genera in corpore nostro pervertat & infringat, unde flatas facile copia peccant & robore; quæ omnia vitiata

Naturæ munia crebro *Moxæ* comburio, virium naturalium spirituumque animalium depopulatore ac prædone, in deterius ruunt, humores exacuunt, flatus generant, hinc morbos excitant varios: Fateor equidem sub flagrantiore sole circumspectius, nec ita frequenter, adhibendam esse hanc inustionem, quam quidem sub algidiore æthere; sed maximum vitium, quod quandoque damnum comitatur, ab inurendorum locorum ignorantia & imperitia procedit artificum; quoniam prævaricationes illæ non ipsi arti imputandæ sunt. Præterea non minor experimentorum (quæ in dictis terræ tractibus contrarium, inustionis videlicet hujus utilitatem, edocent) copia datur, major autem, in frigidioribus & Septentrionalibus locis, ubi gelu etiam ad ipsa ossa penetrat, tantoque facilius imbecillia ac porosa corpora infestat; ut non sit mirum, leve hoc artemisiæ incendium omne vitium radicatum semper evincere non posse: Qui autem hic de inustionis commodis ambigit, Japones visat Sinaeque, qui (imprimis priores) in quovis sexu, ætate, morbo, anni tempore, regionis situ, summo cum emolumento corpora inurunt; infelices sane, si hoc medicandi genere destituti viverent, jam vero hac arte beati, dolorem pene omnem eludunt, saltem floccifaciunt; quia hoc exiguo remedio haud ægrè pellunt. Sed ad propositum.

Provida & de humani generis conseruatione sollicita Natura, in singulis orbis partibus *αὐτάρχως* esse videtur; adeo ut barbaræ gentes debito remediorum apparatu non magis destituantur, quam qui longa arte, difficili iudicio, ac periculosa experientia, infinita morborum auxilia excogitarunt; quibus Medici aliquando magis obruuntur, quam erudiuntur, ægrique premuntur, quam levantur: Hujus dicti fidem in diversis equidem, quas frequentavi, Nationibus expertus sum: Quid enim de Hitlandia effemur? ubi cœli rigiditas & soli asperitas, duræque & longæ hyemes nullam sinunt arborem & egenos admodum plantarum foetus, parca medicamina, suppeditat; illic benigna natura panaceam ex Erica incolis monstravit, qua hæc Insularum pauperies undique locupletatur; ex hujus foliaceis florulentisque capitulis unguenta aliaque ad plerosque morbos medicamenta faciunt: Attamen plus quam in aliis in Japonum gente, quæ à tribus imprimis sanitatis hostibus, moribus nempe suis, luxurie & otio, oppugnatur; Debilitans autem, quam patiuntur à moribus, noxa primo quidem in vestimentis, præsertim autem capitis tegumentis, consistit; Hi enim legali consuetudine infantium comam omnem plerumque plane detradunt, quam adolescentes longiorem densioremque gestant, apprime tamen ad ipsum usque pericranium, super coronariam futuram (ubi cum sagittali committitur,

titur, ac cranium maxime hiat) de-
 ronsa calvaria; ubi vero virilem in-
 gressi fuerint ætatem, totum capitis ver-
 ticem ad aures usque in orbem abradunt
 penitus, glabrumque servant, atque mun-
 dum urbanitatis ornatum judicant, (quod
 vigenariis minores solent, provectiores
 rarissime negligunt) deraſa incedere cal-
 varia, in quem cerebri clypeum omnia æë-
 ris, cum hyberni tum æſtivi, injuriantia
 tela ejaculantur: Senes autem facti, natu-
 ræ debilitati (cum brumalia intente urunt
 frigora) capillitio tenui ex serico subve-
 niunt aliqui.

Eorum porro decrepiti ætate viri, qui
 solitariam vitam communi gentis more
 agunt, vel monachi (quorum immensa
 hic est copia) vel qui Medicorum nomi-
 na profitentur, aliquique Magnatum mini-
 stri, præsertim qui culinaribus vel cubicu-
 laribus officiis inserviunt, & vetulæ coeli-
 bes viduæque, nulla etiam vel sexûs vel
 ætatis habita ratione, caput omnino, vel
 nullo crine relicto, ad cutem usque ip-
 sam detondent; unde cerebrum, (q) se-
 dem illam ac metropolim frigidi ac glu-
 tinosi, algida humorum replent colluvie,
 corrupti simul & corruptoris flatus nido,
 cui omnium hic morborum author (ut
 (r) Hippocrates hunc vocat, & Sinæ, eo-
 rumque affecſæ Japones, sed imprimis ex-
 perientiæ infallibilitas docet) incubat,
 (s) copiaque pariter peccans & robore
 conspicuus fit, hominemque lædit, ac in-
 feriores

(q) Hippocr.
 de pr. n. 2.

(r) De flat. 6.
 sæpius citat.

(s) Ut loqui-
 tur idem de
 veter. Medic.
 §. 24.

feriores artus multiplici ægritudinum cataclysmo inundat; dorſi namque ſpina (cui forte hic immorigerus ſe inſinuat flatus) descendens infeſtat nervos, quorum extremitates in fibras membranasque deſi-
nunt, atque ex his periosteum quoque (juxta Rev. D. Buſhovii P. M. hypotheſin, unicum & verum articu-
laris ſubjectum) conſtari haud perperam quis exiſtimet; quod ubi malignus ille pupugit flatus, atroci articularum vexamine vellicatur: Sæpius etiam obſerva-
vi vel neceſſitate coactos (cum v. g. vel magiſtratus ſuos compellare tenentur; hos enim nunquam irraſi adeunt; vel feſtis diebus, quos non niſi profani longiore capillo celebrant) vel munditie ductos, comam radere cum bruma ſævit, ubi ſubita-
neus ſæpe ſequebatur per univerſum corpus horror, febris, cephalalgia, aliaque mala. Præterea quoque nudis pedibus incedunt omnes, niſi vel caduca ſenectæ vel gelida vetet hyems, pedes ad talos tantum tunc contegentibus. Luxuries denique (in qua plerique Japonum, imprimis potentes, ſummum ſuum bonum collocant) eos à primis adoleſcentiæ annis in ſeram uſque ſenectam Venereis actibus nimio-
pere & foediſſimè exercet, exhauritque vires & diſſolvit artus, qui debilitati diſcruciantibus ſic proſtituuntur flatibus, quos imbecillis naturæ virtus, noxam repellere annixa, admittit, multis exinde dolorum inſultibus ſubjecta. Sic igitur Ja-
pones,

(*t*) Pestem quidem ignorant Japones; sed tamen variolæ, illic maximè contagiosæ, tam sæva & multi-

jugi hominum strage has terras depopulantur, ut major etiam mortalium pars his hic aliquando succumbat, quam peste alibi: Atque idcirco præ labis istius metu, parentes liberos, mariti uxores, & quæcunque dulcia sint vel sanguinis vel thori pignora, relinquunt. Alibi narrabo, quas ridiculas uærias & exorcismorum terculamenta fugandis variolis, sed magis opimandis crumenis, monachi hic adhibeant. Quinimo Japones (eundem Sinæ morem habent) liberis dotati, ubi interrogantur, quot soboles alant? regerent totidem quot variolis adhuc nondum ægrotarint, reliquorum enim vitam in ancipiti locant, adeoque inter permanentes proles non numerant. (*u*) Idem de Schyris affirmat Hippocrates lib. de aër. aq. & loc. §. 47. Corpora ipsorum, inquit, validiora etiam propter desidiam perpetuam (cum & raro prodeant ut inambulent; quæ Japoniæ Magnatibus, qui sui conspectum aliis rarissime concedunt, solennis superbia est, plurimum temporis desident in curribus, Japonum ditiores in sedilibus, *Norimons* vocant, circumferuntur, domi autem stramineas stoeas super, mundissimam eorum suppellectilem procumbunt) fluida fiunt ac lata: Muliebrum autem corporum (idem de Japonum scemini verè dici potest) formæ miraculum usque fluxæ existunt; Sunt etiam otiosæ, ventresque earum frigidi & molles: Pleraque porro Japonum edulia piscibus aliisque viscosi & tenacis succi alimentis constant. His adjuuge coactam egenorum famem & miseram nuditatem, necnon, circa locupletem, Medicorum in praxi iārica prævaricantem imperitiam, sic præcipuos morborum in Japonum gente authores fautoresque lethi enumeraveris. Congruum autem Hippocrates addit remedium; Quum enim uruntur, humor ipse in juncturis exsolvitur (addiderim ego, exantlantur unà noxiæ corpore status) fiuntque corpora ipsorum validiora, melius nutriuntur, & magis redduntur articulorum usu potentia.

vorum, tendinum, ligamentorum, membranarumque genus infestant; sic epilepsia, apoplexia, paralyfis, morbus facer, & similia cerebri nervorumque vitia illis familiaria, nec minus gravia, sunt mala; verum nulla frequentiora quam (m) Cæcitas & Arthritis. Cæcitatem ut plurimum incurabilem censent, quamvis maxima ex parte à suffusionum labe ortam, quam si acu demere, uti Nostratium quidam, nossent, quam-

(m) Appositè
Justinus lib.
21. Dionysius
junior, Siculus
Tyrannus, in

segniâ lapsus ex nimia luxurie, oculorum valetudinem contraxit; adeo ut non solem, non pulverem, non denique splendorem, ferre ipse loci posset. Tales copiose admodum in Japonia offendas, qui vel amicorum vel opum sollicitatione referatissima cæcis cœnobis adimplent, plurimi ab inclementi Viatore super petunt. Tota quippe Japonia cæcis abundat, prædictas scilicet ob causas, Venerem vestitumque; Venere animales spiritus exhauriuntur, iisdemque orbantur visorii nervi: Multas etiam in Japonia ex catarrhorum defluxu suffusiones sanabiles sæpe reperias, quas si arte quadam deponere scirent, multis cæcis visum restituerent, vel etiam magno fortassis pretio id artificii ab extraneo redimerent: Ast indelebile illud in Christianos odium nemini Europæorum liberum aditum unquam concedet; ubi dum fortuna atri faveret (expertus loquor) infortunium demum nasceretur, sin minus, majus adhuc: Quinimo putem, illos malle miserrimè perire, quam Christicolis hanc sui copiam facere. Oculorum porro noxæ augentur orizæ manducatione, quam sive serventem, sive frigidiorum sumant Japonenses, non ita discernunt gulones. Videtur tamen Natura huic culpæ prospicere voluisse; quippe majus chelidonium (cujus vires nesciunt) copiosissime hic crescit: Huc spectant quæ de cæcitate Amboinenfi refert Jacobus Bontius. Oculorum quoque vitia ex nimio vini Japonici (sacqui nuncupant) potu, qui ex oriza conficitur maximè, augeri existimo; cui malo antidoton Natura invenisse videtur, producendo ibidem copiosissime fruticem *Thee*, quæ communissimam Japonum potionem suppeditat; illa autem vapores demit, &c. prout ex professo in mea descriptione fruticis *Thee* docui.

(x) Cujus loco Veteres sectionem, huic postponendam, utpote magis cruentam, adhibere: uti apud Hippocratem passim videre est.

(y) Omne id quod Hippocr. de aëre, aq. & loc. §. 47. de Nomadibus Schytis refert, congruè hic quadrat Japoniæ incolis, ubi ait, Ipsorum multos reperias exustos humeros ac brachia habentes, manuumque juncturas, pectora, coxas & lumbos (quinimo vix ulla integri corporis pars est, quam non inurant Japones, ut doloris omnis, præsertim in articulis auctorem, illum flatum, expellant) nullam sane aliam ob causam nisi humoris (addam ego, flatuum) & mollitiei naturæ detractionem.

plurimis cæcis visum redderent; Quamprimum autem cæcitatis prodeunt indicia, illico, absque ulla recuperationis visus spe, solam agunt moesti vitam, Venerem nihilominus, dummodo potentes, enormiter exercentes, atque ut malum in pejus (quæ duplex cæcitas est) adhuc vertant, caput totum novacula deradunt. Arthritidem, nisi valde inveteratam, cito & ex facili tollunt. Cauterii actualis ex metalis vel phlebotomi usum ignorant, exceptis paucis, qui hæc à nostris Chirurgis addidicere; A seipsis tamen præfatis vitiis duplicem medendi viam, præeuntibus ipsos Sinis, adaptarunt, nempe (x) acuum puncturam & (y) inunctionem cum sua

Moxa: Quibus si carerent, de illorum arte medica jam pene actum foret; insulsi etenim hi Doctores, quibus magister artis ingenique largitor venter est, nihil aliud fere de medela sciunt, quam quod à nostris tonsoribus, quibus in arte medendi sæpe curta supellex est, didicerunt; vel è Sinensium scriptis, quæ pauci illorum bene capiunt, hauserunt,

nulla prorsus ratione, nulla experientia, ducti. His universale menstruum est aqua, sive ex animali, sive vegetabili, sive etiam minerali regno, medicamina mutuen-

tur:

tur: Quinimio testor, me hæcenus nulum alicujus momenti morbum inter illos offendisse, quem Medicorum imperitia non excitasset vel exacuisset, ægrosque pluries misisset ad òrcum, raro admodum cùræ successu: Idque non modo divites spectat cives (egeni enim sine solamine pereunt) sed & ipsos Imperii Primates (expertus hoc testor) qui ex indelebili in Christianismum odio dura præferunt succumbere morte, quam nostrorum opera congruenter uti; quamvis Nostratium, si licet ignari Medicastris, de morbis judicia maximi faciant, auxilia difficulter admittunt. Peculiari quippe Dei providentia factum existimo, quod qui omnia hæc sapienter condidit, singula certo etiam numero definiat; nam paucis, ut opinor, annis hominum multitudine corrueret liberorum feracissima gens, nisi magnam divitum, otio & luxu enervium, copiam tolleret Medicorum præpostera cura, ipsis perniciosior morbis, & maximam inopum partem auferret fames, quæ præmeditata Primorum tyrannide subjectis ini-
quas, potentioribus nihilominus gratas, dat strages, dum annonæ caritas indigno excidio urbes evaquet & agros. Sed Japonum mores ac leges alibi ex professo enarrabo, si Deus permiserit & dies.

Verum alma mater Natura calamitarum in hac gente miserta, multoque populi concussa dolore, spargit salubris
(z) Am-

(2) Quam artemisiæ speciem dicant insignes etiam botanologi. Vide Matthi-ol. in Dioscor.

(a) Qua occasione id acciderit, refert M. Martinius in sua historia Sinica, p. m. 237. (ubi paulo aliter rem hanc explicat) sub Imperatore Ching siue Xio, primo familiæ Cize Monarcha, anno ante Christum natum 246. Sinenfium cycli (qui sexaginta annis describitur) 41. anno 52.

(2) Ambrosiæ succos & odoriferam panaceam, avidaque sui conservatrix communissimis morbis præsentanea perquam abundè suppeditat remedia. Hoc *αυταρχείας* donario non modo artibus scientiisque claram Europam, inclytamve Medicis Ægyptum (ut Homerus hanc vocat) verum etiam non minus quamlibet regionem in singulari, quam totum orbem (quousque habitabilis est, quinimo ubi rudibus & inconditis cultus est incolis) in universo locupletavit: Id in desertis Japonum terris, dum in prima sui populatione à quibusdam è Sina transfugis ((a) ut maxime probabile est) frequentabatur, palam fuit: Quippe enim haud frustra integram fere Japoniæ tellurem Artemisiâ industrio quasi labore (ubi tamen sponte, copiosè admodum & luxuriosè crescit) consitam videmus; hæc namque est unicum eorum in plerisque morbis asylum, hæc est pretiosissima in omni doloris tumorisque genere panacea: Cujus usus cuivis Japonum innotescit, neque vel unus in vastissimo hoc imperio reperitur civis, qui eadem non utatur. Cæterum negligentes hortorum, rudiores botanosophiæ cultores, Japones sunt; plantarum etenim, quarum magna alicubi his locis indigentia est, progerminationem spontaneo naturæ ductui ac curæ committunt, neglectam eremi faciem nitido & artificioso hortorum comptui præferentes, quippe tellus, quæ quandam fertilitatem pro-

mittit;

mittit, vomere statim subigitur, vel ligone versatur ad orizæ frumentive lucrum; plantæ autem superstitēs ad viarum limbos conciduntur pro equorum boumve pastu; alias ante orizæ plantationem in campos rejiciuntur, ut in finum putrescant. Plerique alii terrarum tractus vel steriles montes, vel incultæ sylvæ sunt: Quapropter primum, quod medicinam attinet, refugium in artemisia quærunt & inveniunt; hæc ergo, quæ in agris & compitis provenit uberrime, nulla frequentior planta est Japonibus, qui eam *Jomongi* & *Nophonts*, atque cum exaruerit *Moxa* nancipant. Hæc est illa (a) herbarum mater, (b) regia illa herba, (c) regiumque solus; quam veteres *Parthenida*, quia virginum morbis medetur, (d) *valentinam* Itali, (e) per se polle item non pauci, nominarunt; hæc est illa (f) gratiarum nuntia, quam, tanquam insigne (g) *phylacterion*, (h) *Mausoli* Cariæ *Reguli* uxor *Artemisia* suo nomine honestavit; (i) sunt qui ab *Arthemide* *Lithya* cognominatam putent; quia privatim medicatur foeminarum malis: Præstantes porro illi vires

(a) Quam tui prærogativam artemisia concedunt rei herbariæ scriptores.

(b) Sic Romanis dicitur artemisia, teste Apuleio de virt. plant. &c.

(c) Vocatur enim Græcis *ἀρtemίσιον βασιλικόν*

ἀρtemίσιον, iuxta Apul. ibid. (d) Idem. (e) Ibidem. (f) Quibusdam namque artemisia *χαρμενίδα* audit: ut Dodon. empr. 1. lib. 2. cap. 12. ex Apuleio tradit. (g) Hoc quoque nomine insignitur quibusdam eadem hæc planta. ut Apul. (h) Uti Plinius histor. Natur. lib. 25. cap. 7. refert. (i) Ut Cornarius in Dioscoridemi; Quippe aliqui (præter cognomen Artemisæ Reginæ, quæ antea *Parthenis* vocabatur) ab *Artemide*, hoc est, *Diana*, quæ Græcis *Ἀρτέμις* dicitur, cognominatam volunt, quod illa hujus plantæ vires prima ostenderit: Et quemadmodum Dea illa parturiensibus

adesse solet, malis mulierum mederi: Omnes saltem in eo con-
cununt auctores, artemisiā herbam specificum in affectibus γυναι-
κείς medicamen; cui quidam addunt, nephritidi prodesse. Dabit
& alias Artemisiæ vires Matthiol. in Dioscor. cuius quædam verba
Gallico idiomate hic transcribam; *La farine des fenilles seches de
l' armoise, prise au poids de trois dragmes en vin, sert de medicin sou-
verain aux sciaticques. Apres cela, toute la plante a un odeur se plai-
sante, que mesme on s' en sert parmi les Tartres. Les superstitieux aussi
estiment, que qui portera de l' armoise par le chemin, ne se sentira pas
jamais las.*

(k) Videfis
Dioscor. Plin.
Apul. dictis
in locis.

(l) Quoniam
Ephesi pluri-
mi magica-
rum artium
professores
fuerunt: τὸ
περίεργον
πραγματε-
ς.
D. Lucas in
Act. Apost.
19. 19.
(m) Ut con-
queritur Hel-
mont. de stu-
diis authoris.

adscriptis(k)superstitio, quæ quoque magi-
cis herbis eandem accenset, unde &
(l) ἐπεστας appellatur. Verum nauci sunt
illa encomia & phalerati tituli, nisi præsto
sit utilitas: Quare his missis, comperi, quæ
de ejus facultatibus ediderunt rei herba-
riæ Commentatores, alterum ab altero mu-
tuatum esse; ubi malunt cum præambu-
lonibus errare, quam experimenti facto
periculo in ipsam veritatem inquirere;
quod præ cæteris equidem scientiis in
botanologia dolendum est; adeo ut in il-
la (m) à tempore Dioscoridis parcissima
sit inventio; cum posterī nominibus me-
moria servandis, quam virtutibus enucle-
andis, probandisve vel reprobandis, ma-
gis occupati fuerint. Quæ autem de ar-
temisiæ viribus habent plerique, ex Pli-
nio, Dioscoride, Galeno & Apuleio, cor-
raferunt, parum addentes de suo.

Hæc igitur tantopere celebrata artemi-
sia, ubi in flammam cineresque versa est,
plus lucri adfert & emolumentum; quippe
dum lædit, sanat; sanat autem miris mo-
dis profundum & ὀστέονόμον artuum dolo-
rem,

rem, multotiens in momento; quod e-
quidem majoris momenti est, quam ut
utile ac commodum hoc remedium ar-
gustis hujus dissertationis cancellis obse-
piamus; neque enim quis facile Homeri
Iliada nucis tegmine denuo condat: Suf-
fecerit nobis arefactæ artemisiæ præstan-
tiam in unctionis opere juxta Japonicæ
Chirurgiæ præcepta prima breviter demon-
strasse. Quocirca seposita in reliquis morbis
efficacia; quid imprimis in Arthritide
præstet artemisia, ex Sinarum Japonum-
que praxi, præmissis quibusdam de unctione
momentis, breviter narrabo; Fa-
rina ex siccis artemisiæ foliis cum vino
sumpta ad tres drachmas, (n) excellens
ischiatricis medicamentum est, inquit Dio-
scoridis commentator (o) Matthiolus. Ve-
rum si farinæ loco ex iisdem foliis arefactis
molluginem præscripsisset, solvisset no-
dum, pertinaxque malum sustulisset: Om-
nes enim ejusmodi dolores, ubi in-
veteraverunt, vix citrà unctionem finiuntur,
ut docet (p) Celsus de genuum. dolore;
ubi & ultimum atque efficacissimum re-
medium esse dicit, tribus aut quatuor lo-
cis super coxam, cutem candentibus fer-
ramentis exulcerare; forsân etiam ut
(q) dolor dolorem sedet: Nam quibus-
cunque à coxendicum dolore molestatis
diuturno excidit coxa, iis crus tabescit, &
claudicant, si non urantur: præcipiente
(r) Hippocrate; qui (s) unctionem & ca-
lesfactionem doloribus administrandam in-

(n) Uel speci-
ficum betoni-
ca deprædica-
tur (vide
Hildan. cent.
6. observ. 32.)
italis familia-
re medica-
men.

(o) Lib. 3. cap.
111.

(p) Lib. 4. cap.
22. & 23.

(q) Sic hîcu-
tum tor-
mento pluri-
mos ab Ar-
thritide libe-
ratos fuisse
multiplex do-
cuit observa-
tio. vide Hil-
dan. cent. 1.
observ. 79.

(r) Aphor. 60.
Sect. 6.

(s) Lib. 6.
epidem. 5. 61

culcat, quinimo locupletissimus ille est in
ustionum modis & commodis; quorum
triplicem scopum præfixisse mihi visus
est; Doloris videlicet mitigationem, ab-
cessus, evacuationem, articuli imbecillis
vel dislocati restaurationem; Hic præci-
pue collinamus in primum; quare satis sit
paucas in hac palæstra prælegisse Hippo-
cratis leges, ut antiquitatis prærogativa im-
mature scripta aliquantulum gratie conci-
liet: (t) Si igitur alicubi dolor congrega-
tus fuerit, urito; imò verò (u) ubicun-
que alius dolor (præter splenis) incubu-
erit, urito; sic enim statim sanus erit.

Locum inurendum demonstrans & no-
stræ sententiæ patrocinans sic ait; (w) Hic
(nempe sanguis) per erus vagatur per sanguis-
suam venam, & ubicunque constiterit;
ibi etiam dolor manifestus est maxime;
molestus quidem, sed non lethalis: Si er-
go in unum aliquem locum incubuerit
dolor, & constiterit, & medicamentis non
fuerit exactus, urito quocunque loco fue-
rit dolor. Nec minus dilucide, ubi inquit;

(t) Libr. de
intern. affect.
§. 19.
(u) Ibid. §. 20.

(w) Libr. de
affect. §. 30.

(x) Ibid. §. 32.

(y) De locis
in homine §.
49. Ubi quæ de
venarum in-
ustione habet
Hippocrates,
relegisse &
perpendisse
pretium ope-
ræ foret.

(x) Et longus quidem est hic morbus (lo-
quitur de podagra) ac molestus, sed non
lethalis; si itaque in digitis dolor relin-
quatur, venas paululum supra articuli in
digito nodum insisto. Non tantum ut
noxius sanguinis fluxus sistatur; (y) si enim
perufferis venam ipsam in dolore, cujus
gratia urebatur, non coalescit, verum
fluxui prodest; si enim perusta fuerit, non
fluit: Sed etiam ut sanguinis inquietator
flatus

flatus dissipetur. Ubi, ut & plerisque aliis in locis, per venam, juxta veterum idioma, arteriam subintelligi velim: Quippe hæc concitatus puffans & intensius doloris est index.

De altero indicationis circa inuersionem membro inquit idem; (z) Si simul dolorosus sit locus & caro submucosa (seu, ut alibi multoties, tabescens) his uestio medela optima est; eapropter instituta, veluti Romanus ejus assecla (a) Celsus, ut materia inutilis evocetur, illud perpetuum est, ut primum fieri potest, hujus generis ulcera (candentibus ferramentis inflata) sanare; sed ea trahere, donec id vitium, cui per hæc opitulamur, conquiescat. Sed ante omnia aurea illa Hippocratis lex observanda ac imitanda est pyrrurgo nostro; (b) Quæ ducere oportet quo maxime repunt, ea ducere oportet per convenientes locos.

Quæ vero de luxatarum partium per inuersionem restauratione, tanquam tertio inurendi scopo, tradit, videantur (c) libro de articulis, alibique. Quippe singula de uestione Hippocratis testimonia & præcepta produxisse nimio opere longum esset.

Plurimis incommoda commoda inuersionem attulisse ægris, testantur etiam Practicorum observationes; unam repetivisse sufficiat. Refert (ut supra notavimus) consultissimus (d) Tulpus; Legatum Principis Lansbergii candentibus ferramentis ab inveterato coxarum dolore liberatum:

(z) Libr. de artic. §. 54.

(a) Loco supradicto.

(b) 1. Aphor. 21.

(c) §. 11. & 12. Ubi de luxato humero differt: Porro de modis excidentem humerum inurendi & instrumentis co spectantibus, vide Aquapendent.
(d) Observ. Medic. lib. 3. observ. 26.

(e) Cap. de
Arthrit.

Cui expertiss.(e) Thom. Willif. suffragaturi ubi dicit; Cauteria in brachiis & juxta homoplatas excitata, quibusque fere huic morbo obnoxiiis utilia esse. Et ne ἀσύν-
βολος videar, unum ex iis, quos in Europa casibus animadverti, adjungam; Adole-
scens me in trivialibus ad Drusi fos-
sam tenuit oppidulum, in quo cum Rhe-
nano Baccho non modicè epulabantur
Consulares viri, qui omnes ferè claudor-
um tragoediam agebant ex articulari mor-
bo; Hic tribus, ille quatuor pedibus, incede-
bat, iste rheda, alius sella, vehebatur,
portabatur alius ad curiam; unus ex iis
miseriarum pertæsus, ad primum Arthri-
tidis insultum, affectam partem ad ignem
præligari mandabat, atque ita doloris im-
pulsorem vi extorquebat, morbumque abi-
gebat confestim.

Præterea, elegantem & perraram inu-
sitionis in lenta febris utilitatem me do-
cuit R. P. Mathæus S. Josephi Carme-
lita discalceatus Neapolitanus, primus
Horti Malabarici, ingentis illius (quod
primò à me perfectum, jam in Batavis
sub prælo sudat) operis fundator in sua
therapeutice Indica, quam ego (absit am-
bitio) meo stylo pertexui & auxi, his
verbis; In multis Indiarum locis, præ-
sertim in insula Dieu, Gôa, ac circum-
vicinis, hic medicandi mos practicis solen-
nis est; Quando lenta & incerti typi febris
cum pulsus remissione & corporis extre-
mitatum algore subrepat, candente ferro
(quis

(quis Japonum *Moxam* non præferret?) inter malleolum & calcanei principium pedem urere, ut plurimum viginti quatuor horis ante phlebotomiam (quam, ut jam crebrius monitum, Japones ac Sinæ execrantur) occiduo sole: Rationem hanc ex Anatomicorum præceptis, uti ille putat, dat hic author; quia inter vigesimam secundam & tertiam vertebra nervi proveniunt, atque ad femur tendunt, qui, quoniam spermaticæ sunt indolis, facilem cum dictis partibus consensum patiuntur; unde femur calore percellitur, ventriculus roboratur, & facultas expultrix, quæ noxio humore exinde se liberat, febrem fugat, concoctionem juvat, intestinalem effervescentiam promovet, & pituitam, sanguini mixtam, temperat. Adhibendi modus hic est; ignitur primo ferrum, inurenda pars notatur, suspensa tum manu cauterium transversim adigitur: Si in leipothymiam incidat æger, tollitur urens ferrum, adusta pars sale fricatur, tum illico dolorificus locus tantisper percutitur, ut dolor cum sensu quadantenus dispereat: Atque hoc in utroque pede præscriptis locis administrandum est remedii genus.

Verum crudelis nimium hæc est medendi ratio, nec minus immanis quam (f) efficax est hæc Chirurgia; præsertim illa quæ candentibus peragitur ferramentis: Quanquam veteres etiam aliam actualis ignis materiam usurpaverint; Quippe juxta Hippocratis dogma, (g) urere oportet car-

(f) Qualem descripsit expertiss. Severinus.

(g) De affect. intern. §. 20.

nosa quidem ferro (quod durum medicandi genus, ipso morbo plerumque gravius, in Arthritide sepono, mitius, atque ideo non minus tutum, præferens) ossea vero & (b) nervosa fungis: Urto ossea, ut crustæ multæ & profundæ remaneant: Atque (i) urto fungis; sic enim celerrime sanum feceris: Inurere autem oportet crustas octo. (k) Urto multis ac profundis crustis inustis, in osseis quidem partibus per fungos: (l) Si enim hæc ustio succederit, sanum efficies. Quare ubicunque dolor (videlicet artuum) incubuerit; urto, urto autem per fungos. Atque ita passim. Quam cum fungis inustionem imitatus est Paulus. Altera inurendi materia est linum crudum; (m) Quocunque in loco fuerit dolor (supple artuum) urto, urto autem lino crudo. Et (n) si dolor in digitis relinquatur, urto, urto autem cum lino crudo. Atque ita multis aliis in locis. Per hoc accensum linum ex lino lorum intelligendum docet ex (o) Celso (p) H. F. ab Aquapendente: Idem ergo erit hoc linum quod funiculus igniarius; nisi quod hic coquatur (ut Europæis, non Asiaticis, usuale est) illud incoctum accendatur: Quanquam non una ambigendi ratio mihi suppetat, an peritissimus ille Chirurgiæ Doctor hac methodo unquam oprato cum eventu humana corpora intulserit. Tamen si ille cum funiculo, proculdubio extricato, inurendi modus Turcis etiamnum solennis sit. Incolæ porro regni Ar-
racan,

(^a) Lib. 6.
epidem. lect.

2.
(i) De affect.
intern. §. 26.

(k) Ibid. §. 56.

(l) Ibid. §.
36. & 37.

(m) Libr. de
affect. §. 30.

(n) Ibid. §. 32.

(o) De ani fi-
stulis.

(p) De operat.
Chirurg. cap.
107.

racan, &c. paniculis lineis, cotone circum-
volutis, ut incendiaria stupa conficiatur,
urunt. Similisque usus, similisque urendi
materies Ægyptiis est, uti recenset Pro-
per Alpinus, qui pyramidalem ex cotone
linoque stupam, quæ accensa, ignem grada-
tim ad turundæ illius basin demittit, deli-
neat. Consimilem inurendi modum se
Næapoli apud famigeratissimum M. A.
Severinum (qui hunc inurendi ritum tan-
quam arcanum sibi servabat, methodum-
que urendi Arabicam, utpote hodiè æ-
què ac olim illi genti usitatam, appella-
bat) vidisse oculatus & vocalisteftis mi-
hi fuit celeberr. J. van Horne, meus in
Chirurgicis & Anatomicis Professor. Po-
strema denique apud (q) Hippocratem in-
ustionis materies constabat buxeis fufis, in
oleum fervens tinctis: Sic quoque Sinæ
inustorias suas stupas (ubi profundius ac
vehementius urere satagunt, ut alta ac
puriflua stigmata remaneant) oleo imbuunt
fervente. (r) Aëtius verò ex Archigene,
cum struthii vel aristolochiæ incensa radice
inurendum injungit. Et (s) Plinius cum
caprino fimo fervente ischiaticos sub polli-
cibus pedum uri, aliquos utilissime tradi-
disse refert. Solitus etiam erat Impera-
tor Augustus, teste (t) Suetonio, crura
suburere nuce ardenti, quo mollior pilus

(q) Ita enim
lib. de affect.
intern. 9. 31.
In morbo he-
patico urere
oportet, quom
maximum
hepar factum
fuerit. & max-
imè emineat-
rit; urito
autem, in-
quit, per
buxeos fufos
in oleum fer-
vens tinctos;
apponito au-
tem donec

tibi bene habere & ustionem factam esse visum fuerit: Aut per fun-
gos octo crustas inurito; si enim ulla successerit, sanum facies, &
reliquo tempore melius viveret. (r) Lib. 22. cap. 3. (s) Histor.
na. ur. libr. 28. cap. 16. (t) In Augusto, §. 68.

furgeret:

(2) Lib. 2. p.
m. 20.

surgeret: Atque, juxta (u) Justinum, inurebantur, sed crediderim ferro, infantum dexteriores mammae, ne sagittarum jactus impediretur; unde Amazonum nomen fluxit.

Hisce omnibus leniorem & tutiorem medicinam suppeditat Sinarum Japonumque praxis; cujus princeps pars in inustione cum herbacea stupa consistit; cujus tanta in eventu felicitas, quanta ferme in casibus copia & diversitas est. Mirabar primum, imo ferme detestabar, insolitam Europæis medelam, donec tandem successu iterato convictus utilissimæ medicandi methodo patrocinarer ipsemet. Tum demum assensu firmatæ multifaria experientia monitorum venerandi admodum viri D. Hermannii Bushovii (cum quo identidem de hac medelæ ratione seriò contuli) fidei; ille quippe, quod mihi tum etiamnum insolens videbatur, vilipendebat contumacem alias articulorum morbum, experientiam provocans testem, & in seipso aliisque exempla producens varia, mihiq; illustria reipsa commonstrans; quinimo dum lethi minace graviter decumberet febre, vitalium virium prædone, sæpius, me præsentem, exoptavit, ut Arthritidis insultu, tametsi atroci, invaderetur, atque tum de morbi eventu viriumque robore non modo melius se sperare, sed certum esse, credidit, mihiq; postmodum in aliis compertum est: Attamen primo ambiguus hæsi, donec tandem apud

apud Japones exemplorum myriades coram conspicerem; vix enim aliquis Japonensium est, qui hujus rei non fecerit periculum, veritatemque in semetipso non comprobarit, in omnibus morbis à flatibus, ut nos opinamur, vel, ut authores nostri docent, à frigida pituita, oriundis: Excludit R. D. Bushovius affectiones oculorum, sed male; namque in illis etiam urunt cum sua *Moxa* Japones; verum herbaceas illas stupas in nucha vel super scapulas collocant.

Me primum in Japoniam adventantem invisit nostrorum interpretum, uti in limine coepi dicere, unus, in rebus medicis præ cæteris curiosior, ille claudicans, baculoque non leviter innixus ad me proreptabat, culpans gonagræ molestiam, cum illo de remedio mihi agenti regerebat; Cras forte mirabere præsentanei medicaminis energiam; quapropter ad dictum diem ad me reversus, sine ullo incommodo procedebat; Ecquid hoc rei esset? mihi percunctanti respondit; En tibi promissi eventus fidem! Emplastris ex (w) Japonica papyro plurimis, inustas plagulas tantum defendentibus, obtectum genu ostendit; ita nos expellimus articulorum dolorem, effatus; Verum postea innumera exempla dubitationem omnem non minus ex animo meo, quam omnem dolorem ex ægrorum artubus inustio hæc, abstulere.

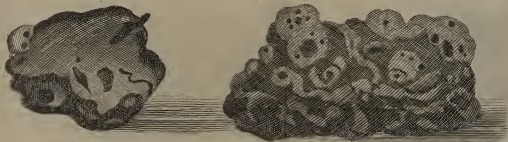
Corripiendus igitur in semitam sermo, atque prosequenda Arthritidis cura est:

Hæc

(w) Quam a libi ex instituto, si ferat occasio, describam.

Hæc causæ sublatione, hoc est, flatuum, ossa inter periosteumque delitescendum, evaporatione perficitur, hoc quidem modo, quem ex ipsa *artemisia* desumpsi; in illo etenim quodammodo prævaricatus est R. D. Bushovius, aliorum infida vel ignara relatione proculdubio seductus. Modus eorum præparandi simplex est; Tenuiora enim folia summitatesve *artemisiæ latifoliæ* (nam *tenuifoliam*, ut Botanici vocant, *Japonia*, saltem quantum ego comperi, non novit) salutaris admodum plantæ, colligunt, collecta siccant in umbra (tum demum, uti supra dictum est, *Moxa* appellatur) siccata manibus fricant ambabus, cauliculos, foliorum fibrillas, aliasve inutiles reliquias, vel fordes, abjiciunt, cæteram molluginem servant ad usum, quæ tum *gossypii* instar est, si præparata sit bene: Atque ille *Moxam* aptandi modus cum apud Japones tum Sinas vulgatissimus est, lippisque & tonsoribus non minus, quam insignibus quasi Doctoribus, notus: nec minus communis est isthæc medicina, quam ejus usus; hic enim copiosius, quam alibi infelix lolium, illa panacea crescit. Hanc igitur ex arefacta ac mundata *artemisia* molluginem pollicis ac prioris digiti apicibus in parvam, minoris pisi, vel paulo amplius, magnitudinis, formant stupam, acutiori prismate, basi latiore, præditam: Vel etiam purificatum herbæ *gossypium* charta obvolvunt, & diducta palma circumvolvunt,

Xin Kieú.
Radix Sinica Virtuosa.

ut illa plantaria lana magis & æqualius compingatur, de qua suas cultro præscindunt stupas, duos circiter scriptorios calamos crassas, quas dolenti loco (digito, saliva parum imbuto, prius submadefacto) imponunt, atque ellychnio aliove vel flammæ vel ignis subjecto (sic sæpe unâ stupâ sequentem alteram) incendunt, ut hoc medio articulorum ille tortor, doloris omnis author, flatus extricetur, & agatur in fugam. Has ergo artemisiales turundulas vel plana manu vel extremis digitis inuendæ parti imponunt. Ast hic primo (x) arteriarum pulsus in affecto loco explorandus est (quod Sinæ Japonæque non ita attendunt) ut exactius constet de flatuum hospitio. Quin (y) corpus servandum est in eodem situ; uti dictæ gentes notant. Hanc ergo facile combustibilem, modo siccata sit congruè, stupam (quam idcirco etiam in igniariis suis pixidibus secum portant Sinæ) in apice cum conflagrante bacillo (quem potentiores Sinen- sium, non Japonensium, quantum mihi

(x) Concinne Hippocr. de loc. in homine §. 23. venas (per quas hic quoque arterias indigitat) visum prementes ex- urere oportet, quæ vide- licet semper pulsant. Et lib. 2. de morb. §. 12. Venæ circa

aures urendæ sunt, donec pulsare desinant: Ubi de capitis vitiis sic ait; Crustas octo capiti inurito, duas circa aures, & duas in occipitio, hinc atque hinc ad cervicis nervum, duas in naso circa angulos oculorum: Arque hæc ubi feceris, sanitas contingit. Sed crudele nimis medendi genus hoc est, quod ferramentis peragitur: Quare rejectanda sunt instrumenta illa, substituenda mitiora, tenendæ tamen leges sunt. (y) Juxta Hippocratis institutum lib. 3. de morb. §. 27. Nam ubi secare vel urere velis, corpori in eadem figura, in qua inter secandum aut urendum futurum est, notam imprimito, ut ne cutis te decipiar, si in figuræ transmutatione fursum aut deorsum magis cedat.

(2) Hunc in finem Sinarum Magnates exsiccatæ suæ artemisiæ molchum, ligni aloës pulverem, aliæque fragrantia addunt, gratum ut sibi concilient odorem.

(a) Ita Hippocr. de loc. in hom. §. 36. Sivero medicamentis levior non fiat morbus (loquitur de affectu lienis) inurendæ sunt crustæ quàm tenuissimæ, & quàm maximè in superficie, quò æquàm continere possis.

saltem constitit, ex rebus aromaticis in (2) olfactus delicias confici curant) accendunt; quæ lentè ardens flamma turriculam hanc in cineres non omnino convertit, sed parvum ejus segmentum in basi relinquit, quod epidermida nulla violentia attrahit, pustulamve, nisi forte (a) λεπτотάτην ἢ ὡς ἐπιπολαιτάτην, excitat: Sed plerumque cineritiam tantum maculam, etiam si quoque sæpius super eandem plagulam illa renovetur inustio atque juxta artem curetur plagula, superstitem finit; quoniam, cucurbitæ instar (namque cucurbitarum admotionis, partium scarificationis, causticorum applicationis, imo ipsius venæ sectionis, quæ absque materiæ morbificæ diminutione sanguinis ac spirituum vigorem deprimit, præsertim in regionibus caldioribus, vices supplet Japonibus artemisiæ hanc inustio) peccantes humores, teste visu, alliciens, eosdem imbibit, ut planè consumi, cutemve nimis corrodere, nequeat; humores enim ad hoc stupæ incendium celerius etiam confluunt, quam in urbe vicini, paries cum proximus ardet. Neque valde dolorifica est (quod, præter ingens levamen, hoc genus auxilii summopere commendat) inustio; mollis namque hæc est stupa, nec spissa, nec magna, neque ad ipsum cutem flamma penetrans, atque ipsa conflagratio momentanea est.

Hæc imbecillioribus in locis ter quaterve communiter reiteratur inustio; aliis vero

Vero in plagis, si (b) robustiores sint, flatusque profundius hæreant; Verbi gratia in ischiade (in qua crustas valde multas, magnas, ubi Sinenses ac Japonenses parvas, ac inter se propinquas inurendas præcipit (c) Hippocrates) quandoque vices, trigesies, etiam quinquagesies, imò pluries, illa repetitur; donec malesuadus ille flatus exhalet; atque hinc nullus mali alicujus metus est, neve doloris reliquiæ; & quamprimum finitum est hoc comburium, licet inustam partem tractare vel pro lubitu comprimere; hoc enim dolorem sedat, & ut plurimum tollit *Moxa* incendium, (d) si bene successerit.

(b) Nam si juniorem aliquem a morbo liberare voles (loquitur de erysipelatis cura) ubi ipsum purgaris, pectus & dorsum inurito: inquit Hippocr. lib. 2. de morb. §. 33.
(c) Lib. 5. epidem.
(d) Quip-1^a

pe Eupolemus dolebat coxam & commissuram ad coxam, (d) Ita enim D. Senex lib. de affect. intern. §. 1. Et in pectore & in dorso urito, (sermo est de arteria pulmonis exulcerata) si enim successerit ustio, fugæ morbi spes est. Et ibid. §. 3. In dorso & pectore urito (agit de pectore suppurato) si enim ustio successerit, proderis. Porro ibid. §. 9. Pectus & dorsum urito (tractat de pectore & dorso diruptis, hoc est, de pleuritide) & sic celerrime sanus erit. Si vero non ustus fuerit, permanet nempe morbus (dissert de inflammatione pulmonis) & non valde deficit, sed ad senectam usque adhæret. ibid. §. 7.

Inustionis hujus utilitati quidam contrariam, uti supra attigi, experientiam opponunt, dicentes, quod podagrici ustionum vexaminibus animales simul & vitales vires exantlent, nutritionem vitient, & (quod quidem levissimum est) cutis planitiem cicatricibus deforment. Verum in Japoniam ac Sinam concedant illi antagonistæ, ubi experientur; homines cujusvis ætatis,

ætatis, sexus ac conditionis, in quocunque doloris, cum externi tum interni, insultu, necnon tumoris accessu sua *Moxa* urere, & crebrius urendo robustiores evadere, urere etiam tametsi sani degant, ad formidati mali procataresin: Quanquam, fateor nonnunquam contingat, ut longa, forti & sæpius iterata inustione in leipothymiam concidant; & inustio hæc in regionibus calidis (ubi per perpetuo patulos corporis poros spiritus plures exeunt) minus proffit, quam in locis frigidioribus, ubi corporis habitus contrario se habet modo. Præterea etiam macri tenerique non ita fortiter, nec ita frequenter, quam validi carnosique, urendi sunt. Et quod cicatrices attinet; ego saltem existimo, sanitatem pulchritudini præferendam. Verè igitur quod de igne generatim (e) Plinius, de hac inustoria stupa sigillatim dixero; Est & ipsi igni medica vis; maxima autem nostro: Ita valentissimum super omnia medicinae auxilium simpliciter esse ignem comprobatur (f) Galenus, ubi dicit; Ustio ex his est præfidiis, quod totam ejus quod infestat substantiam exinaniunt. Quod sic interpretatur (g) M. A. Severinus; Nul- lum esse vitium tam ferreum atque impenetrabile, quod vi ignis domari non queat, præsertim si ejusdem vires atque usus ad amussim intelligantur: Uti hæc non minus acutè quam prolixè prosequitur prædictus author: Quippe uti flamma aëre, tanquam suo pabulo ac incitabulo, fovetur,

(e) Lib. 36.

(f) Lib. 13.
method. med.
cap. 6.

(g) Pyro-
techn. Chi-
rurg. cap. 1.

fovetur, sic hæc artificialis iniustio noxiis flatibus, eorum flabellis, magis succenditur, &, quod primarium est, eosdem exhaurit atque dispellit.

Attamen debiliori Naturæ subveniens, levisque separanda escara est, hoc pacto; Contusum (b) allium escaræ imponendum, quod iterum ejusdem corticis lamella, in ore parumper humectata, contingendum, ut emplastri loco serviat; atque inde post diem naturalem auferenda sunt ista ex alio tegumenta; nam separationi tunc proxima est crustula; postquam, dum decidit, pellucidior in cuticula cicatrix remanet, rarius rotunda pustula; quæ si nihilominus suboriatur, minutione forcipe leviter incidenda est, ut peccanti materiæ exitus pateat: Verum abstinendum à violentis mediis; nec fortioribus instrumentis, scalpello cultellove, &c. auferenda est illa crusta; Uti barbarâ Hottentorum gens solet, quæ, si pars quæpiam læsa lenioribus (nam præter ovillum, bubulum, vaccinumve sebum in extremis doloribus nullum agnoscunt pharmacum) telorum acumine (quibus hostes aggrediuntur externos) internos etiam dolores demere conantur; dum post violentam scarificationem, mali causam exsugere tentant ore; quos inter ille optimus Chirurgus est, qui fortius fugere novit. Verum quis nostratium crudelem illum medendi ritum non aspernetur? Cum exinde dolor exacerbetur, hinc febris sæ-

(b) Secundum Hippocratis præceptum; Quoscunque ulceris, statim post unctionem porrum multum tritum super unctionem imponito, & per diem unam finito: libr. eodem §. 10.

penumero fobolescat : Escara illa facili ratione tollitur, si modo plantaginis folium (rusticorum apud Japones communis in vulneribus & ulceribus medicina) betæ, brassicæ, *Syri*, &c. modicè tostum, manibusque frictum, ut mollescat, applicetur; atque ita patienti animo crustulæ decidentia expectetur & cura. Ubi notandum, si illa plantaginis folia (ignitis carbonibus prius imposita, ut lentescant & concidant, manuumque palmis compacta iterum explicentur) nervoso sui latere calidè simul & humidè applicentur, illam fonticuli instar ichor exsudare; si vero parte glabra adhibeantur (cum consolidationem exigit ulcusculum) illa cito & sine notabili cicatrice (quod cum negligunt Japones, & unctuosa putrilagine luxuriare plagam, & emanantem inrudescente faniem, faciant, deformibus ex hac inuisione nævis foedantur) coalescit vulnusculum, convenientius etiam quam si vel electa instrata fuissent emplastra, propter pinguedinem maximè postponenda. Verum non est præcipitanda illa escaræ ablatio, etiamsi plagulæ levissimè tantum adhæreant; Naturæ remittendum illud opus, neque sistendus est saniei fluxus; neve globulorum introductione excitandi sunt meri (i) fonticuli; suo pte exeat, quantum velit odor: Quare diutius illa folia fibrilloso latere super plagam retinenda sunt, quia sic insanum ichor liberius effluit; verum parte glabra non ita diu; quia

(i) Arthriticis cæterum non infalubres, ut & propria & aliorum medicorum docuit observatio. Vide etiam Hildan. cent. 6. observ. 32.

quia tunc nimis citò vulnusculum consolidant; servanda ergò super plagam nervosa foliorum facies, & ne illa decidant, obliganda, vel conglutinantibus emplastris (si ligaturas non ferat plaga) detinenda; atque ad minimum bis viginti quatuor horarum spatium renovanda sunt. Si verò plantago (quæ in Sina ac Japonia, ubi hic medendi modus usitatissimus est, perquam abundat) deficiat, brassica, beta, tussilago, hederæ, vel consimilia substitui possunt: Quæ si defint singula, uti mare peragrantibus accidit, diapalmæ, basiliconis, vel, quod magis probo, ficticum Paracelsi, alteriusve emplastrum succedaneum sit. Hujus inustionis clarâ memini me inter (k) insulæ *Timaon* incolas & Javæ indicia videre: Atque ego mancipium alui Malabaricum, cui super clunes profunda hujus inustionis (cum foliis, ut perhibebat, peractæ siccis) vestigia remanserant.

(k) Insula *Timaon* (à Montano in sua Japonia obiter descripta) tres ab æquatore versus Boream gra-

dus latitudine ementiens, & 140. circiter leucis Jacatra distans, Malaicæ oræ contermina est: Uti fors aliquando latius.

Ast tanti non est monstrasse portum; nisi scopuli, qui cum periculo allidi possunt, simul ostendantur. Prohibent igitur Japonæ, quorum inustionis praxin hic imprimis doceo;

1. Ne in febribus ardentibus, five continentibus five continuis, quamdiu illæ typum servant, vel exacerbationes cum suis accidentibus patiuntur, corpora inurantur

Moxa, experti, febrem cum suis symptomatibus exinde intendi.

2. *Moxa* usum vetant in intermittentium paroxysmo, quod accuratè observant Japones; verum extra eundem inustionem hanc seduli inculcant & strenuè administrant.

3. *Moxa* comburium interdicunt in gravedine; secus febrem, eamque nonnunquam gravissimam, supervenire inquit, præsertim si corpus tegmentis non bene muniant: Quod semper in ustionis opere observandum injungunt ob metum febris, uti experientia comprobant; secus enim externum aëris frigus adaperitis inustione poris, quibus flatus egressi fuer, se insinuant, atque vetus malum in pectus sæpe pervertunt.

4. Gravidas etiam urere, nisi centum diebus jam transactis, recusant: Quod de his locis intellectum velim; namque non semel foeminas foetum recens enixas adversus cephalalgiam, aliove cum capitis tum pectoris dolores magno cum levamine inuri præcepi.

Post inustionem (hoc est, primis post primam inustionem diebus) ustam partem digito, vel potius munda syndone, in aqua calida ac subsalsa leviculè tinctis & lenissimè, formidine febris, iteratò molliorque contrectant; præcavescentes, ne aqua nimiam salsuginem contraxerit, digitusque perfrigidus præhumidusve sit. Quanquam hæc monitoria regula in omnibus non habeat locum; id tamen commo-

di adfert probè observata, quod purulentum ichor ex inusto stigmate, citius tutiusque proleat.

His adde, si lubet, (l) Hippocratis monitum; Dextras urere aut secare lethalius (saltem damnosius) esse.

(l) Lib. 3 de morb. §. 26.

Enimvero quibus hic labos nimius videtur (nam Japones veri *μίστρονοι* sunt) aliis cauteriis actualibus utuntur; in quorum usu illam præceptorum exactitudinem non sequuntur; Conficiunt ergo ex ficcis integrisque artemisiæ, *εὐκ.* foliis herbaceam turundam, digitum longitudine, non crassitie, superantem; hac longiuscula stupa inurendam partem octies deciesve cautè tangunt & leviter, ast ultima vice eandem plagæ aliquantò fortius imprimunt. Hanc & prædictam pariter operationem (m) *Sinkia* nuncupant Japones, cujus nomen & usum à Sinis (quibus hæc hodie saltem non ita familiaris est) accepere: Huic ego vulgatam cum *Moxa* unctionem antepone-rem. Ad quam juxta artis leges bene absolvendam sua habent schemata Sinenses & Japonenses Practici, in quibus loca, totius corporis perustioni designata notarunt exigua anatomæ notitia: Malim ipsos consuli sensus, & (n) venas (o) (pulsantes) in circuitu inuri. Hanc pyrotechniam Chirurgicam plerique Japonum ad morborum prophylaxin quotannis saltem semel, ut plurimum bis, imo pluries, administrant; eodem quo nostratium multi ritu, qui ad ægritudinum præservationem,

(m) *Sinkia* quoque vocantur ipsi operatores, cum inustores, tum acupunctores, uti infra docebitur.

(n) Ex his enim solum sanum fieri spes est, inquit Hippocr. de affect. §. 11.

(o) Nam per *φλέβας* plerumque indigat arterias Hippocrates, uti jam supra monitum.

præsertim verna tempestate, cum in orgasmo sunt humores, corpus evacuare & sanguinem fundere assuevere.

Verum arcanam inurendi methodum tenent Japonum Medici, quam in gravissimis & chronicis morbis, adeoque in phthisi emaciatis, corporibusque admodum debilibus & exanguibus, adhibent: *Si qua* nominant καὶ ἐξοχὴν, hoc est, quatuor locorum, scilicet inuersionem; hanc cum notissima *Moxa* instituunt, nimirum in lumbari regione juxta os sacrum, ubi binas spinali medullæ stupas utrinque imponunt, binas insuper ab eadem medulla paulo remotius; uti in adjectis ad calcem schesisibus videre est. Hinc vires rescipi volunt, partibusque genitalibus vigorem reconciliari: Quare etiam luxuriosi (ut plerique Japonum sunt) his in locis cicatrices habere, multotiens conspexi: Atque hæc hisce in locis inuersione forte convenit in morbo illo Anglico, (p) Rachitide. (q) Hippocrates autem in simili casu, cum scilicet resiccatur medulla spinalis maximè, quum venulæ ad medullam tendentes, fuerint obturatæ, itemque ex cerebro accessus, in istius lumbos ab utraque (r) ventriculorum parte *crustas* quatuor inurito, & in dorsum utrinque quindecim, & in cervicem duas, inter tendines:

(p) De qua singularem tractatum conscripsit Glissonius.

(q) Libr. de affect. intern. §.

14.

(r) Σπονδυλίων habet textus, hoc est, vertebrarum, quæ hic indigitantur, Lindanus vertit, ventriculorum.

si enim

si enim ustio successerit, sanum facies: est autem morbus hic gravis. (f) Alia in aliis morbis inurenda loca commonstrat D. Senex: In scapulam scilicet dextram quatuor crustas inurito; & in acetabulum coxæ dextræ (si hæc male afficiatur) tres; & sub nates, duas; & in medio femore, duas; & supra genu, unam; & supra malleolum, unam. Hic ubi sic ustus fuerit, neque sursum neque deorsum morbum procedere permittit: Agit enim de morbis venarum (arterias subintellige) cum sanguine plenæ sunt, & aliquid alieni (velut morbidis fordibus inquinati flatus sunt) in ipsis præterlapsus est, ægrotant. Si dextram partem morbus corripuerit, dolorem ex coxæ acetabulo in principio exhibere incipit, nimirum illud τὸ ἀλλόθεν, vitiosive flatus. Quanto autem amplius tempus progressum & prolongatum fuerit, tanto acutior dolor descendit. Omnem igitur patrocinii partem in inustionis utilitate & necessitate absolvat Hippocrates; Materiam hanc dolorificam modo ex coxa in malleolum, ex malleolo in pedis digitos, tum rursus in caput, tum in oculos, tum in aures & cæteras corporis partes transfert: Ut pateat istorum dolorum causam esse uniformem, noxium videlicet flatum, loco affecto, non essentia, diversum: Cui dissipando inustionem esse administrandam præcipit; inurenda autem ea loca, in quibus dolor incubuerit. Sic passim in suis

(f) Ibid. §. 19. Quæ quoniam hujus inustionis ventositatem simul & efficaciam, flatuumque vagabundum vitium, confirmant eleganter, verbo totus ab Hippocrate, ejus patrocini per totum hujus opusculi decursus ex professo maximeque quaero, mutuari.

(t) De loc. in
hom. §. 35.

(u) Ibid. §.
40.

(w) Ita libr. 2.
epid. sect.

3. vult, ut
dicitur, id
est, flatuosa
venositas (ut
vertit Linda-
nus) venæ-
sectione, sistat-
ur.

(x) Vel potius
circa venas.

(y) 6. Apho-
rism. 27.

(z) 7. Apho-
rism. 44.

(a) 6. Apho-
rism. 60.

scriptis Hippocrates inustionis commoda plurimis in morbis (ut permultis in hujus dissertationis locis videre est) percrenset: Ubi si loco ferramentorum candentium Japonum haud dolorosa, nec minus tuta, quam efficax, *Moxa* substituatur, pari voluntate concinemus: Sic ubi (t) splen præ febre magnus factus fuerit (fit autem cum corpus attenuatur) tum inurendas præcipit crustas quam tenuissimas, & quam maximè in superficie, quo aquam continere possis circumcirca umbilicum & una in umbilicum, & emittere singulis diebus; si enim successerit, sanum facies. Præterea, (u) doloris in capite gratia, (w) sanguinem de venis detrahito (quod Sinæ & Japonenses maximopere improbant; hi enim phlebotomiam uti superius relatam, varias ob rationes execrantur; quarum hæc quidem princeps est; quod tantum decedat vitæ, sic argumentantur, quantum sanguinis subducitur; quocirca venæsectioni inustionem cum artemisiali stupa substituere, qua noxii è corpore humores cum flatibus eliminantur; observare quippe licet; si plantaginis folium parte dura & aspera inustæ parti applicetur, udorem ichoremve emanare admodum foetidum, si verò parte glabra, sanari ulcusculum) aut si non sedetur, perure (x) venas, & sanus evadet. (y) Suppuratos etiam aut hydropicos vult urî; (z) quibus si pus purum & album fluat, evadunt. Et (a) quibuscunque à coxendicum morbo diuturno vexatis coxa excidit;

dit, his crus tabescere & claudicare inquit, si non fuerint ulti: Namque hic (b) coxendicum dolor (qui per sanguifluam venam vagatur) ubi in unum aliquem locum incubuerit, & constiterit, & medicamenti non fuerit exactus, urendus est quocunque loco fuerit dolor, urendus autem lino crudo: Quod cum Japonum *Moxa* magnam, quod ad operationem, convenientiam obtinet, nisi quod hæc longè mitius agat & leviores cicatrices superstites habeat. (c) Si ergo & in digitis dolor relinquatur, venas paululum supra articuli in digito nodum inurito; urito autem cum lino crudo. Itidem (d) in coxendicum morbo à pituita (tanquam flatuum affecla & vitii hujus accidente) urito multis crustis inustis; in offeis quidem partibus per fungos (*Moxa* postponendos) in carnofis autem per feramenta, morborum remedia graviora sæpe morbis: Ita (e) Eupolemus in Oeniadis dolebat coxam dextram & inguen & commissuram propinquam ad coxam, quæ suppurata postea, sed nimis tardè crustæ ipsi inustæ sunt, valdè multæ & magnæ ac inter se propinquæ, & pus effluxit multum atque crassum: Hæc si in tempore facta fuissent, mihi quidem videtur, quod sanatus fuisset. Atque ut inustionis prolixior pateat utilitas, hanc variis in affectionibus, præeunte nostro duce Hippocrate, prosequar: (f) Si igitur dens non est corrosus, neque movetur, dolorem autem exhibet, per unctionem, (non ipsi

(b) Appositus sanè hic est & emphaticus textus, qui cum Japonum praxi (cui, quod ad *Moxa* comburium suffragium addo) apprimè conveniens, habeturque libr. de affect. §.

30.

(c) Ibid. §. 32.

(d) De affect. intern. §. 56.

(e) Libr. 5. epidem. §. 3.

(f) De affect. §. 5.

(g) Libr. 2. de
morbi §. 12.

(h) De affect.
§. 2.

(i) Scarificanti
& incidunt
Africæ ali-
quot cives
tempora alia-
que capitis
loca, ut mali-
gnos flatus
intercipiant,
sicque multas
præveniant
agritudines.

(k) De affect. intern. §. 14. (l) De qua, ut su-
pra dictum, peculiarem tractatum conscripsit Franc. Glissonius,
in cujus curandi methodo therapeutica aurium scarificationem,
fonticulum ad nucham, & vesicatoria (quorum loco utiliter *Maxæ*
comburium posset substitui) præcipit. (m) Σπορδύλαιον dicit
textus, quod, ut supra monui, propriè vertebra designat. An
autem per ventriculos Lindanus designaret renes?

sum utrinque quindecim, & in cervicem duas, inter tendines; si enim uestio succel-ferit, sanum facies: Est autem morbus hic gravis. (n) Ubi porro erysipelas in pul-mone est, & juniorem aliquem citius à morbo liberare voles, ubi ipsum purgaris, pectus & dorsum inurito. (o) Pleuritidem autem calefactoriis, (non modo, sed & inustoriis, mediis) dissolvere (oportet & curare) ne vapor (seu flatus ille ma-lignus) ad ægrotantis spiritum adferatur (pulmone sive infestet) (p) si vero in la-tere tuberculum nascatur & suppuratus fiat, &c. ubicunque tumor significationem de se præbuerit, secato aut urito: Ex his morbis quoscunque ufferis, post uesti-onem porrum multum tritum super uesti-ras imponito, & per diem unam finito. Enimvero (q) ubi (r) tuberculum in pul-mone est, quod non erumpit, haud seca-to aut urito: (s) Si autem, pectus aut dor-sum fuerit ruptum (unde (t) empyema producat) tunc ante & retro urito ex

(n) Libr. 2.
de morb. §.
53.

(o) De victu
acutor. §. 11.

(p) De affect.
intern. §. 10.

(q) Lib. 2. de
morb. §. 53.

(r) Græcè
σπυα.
(s) Ibid. §. 60.
(t) Ferraræ
empyematis
curæ partici-

pem me fecit Præfectus noster in Japonia D. Martinus Cæsar, refe-rens; se ficus dictæ Indicæ folio, transversim discisso & parum tosto super craterem vel palam, frictove, à difficili pectoris abscessu (cogebatur enim in alterum latus semper flectere corpus) fuisse li-beratum; ita ut pus per carnes foras eruperit, tanta expulsionis vir-tute, ut una vice matulam suppleverit ejecta materies, nec mino-ri dolore, ac si viscera unà evellicaréntur: Sic Practici Sinensis fide mihi constat, in suppressis lochiis idem folium simili modo præpara-tum, vi humorum exundantium expulsiva tantum pollere, ut, si in tempore non detrahatur, periculum sit, ne ad syncopen, imo mor-tem usque humores, nè dicam membranas, &c. exterminet atque deturbet.

(u) Libr. 3.
de morb. §.
26.

(w) De affect.
intern. §. 3.

(x) Libr. 2.
de morb. §.
26.

(y) De affect.
intern. §. 26.

(z) Ibid. §. 33.

(a) Ibid. §. 34.

(b) Ibid. §. 20.

partibus utroque loco, & sic sanus evadet. (u) Si itidem non quid sputi in pulmone relictum pus fiat, à quo arida tussis sequitur, ac febris & horror emergunt, & erecta cervice spiratio tenet, & frequentem & acervatam respirationem æger habet, &c. si igitur non spuatur, sed sui significationem ad latera præbeat, secato aut urito: Et sic porro, (w) si pectore suppuratus fiat, &c. in pectore & dorso urito: si enim ustio successerit, proderis. Quod (x) si vero præ crassitudine humor (hoc est, pus in pectore) non fluctuet, &c. qua parte primum resiccatum fuerit, ea secato aut urito, quam proxime ad septum transversum, cavendo tamen, ne hoc ipsum lædas. Ubi insuper (ut intra Hippocratici dictaminis metam permanens, ad alia viscera transeam) (y) ab hepate fit aqua intercus, &c. postquam crassissimus factus fuerit (æger) & hepar maximum, fungis urito; sic enim celerrime sanum feceris; inurere autem oportet crustas octo. (z) Quum verò maximus fuerit splen & maximè elevatus, fungis urito, decem magnis crustis inustis; si enim successerit, sanum facies, verum non brevi; gravis enim & diuturnus est, si non fuerit statim curatus; sin (a) tumor, durties & dolor in splenem incidunt, &c. splenem urito velut prioris, & si ustio successerit, sanum efficies: (b) Ubi itaque in splenem dolor acutus incumbit, statim & in principio morbi, huic per fungos crustas

stas octo inurito, capite lienis quam celerime intercapiens: Et ubicunque alius dolor incubuerit, urito; sic enim statim sanus erit: Si vero non fuerit ustus, sanus autem sponte fiat, plerisque post duodecim annos morbus rursus revertitur, & si splenem occuparit, aquam intercutem inducit. Morbi autem in splene differentiam peccans humor (cui noxii viam parare flatus) facit: Sic (c) ubi crassissimus & maximus ex sanguine fuerit splen, etiam urito, & si opportunè ufferis, ac successerit, sanum facies. (d) In splenis autem morbo ex pituita, in principio decem crustas in splenem inurito, & statim sanum facies: Atque in splenis morbo ab atrabile, urito ipsum eo modo, quo etiam alios. Denique (e) in renum morbo, &c. in scapulâ dextram quatuor crustas inurito, & in acetabulum coxæ dextræ, tres, & sub nates, duas, & medio femore, duas, & supra genū, unam: Hic ubi sic ustus fuerit, neque sursum neque deorsum morbum procedere permittit. Hæc, similiaque (hinc inde citata) ex professo ad hoc propositum selecta, Hippocratis dogmata inustionis equidem vetustatem, utilitatem, necessitatem, & (si in materia leve discrimen feceris) cum nostro hoc Japonum *Moxæ* comburio analogiam satis superque comprobant.

(c) Ibid. §. 35.

(d) Ibid. §. 36.

(e) Ibid. §. 19.

Inurenda autem loca (in quibus omne artificium est situm) singularibus figuris (suæ artis *κατηλίσσας*) interstinguunt *Sinenfium*

nensium Japonensiumque Medici. Et
 quamvis vulgus sibimetipsi hanc cum *Moxa*
 perustionem administret, sunt tamen pe-
 culiaries Chirurghi apud Japones (de qui-
 bus oculatus speciatim testari possum)
 qui hanc operationem & acuum punctu-
 ram ex industria exercent, *Farawyt's tensas*
 appellati, quorum officinæ sculptis simu-
 lacris (quibus urenda loca notantur, ut in
 adjectis ad calcem tabulis videre est) non
 minus quam nostrorum Chirurgorum ædes
 pelvium insignibus dignosci possunt. Tan-
 ti enim interest, ut perurenda illa loca ac-
 curate distinguantur, ut in peculiare arti-
 ficium transferit hæc cognitio, eodem plane
 modo, quo apud nostrates oculistæ, li-
 thotomi & herniarum curatores singula-
 rem sibi vendicant artem. plurimum
 igitur in locorum discretione sum esse
 multiplex inustionis usus me docuit; quip-
 pe ubi stomachus anorexia vexatur, sca-
 pularum quandam regionem tunc inurunt
 Japones, ut eidem robur redeat, quod
 haud facile quis intelligat Europææ anato-
 mes peritus: Os sacrum & lumbos inurunt
 in gonorrhoea & spermaticarum partium
 debilitate: Sed quod magis mirum, notus
 est mihi in hypogastrio haud longè ab
 umbilico locus, quo inusto certa sequitur
 effoeminatio absque ulla etiam recuperan-
 dæ virilitatis spe. Innotuit mihi etiam
 Japonica matrona, inter Batavos adhuc
 degens, cui in infantia, uti mihi bona
 fide retulit, tuberculum in nucha natum,
 quod

quod omni remediorum genere tollere fatigantes Japonum Medici tandem idem reseculisse, verum identidem de novo protuberasse; donec, quædam vetula hanc excrescentiam contuita irriferat præpostera medentium conamina, mediæ pedis plantæ artemisiales stupas, quarum cicatricem præsens conspexi, imposuerat; unde tuber illud spectantium oculis se confestim subtraxit, ac denique omnino evanuit, absque ullo sui ad hanc propinquam senectam vestigio: Ecquid hic hariolaberè Europæ profector? Talia porro exempla dantur plurima, quibus probetur in uestigio hoc artificio omne momentum, acumen atque experientiam in locorum electione esse positam; ita ut simplici locorum prævaricatione membri alicujus motus depravari, vel etiam visceris cujuspiam vitalis facultas vitari queat. In hac locorum notitia quicumque erudiri cupit, examinet huic tractatuli adjecta, cum Sinarum, tum Japonum, schemata; quibus si quis ultro adfentiri nequeat (tametsi longa experientia suffultis) Hippocraticum illud observet præceptum; Ubicumque incubuerit dolor, urito. Urto ubi arteria partis affectæ vehementer pulsat, vel haud procul isthinc: Ne vero nervos nerveasve partes, si vitare possis, temere uras; circa sanguifera vasa (noxiorum flatuum genuina habitacula) potius uras; Quod tamen in singulis observari nequit; quoniam efficiens Arthritidis causa, circa

(f) De loc.
in hom. §. 49.

(g) De affect.
Intern. §. 19.

circa nervosa loca communiter stabulatur, & quasi incarceratur. Ubi igitur dolor congregatus fuerit, urito : (f) Urere autem convenit circa venam commodam ex quocunque etiam ægrotaverit ; si enim perusseris ipsam in dolore , cujus gratia urebatur, non cõalescit, scilicet sanguis , sed fluxui prodest. Urere autem oportet carnosâ quidem ferro, osses verò & nervosa fungis, si (g) Hippocraticum institutum imitandum : Cæterum ante hæc, si in principio morbi accesseris , ista facere oportet. Enimvero super medullam spinalem facta inustio periculo non vacat. Solent etiam Japones vel nunquam vel ræreter (& tum admodum circumspectè) interiora pedum latera vel superiores brachiorum partes, ubi nervi tendinesque ac ligamina parca teguntur carne, sed exteriorem, cum pedum tum brachiorum, ambitum, in muscutorum interstitiis, urere ; quia ibi sanguinis vasa (flatuum latifundia ac viæ) subjacent. Qui autem pertinaciter dubitat, tanti non interesse, ubi locorum uratur, ei præfatum locum in hypogastrio (tres digiti articulis, sive unius digiti longitudine, infra umbilicum, huic scilicet recta è diametro, super lineam albam, Anatomicis sic dictam) monstrabo cum artificiali inustionis methodo, veluti modo attingi, quo loco sic inusto illico effoeminetur & generationi ineptus evadat : Quapropter ob præposteram locorum in urendo electionem ægris sæpe

sæpe plus detrimenti quam emolumenti adfertur. In hypogastrio enim, ut nec in epigastrio, sed à lateribus & paulò infra & paulò supra umbilicum, urunt Japones; parum supra umbilicum instituta inustio appetitum prostratum restaurat: Sic porro laterales ossis sacri partes inustæ genitalibus organis robur addunt, spermatis effluvium involuntarium minuunt, quandoque etiam tollunt: Menti rima, seu inferioris maxillæ media sulca, inusta odontalgiam fugat; ita apud Scultetum Spigelii illa occurrit inventio, qua suadetur, (b) ut in dolore dentium ramus ille soporalis arteriæ, pone aures versus dentium cavernas decurrens, candente scalpello resecetur: Varia etiam optati eventus exempla me idem docuere. Indene (i) Hippocrati ad sentiendum, ubi ait; Quibus prope aures venæ inciduntur, eos in Veneris actu quidem sperma effundere, verum modicum, imbecille & sterile; quia, uti D. Senex inquit, plurima seminis pars à capite per venas juxta aures in spinalem medullam defluit, quibus cicatrice obductis, genituræ meatus obstruitur: Et quia, eodem teste, proceres Schytarum incisæ juxta aures venis sterilescebant. Eodem forte recidit illud ejusdem testimonium, quod, secta, quæ per tempora fertur, vena, vulnerata in tem-

depulso aliqui sani exsurgunt, aliqui verò minime. aq. &c. atque addit §. seq. Sterilitatem inde sequi certo, hinc se eviratos consententur ditissimi etiam Schytarum, minimè infirmi. §. 51.

(b) Vide Joh. Scultet. ar-
mam. observ. 28. quam al-
legavit ap-
posite Rev. D.
Bushovius de
podagra, ubi
plura addit
& explicat.
(i) De aër. aq.
& loc. & lib.
de genitur.
Claudi &
contracti
Schytæ sibi
medicantur
utramque ve-
nam retro au-
res inciden-
do, unde
somnia eos
corripit, quo.

§. 5. de aër.

poribus apoplexiam, spasnum, carum, delirium & febrem adferre. Sed his omnibus (salvo Hippocratis auctoramento) refragatur Africanorum frequens experientia, sæpius à me in Angolæ aliisque Afri tractus incolis observata, qui tempora cum sursum tum deorsum, transversimque ac lateraliter, ubi etiam juxta aures dicta sanguinis vascula profundis secant sulcis, imo penitus disscindunt inuruntque, qui nihilominus liberis plus satis fertiles & cephalalgiae ac dentium aliorumque cerebri ac capitis morborum immunes, satis feliciter degunt. Præterea in tympanitide & ascitide inustionem valde commendant Japones, uti quoque in scrotocele sua endemia (quæ testiculi alterutrius communiter intumescencia est, illic admodum familiaris) in qua ipsum inurunt scrotum & majorem alterutrius pedis pollicem super ipsum articulum (qui sensibilis admodum, dum uritur, locus est, sed in universo corpore sensibilibior nullus, quam inter pollicem & subsequenter alterutrius pedis digitum) Mira & nostratibus illic sit vasorum productio oportet (ex qua harum partium consensus oritur) Europæis equidem incognita, Sinesibus ac Japonibus verò multijuga experientorum fide firmata, uti in adjectis tabulis, præsertim secunda, cernere est. Inustionem super scapulas stagnantem circa stomachum sanguinem, dejectæ appetentiæ sæpenumero causam, movere ac solvere, testatur

testatur Japonum praxis. Mirabiles & Europæis hætenus non perspectæ sint hic sanguifluorum vasorum derivationes ac divaricationes oportet; uti dictis in tabulis partim demonstratur. In vehementissimo dolore colico (qualis per Asiam passim horrendum in modum sævit, ægrosque infandis cruciatibus sæpe necat, vel saltem paralyfin in manibus pedibusque post se multotiens relinquit) hoc remedii genus adhibent Lusitani; Candenti ferro (cui ego artemisialem molluginem minori cum dolore & forte majori emolumento substituerem) pedibus insistant nudis donec sibilum edat adusta pars, persentiatque dolorem, unde illico levamen solet sequi; sin minus, incurabilis habetur: Idne arguit, flatus esse hujus efficientem causam mali, ejusque per ignem confirmat eradicationem? Qui contra sensuum fidem de flatuum præsentia dubitat, hoc Bengalenfium facile evincetur experimento; qui in hoc atrocissimo morbo abdomen ita fricare ac premere norunt, ut flatus per ipsum umbilicum sensibilibus exeat cum sibilo; quod si non succedat, umbilico magnam ollam (*Cojang* vocant) aqua repletam imponunt, quæ tum flatuum impulsu ac impetu movetur & evidenter subfilit. In eodem porro affectu, ut hoc obiter addam, solent milites nostri Ceilonenses cremati ligni cineres de foco tollere & aquæ mixtos ebibere, unde subitum solamen persentiscunt. Multi præterea Indicæ

oræ incolæ pedum inuersionem in cholera morbo optato cum eventu instituunt. Atque, uti mihi à Nobiliss. D. Ryklovio van Goëns Belgicarum Indiarum nunc Gubernatore Generali relatum est, Singhalenses id in more positum habent; quod si quis à venenata morsus sit bestia, unde metus mortis ingruat, venenum autem infra umbilicum vires exerāt, quod æger sensu percipit, pedis plantam latiusculo vulnere incidunt; si verò supra umbilicum virus proferpserit, & pedis plantam simulque calvariae verticem scalpello aperiant, & in ore detento limonis succo ad utrumque foramen fortiter fugunt; unde æger medelam acquirit: Hocine etiā maligni flatus indicium est?

Locum itaque inurendum quam accuratissime observandum volunt cum Sinarum (à quibus sequentes hanc artem cæterasque medicinæ partes maximè mutuati sunt) tum Japonum (qui pyrotechnicam hanc Chirurgiam plusquam priores adhibent) gens; quæ utraque tametsi profectoriæ artis fere omnino rudis, exactius tamen, quam Europæ ulla natio, sanguinis motum (in quo omnis eorum Medicina fundatur, uti alibi aliquando à me ostendetur) ac sanguiferorum vasorum structuram novit, sicuti reipsa docet. Hinc certas formavere repulas fuger loca, juxta morborum differentiam, humorum crasin & diathesin ac subjacentium vicinarumque partium indolem inurenda, uti in
subnexus

subnexus in fine hujus dissertationis schematibus ad rubrorum punctulorum loca, atramento aliove colore notant, ne corpus adeoque cutem movente ægro, erret ustor: Vel etiam corpus morbidum in eodem firmiter servant situ.

Denique in clausulam serviat hæc artemisiæ præparatio & usus internus; Japonenses viridia, non sicca, hujus plantæ folia rejectis cauliculis foliorumque fibrillis in calidissimam imponunt aquam, circumagitant, lavantque, ut fæces secernantur & amaritudo minuatur; hanc aquam abjiciunt, concoctaque & purificata folia expriment, residuum in mortario ligneo tundunt, contuso dimidium coctæ orizæ addunt, sic cum paucillo sacchari in pastam redigunt, atque ex ea liba conficiunt; quibus pro bellariis mulieres vescuntur contra (l) affectionem hystericam, mensium suppressionem, atque (m) foeminarum morbos, quibus auxiliari artemisiam (n) specificè unanimiter docent authores, comprobant Japonensium usus.

(l) Artemisia auxiliatur foeminis in utero stangulatione. Dioscor. libr. 5. cap. 6.

(m) Ad fomentationes quoque uteri, &c. commoda. Galen. de simplic. med. facult. libr. 6. (n) Artemisia privatim medicatur foeminarum malis. Uti supra dictum. Cornar. in Dioscor. ex Plinio.

Febris Cardiaca
ET
CORDIS PALPITATIO
EX
FLATIBUS,
AB IPSO
AUTHORE
Passæ.

MEmini D. Franciscum de le Boe
Sylvium, inclytum Medicum,
præceptorem meum, post fata
admodum colendum, sive tenera de hu-
mani generis salute sollicitudine, sive qua-
dam ostentationis specie (id enim non
disquiro) quandoque in votis habuisse,
plerosque morbos (omnes quippe impos-
sibile est) in semetipso experiri, dummo-
do exinde sana mente reconvalesceret;
ut de hominum affectionibus in proximi

commodum (salutare & animosum propositum!) constantius judicare, morbosque certius tutiusque depellere posset: Et sane solidius ex iis quæ in nobis ipsis sentimus, judicium fertur. Enimvero ego meo infortunio, utinam proximi mei utilitate! satis multa corporis mala, imprimis æstuantis febris insultus, passus sum: Attamen nuper mens, quamvis in summo etiam paroxysmo sat sibi constans, hærebatur, quodnam morbi genus me affligeret, & in subitaneum mortis agonem præcipitaret, ante horrendam furibundi hujus mali invasionem desideratissima sanitate fruente: Intempesta quippe nocte quieti me traditurus absque ullo notabili, multo retro tempore, diætæ deliquio, inopinata cordis palpitatio me corripuit, quo nobile illud viscus cum impetuosissimo cursu ita contrahebatur angebaturque, ut de extremis statim cogitarem; quocirca famulum jussi, ut mihi cordialem potum, qui ad manus erat satis efficax, exporrigeret, cujus modico hausto, parum ad me redii, dilato tum me dedens somno, non tamen plane sedato cordis opprimente pulsu: Subsequens biduum insomnis non sine solitudine transegi, tandemque iterum noctu in cordis palpitationem, leipothymia comitatam, adeo vehementem incidi, ut, de vitæ mea illico actum iri, exclamarem: Immo vero nisi validissimæ vires partiumque internarum intemerata integritas in me viguissent, planè conclamatum, meo adstanti-

adstantiumque iudicio, mecum fuisset; nihilominus duabus proximis noctibus similes insultus non tamen tanta cum violentia sustinui, vix horæ momentum de mea vita perpetim certus, ita acerbè infestabat nobilem vitæ fontem causa funestæ mali, quæ interdum in renibus latibulum quærebat, nonnunquam spinalem lambebat medullam; ubi vero ad cerebrum properabat, utilem repulsum intulere sani fortesque spiritus animales; cætera intacta reliquit viscera ferus cordis tortor, hospes sanguinis & nocturnus grassator; Quippe noctu pulsus meus interruptus, communiter in secundo ictu, radice carebat, ut Sinica utar phrasi; hinc quadantenus suspecta mihi fuit indubitata Sinensium de mortis præfagio ex pulsus subsistentia prognosis; ast quoniam illa intermissio (utpote à flatibus, non à viscerum interitu, orta) interdum in celeriores motum (manente tamen, sed non ad ordinatos ictus, interruptione) mutabatur, disperit is scrupulus: Ego autem (2) Sinarum de pulsibus doctrinæ fidem adhibens ex observatis, atque inde properantem mortem animo proponens meo, tantam quandoque perturbationem (namque ex improvise inguebant hi insultus) menti adfricuit concepta

(2) Quippe in hoc affectu, fatcor, Sinarum de morbi statu & vitæ termino ex pulsuum rhythmis iudicium (de

quo pleniorē & commentariis locupletatum tractatum, quem D. Andreas Cleyer M. L. contra stipulationis fidem in patriam me infecio misit, nō publica ac privata negotia id impediunt, edere consueui; sed de hoc contractu & meo labore ac sumptu siluisse, quam pauca dixisse, præstiterit) propria in memetipso experientia incertum reperi & vacillans; ubi in totali integri pulsus intermissior e

(quam

(quam vocant radicis carentiam) mortem præfagiunt: Verum hæc hic forsan locum habet conjecturalis exceptio, quod mea illa agritudo in flatibus, toti sanguinis massæ, quantum persensî, immixtis & cum eadem tumultuasiæ motis, constiterit: Ast si ex sanguine grumescente (qualem frigidi efficere quoque queunt flatus) idem pulsum interstitium obringat, cerius judicium formabitur. Hoc tamen semper in me comperi, si pulsum unus subsisteret, me semper peiori esse in statu &c.

(a) Job. 30.
17.

imaginatio, ut subsequenter horis posteriori loco staret valetudinis spes. Symptomatum autem omnium maxime notatu dignum erat pulsus continua quandoque (ad tactum saltem) diastole acsi cor sanguinem sine intermissione, sine ulla receptione, effunderet; adeo ut cum (a) D. Jobo effarer; Pulsus mei non requiescunt! Hanc comitabatur ferociens cum difficillima respiratione æstus, princeps & inso-ciabilis paroxysmi incitator, tum demum demigrans, cum solum perpete & molesto sudore corpus esset, viresque plane dejectæ; frigebant tum manuum, præsertim verò pedum, submortui & pene insensiles apices; atque tunc ad ἀκμὴν pervenit paroxysmus; quoniam, uti suspicor, cor summo tum temporis conamine nocivos frigidosque eruclare flatus & ad extremos delegare artus allaborabat. Neque enim absona est (b) anonymi scriptoris Angli opinio, qua cordis palpitationem ex spiritibus flatulentis, fumosis ac vaporosis, in pericardio residentibus, atque ex nimia Venere, &c. quandoque natis, oriri, autumabat;

(b) In suo enchiridio medico.

tumabat : Eodem fere recidit viri Japonis de hac mea ægritudine iudicium, flatus frigidos & austeros (tale quippe vitium ex spirituum dissipatione contrahunt) sanguinem partim coagulasse, unde motus & ejusdem circulatio illis in partibus impedita fuerit; quocirca si flatus vel *ἀέρας* vel *αέρας* emitterem, levabar. Quin etiam dudum & multotiens sensi stagnantem in superficialibus ventriculi partibus sanguinem, ita ut, iudice hoc sensu, sanguis per sua vasa transitum frustra moliretur, & in alias partes, magis pervias, aditum inveniret.

Medelam cardiacis, parcè sumptis, institui, quibus cor quidem tantisper reficiebatur, sed incrudescibat ejusdem sæva micatio; quocirca rosacei laticis odor præstantiori refoçillamento fuit : Ast omne levamen mihi clysmata attulere (quorum utilitas in febribus doctum quendam Phisicum in id statuminis deduxit, ut intermittentes febres in intestino cæco maximè hospitari opinaretur) quibus subducta alvus flatulenta crepabat, & quod notabile est, enema postremum, tepidum licet, injectum stagnantem extis humorem solvebat, qui in egestionem tanto frigore me percellerat, dum corporis extrema habitusque incalescerent, ac si liquefacta glacies, sociata torminibus flatibusque egredere-tur alvo, magno subsequente levamento, anxietate tamen ac palpitatione summo-pere diminutis, viribus tamen tantillum dejectis.

dejectis. Enimvero nullum mihi solamen majus in hoc affectu fuit, quam flatuum sive sursum sive deorsum emissio; quam præpediebat (qui plurimum nocuit) obstipatus venter; quod incommodum in mari me semper, sic & tunc, maximè habuit. Potus familiaris erat ptisana ex radicibus electis Chinæ (illæ enim recentes in Japoniam advectantur) quo corporis pori assidue referati servabantur, uti utilitatis necessitas exigebat. Verum malum hocce meum sæpius recruduit, cum nimia humiditate, potando sumpta, sanguis saburraretur, ita ut ejus vasa sui laticis ægrè capacia fierent, cui accedentes flatus majorem motum, adeoque cordis palpitationem, excitabant. A cibo autem abstinebam maximè, in cæteris exactam servans diætam bene coctili cibo (gallinarum nempe jusculis, communiter autem mundati hordei pultibus, quibus, si adstricta staret alvus, pruna uvasque passas incoqui curabam) nullo potu acri calidove utens. His itaque cum periculo perpeffis exquisito me dedi victui, quo nihil obstante aliquot diebus post rediit lethiferum malum, aliquanto pacatius, binosque in eadem viscera insultus summo cum angore, summa cum virium prostratione, faciebat, atque ita recedebat exiguo tempore morbus, qui post breves inducias tertia vice, sed multo mitiore unicoque paroxysmo me impetebat. Quibus postremis invasi-

onibus

onibus eadem animi patientia iisdemque mediis restiti repulique, ex enematum usu primum, ne dicam unicum, levamen inveniēns.

De morbi hujus continente causa parum, magis de genere morbi, ambigens antecedentiam causarum propemodum ignarus fui. Si nomen quis quærit; Febrim cardiacam indico; talem nonnunquam patitur Bengala, sæpius vehementiusque Persia: si continentem causam, flatus statuo, maligno frigore cor infestantes, dum corporis habitus & extrema uruntur; ubi sanguine abundantes partes propter ejusdem multitudinem tremunt & inflammationes suscitant; nequit enim fieri, ut quiescat sanguinis multitudo; qui præsentis illius noxii flatus timore percussus concurrat ac penetrat per omne corpus ad locos maxime calidos, *πρὸς τὴν πύλιναν τῆς αἵματός*, ut docet Hippocrates libro de flatibus: Ubi febrim causas ex flatibus deducit satisfacitque sedulo: Contremiscunt enim viscera & palpitant, ubi flatulentus spiritus eorum poris ac vasorum cuniculis obsecratus, eorumque ut & nativo calore adjutus, exitum parat, liberiusque spatium nactus, tenuior fortiorque evadit, sicque quæ data porta ruit, atque nobilibus æque ac ignobilibus partibus se insinuat, tum celeri motu sensibilia loca invadens eadem lædit non modo malignitate, sed & sua substantia mordaci vellicat, distendit, dis-

jungit

jungit fauciatque quæcunque ei obvia fiunt, five calore five frigore peccet : Ubi tum obsessæ partes se ab hoc hostili flatu liberare connitentes, tremunt atque micant. Ego saltem indubitatum habeo, solos flatus hujus meæ atrocissimæ afflictionis fuisse causas ; nunquam enim aliquid manifestius in morbis sensi quam hos flatus, quos in quovis membro, ubi ubi etiam hærent, sanguinis vasculis inclusos accuratè atque distinctè ex ipso sensu eorumque effectis ac operationibus expertus sum ; tum infallibile mihi probationis indicium medicaminis, flatus discuti-entis, summa utilitas, & per eorundem emissionem certissimam resectionem attulit. Præterea, artuum pandiculationes & oscitationes, quæ me frequenter invadebant, idem stabilivere ; cum post hæc accidentia pulsus illico crebriorem continuo comperi. Atque hi lethales palpitationis insultus sex iteratis vicibus, nunc ternos, aliàs binos, etiam unum, paroxysmos inferentibus, extremis mortis minis me invasere ; sic quidem ut micationes illæ cordis postremæ mitiores, graviores leipothymix, essent ; quæ funesta incommoda apta diaphoresi & exacta diæta huc usque dispuli, noctes etiamnum transigens insomnes, subsultante noctu cordis viscere.

Sed hic sedula disquisitionis perspicacia Medico incumberet, viva observationum
fide

fide firmanda ; Num febrium focus non modo in peculiari viscere , sed & in parte quavis indiscriminatim, delitescere queat ; veluti intermittentium sedem in Pancreate statuit Clariss. Sylvius ; vel etiam simili modo, quo juxta experientiae veritatem existimat Expertiss. Willis. aliique ; Epilepsiae causam quandoque in singulari corporis parte (manu vel pede, &c.) latitare posse ; quæ pars si à causis intrinsecis irritetur, nominatum affectum suscitât : Oriuntur autem febres illæ ex vitio circulationis massæ sanguineæ, ubi hæc maligni quid in se continet, quod iteratis circulationibus tandem coit, atque ita in afflicta parte (mali foco) morbi causam incendit.

Post trimestres has angustias & mortis agones, postquam lethi minax paroxysmorum desævissset horror, noxia flatuum (qui plerumque cor, sæpius stomachum aliaque viscera, succutiebant) detrimenta, tandem ab umbilici latere utrinque tribus, & in lumbari regione duobus in locis, in quavis adurenda plagula duodecim stupas artemisiales magnas imponi curavi, quibus inustiunculis statim doloris ac angoris levamen persensî ; altera autem die post aqua falsa calida ulcuscûla humectavi, unde, cicatrice decidua, pus prodiit & ichor copiosus : Posteaquam hæc plusquam viginti diebus diutino & uberi saniei fluxu maduerant, emplastro

emplastro stictico Paracelsi apprimè sanata sunt, exigua cicatrice superstite, quarum una postquam vesicam contraxit, permultum fudit ichorem: Atque ita tandem (Deo gratias ago) à summis cruciatibus liber evasi.

Mantissa

MANTISSA
SCHEMATICA.

THE
CITY OF NEW YORK

P R O O E M I U M.

Quomodo in patentissimo macrocosmi alveo appellendum detegat locum ratis rector, nisi latitudinis gradu pernoto cursum, quem circina in mappis interstinxerat, firmare, syrtes & scopulos providè effugere, & de navis progressu ex secundis vel adversis fluctibus, etiam inconspicuis, citiore vel tardiore, probabiliter conjectare noverit? Quomodo in intricatissimo microcosmi ambitu inurendam *παιδια* & vel acu pungendam corporis partem *Ἀνασφάλω* & (differunt autem parum hi apud Japones artifices) discernet, nisi cordis (corporis nostri amussu) motu, sanguifluorum rivulorum situ, finibus, fluxu refluxuque cognitis, atque evitato administrationis damno, de doloris sede, quam sua nota signabit uterque, ex concitatore laticis motu certior, gnarus pariter tutum illic esse Moxæ comburium, ubi sanguinis altiusculæ in carnosis re-

L 2 gionibus

Prooemium.

gionibus latent voragines, dubium vero, ubi manifesta articulatio nervosa sui constructione de sui teneritudine, tanquam de præcavenda rupe, Acupunctorem præprimis admoneat, quomodo, inquam, secus malum, his auxiliis haud difficulter cedens, tollet? Hic ratio leges, experientia dexteritatem, sufficit; Ubi optimus ille est artifex, qui duobus his magistris instructus & institutus artem callet. Bina hæ (inustio & acupunctio) primariæ sunt apud Sinas & Japones operationes, quibus omnem dolorem fugant: Si his (Japonenses imprimis) destituerentur, miseri forent sine salutis vel levaminis spe agri. Phlebotomiam execratur utraque hæc Natio, quia, ut existimant, venæ sectione sanus æque ac aeger sanguis effluit, unde vita brevatur; ideoque malè affectum sanguinem inustoria stupa ab impuritibus liberare, & flatibus, omnis doloris authoribus, contenderunt inustione & acupunctura. Enimvero quamvis Sinenſes Medici (à quibus hæc medicandi rationes mutuati sunt Japones (a) à prioribus illis orti) in anatome rudes sint, attamen in sanguinis circuitu accuratissimè discendo docendoque à multis etiam seculis

(a) Vide M. Martinii histor. Sinæ.

Proœmium

*seculis plus fortè studii, quam singuli
& universi Europæi, impenderunt, to-
tius medicinæ stabilimen ex hujus cir-
culationis præceptis, veluti ex Apolli-
nis tripode natis oraculis, desumentes.*

*Hac sue artis sacra (ad quæ non
quosvis indiscriminatim admittunt) non
mellitis verborum globulis vel similitu-
dinum ambiguitatibus exponunt, neque
artificiosis controversiarum tricis obscu-
rant, verum mechanices opera doctri-
næ analogiam illustrant: Sic sanguinis
motum in hydraulicis machinis ostendunt
discipulis suis adeptis Medicorum apud
Sinæ antistites, quæ si desint, figurarum
claritudine intellectui subveniunt, anti-
quitatis numen præ cæteris perpetim
adorantes. Perceptis itaque juxta
Sinarum præscriptum regulis (quarum
paradigma me alibi producturum, si sic
fata velint, polliceor) motus illius
disparitas cognoscenda est, si secundum
illorum ordinem instituenda cura est:
Sed cum multis parasangis hæc distet à
nostratium praxi methodus, atque illam
à primordio demonstrasse ingentis laboris
sit, nec hic propriè ad rhombum faciat,
placuit in prædiductæ dissertationis elu-
cidationem dare scheses, quarum genuina
lineamenta tandem in manus meas venē-*

Prooemium.

re, quæ dudum sine interprete, sine ullo sui pretio neglecta jacuerant, donec ego in Japoniam delegatus, has mihi icones conquisi: Ego igitur, ne concreditum incognitumque priori possessori pignus apud me sordesceret, omnem navavi operam, ut tandem Medicum (quibus parcissimus ad nos accessus conceditur) apud Japones offenderem, Sinicæ linguæ (hac enim qui apud illos callent, magis præstantiores Doctores habentur) gnarum; voto itaque successit industria: Quæ autem, non sine sumptibus, expiscari potui (quippe ob interpretum nostrorum in Belgico sermone imperitiam & vocabulorum defectum, multa, quæ in originalibus schesibus Sinensi charactere expressa apud me extant, utpote non translata, præterire coactus fui) publico gratis dono: Hæc enim suæ artis mysteria (quæ tanquam sacratissimas gazas suis scriniis recondunt) difficulter admodum, præsertim exteris, communicant zelotypi Japones.

In omni quidem partium, externarum imprimis, dolore, qui sine solutione continui est, duplex hoc medendi genus adhibent dictæ gentes: Per universum corpus inurenda cum Moxa, vel compungenda

Prooemium.

pungenda acu loca certis signis, juxta artis sue praecepta, distinguunt atque depingunt : Ast singulas, quas de iis possideo figuras ari insculpendas typisque mandandas prohibet praesertim loci incommoditas, forsitan etiam impensarum caritas ; quapropter binas tantum Sinensium, totidem Japonum, principes imagines accuravi, quarum altera anticas, altera posticas corporis partes, ceterarum pleraque laterales, representant ; quas si suo aere dignas censeant alii, nec illis, nec publico, invidebo unquam.

Verum in multis parvi faciet has figurarum lineas & punctorum interpolamenta prosectoriam artem apprimè doctus, reprehensurus inconcinnam notularum in his schematibus pictionem, si illa vasorum sanguinis latera arctius ambire debeant. Sed hac per plurima ingeniorum acumina lavigata & pervertusta experimentorum fides non adeo leviter abolenda est : Malunt Sinenses Medici in propriam ignorantiam erroris culpam rejicere, quam vel minimum fidei vetustatis anthoramento derogare ; tantum apud eos valet illud dictis Epn. Ego uti in his fastosam superstitionem, sic in illis temerariam contradicendi aviditatem neutiquam probo. Quisquis

Proœmium.

hæc suspenso judicio trutinari velit, supracitatum canonem, qui inter nostros priscos Hippocratem patronum habet, ipsa ἐγχειρῶν expendat; Ubicunque dolor incubuerit urito, urito autem eo loci in quo arteria pulsant fortius; illic enim doloris sedes est, ubi vitiosi flatus sanguinem inordinatè movent; illi igitur parti, explorato prius arteriarum pulsu, sua insignita tessera incendiariam stupam imponito. Ergo si elaborata Sinarum opera quis nolit uti, ipsemet ex eventu observationes colligat, quibus inurenda loca, experientia duce, emendet & sua stabiliat. Caterum in fortuita linearum & expressorum punctorum prævaricatione facile connivebit anatomicus, si sanguifluorum vasorum structuram peruestiget; hæc enim reticulata est; illa quippe mutuis osculis semet amplexantur, ejusdem videlicet substantiæ vasa: Hinc ubi iudice cultro illorum situs statuitur, delitescunt sæpe alii sanguinis fonticuli, qui quoque ex inquinantium flatuum insultu (aliter forsân existimante anatomes perito) doloris sedes sunt.

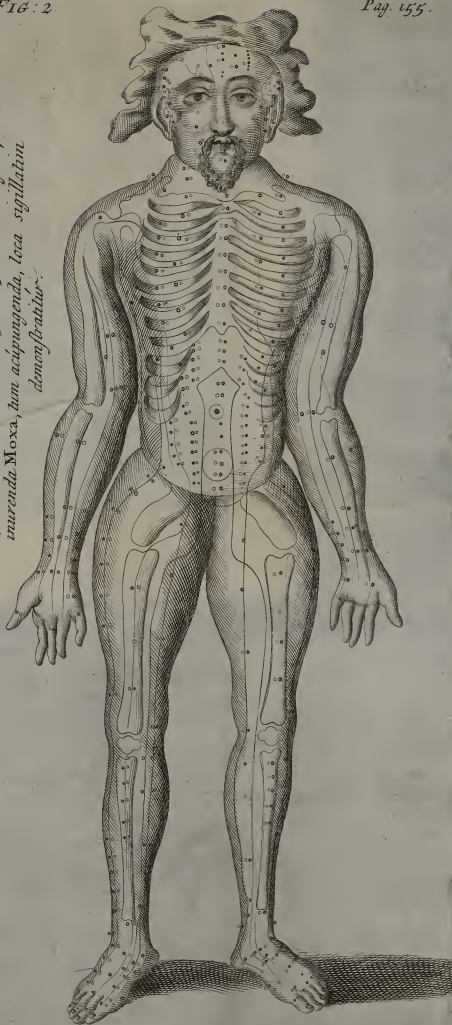
Sequentes igitur icones duo commonstrant, scilicet, quibus in locis cum Moxa ustio, dein quibus cum acu punctio

Prooemium.

etio administranda sit ; quorum illa rubris, hæc viridibus punctis limitantur, curiosissimi quippe in colorum varietate Sinenses sunt.

Quæ figura primæ commentarioli, vel potius antiquitatis documenti simul & præconii instar, adscripta sunt, ope Japonensis Medici Iwananga Zoko, Sinicæ gnari, & interpretis nostri Mottongi Sodaio, Belgicam dimidiatis verbis & offensantis linguæ fragmine proferentis, collegi ac transtuli ; prioris adjumentum eapropter sollicitabam, cum ille Gubernatoris Nangasackiaci mandato quæstiones Medicas (difficiles sane nugæ) mihi per interpretem proponeret & expectaret responsa ; posterioris verò, quia ille, licet infelix verborum explanator, ex omni interpretum numero in rebus Medicis versatior erat, ast simul verius.

*Icon Sineus.
Qua ab anterioribus corporis partibus singula, cum
inurenda Moxa, tum acupungenda, loca sigillatim
demonstrantur.*

Ad prioris figuræ sinistrum latus (à quo lectionis initium faciunt cum Sinæ tum Japones) hæc Sinico idiomate exarata sunt, quæ combinatæ interpretationis auxilio ex Sinensi in Japonicam, ex hac in Belgicam translata in Latinam sic verti.

^a **R**ocquakph ærem malignum corrigit, vert igrini, capitisque dolori medetur, flatus discutit.

(a) Rocquakph: Japonum hæc est locutio, non vocula; hi enim lite-

ræ R. Græcum φ. vel Ph. plerumque apponunt in fine vocis: Hoc saltem in literis hujus vocabuli discrimen est, pronuntiatio, ut in cæteris omnibus, diversa; adeo etiam, ut tametsi alter alterius characteres legere (quod non de vulgi, sed doctorum, lingua accipiendum est; duplicem enim cum Sinæ tum Japones linguam habent, uti jam notum est palam) non ea propter intelligere possit. Quinto Belgæ quoque citius genuinam Japonum pronuntiationem, quam Sinæ, addiscet, difficilior Sinicam, maxime ob pronuntiandi gravamina & characterum immensam ferè sine fine copiam. Rocquakph autem vegetabile medicamen est fabacei generis apud Sinenses, de quo ita meus ille interpres; Faba Sinensis est, humi quæ repit, phaseolos profert, cujus odora flavescit radix, albas nostratum fabas imitatur, nisi quod tantillum amaricet: Cibus hæc quoque faba Sinis familiaris est, temperatæ virtutis inter frigiditatem & caliditatem media; Glandularum abscessibus, cum internis (ut mesenterii, &c.) tum externis, egregiam præstat medelam, cephalalgiam tollit, intestinorum lumbricos necat (amarore dubio procul suo) & atrahilarium sanguinem emendat: Quinto vel sexto anni (Sinensis sive Japonici, de quo alibi impofterum) mense colligenda radix, sicca in umbra.

(b) Kuikin.

(b) *Kuikiu* five *Xinkiu*, radix est tuberosa, satif- que torosa, levissimum ap- prime olens: Hæc dolorem capitis (qui à frigore est, calidarum enim virium existit) curat, sanguinem purificat, e- jusque circu- lationem pro-

(b) *Kuikiu* five *Xinkiu* radix piscinæ injecta odore suo pisces gregatim al- licit.

Quæ duo optimarum virium pharma- ca sunt: (c) quæ si non juvant, adhibe acupuncturam vel (d) inustionem; quibus remediorum generibus nullum noverunt melius Doctores Medici.

Hanc ob causam insignis ille de inter- nis & externis medicaminibus codex, (e) *Daykio*, compositus est.

(f) Acupunctura autem & inustio (g) externa remedia sunt, quæ si in-

movet, reliquos humores temperat, cor roborat efficacissima hæc radix; cujus hic adstat icon.

Noretur, hic species pro genere sumi, duo selecta medicamina pro singulis, internè videlicet su- mendis; quæ communiter apozematum forma parant & exhibent cum Sinarum tum Japonum medicantes; illorum autem primaria basis est *Ninjin* radix; de qua forsitan aliquando in observationibus meis Japonicis, si typothetam & sculptorem invenerint, primum poliendæ. (c) Idem ergo sonant hæc quod aphorismus ille Hip- pocratis sect. 8. aph. 6. dicitur; Quæcunque non sanant medi- camenta, ea ferrum sanat, quæ ferrum non sanat, ea sanat Ignis, quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet. Idem, in- quam, horum est sensus, eadem sit interpretatio. (d) Cum *Moxa* videlicet, seu arefacta artemisia. (e) Hunc suum codicem *Daykio* in eodem, quo Europæi Medici suum Hippocratem, ha- bent Sinæ; ad quem, tanquam ad sacram anchoram re- fugiunt, quo, qui utuntur veri Doctores illis censentur; Quip- pe pro autoritate, antiquitati suffulta, ceu pro æterna veritate, ceu pro aris & focis, dimicant; huic soli superstitiosè litant, vix latum ausi ab eadem recedere unguem; ubi eventus incertitudi- nem vel adversitatem in sui iudicii culpam & intellectus imbecillita- tem vel experientiæ defectum transferunt; Tantum apud illos valët illud *Αὐτὸς ἔφη.* (f) Quæ peculiarem apud Sinas & Japones Chirurgi- am faciunt; quinimo apud hos omnem ferè manuariam artem ab- solvunt. (g) Externa internis, hoc est, Chirurgia Pharmaceuticæ.

ternis jungantur, vix effugiet hostis (b) morbus.

Compositus est hic codex *Daykio* à (i) Sene, qui injunxit, ut (k) hæ duæ in uno (l) copularentur cognitiones homine.

Wasquan Medicus primus fuit, qui hanc copulationis legem instituit, (m) regnante familia (n) *Sinnojo*.

Verum difficultates utriusque perpendens, medicinam Chirurgiæ præposuit, & ob experientiæ gravamina unam hanc elegit.

(b) Qualificunque ferme fit ; Cum omnis à flatibus ortum ducat morbus (uti supra latè doctum) quibus forissecè exantlandis acus & artemisialis stupaefficacissimæ sunt ; intrin-

secè infimul omnem navant operam, ut calefactivis medicaminibus nocivos flatus dispellant, præsertim Sinenses. (i) Quod excellentiæ ergo dicitur, ut major fides & authoramentum illi codici tribuatur ; Senes namque plusquam aliæ gentes honorant Sinæ Japonæque, antiquitatis summi veneratores : Senex igitur hic est quod in N. T. Senior, quod ad honoris titulum & doctrinæ prærogativam ; huic enim tum demum gravitas adstruitur, ubi à sene proficiscitur ; rara quippe apud illos juvenum autoritas est. (k) Hic intelligere datur, idem apud Sinas, quod apud Aegyptios & Græcos, contigisse ; Nimirum medendi artem nunc conjunctam, jam denuo in partes divisam fuisse ; uti apud Herodotum & C. Celsum lib. 1. præfat. liquet. Sic quædam fient vel facta sunt apud plures gentes, quæ vel nova censentur, vel uni populo adscribuntur : Cujus rei, in artibus imprimis, apud Sinenses exempla sunt inventionum, quibus alii sæpe soli gessiunt, dum apud Sinas multotiens diu ante innotuerunt ; uti variis in locis apud M. Martinium in Histor. sua Sinica videre est. (l) Hoc est, artes, Chirurgica nempe & Pharmaceutice. (m) Ante bis mille & sexcentos circiter annos ; si Chronologo nostro fides. (n) Quæ octingentos annos imperio potita fuit ; cujus nepotes aliquos etiamnum in viris esse ferunt, verum nunc minorum ordinum Dynastas : Ex quibus unum, auxilio familiæ *Pockien*, an *Fockien* ? (cujus postremus Imperator nepotem reliquisse, ejusque sub vexillo Sinas nuper contra Tartaros beligerasse narrant) gerere bellum adversus magnum Tartariæ Chamum perhibent.

Hunc

(o) *Phondo*, quod verbum attinet, rectam viam, id est, regiam, sive optimam methodum; quod ad usum Medicum (Japonicè etiam *Issaphondo* dictum) *Phon* enim rectum, *Do* viam, significat.

(p) *Xinkien* Sinis, *Fa-ri-wyts tensas* Japonibus nuncupatus.

(q) Japonensi idiomate *Ma-essia*: Cæterum

Hunc reliqui sequuti sunt Doctores Medici, (o) *Phondo* idcirco appellati.

Quippe Medicorum filii tripartitim discernuntur (Sinis & Japonibus) Primus dicitur *Phondo*, qui propriè internis affectibus medetur; secundus (p) *Xinkien*, qui acupunctura & inustione medicinam facit; tertius (q) *Bakfien Sinkai*, qui oculorum vitia curat.

(r) Præstat tamen, ut qui praxin exercet medicam tribus his artibus simul imbuatur; quia (s) diversæ opiniones ægris plerumque (t) discrimen adferunt.

Oyt, magni nominis Medicus, (u) regnante familia *Sionojo*, corporis humani effigies, & in iis viscera, (w) nervos, ossa, & articulos, additis etiam (x) notis, acupuncturæ indicibus, ex ære confecit primus.

Gecqua Chirurgum in genere Japonibus designat. (r) Ego eundem quidem hominem posse omnia ista præstare concipio; atque ubi se diviserunt, cum laudo, qui quamplurimum percipit. Inquit Celsus præfat. lib. 7. (s) Quoniam quot capita tot ferè sententiæ. (t) Et, ne quid gravius addam, quandoque mortem; uti deploranda sæpe docet experientia. (u) Hæc est temporum ratio apud Sinas, qui illa juxta regiminis sub tali, &c. familia periodum, non secundum nativitatem, dispescunt: Veluti apud M. Martinium in sua historia Sinica conspicuè cernere datur; ille quippe codex una decade, quælibet decas una regnante familia limitatur, anno ante vulgarem Christi epocham 2952. sub Imperatore *Fobio* exordium ducens atque usque ad Salvatoris nostri nativitatem per cyclos (quorum quilibet sexaginta annis absolvitur) protenditur, opus antiquitatem venerantibus sanè æstimandum maximi. Regnavit itaque in Sina familia hæc *Sionojo* (ut refert meus interpres) ante quingentos & octoginta circumcirca annos, sedem tenens in civitate *Pensiu* (quam in Atlante Sinensi non reperio) prope urbem *Nanking*: Quippe Sina in plura regna sive provincias (hodie,

dic, si M. Martinio in Atl. Sin. credendum, in quindecim, olim in novem; (quarum unaquæque suam habebat metropolim, ex quibus arbitrariam sedem Imperator, five ob loci commoditatem, five ob temporis necessitatem bellive fatum, eligebat; sub initis primæ Tartarorum in Sinam irruptionis in tres provincias, *Focquien*, *Quangtung*, & *Quangsi*, dispartita est, modo tartarico Chamo subjecta. Hodierna metropolis *Peking* est. (w) Quo nomine nervos, venas & arterias vulgo comprehendunt Sinæ. (x) Quæ in adjectis tabulis viridibus punctis, uti inurendæ rubris, distinguuntur.

Hæc ad (y) levam primæ tabulæ Sinico caractere exarata sunt.

(y) A qua
scriptionis
exordium su-
munt cum Sinæ tum Japonæ.

Hæc

Hæc ad dextram ejusdem figuræ eodem charactere expressa sunt, præcedentibus cohærentia.

(x) *Donyn* figuram ex ære, *jukits* artus signis his notatos, *Xinkieu* acupuncturæ & inustionis artificium, *Soukio* demonstrationem designat: ut interpres ille meus explieat.

¹ **D** *Onyn* *jukits* *Xinkieu* *Soukio*.

Hoc est.

In figura ænea artus acupungendi & inurendi per (a) signa demonstratio.

Sikkeſo Medicus (b) has figuras chartæ impressit primus, cum anteriori tum posteriori facie.

(c) *Quoteey* codicem *Miondokio* compo-

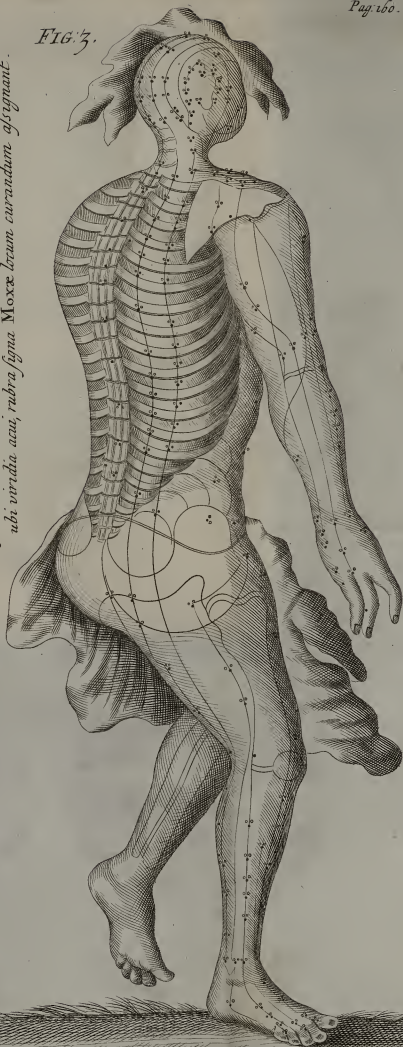
(a) Foramina indicabat interpres; fortè quod æneæ illæ machinæ in locis acupungendis & inurendis foraminibus pertusæ fuerint. (b) Quarum hæ tabulæ idææ sunt. (c) Magnus fuit ille *Quoteey* Sinentium sacerdos; interpres autem Pontificem, ad similitudinem Papæ Romani vel Japonensium *Dayro*, appellabat. *Quoteey* Sinicè vocatur *Sin non Hongtè*: *Miondokio* idem fert nomen. *Sin non* est cognomen, *Hongtè* pronomen, more Sinico ac Japonico. Sic in macrocosmo situm orbis terrarum in tabula pinxit primus inter Græcos *Anaximander* Mileſius: Uti docet *Agathemer* *Artemidori* epitimator, quem interpretatus & in eum commentatus est nuper *Tennulius* meus: Ita inter Sinas primus *Quoteey* delineavit venarum situs, &c. vide *Agathem.* initio cap. 1.

fuit,

FIG. 3.

Effigies Sinica.

*Qua omnia in omni affectione & Moxa urenda & acu perforanda loca à
Posterioribus & lateralibus corporis humani partibus speciatim delineantur;
ubi viridia acui, rubra signa Moxe locum curandum designant.*

fuit, quo (d) nervos, (e) ad extrema viscerum productos, numero duodeno abfolvit.

Vafa hæc inventu faciliora genuinis coloribus primus hic diftinxit; v. g. Cordis & tenuium inteftinorum, quorum pulfus conveniunt, vafa rubro colore illustravit; Hepatis atque fellis (quorum pulfus refpondent invicem & (f) vafa copulantur) arterias cæruleas fecit; (g) Cæterorum autem viscerum vafa aliis coloribus imbuït.

Externarum corporis partium antiquarum arteriæ (h) *Nimiakph*, pofticarum verò *Tokmiakph*, vocantur; utraq; (i) viridi colore illuminavit.

Harum momenta rerum Medicum (k) Chirurgumque noviffe oportet; quibus hæc edocendis variis coloribus vafa tinxit; in quibus fi (l) fallantur, infelices præctici funt.

tendi putant; ubi in qualibet manu tres pulfus, difpofitionem in visceribus indices, ftatuunt, ac cuilibet pulſui duo viscera affignant; adeo ut ſi ſex duplicemur, duodecim evadant. Veluti ex profeſſo alibi docebo. (f) Hoc eſt, pulſantes arteriæ. (g) Horum nomina & temperamenta in tractatu de pulſibus dabo. (h) *Miakph* autem Japonicè pulſum ſonat. (i) Recentium in arboribus foliorum inſtar, inquiebat interpres. (k) Nomine Chirurghi hic acupunctores, inuſtores, & oculorum viria curantes vulgò oculiſtæ, intelliguntur (l) Vel etiam minimum *iota* prætereant: idcirco omne ſtudium impendunt & laborem Medici Sinenſes, ut arteriarum curſus, ſonus ac pulſus cum machinamentorum ac figurarum, tum etiam ſectioſis ope exactè ſciant; reliquas anatomes partes parvi facientes.

(d) Venas ſubintelligas & arterias; quæ communis eſt Sini locutio; Sic Ruſus Ephreſius venas vocavit nervos. Foëſ. oecon. p. m. 428.

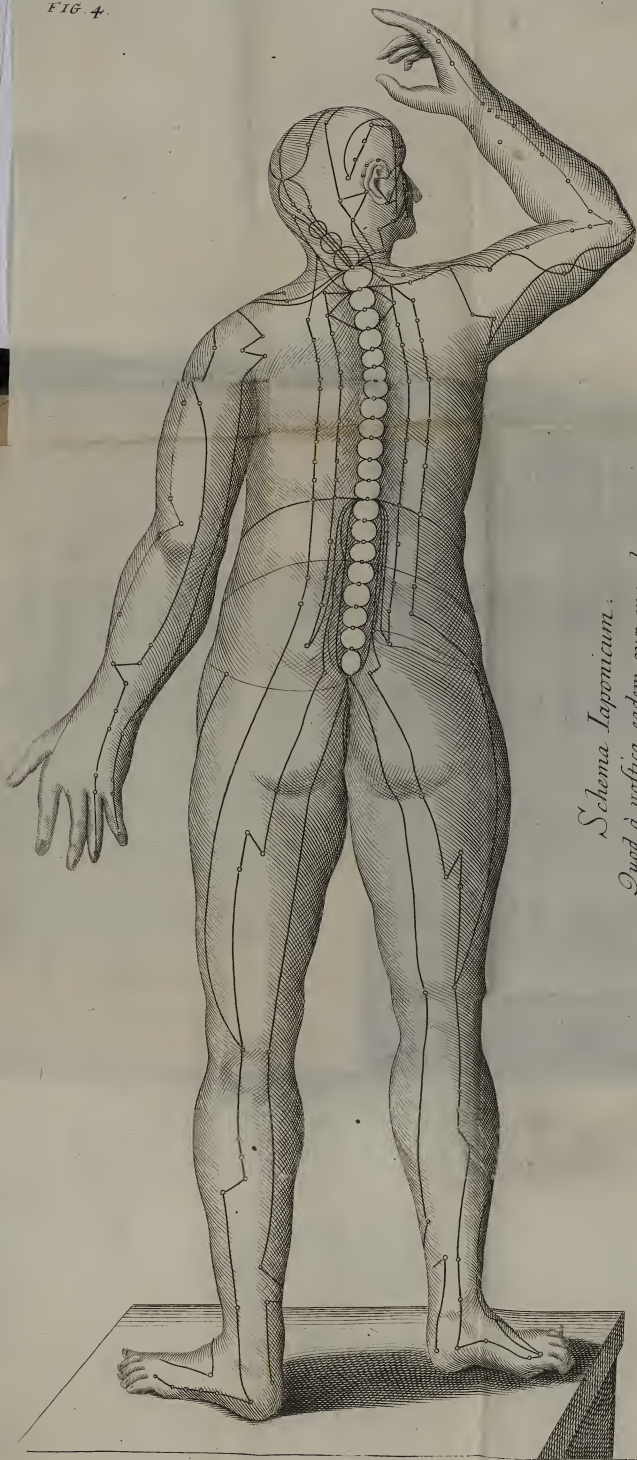
(e) Atque ideo Sinenſes Medici exiſtimant, viscerum ſingulorum & temperiem ex pulſibus poſſe dignoſci; namque omnium (principum ſaltem) viscerum arterias ad manuum carpos pro-

(m) Ut imperitorum iudicia, quæ plerumque præjudicia sunt, vitaret.

Idem ille *Quoteey* librum suum *Miondokio* postea auxit, & in eundem commentatus est, æneis figuris sua cura impressum; quem, tanquam sacrum gazophylacium, (m) suis tantum familiaribus, non omnibus, donavit.

Hæc etenim documenta plurimis ægris opitulantur; quare Medicus simul ac Chirurgus ad hæc accuratè attendat, si medicinam facere velit; quæ qui ignorat, in medendi arte jejunus est, imo quantum oriens ab occidente, tantum horum ignarus à vera Medicæ artis cognitione, distat.

Figura

*Schema Japonicum.
Quod à postica eadem quæ præcedens
extendit.*

Figura Secundæ explicatio.

Mensura quatuordecimi (n) venarum.

Humidum radicale triplex est; videlicet (o) debile, & dicitur *Kits yn*; debilius, & nuncupatur *Tay yn*; & debilissimum, quod vocatur *Zo yn*.

(p) Triplex hoc radicale humidum in utriusque brachii arteriis residet: origo autem illius est à pectore ad brachium utrumque.

(n) Per venas promiscuè intelliguntur cum Sineses tum Japonenses arterias; hic autem arteriæ indignantur.

(o) Humidum radicale dicitur debile relative, videlicet, respectu calidi innati,

quod tanto efficacius est: Per debile autem frigidum humidumque notatur: atque tale est radicale humidum ratione nativi calidi; quæ utraq; si excessu defectu peccant, pugnant atque rebellant inter se, atque ita morbos producant; omnes etenim temperamenti morbi à calido innato & humido primogenio, viciosis, excedentibus vel deficientibus, dependent. Humidum autem radicale (quod noctu imprimis prædominium habet, & est naturæ lunaris) atque calidum innatum (quod interdum dominatur & solaris est naturæ) est sicuti mas & foemina, inquitur Sinæ Japonæque, si congruant; secus, hostium instar pugnant inter se. Respiciatur Hippocr. lib. 1. de diet. §. 4. &c. & suo tempore tractatus de pulsibus. (p) Atque hoc unum & primum est ex hypotheticis Sinesium fundamentis, quibus triplex (pro diverso viscerum, quorum naturam & indolem sapiunt, numero) uniuscujusque arteriæ in utroque brachio pulsus innitur. Quod hætenus maximum in Sinesium de pulsibus doctrina offendiculum videtur.

Tay yn, five debilius humidum radicale : Cujus arteriæ in utroque brachio incipiunt à pectore, finiuntur in extremitate pollicis à parte exteriori.

Zo yn, five debilissimum humidum radicale : Cujus arteriæ in utroque brachio incipiunt à corde, finiuntur autem in apice minimi digiti, in parte exteriori.

(q) Hæc tamen trium recensitarum specierum humidi radicalis fortissima est.

(r) Pes autem geometricus quilibet apud Japones decem latis pol-

licibus constituitur : Pollicis vero latitudo communiter apud illos mensuratur juxta longitudinem medii articuli qui est in medio manus digito. Arteriarum itaque longitudo metienda est juxta pedes dictumque digiti articulum illius subjecti cujus sunt arteriæ,

Kits yn, five (q) debile humidum radicale : Cujus arteriæ in utroque brachio inchoantur à pectore, desinunt in medio digito.

Harum autem singularum arteriarum ab initio ad finem longitudo est trium (r) pedum cum dimidio : Combinata autem omnium humidi radicalis arteriarum longitudo est pedum viginti & unius.

(s) *Jo* legunt Japones, Sinæ *yam* : iidem sunt characteres, varia pronuntiatio.

(s) *Jo* five *yam*, hoc est, calidi innati, in utroque brachio arteriæ initium sumunt à capite, desinunt in digitorum extremitatibus.

Triplex autem est *Jo* ; videlicet *Jo me*, five calidum innatum forte ; cujus arteriæ in utroque brachio incipiunt ab apice digiti indicis, & finiuntur in extremitate nasi.

Tay jo, five minus forte calidum nativum ; cujus arteriæ in utroque brachio princi-

Schema Iaponicum.
Quod ab antica corpori per omnem ejusdem ambitum inuenda moribus
aliqua variis affectibus loca A signat.

PM

principium habent à minimo digito utrinque, desinentes in interioribus oculorum angulis.

Zo jo five debilissimum calidum connatum ; cujus arteriæ in utroque brachio inchoantur ab annularium digitorum, nempe in utraque manu, apicibus, finiuntur in exterioribus oculorum canthis.

Harum autem singularum arteriarum longitudo (r) quinque pedibus sigillatim absolvitur : Quæ unâ comprehensæ dimensiones in ternis arteriis ab utroque brachio triginta pedum longitudinem mensuratur.

(r) Quæ longitudo in arteriis, cum humidi radicalis tum calidi nativi, differentia ex

arteriarum magis minusque contortis mæandris & locorum distantia procedit.

Cum in brachiorum tum in pedum arteriis triplex ille & nativus calor & radicalis humor dominatur.

Pedum arteriis inest

1. *Jo mè*, five fortis calor innatus, cujus origo à naso, finis in extremitatibus digitorum pedum intrinsecè est.

2. *Tay jo*, five minus fortis calor natus in utriusque pedis arteriis exorditur ab internis oculorum angulis, definit in extrinseca minimi digiti pedis utriusque parte.

3. *Zo jo*, five debilissimus calor conatus in utriusque pedis arteriis incipit ab interno oculorum cantho; finitur inter penultimum & antepenultimum pedis utriusque digitum.

Harum arteriarum quaelibet octo pedes longa est; adeo ut sex arteriarum in utroque poplite longitudo sit quadraginta octo pedum.

Triples quoque in utriusque pedis arteriis est humor radicalis, videlicet,

1. *Tay yn*, five debiliior humor radicalis in utriusque pedis arteriis inchoat à pedis pollice, desinit in liene, hinc in stomacho.

2. *Zo yn*, seu debilissimus humor primigenius originem sumit à corde, finitur in renibus, hinc in vesica.

3. *Kit yn*, five debilis humor radicalis in utriusque pedis arteriis incipit à pedis pollice, desinit in hepate, hinc in vesicula felle.

Cujuslibet harum arteriarum longitudo est sex pedum cum dimidio: quod in utroque latere (*utrinque enim tres arteriæ numerantur*) novem & triginta pedes facit.

Sunt itaque duodecim (*u*) venæ, quibus

(*u*) Per quas hic arteriæ intelligendæ dictum.

sunt; promiscuè enim sumuntur Sinæ ut sæpius

totidem

totidem calores innati, totidemque humores radicales infunt.

Haftenus de internarum arteriarum, cum caloris nativi tum humoris primogenii speciebus, illarumque longitudine.

Sunt praeterea duae (w) venae externae, nempe *Yn Kio* & *Jo Kio*.

(w) Hoc est, arteria.

Jo Kio, five caloris nativi arteria in externo poplite incipit ab extrinfeco malleolo & definit in oculis.

Yn Kio, seu humoris radicalis arteria initium sumit ab intrinfeco malleolo, finitur itidem in oculis.

Cujuslibet harum arteriarum longitudo est septem pedum cum dimidio; quod in utroque latere quindecim efficit pedes.

Sunt praeter has duae etiamnum (x) arteriae externae, *Tok miak* videlicet & *Nim miak* appellatae: Quarum illa à perinaeo incipit, & anticum corporis pertransiens in supremo labio infra nares definit: Hæc autem eadem origine surgens posticum corporis perreptat, eodemque loco finitur. Utriusque longitudo quatuor pedum cum dimidio est; quod summatim novem facit pedes.

(x) Arterias voco, quoniam hæc nomen à pulsu fortiuntur: *Miak* enim Japonibus pulsus notat.

Alia insuper dantur (y) sanguinis vasa, jugiter juncta invicem, videlicet, *Kee miak* & *Rak miak*: Utriusque autem numerus duodenarius est.

(y) Hic de-novo de vasis internis sermo est.

(γ) Hicob- (z) Primum genus, quod (a) animam
 scurior erat habet, 162 pedes longum est.
 meus ille in-
 terpres, textus sensum hic non probè capiens, nedum explicans:
 Hoc autem vasorum genus arteriale opinor. (a) Per animam
 vitales spiritus, qui (supposita earum præsentiā) in arterioso
 sanguine magis copiosi fortesque sunt, hic intelligi debere ominor.

(b) Hic venas Alterum, quod (b) anima privatur, 365
 indigitari sus- pedes sua longitudine aequat.
 picor, qui-
 bus vitales illi, si qui sint, spiritus parciore & debiliores sunt:
 Per privationem autem hic minorem copiam intelligi cenſeo.

Kee miak (quod est primum illud genus)
 (c) Hoc est, (c) secundum naturam calidum nativum
 Hæc quidem & radicale humidum, in suo sanguine
 mixta ac in- mixtum temperatumque habet: Ubi ve-
 ter se tempe- ro alterum altero fortius debiliusve est,
 rata neque prætternaturalis exoritur diathesis.
 conspicua
 sunt, neque
 hominem lædunt: Ubi vero quid horum secretum fuerit, atque
 ipsum in seipſo fuerit, tunc & conspicuum est & hominem lædit.
 Hippocr. de veter. Medic. 9. 24. & seq.

In quibus autem hæc ipsa vasa iisque
 contentus sanguis conjunguntur, fortiores
 sunt.

Sanguis arterialis (*Kee Miak*) secun-
 dum naturam calidum nativum in se ha-
 bet, ferturque sursum.

Rack Miak verò humidum irradicatum
 in se habet, ferturque deorsum.

Qui motus si æqualis sit, corpus sanum
 efficit.

DE

ACUPUNCTURA.

ALPHABETICAL

PRÆFATIO.

* **C**ornelius Celsus Chirurgia magistri requisita his verbis appositè descripsit ; Ut sit adolescens aut certe adolescentie propior, manu strenua, stabili, nec unquam intremiscente, eaque non minus sinistra, quam dextra, promptus, acie oculorum acri, claraque, animo intrepidus, immisericors, sic ut sanari velit eum quem accepit, non ut clamore ejus motus, vel magis quam res desiderat, properet, vel minus, quam necesse est, secet ; sed perinde faciat omnia, ac si nullus ex vagitibus alterius affectus oriatur. Verum ut quis omnem Chirurgie paginam absolvat, pluribus insuper adminiculis opus haberet ; in omnibus ferme mechanicis artibus versatus esse deberet ; quapropter Græci hoc medendi, quod manibus perficitur, artificium χειρουργίαν manuūve operam καὶ ἱεχοχάν, hoc

* Præfat.
lib. 7.

Præfatio.

hoc est, artium artem, nuncuparunt. Quippe si Chirurgus fabrilem in lignis artem calleret, terebris, trepanisve, cuneis, raspatoriis, elevatoriis, forficibus, ferris, aliisque instrumentis aptius uteretur. Utitur terebra in cranii fracturis, &c. ut grumescens sanguis vel pus, cerebri meninges premens, exitum inveniat: Modiolus autem hic vel mas dicitur, qui in umbilico clavum obtinet, vel fœmina, quæ eodem orba est; manubrium ejus est vel cum vertibulo, quali clavorum foramina terebrat lignarius faber, vel sine tali, sed firmo stipite crucis, acephali instar formatus, qualem ænopola ad doliorum perforationem adhibent. Utitur triangulari terebra in calvarie fissura, quæ utramque tabulam haud transit: Utitur cuneis, ut acuta cranii fragmina demat, manuum pedumve emortuos digitos, &c. amputet: Utitur raspatoriis & lenticularibus organis, ut cranii nigricantem cariosamve vel putridam portionem & asperam dedolet, ejusdem rimam, an ad cerebri membranam penetret, pervestiget: Utitur elevatoriis, ut partes calvarie fractas & duræ matri incumbentes in pristinam sedem reducat: Utitur uncis, vossellis, forficibusque dentatis,

Præfatio.

tus, putatorii, excisoriis, extractoriis aliisque, ut dentes evellat, vesica calculum eruat, mortuum ex matris utero factum extrahat, calvaria segmina extricet, tela plumbeosve globulos auferat, piscis spinam ossiculive fragmen è faucibus eximat, ossium assulas squammulasque è vulneribus educat, aliosque transfert ad usus: Utitur ferris, ut sphacelatum membrum extirpet; nisi (b) Leonhardi Botalli instrumentum substituere malit, quo uno actu & ictu carnem simul cum osse rescindat: Utitur porro ferris, ut quadam cranii eminentia ossicula defecet.

(b) P.m. 790.
edit. Barav.
descriptum.

Eo ergo pacto Chirurgus humanum corpus quo faber sua ligna, sæpenumero tractare debet; sed tanto majori prudentia, quanto excellentiori dignitate homo, ad Dei imaginem formatus, ligni fragmini anteferendus est; quoniam quod semel de humano corpore sincerum abstulit manuaris artifex, illud, uti faber ligni segmen, resarcire vel apponere (nisi curtorum ille magister revivisceret Taliacotius) haud potis est.

Si autem fabrilè in ferro opificium sciret Chirurgus, varia in sua arte instrumenta adinvenire, multa emendare, & quæ usu invaluere ipsemet conficere, posset:

Præfatio.

posset : Prælustres etenim Chirurgia Doctores hanc haud detrectarunt manuum operam, ut aptiora ac commodiora organa, aliis vel incognita, vel saltem inusitata, possiderent ; Id suo exemplo testatus est Hippocrates, ut Juliani Imperatoris Archiater Oribasius peculiari in codice de veterum instrumentis Chirurgicis commonstravit ; Idem magni fecit Celsus artificium, qui elegantia & probata experientia scripta sua novis quibusdam instrumentis locupletavit : H. F. ab Aquapendente, M. A. Severinus, & G. Hildanus inter recentiores hæc instrumentorum inventionem & administrationem inclaruerunt : Pleraque horum tanquam in indicem redegit J. Scultetus in suo armamentario Chirurgico. Si fabrilis in ferro opificium nosceret Chirurgus, variformia instrumenta excogitaret, quibus distortas & male natas factasve partes in convenientem ac naturalem situm ac figuram reduceret, ut curvos & gibbosos restauraret ; ex corio ocreas, ut obliquas tibias corrigeret ; idonea magis herniis deligacula aliaque omnigena fabrefacere valeret, quæ hodie peculiare artificum (operatores vocant, qui in nobilissima hujus artis contumeliam nihil aliud præstant) nacta sunt.

Præfatio.

Si sartorium opus exercere nosset Chirurgus, acu filoque dexterius uti, incidere forcipe, nodos (nauticos, textorios, pastores, lupos, &c.) affabre complicare posset. Utitur filo instructa acu, ut vulnorum labia, labia leporina consuat, setacea figat: Utitur acu, ut suffusam oculis pelliculam deponat: Utitur filo, ut Sextum digitum vel similia pondera inutilia, pendulas verrucas, aurium oculorumve fungos, umbilici excrescentiam, &c. decurtet. Quotiens autem forcipe non utitur Chirurgus? non modo in mollibus, sed & duris, partibus, non modo in carne, sed & in ossibus aperiendis, separandis, incidendis excidendisque. Sed ne singula instrumenta eorumque usus acervatim consarcinem, solam acum, ejusque utilitatem, describam, acum haud omnigenam, sed talem, qualem nec sutor nec sartor unquam vidit, nedum tractavit, Europæus. Quapropter in antecessum acûs differentiam obiter examinare liceat.

Acus ergo differt, vel ratione materiae vel formæ, vel usus, vel temperamenti.

Materia est vel aurum; tali acu in polypo narium utuntur Chirurghi; vel argentum, hac oculorum cataracta deponuntur;

Præfatio.

nuntur; vel ferrum sive chalybs, qua vulnere labra, labra leporina consuntur; vel plumbum, sic specillis utuntur artifice plumbeis, ad obliquas & sinuosas ulcerum fistulas perquirendas.

Forma est vel rotunda vel angulata, sive trianguli, sive quadranguli figuram imitetur, sive recta, sive curva (quali Anatomici, imprimis ad vasa sanguinis deligenda utuntur) vel acuta, vel obtusa; vel oculata, vel cæca, &c.

Usus ratione multifariam differt actus; sic alia ad demendam oculorum suffusionem, uti apud A. Pareum, H. F. ab Aquapendente, J. Scultetum, T. Fienum, aliosque videre est: Alia (cava videlicet) ad exsugendam eandem oculi pelliculam adhibetur; quod primum Arabs Albucasis experimentum invenit; quamvis T. Fiennus opinetur, ridiculum illud esse, quoniam oculorum aqueum humorem prius absorberet organum hoc; nihilominus de mirabili ejus præstantia ac successu gloriatur Fr. Jos. Burrius in epistola ad T. Bartholinum, in qua inventionem hujus cuidam Rocho Matthiolo, Ferdinandi Archiducis Austria Medico, attribuit; qui arundinacea

Præfatio.

nacea acu canalive (per quem exiguum ducebat stylum) oculum perfodiebat , ut facta hac apertura suffusionis membrulam ore attraheret ; ast quoniam haud semper voto respondebat operatio isthæc , author illi fuit Burrhus , ut per (c) aneum tubulum stylum , ex tenuibus auri filis confectum , transmitteret , qui in oculum adactus & sua cuspidè dictum canalem jam egressus , subtilia ac acuta sua fila expanderet ; cataraetamque in multifida filamenta incidendo dispartiret. Acu porro purulenti transadiguntur oculi , quod alii scalpello perficiunt : Acu narium polypus perforatur & inuritur ; cuius loco , affabrè factus forceps incisoriis hodie usurpatur ; quod H. F. ab Aquapendente organum (d) Scultetus depictum exhibet : Acu ora leporina , scarificata , consuantur , uti (e) Joh. van Horne succinctè explicat. Acu in nuca figuntur setacea , sicuti ab (f) Hildano , (g) Sculteto aliisque docetur : Acu cava sine acuto tubulo asciticorum ventres perforantur , uti apud (h) Barbette patet. Acu scrotum pertunditur aqua suffarctum ; ita refert (i) Tulpius de quodam hydropico , cui utraq; scroti (quod ad virilis capitis magnitudinem prope accedebat)

(c) Horum imagines in append. ar. mam. Chirurg. Sculteti tab. 13. reperies.

(d) Ibid. tab. 31.

(e) In sua microtechnè.

(f) Cent. 1. obs. 40. & seq.

(g) Arm. Chir. tab. 32.

(h) Chirurg. cap. 14.

(i) Observ. 39. lib. 2.

Præfatio.

pars, vitatis curiosè venarum furculis, acu argentea adaperiebatur, ut cottidie inde fermè exstillarint octo vel decem liquoris uncia; intermissa autem illa acupunctura ob imbecillitatem, non modò scrotum, sed & totum abdomen usque eò protinus intumit, ut non modò non potuerit in cubili decumbere, sed ne quidem in sedili desidere; acus hæc cum requisita manuum opera (quæ fors in hydrocephalo non malè adhiberetur) describitur, depingiturque apud

(k) *Sculptum: Acu hiulca vulnorum labia consarcinantur; ubi Celsus vult, ut filum molle & non rigidum contorqueatur, ut tantò mitius carni inhaereret; Hæc Rhodius (qui scrupulos tollere studens, se & alios majoribus difficultatibus implicat) sollicitus fuit, quid per illam Celsi aciam intelligendum sit: Acu hydatides perterebrantur. Denique in clausulam operationem adjungam mirabilem acu peractam à dextro ac audaci Chirurgo Parisino in Fabro ferrario, cui inter rixandum convexa manus superficies vulnerata erat, ut plerique superiorum musculorum tendines discinderentur absque ulla motus resarciendi spe, uti adstantes judicabant artis-
tæ; quoniam partes illæ seminales trans-*

versim

(k) In ap-
pend. arm.
Chirurg. tab.
10.

Præfatio.

versim dissecti fuerant ; attamen manuarius ille artifex opus aggressus est , vulnus tantopere dilatans , donec lassistendines visui manuique se conspicuos præberent, quos triangulari acu resuebat, & internascente callo ita consolidabat, ut afflictæ partis motus in integrum restitueretur , non sine magno agrotantis, qui manu panem lucrari debebat, gaudio, nec sine ingenti Chirurgi honore, qui strenuum hoc opus primus perfecit, ut oculatorum testium fide illic loci mihi constitit.

Denique differt acus ratione temperiei ; frigida usus jam maximam partem recensitus est ; candens verò in narium polypo, quandoque in nuchæ setaceo, aliisque casibus ac locis usurpatur.

Sed ab hiscè singulis plurimum differt, de qua hic breviter agere constitui, acus : Hæc, non in posthumam Principis gloriam erecta pyramis, sed ad labefactatam hominis sanitatem restaurandam, fabrefacta , neve in encomium, superbi trophæi, sed ad communem valetudinis nostra hostem (corruptum corrumpentemque flatum) profligandum facta est, non in unicum simplicemve usum, uti ceteræ, excogitata est ; sed hæc nostrâ feritur pariter & pungitur, atque torquetur.

Præfatio.

(m) Farri
enim Japo-
nicè acum
designat.

*Hac qui utuntur Sinis Xinkieu, Japonibus (m) Farritatte, appellantur, peculiares apud illos artista; quam in difficilibus morbis ipsi Medici acui manum admoveant: Hi autem acupunctores iidem communiter apud Japones sunt qui inustores; quorum in officinis, ut supra relatum, lignee prostant effigies, quæ distinctis variegati coloris punctulis notantur, quibus singula cum Moxa urenda tum acupungenda loca discriminantur: Quam nostratium prosectores hac fortasse parvi faciant, utpote nostræ artis legibus in plerisque haud consona; non tamen ita temerè rejicienda sunt, quæ tam longa experientia suffulta & acutis satis ingeniis exculta sunt; non dissimulanda etiam circa hoc artificium in illis nationibus superstitio, dum prævaricationis culpam in cognitionis & experientiæ defectum rejiciunt, antiquitati unicè litantes; nec placet aliorum inconsultum contradicendi studium; quocirca cui generale præceptum sufficit, sequatur superius allegatum Hippocratis dogma, crebra eventuum certitudine stabilitum; Ubicunque infederit dolor, urito; ad-
do ego, ubi necesse est, pungito, pun-
gito*

Præfatio.

gito ac urito ubi arteria maximè pulsant ; quod ager doloris sensu, Medicus pulsum in loco affecto tactu, dignoscere potis est.

Qui autem Sinarum Japonumque formulas imitari recusat, propria Marte observationes in acupunctura hac practicas in variis colligat, priorum emendat, suas firmet : Etsi enim secundum nostratum doctrinam, alius, qualem dictæ gentes sibi præfigunt, sit vasorum contextus, reticularis tamen est, sicut superius attigi ; uti fibræ in Vegetabilis cujuscumque folio à majori incipientes, ad minores proserpentes, in minimas retiformiter, & tandem in pelliculas uniformiter desinunt ; aded ut ubi anatomicus culter vasa detegit, adhuc occulti sanguinis surculi, frequentia noxiorum flatuum latibula, delitescant. Sed de his in precedantibus satis.

Sunt etiam aliæ, præter dictas, nationes quæ in consimilibus quibusdam casibus tali fere acu, sed minori cum dexteritate, utuntur, uti incolæ Arracan & magni Indostan regni : Memorat etiam obiter de hac acupunctura

(*) In Med.
Ind.

Præfatio.

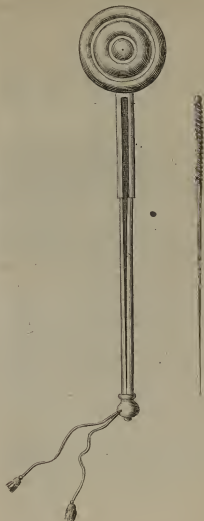
diis; ut illarum partium perforatione referato vento exitus concedatur (eodem quo farcimina modo, dum in lebetē cocta crepaturam minantur, perforantur, ut expansivus flatus abeat) prout in tympanitide vel flatulenta ascitide, dolore colico, &c. usui venit: Ita refert (o) Lamsweerde, ubi de intestinali hernia tractat; Cum intestina flatibus distenduntur, qui debitam manuum operam impediunt, ac perforari cum commodo ilia, ut flatus ille avolet.

Hujus igitur acus, quam Japones usurpant, energiam breviter & minori cum molimine, quam acus magnetica vires subsequenter aphorismis describam, quibus si quid adinvenero postmodum veritatis, amanti Lectori lubens impertiam.

(o) In append. armam. Chirurg. Sculpti.

Acus Japonum Chirurgica cum suo malleolo. &c.^{ct}

FIG: 6.

Quorum hic docet usus & fabrica

DE ACUPUNCTURA.

(p) **A**cus fit longa, (q) acuta, (p) Quoniam
(r) rotunda; cochleatum aliquando
habeat manubrium; (s) con- profundius
ficiatur ex auro, rarius ex infigitur.
argento, nunquam ex alio metallo. (q) Ut ex-
peditius
perforet.

(r) Ut facilius contorqueatur; ideoque ejus manubrium cochlea-
tum fabrefactum est. (s) Conficiuntur optimæ in insula *Corea*,
& in Japoniæ emporio *Kio* sive *Miaco* præstantiores veniunt;
non quod tanti sit artificii, has fabrefacere acus, sed, uti ego
putem, quia in metalli temperie quædam ars latet.

Acus in affectam partem adigenda vel
simplici punctura, vel contorsione (quæ
indicis pollicisque apicibus) vel leni cum
(t) malleolo impulsu; pro natura (u) mor-
bi vel constitutione (w) partis pun-
gendæ.

(t) Malleolus
hic fit ex ebo-
re, ebano vel
alio duriore

ligno; ejus orbiculus utrinque lævis vel foraminulis leviter ac
tantum superficie tenuis exsculptus, quibus superior acus pars
queat excipi; illius manubriolum sinu excavatur, quo conditur
acus, sericeo circumvolvenda loramento, vel annulo firmanda.

Utriusque imago hæc est.

(u) Si enim flatus partibus altius inhæreant, penitiùs imprimenda
acus est, & contra. (w) Cutem quippe duram non adeo facilè pe-
netrat, quam mollem, acus; Dein partes nervosæ non ita profun-
dè, quam carnosæ, pungendæ sunt.

(x) Nisi aliud exigat necessitas; communiter autem ad lati circiter digiti profunditatem.

(y) Præsertim ubi perversè se versat cum matris debilitate foetus.

(z) Hoc est, inspirationum & expirationum, una comprehensarum; illa enim tempora computandi ratio apud Sinenses & Japonenses Medicos usualis est.

Acus affecto loco (x) leviuscule imprimenda; Excipiuntur quædam capitis vitia, in quibus ad ipsum cranium acus aliquando infigitur; item (y) aliquæ uteri affectiones, in quibus ipsa matrix nonnunquam perforatur.

Acus triginta (z) respirationum spatio in parte puncta detineatur, si facile ferat æger; sin minus, eximatur denuò, & de novo iteretur punctura, vel ter vel quater, quandoque etiam quinquies sexiesve, si facile ferat æger & morbus sit tenax.

Dum acupungitur, ægrotus jejuno sit stomacho.

Si morbus sit gravior, pungito profundius.

Adultos, quam adollescentes, senes quam juvenes, pungito altius.

Pingues qui sunt & carnosi, pungito profundius; è diverso qui teneri.

Acupunctura imprimis infimi & supremi ventris morbis inservit.

Caput pungito, cum cephalalgia, sopore, epilepsia, ophthalmia, aliisque (à malignis flatibus ortis) infirmitatibus affligitur.

(a) Ab-

(a) Abdomen pungito in colico dolore, dysenteria, anorexia, affectione hysterica, corporis à crapula perturbatione, artuum doloribus & ventris.

(a) De hac acupunctura Jac. Bontius lib. 5. Histor. suæ natur. cap. ultimo, quod

sic inscribit; *In quo naturæ quedam opera miraculosa posteris Iatrosophis ulterius indaganda proponuntur; hunc in modum effatur; Quod autem in Japonia narrabo fieri, miracula ipsa superat; (non tamen veritatis fidem). In doloribus capitis antiquis (imò & recentibus, à flatibus præsertim ortis) in obstructionibus hepatis & lienis, in pleuritide quoque (aliisque morbis, uti hic videre est) perterebrant (& pertundunt) stylo (acu, potius dixerit) argenteo, aut è chalybe confecto (verius ex auro) non multo crassiore, quam cythararum chordæ esse solent (in hoc admodum fallitur bonus author) transadigendo paulatim & lentè prædicta viscera, ut altera parte stylus exeat: Quod ultimum relationis punctum à veritate planè alienum est; uti ex dictis abundè colligere est.*

Uterum gravidæ acu pungito, ubi fœtus ante iusta partûs tempora nimio opere se movet, unde horrendos sentit mater dolores, ut sæpe in discrimine vitæ versetur: Pungito autem fœtum ipsum acu longa & acuta, ut punctura terrefactus ab enormi & periculi pleno motu desistat.

(b) Loca nervosa pungito * levissime, carnosa profundius.

(b) Nimirum quibus vel insignes nervi,

vel musculorum tendines, vel nervosa ligamenta, è directo subjacent: Id enim cautè observant acupunctores. * Quoniam in nervosis partibus acupunctura non modo admodum dolorifica, verum etiam periculi plena est; uti probatæ fidei exempla docent varia apud Pareum, Hildanum, aliosque; ideoque Japones iis in locis summa cum circumspectione acum adigunt, vix ultra quam cutem perforantes, ut communis ille doloris author exantletur.

Acupunctura igitur sequentibus in universum affectibus adhibetur (authore interprete meo, de quo alias, *Mottongi Sodaio*) videlicet, Capitis dolori, vertigini, oculorum lippitudini ac suffusioni, apoplexiæ, spasmo cynico, emprosthotoniæ, opisthotoniæ, *κνίσις*, nervorum convulsionibus, epilepsiæ, gravedini ac rheumatismo, febribus intermittentibus simul & continuis, melancholiæ hypochondriacæ, intestinorum lumbricis & ex iisdem orto dolori, diarrhoeæ pariter ac dysenteriae, cholerae morbo, imprimis verò passioni colicæ aliisque ex flatibus natis intestinorum malis, lassitudini spontaneæ ex (d) flatibus itidem ortæ, (e) testiculorum inflationi, (f) Arthritidi, ac denique gonorrhoeæ.

(d) Hic Japones simul ac Sinæ Hippocratici sunt, juxta illam doctrinam,

quam D. Senex lib. de flat. tradit; Flatus enim sæpiusculè inter cutem & musculos cacos ac patentes sibi per cuniculos (quales sub scapulis haud exigui sunt) vagantur, ac multotiens lancinationes vel etiam artuum lassitudines excitant; veluti accuratius, quam nostrates, animadvertunt cum Japones tum Sinæ, sicuti ex supradictis proluxius videre est. (e) Hæc testiculorum inflatio, Japonibus *Sinké*, peculiaris (imprimis luxuriosis, ut plerique sunt) morbus est: Hunc corporis rigor ac febris testiculique afficiendi dolor antecedit; quæ mala si intendantur, præternaturalis ille diminuitur tumor, de quo alias; multi enim immensæ quandoque magnitudinis tumores hi (qui corpora ut plurimum extenuant, vires raro imminuunt & incessum ratione amplitudinis & gravitatis impediunt aliquantulum) in Japonia passim occurrunt: imò & nostratium aliqui, si diutius in his terris hæserint, hoc quandoque malo infestantur; quod in principio exigua ope tollitur, inveteratum difficillimè: Enimvero differt hæc acupunctura ab illa, cujus supra ex Tulpio memini. (f) Imprimis vagæ: Vera enim profunde nimis delitescit, ut ad ipsos flatus, Arthritidis authores & dominos, acus, nisi magno cum incommodo penetrare nequeat.

In

In enumeratis affectibus ea pars acupungenda est, ex qua originem trahit morbus; quod ex appositis schematibus, fidelius tamen ex ipsa praxi, addiscere datur.

Qui naturæ sunt debilioris, in abdomine, qui verò fortioris, (g) in dorso, acupungantur.

(f) Vel lumbis, si res ita ferant.

Ubi pulsus vel vix vel difficulter sentitur, acupungantur brachia juxta venas.

Epilogus.

EPILOGUS.

HÆc sunt quæ de acupunctura, Europæis incognita, ex Japonum monumentis & doctrina expiscari, & non sine multis impensis, communicare, potui; quæ si ipsa praxi comprobatis, aliisve vel melioribus, ipsa *ἰγχεῖσσι* firmatis, observationibus locupletaris, sagax lector, impensè gaudebo, & hos meos itinerum fructus aliquantulum sapuisse. Loca pun-
genda acu in supra positis tabulis Sinicæ vetustatis & Japonensium imitamenti exemplaribus, contuearis; quæ si ad anatomes exactitudinem ubique non sint concisa, nata apud Sinas iudices, quibus ars illa vilescit, si sanguiferorum vasorum structuram sanguinisque circularem motum excipias: Acupuncturam autem hanc tanti faciunt Japonenses, ut in peculiarem artem inter illos redacta sit, quam qui exercent, *Farritate*, id est, acupunctores, si verò infimul inustionem cum artemisiæ stupis, ut plerique assolent, adjungant, *Farrawyts tensas* Japonico, Sinico idiomate *Xinkien*, supra appellavi; quorum ædes, ut supra notavi, hac nota dignoscuntur; in vestibulo domus ex ligno ad humanam similitudinem sculpta stat imago, in qua acu pungenda & inurenda

inurenda loca artificiosè delineata sunt ; Quippe illorum Doctores Medici non nisi necessitatis tempore vel apud majorum gentium ægros has operationes ipsimet absolvunt ; quas venæsectioni, ut superius monitum, sæpenumero substituunt ; illam enim utrique, veluti jam dictum, execrantur, quoniam uti illi existimant, cum vitioso laudabilis quoque effunditur venarum apertura sanguis, tantumque vitæ fundamini subducitur, quantum sani sanguinis detrahitur ; quapropter sanguinem sua à colluvie solummodo mundare fatagunt, maximè autem à flatibus ((g) qui in omnibus quæ corpori accidunt principes authores & domini sunt) quos idcirco *Moxæ* comburio & acupunctura (præcipuis Japonicæ Chirurgiæ capitibus) exantlare ac dispellere student.

((g) Uti sæpius ex Hippocr. libr. de flat. §. 4. allatum est.

Corolla=

COROLLARIUM.

NOster in aulico itinere conductor, Japonensium Imperatoris miles præfidiarius, holocaustum egressus admodum incaluerat, sedandæ siti gelidam bibens affatim; unde stomachum, sine ullis laterum molestiis, ingensprehendit dolor, qui per aliquot dies ægrum, cum infimul ob nimiam cibi potusque ingluviem, tum ob maris insuetudinem, unde nausea crebra vomitusque; quibus medendis primò viuum Japonicum cum Zinzibere excalefactum sumpsit, sed sic dolorem non sustulit, cuspans reclusum pertinaciter flatum; quocirca ad acupuncturam devenit, quam hunc in modum (& ex eo de reliquis judica Lector) me præfente sibi ipsemet administravit; dorso incubans sinistrum abdominis latus supra pylorum quatuor diversis in locis acum (cujus cuspidem eum in finem primorum digitorum apicibus circumspectè continebat) adegit, quam dum malleolo feriebat (ipsius enim duriuscula cutis erat) comprimebat anhelitum; cum autem ad
(b) pollicis

(b) pollicis ferè latitudinem adaëta effet
acus, tortuosum illius manubrium cir-
cumvolvit; pertusum acu locum digi-
tis pressit; extractam verò acum nullus
sequebatur sanguis, levissimo puncturæ
indicio residuo: Hinc levatus curatusque
evasit.

(b) Quando-
que enim ma-
gis, quando-
que minus
profunde, pro
morborum,
partium affe-
ctarum & tem-
peramenti
diversitate,
acus adigitur.

D I S-

Discurſus Navigatorius

D E

C H Y M I Æ

E T

B O T A N I Æ

Antiquitate & Dignitate,

Quem Anno M D C L X X I V. ix. Ka-
lendarum Martii in Auditorio Anato-
mico, quod eſt apud Jacatrenſes Bata-
vos, habuit

Wilhelmus ten Rhyne Tranſſalano-
Daventrienſis Med. Doct. &c.

Dum Anatomicas prælectiones pub-
licè auſpicaretur.

5117920

5172200

5172200

5172200

5172200

Amplissimo, Consultissimo
V I R O,
D. NICOLAO TULPIO
Amstelædamensis Reip.
EXCONSULI
A C
SENATORI,
Nunc Illustr. & Præpotent. D.D.
HOLLANDIÆ
ET
WESTFRISIÆ
Delegatorum Ordinum
COLLEGIO
Adscripto :

Patriæ Patri, alteri Nestori, orbis
Æsculapio, bonorum Meccænati.

Vir Spectatissime;

CUR in vastissima æquoris abyſſo
(ubi nullum ferri effluuium, ne-
dum cum magnete contactus,
est) nautica declinet acus? nisi forsan

Epistola Dedicatoria.

*innatam suique vix constantem aetheris
virtutem hujus incertitudinis directricem
dicant : Cur longe diffiti hominum animi
mutuis passionibus percellantur, & pari
voluntate concinant ? tametsi emissitias
primi elementi moleculas & configuratas
pororum cavernas consulant, latet eti-
amnum acutissimos naturæ mystas. Enim-
vero in apertoratio est, & undiquaque,
etiam apud exterarum gentes, per ora vi-
rū dispersa ; Cur tuam propter vir-
tutes, propter merita, fortunam colant :
Ubi propinquiores animi beatitudinem,
regiminis prudentiam, medela felici-
tatem, per tot annorum series, per tot
experientiæ casus, probatas, votivis
animis non minus admirantur, quam
venerantur ; ego insuper, à patrio licet
plurimum distem solo, naturalia ac ela-
borata beneficiâ tua vigilantissimâ devo-
tione celebros, & dum spiritus hos reget
artus, humilis amplectar : Quippe cum
avidissima novarum rerum cupido in
longinquas me exciret terras, cum fer-
me nutanti patriæ mala omina minaba-
tur ineluctabilis fatorum vis, & bel-
lici incursus ad pressos tyrannidis iugis
meos aditum negabant, plorabundumque
mutuo frustabant solamine, haud tra-
sitorius erat mihi affectus tuus, consola-
tissim*

Epistola Dedicatoria.

tissime vir ; quo fretus umbratilem tor-
vo Mavortis adspectui subduxi vitam,
ut peregre Musarum consortio fruerer
liberius, atque eminus me pium patriæ,
pium parentis, ac gratabundum benefa-
ctorum (quos inter meritissimo de hu-
mano genere & præsertim de omnibus
bonis, civi tuo, Clarissimo D. Theodoro
Ketjes, conterraneo ac patrono meo, pri-
mas defero) sisterem cultorem ; tum,
ut, quam inter Batavos dicaveram
agris opem, huic, luxurianti in novi-
tatibus, ævo, locarem ; sed, quod ca-
pit rei est, apud seros Japones, ulti-
mosque Seras illustriss. Societatis, no-
stræ principis & fautricis, fama ac
emolumento, sicque meo officio, stunderem.
Verum vix patriâ solutos à tergo nos
sequebatur dira lethi strages, premebat-
que juncto funere funus : non secus ac
perculsa gemebant in patria pecudes, &
inexpletos novalium sulcos implebant
cruore suo : Nihilominus è calamitatum
cineribus vegetius fiducia lumen, pro-
deunte BONÆ SPEI crepusculo, emer-
sit : sicque dehiscentibus periculorum
procellis & multiplici nece tenebris,
omnem pavoris nebulam dispulimus, ma-
lesuada febris semina, etiam in nativi-
tate, (alexipharmaeorum antidotis sus-

Epistola Dedicatoria.

(*) De provi-
dentiā.

*focare satagentes : Ubi notiva toxici
tela, a quibus vix tutus unus, ipsemet
non semel persensi ; tum inter multa
cogitationum magnifica hac Demetrii
vox, præcone (a) Seneca, vibrabat in
auribus meis ; Nihil mihi videtur in-
felicius eo, cui nihil unquam evenit ad-
versi. Enimvero ad dictum Bone
Spei promontorium anhelam de refocil-
latione exspectationem satiavimus super-
stites, inter steriles arenas, merisque
eremis informes terras, vastaque mon-
tium, Dominorum nostrorum (quibus
generosus. Gnatus tuus optimo merito
accensetur) suis abunde prospicientem
clientibus benevolentiam, quam cum
terre finibus dimetiebamur, grato acci-
pientes animo manumque ; Ubi durissi-
ma indole omnem etiam si elucetate hu-
manitatem gentes, Hottentottos vocant,
perillustri Societatis imperium refor-
midant. Ast ad felicem in Tacatræ ri-
pa Bataviam festinabamus ; Ubi impe-
riosa optimatum nostrorum majestas
(quæ non habitu, ad mollis elegantia
novitatem correcto, sed secularium con-
stantia vestium decoratur, quæque na-
tiva regnandi dexteritate emicat) ho-
stibus fugam, terrorem Barbaris, exte-
ris formidinem, civibus amorem, sub-
jectis*

Epistola Dedicatoria.

jectis reverentiam, paribus emulationem, Majoribus satisfactionem, seque digna praeconia alumni; mihi denique, ad tantae majestatis nitorem caliganti latam obedientiam, & si privatos spectem Lares, benignum Mercurii caduceum, multos amicos, conciliabat: Hic, ne silentio vitam transirem, dum navium in Japoniam emissionem praestolabar, benefica nostrorum Primitium auctoritas mihi injunxit, ut in Chirurgorum gratiam Anatomicas prelectiones publice auspicarer; quocirca nostri praestitit Praeclariss. D. Johannis van Horne Microcosmum caepi interpretari, haud infrequenti Auditorum corona stipatus; ab ovo muliebri, nostrae nativitatis origine, exordium duxi; tum, ut juniores, ad altiora adspirantes, in manuarum artis fundaminibus & Anatomies notitia examinarem, utque chymicis prospicerem laboribus; quapropter novo hocce augurio Navigatorium hunc de Chymiae ac Botanicae antiquitate & dignitate discursum contexui & palam dixi: Hinc plurimi amica curiositate ad hujus impressionem invitabant, suadebant, urgebant, delicatioris censuram seculi detrectantem; ast in Japoniacas appulsus oras, mei erga benignitatem tuam officii memor,

Epistola Dedicatoria.

sortis mea ac casuum rationes Tibi transmittere peraequum existimavi; verum absque comite gratitudinis tessera coram tanto Mecænate comparere, judicavi inhumanum: & si amplitudine tua dignum munusculum nullum haberem; hoc tamen qualecunque est tractitii ordinis scriptum, haud pretiosum, sed offerentis animo, aestimandum, tui auctoramentum patrocinii humillime quaerit.

Post semestrem igitur apud Jacatrenses Batavos moram, qua insimul Medica praxi inter cives occupabar (gemebundo sub invidia favillis Æsculapio, parcisque non ita quam ignaris Chironis nepotibus) me ad Japones dimisit Supremus Indiarum Senatus: Nos, alacriter dicto audientes, in transitu insulas Aour Timaonque, citra tertium latitudinis gradum à transboreali Zona dimetientes, convehendâ aqua ac annonâ coemendâ ergò appulimus; pro linteamine (ex quo integumenta) & vetustis ferramentis (ex quibus cultros, secures & arma fabricant) capras, gallinas, pisces & fructus commutantes; quas papyraceis, ut ita loquar, linterculis ad nostra navigia vectitabant merces: Incola, plerique Johoritarum exules nunc cives (namque hæc atque conter-

Epistola Dedicatoria.

contermina insula Regem Johor Dominum agnoscunt) vitiorum umbram naturali quadam virtutum luce tegebant; ac, licet nobis humanitatem fere exuti viderentur, urbano modo nos tamen excipiebant, conducebantque ad suas aromaticum sylvas, petrosis natas montibus; Ubi in ipsis desertis luxuriantibus vegetantium deliciis memet oblectabam; illic enim malabattrum nemorosum, agrestes tamarindos, caryophyllos sylvestres, variasque myrobalanorum species, quorum blande fertilitati sola deerat cultura; illic Europaorum althæam, Indorum cinnaras, ananasve pratenses, Malajorum billingbing, soorsakkos, Javanorum betelen, Arabumve faufel, dactyliformem musam, pentagonas Garzia Carambolas, Acostræ Mangas, aliaque omnigena offendimus: Illi sane multum habebant, quia cupiunt parum. Hinc itaque vela ventis dantes Formosanas inter Chinesesque ætas in Japonense fretum provecti, tandem Nangasackuako excepti sinu, insulam Koukoko (hoc est, si quis interpretetur, novem provincias continentem) Japonibus alias Koufou, Geographis (b) Sikoko perperam dictam (id enim quatuor provincias denotat) interfluente: Ad illius australe littus arte

(b) De hac, ut & antecedente insula, plenius agam, ubi ex professo (si Deus vitam & orium largiatur) Japonicas meas observationes divulgabo.

Epistola Dedicatoria.

*arte facta stat insula (Decimam, Schif-
mamve vocant Japonés) Lusitanorum
olim diverticulum (ad quod sumptuosas
mercimoniorum gazas jamdudum quotan-
nis transmissere nostrates) sexcentos lon-
gum pedes, ducentos quadraginta latum,
exigua fossa urbem versus, ab altera par-
te sinu, asserum vero sepimento undi-
que, cinctum, ac praesidiariis militi-
bus (Bongio nuncupant; ad quorum
nutus ignobilis quisque, tametsi ditis-
simus, applaudente mandatis ore &
incurvato in accessu transitive corpore
se se submittere cogitur) custoditum:
quippe magnanima gens gravissimo vul-
tûs pondere animi fastum attollit, ingen-
tem tamen quasi prae se ferat modestiae ima-
ginem; quanquam ea nobiliores (quibus,
uti par est, mens erectior & animus
ad magnificentiam factus) ceteris prae-
valeant; recondito, submisso, tardoque
sermone (quem ampli ingenii & offici-
ose reverentiae specimen judicant) at-
que dejecta fronte, velut ad internum
colloquium collecti, si Majores conveni-
ant (namque pro illis salutis propriae
vitaeque discrimina leviora existimant,
quam deserti officii infamiam, vel pro-
ditæ per ignaviam pietatis) illi loquun-
tur, lamina designant, corpus pronant;
verum*

Epistola Dedicatoria.

verum lenta gravisque tranquillitas profundas latebras habet ; neque enim calidum mentibus acumen, nec moribus humanitas, nec artibus industria, nec perspicacia, deficit ; si insani plebis impetus & interpretum propter professam etiam lingue ignorantiam exteris maxime imperantium, vexamina excludantur ; Hic etenim, ac si revivisceret interpretum apud Ægyptios pater (Lucius ille non minus quam Hermes) qui (fortean Promethei vices hic suppleverit) ex saxis homines (vix enim molliti magis sunt) excitasset ; ubi, velut ex Hydræ cruore, serpentigena capita de novo enascuntur ; similes quippe animis frontes gerunt, qui offensantis lingue fragmine, morosa gravitate, ac inconsulto turbine singula ad lucripetam voluntatem suam dirigunt : Nam perfrictas frontes consuetudo, natura latas, oculos parvos, nasos simos (his etenim pleraque Asia versus septentrionem prædita sunt), Patriæ lex derasam in orbem ad aures usque calvariam (quam novacula glabram servant bene compti ; qui vero religiosi vel etiam Medici nomen profitentur, plenaria calvitie à cæteris interstinguuntur) illis impertiit ; contortum capillorum manipulum, præcisis apicibus, colligant,

Epistola Dedicatoria.

colligant, ac chartaceo funiculo stringunt; barbam vossellis eradicant: Vestes illis sunt oblongæ; togam, levam versus complicatam, largisque instructam manicis, lato vinciunt cingulo; huic acinacem, quandoque duos (quod militibus solenne est, aliis vetitum) raro plures (quorum longitudine sola superbit nobilitas) appendunt; vagina, lacca oblita, latus cultello muniunt; plerique ventrisecum, pugionem (quo, vel ex Principum mandatis vel vindictæ flagrantia vel desperabundo mœrore avtoxeisædai solent; hodie non ita frequenter) addunt: flabellum cincti ad assiduum usum inserunt; huic porro bursam, succineis corallinisve globulis adornatam, atque pharmacophoram alligant pyxidem, qua aromata cardiaca ac luxuriæ irritamenta (quibus impense gaudent) & odoriferum agallochum, calambac vocant, recondunt: Toga sagum, aliamque sine manicis togam, reverentia notam, si coram Toparchis aliisque majorum gentium Dynastis compareant, femoribus plerique laxum prolixumque perizoma superinduunt: calceis vix utuntur, æstate variformia ex stramine sandalia, hyeme soccos & ex coriaceis obstragulis ligneisque soleis confecta calopodia adhibent:
Incessus

Epistola Dedicatoria.

Incessus ad venustam magnanimitatem compositus est: Corporis munditie, manuum nitela, modesta vestimentorum puritate, supellectilis, & imprimis stragulorum, splendore, plurimas nationes antecellunt.

Sed ne fastidioso discursus protelo momentosa tua fallam otia, venerande Mecænas, Japonensium mores, indolem, indumenta, vultus (in quibus tot haud infimæ notæ scriptores prævaricati sunt) ubi experientia & diuturnior conversatio me mage gnarum fecerint, limatus & diductius accuraturus: Verum, proh tadium dolorque! exteris commodum rerum examen difficillime concedunt Japonenses; mihi tamen perillustri Societatis, Domina mea, clienti, ad Imperatoris tanti servitium dimisso, aliqua indaginis spes affulgere videtur; quapropter, si Deo sic visum, quæque natura penetralia ac medicandi ritus, quantum potis ero, stuprabor; laceffit enim mentem infrequens Europæis inustionum humani corporis ratio, qua Japonensibus usitatus nihil est; atque stupenda Sinarum expulsum tactu morborum prognosis; quas tanquam primas pervestigationis imagines menti meæ proposui, in illas succisivis horis, favente Deo & die, pro
viribus

Epistola Dedicatoria.

*viribus inquisiturus, earundemque for-
san, si præsto sit opportunitas, specimen
quoddam cum tempore daturus.*

*O utinam ! diuturniore vita tua eti-
amnum splenderet orbis lumine, sancte
Senex ! tui nominis laurea in fronte ge-
stiret majus opus ; ac si fata velint ;
lustra mutant in secula Parca, ut Patriæ
firmum stabilimen, civium patrem, stem-
matis gloriam, familia solamen, ve-
strum indelebile nominis decus, corporis
sanitatem, animæque tranquillitatem, sa-
lutem, voveamus, colamus : Hac
voti mei summa esto ; Deum immorta-
lem veneror, ut senectutem vegetam,
vitam beatam, & post hanc sempiternam,
largiatur.*

Dabam in insula De-
cima ad urbem Nanga-
sacque sub ditione Ja-
poniæ xiv Kalend.
Nov. M. DC. LXXIV.

Amplitudini
pietatique tuæ

æternum devotus,

Wilhelmus ten Rhyne

Transfalano-Daventrienfis.

Descriptio morbi nostri Maritimi,

EPISTOLÆ

Ad Nobilissimum, Strenuissimum,
Prudentissimum D. Cornelium Backer

Reip. Amstelædamensis Scabinum ac
Senatorem, armatorum Civium Tri-
bunum principem, Orientalium In-
diarum Præfectum Majorem,

Dominum meum, mihi devoto ac fe-
dulo observantiæ cultu prosequen-
dum, inserta.

(a) **A**lumna Romæ superstio
morbos & malas valetudi-
nes, ut (b) minus nocerent,
suspexit, ac (c) Divæ Febri
(d) templa dedicavit; sed queis de meli-
ore luto ficta sunt præcordia, ægritudi-
nes, veluti justæ Dei iracundiæ jacula, ve-
rentur, probe gnari (e) πάντων ταμίαις ἔργων
ὁν ἔσαν ᾤ: (f) Parcite igitur, ô Divi! ve-

(a) Quippe
universa De-
orum Roma-
ni coluere.

Min. Fel. in
suo Octav.

(b) Teste
Valerio Max.

(c) Lib. in-
script. fol.

97.

(d) Valer.

Max. lib. 2. cap. 5. (e) Pindarus: Cum quo hic conferatur Amos
3. 6. & Jesai. 45. 7. (f) Senec. in Med.

niam

niam precamur, vivat ut tutus mare qui subigit; Sed eheu! labimur irato rapiente fato, multusque ad manes properat ordo agminis moesti, series tristis hæret.

Quare ut tam diræ necis ratio Tibi pateſcat, Ampliffime Meccenas, has calamitatis noſtræ nuncias chartas in tuo con-clavi, in quo noſtra fata diſponuntur, benigne excipe, & impoſterum maioris ponderis ſpecimina, grati pariter & gratioſi animi *τεκμήρια* exſpecta.

Peracuta, noſtræ endemia navi, vel *ἐν ναυτίῳ*, febris illos in exordio præſertim afflixit, quorum præpoſtera victus ratio, tenacioris, ex lenta (g) pituita & acri-bile, *κακῆξίας* & cauſa & comes, putridam ventribus congeſſerat ſaburram; quæ dum *δυσπείπτοις* cibis accumulabatur, alvum obſtipabat magis, ac ventriculum male fer-vente premebat ſarcina; unde peſſime ominoſa tetricitate caput laceſſebant vapores, turbidi ſanguinis ignita flabella, quæ cordis *ἐπὶ καύμα*, jam fervidum, in-cendebant; unde iterum per univerſum corpus *καυπιδων* ſymptomatum diſſemi-nabatur ſyndrome; (h) *Ὅς δὲ ποταμοὶ ἐν-τυῖθα ἀνὰ τὸ σῶμα τοῖσιν ἀρδεταὶ τὸ σκῆν* &c., nervorumque reticulata ſtructuræ ſuo ex connexu conſenſu (i) auream Platonis catenam æmulatur, cujus altera fine altera ægre moveri poterat anſa, quin & alia attingeretur; unde ſtupenda illa acciden-tium cataſtrophe explicatu facilior, im-primis ſi huius indoles veneni acriore a-nimo

(g) Ex qui-bus univerſi morbi fiunt. Hippocr. lib. 1. Morb.

(h) Hippocr. lib. de cord. 5. 5.

(i) Plato in Ione, & Ma-crob. lib. 2. de ſomn. Scipionis.

nimo expendatur: Hoc enim, ipsis non parcens bestiis, ac mobilitate vigens nervisque inimicum, illorum meatus expedite pervadit, atque subita contagii propagatione & spirituum animalium infectione ipsa subit vitæ penetralia; hinc arteriarum pulsus exilis & imbecillis dispari motu diastolen cordis & systolen metitur; inde inopinata quosdam corripit syncope; inde fere omnium (k) piger ignavos statim alligat artus languor; inde vapor ipsam corporis arcem flammeus urit; prosterhitur plane appetitus, depravatur gustus; inde denique cardialgia, nausea, vomitusque urgent. Addantur capitis incommodis gravitas, vertigo; dolor (singulis initio morbi communis) stupor, auditus gravis; nervorum subsultus, epilepsia; (l) mentis alienatio, pauciloquium, vigiliae, somnolentia, torpor, turbulenta insomnia (m) in quibus portentosa rerum simulacra menti sensibusque sese objectabant) & *φλυαεῖα*; imo in quibusdam furor, ac si a malo immissus genio: alebatur fitis, ingesto licet latice multo, ut aliqui, quamvis haud denegato potu; marinam clam sorpserint aquam; (n) arebat scabra lingua, aspera; sicca, fissa, obfessa aphthis, mucove obducta lento, in his cum virore pallida, in illis valde nigra; Labia spurca, ulcerosa, & rhagadibus hiantia; Fauces inflammatae, contractae deglutiendi difficultatem pariebant; Calor intra pectora ferociens aestuabat, ut ima longo ilia singultu tenderent, anxius maxi-

(k) Seneca
in Oedip.

(l) Hippocr.
de vict. acut.
§ 34.

(m) Fernel.
pathol. lib. 1.
cap. 19.

(n) Silius Ital.
lib. 2. de
bell. Punico,
& Hippocr.
loco dicto.
Ac Virgil. 2.
Georg. Obfessas fauces
premit aspera
lingua.

(o) Oculos stupor urget inertes. Virg. 3. Georg. Sin in processu cœpit crude-
scere morbus, Tum verò ar-
dentes oculi, atque attra-
ctus ab alto Spiritus, in-
terdum ge-
mitu gravis.

(p) Hippocr. 1. de Diat. § 7.

(q) Sil. Ital. ibid.

(r) Hippocr. 1. de vict. acut. §. 64.

N. B. Quæ ex Hippo-
crate aliis-
que adduci-
mus, non, ac-
si solum au-
thoritatis corticem lamberemus, ast ut experientia nostræ fidei tan-
torum authorum addamus fidem: Neve ab aliis verba mutuamur tan-
quam conceptuum promoscondos, sed ut quæ in illis naturali pul-
chritudine scateant, nostris levidentis nitorem aliquem adfricent.

mopere præcordiis; Lumbos exurens tor-
quebāt dolor, hinc quaquaversum jactabatur
inquietum corpus; cor micabat; (o) rige-
bant in plerisque lividi oculi, in quibus-
dam flavescebat, velut in ictertia, Con-
junctiva tunica; in aliis flammantia lumi-
na torvum spectabant; ventris ex acri-
fellis commorsu dolor, ex copia proflu-
vium, biliosum, foetidum, ex lentore seg-
nities, ingruiebant; pone aures inflammabat
plurimorum parotides tumor, quo evanido,
in aliquibus pus auribus manabat; Ingui-
na bubones, in his universam corporis
molem, in illis crura, in istis faciem exan-
themata, artus crustosa ulcera, occupabant;
Conglobatas inferciebat glandulas (p) ἀ-
σύμφορον, πὶ πολεμῇ καὶ μάχεται καὶ διαλύσ-
σει ἀπ' ἀλλήλων in multis (q) gelidus per
viscera sudor ibat, & naribus ater san-
guis; paucos cum artuum pandiculationi-
bus epiala; pueros & adolescentes lum-
brici, καὶ ἀνω καὶ κάτω convenienti medica-
mine expulsi, discruciabant; profluebant
mulieribus immodicè menses; plurima
multos crassorum expuitio angebat; ple-
rosque (r) coxarum, crurum, pedumque
dolores infestabant.

Sic rudi symptomatum enarratione (in
subsequenti mei descriptione morbi latius
extensa) excluso exactioris ἀπολογίας elo-

gio, mortis amphitheatrum claudimus; in quo prostrata jacebat turba, orabatque mori (vix etenim decem ex 274, qui nobiscum erant, ab hac lue immunes degebant, dum etiamnum ducenta circiter miliaria à promontorio Bonæ Spei distabamus; & dum viginti gradus à linea æquinoctiali versus meridiem emensi essemus, tres tantum milites hac valetudine exempti fuere) in quo velut in arena cruenta ægritudinum certamina vidimus & persensimus: Neque enim (f) Ἐκ βελῶν, μὴ πέντε ἐφ' ἑλκεῖ ἑλκεῖ ἀρῆται: Etiam si virulenti halitus mihi inter visitandum lentam sæpius afflaverint febriculam; citimò quippe & tenaci proferpebat hic morbus contagio.

(f) Juxta illud Homeri.

Ergo ad σημείωσιν monitoriam; Inter gregarios ac tenuioris fortunæ homines (à quibus hanc ortum duxisse luen, reliquos contagii propagatione infectos, existimo) qui jejuna corpora difficili nutriverant farre, curabantur tardius, convalescebant certius; qui vero nimis commensationibus sua bona abligurierant, decumbebant gravius, evadebant rarius: Plerosque immatura durioris cibi ingluvies, offenso debiliore stomacho; in recidivam dejiciebat: Robustissimi etiam in contagionis ἀκμῇ intra paucos dies, plerumque morbi quinto, occumbebant: In convalescentibus intra septimam communiter terminabatur febris lucem, si remissior; secus, intra nonam; diuturna lassitudine superstitæ, in aliis marcore, non tam in-

(*ε*) Hippocr.
lib. dicto. §.

24.

(*κ*) Ibid.

(*ω*) Immun-
dus olen-
tia sudor
Membra se-
quebatur.
Virg. 3.
Georg.

(*χ*) Incertus
eodem Su-
dor, & ille
quidem mor-
bificus frigi-
dus: Hæc
ante exitum
primis dant
signa diebus.
Ibid.

(*γ*) Id. aph.
3. sect. 2.

(*ζ*) Id. aph.
50. sect. 5.

(*α*) Sect. ead. aph. 49. (*β*) De vict. acur. ζ. ead. (*ε*) Licet
hoc absolute sta uat Hippocrates ibid. (*δ*) Senec. loco sæpius
dicto.

(*ε*) §. 44.

dia (neque enim μετὰ λιμὸν λοιμὸς, cum
sufficientissima nobis bonæ alimonix copia
fuerit) quam acerrimæ pestilitatis depa-
scente ferocia inflicto; in singulis (*ε*) na-
rium hæmorrhagia periculosa, vel mor-
bum vel vitam solvens; (*κ*) sudor, si ge-
nuinus, criseos salutaris index, si leventur
ægri, ille promoveatur arte, cæterum
malesuadus; (*ω*) foetidus erat, (*χ*) nunc
symptomaticus, alias criticus, lethifer algi-
dus; (*γ*) somnus, vigiliæ, utraque modum
excedentia, malum; (*ζ*) delirantibus
(*α*) ἐγγὺς ὁ θάνατος: quos (*β*) coxarum,
crurum, pedumque dolores vexabant, fere
omnes sanabantur; quippe singulis à cen-
tro ad circumferentiam, à nobilissimo ad
ignobilius salutifera erat μετέσσωσις; (*ε*) cras-
sa tamen qui expuebant, non omnes eva-
debant; lotium in plerisque sanorum con-
gener; diarrhoea in multis morbum, dy-
senteria vitam, finiebat: Sic (*δ*) læta du-
ris mixta in ambiguo jacebant.

In uromantia therapeutica hæc (*ε*) Hip-
pocratis de victu acutorum dogmata mihi
sacra faciebam; Quibus in principio uri-
næ nebulosæ, aut etiam crassæ sunt, tales
depurgare oportet, si etiam alia contule-
rint; quibus vero urinæ tenues, tales ne
purgato, sed si visum fuerit, infusum per
clysterem adhibeto; qualia sæpiissime ex
decoctis scordii, scabiosæ, malvæ, ele-
ctuário

ctuario diaphoeniconis aliove, communibus sale & melle, &c. præscripti; ut & variægenæ suppositoria, præsertim pulvere colocynthidis & sale gemmæ, mellis admixtis. Pro potu utebantur forbitione ptisanæ, quam indies ex aqua dulci, hordeo vulgari, uvis corinthiacis, cortice arantiorum, radice glycyrrhizæ, &c. pro renata, decoctis ac probe colatis, confici curavi, addito nonnunquam limoniorum succo: Pharmaca his ne adhibeto; quibus plane abstinui, ad primam causonis eruptionem; sed singulis tamarindos in quotidiano potu porrigi; quæ si subducenda quantisper alvus, fenzæ folia, addito quandoque diapruno solutivo, &c. in nodulo tradi, vel enema injici, aut suppositoio sollicitari ventrem, jussi: Quæ verò sine acuta febre alvinæ obduruerant fæces, purgantia in duplici dosi propinanda, ne tormina crearent imbecilliora, ita tamen ut ὑπερκάθαρσις prudenter evitaretur.

In ipsa therapia, ubi vera malignitatis indicia apparebant, venæsectio rarissime & non nisi summa necessitate urgente parcissime peracta; quæ tamen multis, contagionis non ita participibus, (f) profuit: Ast unicum fere nostrum refugium tutumque asylum in sudoriferis, aromaticis alexipharmacis consistebat; quæ effrænatos blanda ἀρροσνία sopiunt spiritus, aculeatos humores subtili attenuatione hebetant, toxica diaphoresi exterminant, &c. Ut sunt Andromachi senioris theriaca,

(f) Cum fuerit, atque artus depascitur arida febris, Profuit incensos æstus avertere, & inter Ima ferire pedis salientem sanguine venam. Virg. 3. Georg.

Damocratis, Mithridatium, &c. Quæ duo antidota ad quatuor librarum pondus in cista nostra Medico-chirurgica juxta indicem inveni, alijs destitutus, nisi ad mea pharmacophora confugissem serinia, quæ magna ex parte, quod ad alexicaca & cordialia (illa enim pro agrotantium multitudine nobis parcissima, hæc ferme nulla, erant; postmodum tamen regessit Chirurgus noster, sibi quædam, sed exigua copia, concessa esse, in indice non prolata, medicamina, inter quæ pauca confortantia, &c. nisi incognitum in dispensatorijs restaurativum pulverem, combustosve cornu cervini cineres recenseamus.) in commune bonum deplevi; præterea à socio Navarcha, Guineam petente, exoravimus Mithridatium Damocratis, Fracastorii diascordium, sal cardui benedicti, confecti-
onem alkermes, rob ribesiorum, &c. quibus plane carebamus; Verum omnia illa paucis tantum diebus tanto decumbentium numero sufficiebant; quare navales confestim primates, num consultum foret, non tam itineris, quam morbi, gravaminibus blandam & appositam recenti annonæ reconciliare curationem, dispicientes; stabat sententia; vel quarendum refocillationis locum, vel concreditas nobis cistas medicas aperiendas; quibus regerebam, me tertium reperisse, dispensatione novi antidoti, absumptis substituendi opiat; hinc rata fuit conclusio; ut itaque pharmacothecas, promontorio
Bonæ

Bonæ Spei destinatas fervarem integras ,
ex herbis scordii, scabiosæ, radicibus
chinæ, sarsaparillæ, ligno guajaci, granis
juniperi, &c. decocta parari injunxi; do-
nec sequens, inopia à me excogitatum
(corrasis ad id omni angulo quæ potera-
mus omnibus) absolutum esset Alexica-
cum, quod

R. Herb. Beton.

Card. ben.

Scabios. ana ℥v.

Scord. ℥x.

Veron.

Salv.

Absinth. ana ℥iij.

Flor. Croc. Angl. ℥ss.

Centaur. min.

Rosar. rubr.

Sambuc. ana ℥iij, ss.

Rad. Aristol. long.

fabac.

Polypod. querc.

Zedoar. ana ℥ij.

Sem. anis. ℥ij, ss.

Bacc. Lauri.

Gran. Junip. ana ℥x.

Pulv. restaur. ℥iij.

Piper.

Zinzib. ana ℥j.

Terr. figill. ℥ss.

Bol. Armen. ℥j, ss.

Myrrh. ℥ij.

Oliban. ℥ss.

P 4

Mumiæ

Mumiæ ℥v.

Galban ℥℥.

Camphor. ℥ij.

Laud. opiat. ℥℥.

Mellis despumati triplex pondus ac tantillum acaciæ rob addatur; gummata, ultimo addenda, homogeneis solvantur menstruis; arescant cum radicibus, &c. herbarum redigantur in tenuissimum pulverem, melle optime depurato, dudum ad exactam pulverum mixtionem, excipiendæ, servata consistentia congrua.

Hoc, à ℥j℥. ad ℥iij. exhibitum, benigna ἀλεξίμαχα, plusquam desiderato successu, omne antidotorum ferebat punctum.

Tum exhaustæ nostræ prophylacticæ aquæ, hanc substitui, quæ

℞ Caryophyll.

Piper.

Zinzib. ana ℥j.

Absinth. m. ij.

Croc. Angl. ℥℥.

Bacc. Laur.

Nuc. Mosch. ana ℥j.

Sacch. ℥v.

Vix enim alia ad manum erant; affundantur acetum è vino lb.ij. Vini Hispan. Succum Limon. ana lb.j. M. ac probe munita digerantur calore solis.

Insuper in varium finem ex melle & limoniorum succo composuimus eclegma.

Nimis longum foret, omnes, quas perfecimus, medicamentorum dispensationes, conquisitorum cordialium formulas, linimentorum, cataplasmatum, ceratorum applicationes, &c. variigena recitare.

De prophylactica cura non parum sollicitus, omnes ad unam cistas marina ablui aqua, aceto conspergi, omniumque angulorum per totos foros purgamenta eodem modo accuravi; suffumigia ex pice, probe ignito tormenti globo injecto, incensaque pyrii pulveris (singula volucres virus ligantia) instituenda proposui, illicet obtinui, iisdem sæpius iteratis.

Sed quoniam de aliorum incommodis difficile est iudicium, quodque de iis conjectura, de nostris ex proprio sensu malis vel verisimilitudo vel infallibilis certitudo adsequitur, mei lineamenta morbi ad vivum depingam, ut aliorum ægritudines, quod ad pleraque symptomata, &c. cum meo convenientes, vel ex ejus umbra magis elucidentur.

Descriptio

Descriptio morbi Authoris.

(a) Lib. 2.
hilar.

(b) Senec. in
O. dip.

Quæ in (a) Attica Thucydidi fors fuit lue, ea & in hac mihi; quippe tandem ipsemet collapsus jacui, omnifario symptomatum (quæ figillatim & ex effectis, in me catervatim & per sensibiles causas, dignoscerem) stipatus agmine: Tertio etenim idûs Julii, cum (b) nocte pulsa dubius effulset dies, moestumque squalida exortum est jubar, altum ingemui, quod tam gravis nobis staretrages, premeretque juncto funere funus; quôcirca curarum acerbiterat dulciore studiorum oblectamento demulcere conabar, ast tremulo rigore inscîi micabant artus, surgebat lentum inani ventre corpus, tentabantque debiles vacillantem poplites gradum; tam repentina & inopinata virium concidentia me corripuerat, ut membra omnia decussa ac quasi confracta mecum reputarem; sic quicquid tabe illa contactum est, labat; jam enim viscera occupaverat subdolus ignis, qui incensum caput ingenti, ac postridie furente, fervore vellicabat, lacerabat (fui nihilominus, uti per totum morbi decursum,

com-

compote animo) omniaque exta quasi concremata mordicabat : Tum exclamavi ; (c) *Ὁμοι ! πὶ δ' ὁμοι ; συντά τοι πέπυ-
δαίον.* Attamen, spe evellendi sentinam mali, clysmate alvum subduxi ; hinc per abdomen colicus horrendum sæviit dolor, calidis fomentis delinitus : Sic prima morbi luce dispulsa diaphoreticum expostulavi alexiterium ; quod mihi ex confecti-
one alkermes, Fracastorii diascordio, & fale meo antifebrili præscribebam ; à quo tota sudoris fluentia promanabant, inten-
siore tamen cephalalgia , tantoque lacerto-
rum cruciatu , ut nec manus nec pedes officii pares essent, imò ut nec illas ori admove-
re, neve hos movere possem : Rat-
um itaque mihi fuit, sanguinis ferociam modica phlebotomia (quam fervidiore sol-
lis adspectu, præsertim æstuante canicula ;
sub qua & ante quam operosas esse purgationes edocet (d) Hippocrates; vel par-
cissime vel nullatenus in aliis institui cura-
bam) compescere, rigidosque artus ex-
pedire ; missæ igitur sunt ex dextra uncia
circiter sex : Sed, dato illo spiraculo, fu-
ribunda sanguinis irritamenta, quindecim
circiter unciarum detrimento, nares of-
fendebant, ad summum virium deliquium,
adhibitis incassum epithematibus, embro-
chis & arctioribus ligaturis, quæ dextram
tridui spacio & motu & manifesto sensu
privabant ulnam ; tum revulsoriam in si-
nistro brachio sectionem suasi, qua damno-
sum

(c) Crantor
apud Lips. de
constant.

(d) Aphor. 5.
sect. 4.

sum illud spumantis nigro felle cruoris stetit stillicidium, levato non parum capitis dolore; faucium interim ex sanguinis gruinis constrictio simul & inflammatio, aerisque ardens tenuitas (tunc enim sub perpendiculari solis situ retro Canarinas insulas versabamur; ubi tantus nos assabat æstus, ut anhelis ac quasi exanimis jacerent omnes hac febre detenti; hic & ante & post paucos intra dies gravissimam passi sumus hominum stragem) & virium imbecillitas, suffocationem minari videbantur; angor sæpenumero exprimebat suspiria, tranquillo tamen semper animo; lumbi feroci ardore conflagrabant, atroque cruore urinæ hypostasim inficiebant renes, tum ingens exurebat exta calor: In morbi exordio lotium alto rubore tinctum disperso sedimento inferciebatur, postea (e) sanorum urinis simillimum; resonabant aures maculæque vultum spangebant rubræ. Semper itaque de expellendo toxico sollicitus debita congruaque sumpsi alexipharmaca, queis speciatim recensendis, ne nimis longus sim, supersedeo; Unum tamen referam; Cum antidotorum per simplicia energiam ad examen revocarem, animo suspensum me tenere de viperis trochisci, quorum laudabiles effectus in Galliis expertus eram multotiens; hos itaque ex icrinio meo exhibitos momordi; unde subitaneus & ineffabilis sudor cum sopore (namque sex insom-

(f) Quod Galen. de prænor. ex puls. & Avicenn. observandum reliquere.

insomnes transegeram noctes) ingruerat, acrem exhalans nidorem, corpusque quasi in momento emacians, quem stragulorum injectione copiosius proliciebam; hunc sequebatur virium dulce levamen nono valetudinis die.

In victus ratione (f) hunc Hippocratis canonem religiosè imitabar; *ὅκνη ἐν καύτου τοῦ νέπτημα, καὶ τῇ ἐργασίᾳ λεπτοτάτῃ διαίτᾳ ἀναγκαῖον χρῆσθαι.* Largiorem itaque pitisanæ aut tenuioris cerevisiæ, præ nimio intestinorum ardore, sumebam identidem, cibi verò morbi initio valde parum. Refectis postmodum per idonea juscula, currente septiduo, viribus, sexto Kalendariæ Septembris sub vespèram gravem passus sum recidivam, ubi anheloso pondere pressa præcordia, alvusque stipatâ virulentis vaporibus caput feriebant; quapropter altera die post enema mihi injici, injunxi, idque ter repetii, ut ingentes fellis cruciatus domarem; ardens quippe cum pulsu in sinistro hypochondrio exta succubabat digito comprehensilis dolor; intestinalem in sigmoïdeo duodeni mæandro effervescentiam vocassent effata Fr. Sylvii. Sub noctem antidotali ex diafcordio opiato fatigata sopire viscera fagebam; verum illud rejecit nauseabundus stomachus, summaque inquietudine lassabat corpus; hinc intima creber affabat ardor viscera, quassabat extima frigidus horror, manifesto epialæ indicio; donec tandem

(f) Aph. 7.
sect. 4.

(g) Scæc. in
Oed.

tandem iterato de viperis alexiterio sudor multus diffuente corpore proflueret quarto recidivæ die qui erat 3. Kalendarum Septembris: Abhinc febrile me deferuit toxicum; attamen (g) ægrum cor marcebat penitus, magnaue pars fibris aberat, & valida ægritudine excussi titubabant poplites. Quocirca in diæta Hippocratici, modo citati, placiti mantissam sedulò sequebar; *ὅκν' ἐνδέχεται ἀδελφείῳ διατῆν; τοῦτον ὑποκίτταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νόσος μαλθακώτερον ᾖ ἐλάτων ἤ.*

Sicque auxilio Dei convalui, ut in tanto decumbentium numero me alacrem officio exequendo fisterem, utque ægro-
tantis supremi nostri Chirurgi supplerem vices ac meas, & administratorum pariter occurrerem imperitiæ.

Precatiuncula Preliminaris.

O. T. O. M. Deus ! unice fons omnis sapientiæ, tu tenuem ætatis meæ furculum tantilla cognitionis, eloquentiæ, ac dexteritatis scaturigine irriges ; ut mens, lingua, manus, ea quæ S. S. nomini tuo gloriosa, ac publico bono salutaria, meditari, dicere ac efficere possint.

Allocutio.

Illustrissime, generosissime Domine, Orientalium Indiarum Gubernator Generalis, Patriæ Pater.

Amplissimi, Prudentissimi D.D. Senatores, Ordinarii, Extraordinarii, ac Justitiæ Præsides : factorum nostrorum arbitri.

Quique Illis à Secretis es sagacissime, Spectatissimi D. D. Scabini.

Vosque militantis Ecclesiæ Duces fidelissimi, Verbi Divini Vates.

Con-

Consultissimi, facundissimi Themidos
gnati. Tuque dicatissima Asclepiadæ
gentis corona.

Omnium ordinum, dignitatum ac disci-
plinarum Viri ornatissimi.

Tu denique delecta juvenus, dilecta
Mufis, scientiarum incrementa, futura Pa-
triæ stabilimenta.

D I S:

Discurfus Navigatorius

D E

C H Y M I Æ

E T

B O T A N I Æ

Antiquitate & Dignitate.

Δυσκαλὰ τὰ καλὰ.

ARdua sunt naturæ scrutinia, Auditores, (a) denſaque caligine circumfuſa latet Veritas; cœu (b) puteo ſine fundo demerſa humanæ mentis commercium fugit; inde (c) naturæ indaginem extra ſcientiarum chorum eliminavit Pythagoras; dudumque fluctivagis diſciplinarum jactatus undis tumidum huncce gurgitem formidavit Socrates, ac Ethicæ potiùs animum applicuit: Hinc Pyrrhónico ebuccinat tubicine Academia; Incertitudine nihil eſſe certi-

(a) Ita Ανακα-
goras.

(b) Nempe
Democriti.

(c) Teſte
Tertulliano
de anim.

Q

us.

(d) Fulgent.
in Mythol.

us. Splendida nimis authoramenti suffragia, ipso vanitatis obfignanda figillo, si Salomonem, summum Physices Doctorem, conquirant judicem. Pulchriores adhuc sunt scientiarum fructus; sed quini-toris excellentia iudicium aggravant & divite visu pauperem pariunt effectum; dum (d) gulosa Tantalidum titillamenta aut fallunt fugaces, aut tacti cinerescunt: Sic locuples naturæ contemplatio Ixioneo deluditur labore, & ipsa divinatio inventioni squalorem inducit; sic σοφῶν viscera adurit ingens flamma desiderii, quæ, dum erumpit, inexplibili siti aridissima desiccatur, atque illam Danaïdum pertusæ frustrantur urnæ: Quamvis igitur pervigil, tamen irritus; namque, dum extollit, emollit Palladis consilium, dum ungit, pungit; quamdiu naturæ pulchritudini adulterini superducti sunt colores, quos è mentis nostræ facie politissima vel vix detergeat Minerva.

(e) Minut.
Fel. in suo
Octav.

Ergone profundum sopita pervestigationis abscondetur industria? Erigamus animos nostros, & en! ipsa obscuritas addet calcaria; vilipendamus inania hæc pavorum terculamenta; ignavos pariter & ignaros percellat seditiosa illa difficultatum complicatio; hos, inquam, (e) qui damnatis omnibus universa malunt suspendere, quam scrupuloso & decente examine rerum soliditatem librare, tædio investigandæ veritatis cuilibet opinioni temere potius succumbentes, quam in explorando pertinaci

pertinaci diligentia perseverantes: Sed in illis non videtur veri stabile esse iudicium; quoniam diffidentem de se spargunt suspicionem, quæ in incertam opinionem migrat; unde hi ignorantiae visco oblitæ, in confusum desidiæ præcipitantur barathrum. Renascetur, renascetur etiamnum, sed sedulis, angeliophora Archimedis avicula, quæ intellectum suis supra nubes evehet alis; renascetur felicior Chymiae genius, qui ad intestina telluris dirigit artificis mantis; resurgent etiamnum beatiores præcis Argonautæ, & in aliam Colchidem navigabunt, ut ditiori, quam aureo vellere, præda redeant.

Nos, priusquam fidentiae laxemus funes, propositæ navigationis conflagimus diaria, priusquam solvamus è portu; conquiramus comæatum, antequam explicemus carbasa; & non expediemus rudentes, nisi liberi transitus diplomate nos cohonestaveritis, Amplissimi: Neque tum audaci ponderosæ orationis fiducia ventos onerabimus; novitii enim est, in feriatas aurium sedes incondito perstrepisse susurro; ingeniosi, arrectarum superasse fidem; ingenui, facilius implorasse veniam; humilis, impetrasse.

Ergo per vastissimum pelagus nostram circumducemus liburnam, primo per transfennam, aptato visui optico instrumento, hinc rutilantia aurei velleris trophæa, illinc Vesuvianos pseudochymicorum furnos, squalidam catamarinam, pro-

specturi ; tum nauticam consulturi pyxidem, clavum vertemus in obversum polum, ut soli propinquiore, dispulsis caco-chymias tenebris, veritatis lumen-religiosius veneremur, chymiaë genuinaë, artium heroïnaë, dignitatem ex antiquitate, cum sacra, tum profana, aucupaturi : Post hæc, præter alios principes Medicos, Cum salutaturi Senem Doctoremque Pergamenum ; enixè pariter sollicitaturi Mulciberis ignes ; Neptunique aras, non ut proterva sobolescat inde Venus ; sed ut binis his analytis, Igne & Aqua, naturæ referemus repagula, ac metallorum mineraliumque compagine resolvamus. Inde in aliud naturæ regnum transfiliemur, sacratissimam exculturi Botanosophiam : idcirco enim in hæc Indias imprimis concessi, ut (favente illustrissima orientalium Societate, Nobilissimo Gubernatore Generali ac Amplissimis Senatoribus protegentibus) exoticorum in natali solo vires indagem, eruam. Quod, eheu ! atrocissima Patriæ clades renuebat ; illic namque viduus squallet ager, & herbidis sentibus frumentoso minatur campo ; hic vero palitura præta versa sunt in vernantes sylvas ac suaveolentes hortos ; ex quibus fructus, non tam ab elegantia splendidos, quam à veritate castos, & forsân à reipsa plenos, colligam.

Hæc non polliceor, ut egregiam mihi è mustaceo captem laureolam, aut meipsum magnificè circumspiciam ; vestris quippe
numini-

numinibus, Primores, vestrisque luminibus, Pastores, Doctores, offusus, diffusa omnium ordinum spectatissima corona circumfusus, recedam confusus, ni benevolentiae vestrae vela mihi pandatis, ni luculentas favorum scintillas in mutuatitiam meam suffundatis lucellam, cujus coruscatio in diluculo est; hujus ergo radiolum suscipiant capacissimi vestri animi, per omnem eruditionem laevigatissimi.

Oportet ut fatear, quod dira fata Patriae non dicendi petant studium, sed vivendi desceant ergastulum; dicendum tamen, sed convenientius nusquam, quam in hac insula Java, quam ex uberi omnium rerum proventu compendium orbis vocavit magnus ille Scaliger; ubi foecunda mater natura plena manu metallis terrae viscera infarcit, atque nitri promae telluris verticem innumeris vegetantium comis adornavit; Nam sive apte disposita recta montium, sive flexa collium, sive porrecta camporum, densae sylvarum perambulet, sua objecta industriae undique reperiet Botanicus; ubi vero alio nutritis coelo indiget felicissima caeterum Batavia, ad hanc urbem, mercimoniorum orbem, pharmacorum emporium, tanquam ad centrum, ex omni Indiarum tractu, ceu peripheria confluunt omnis generis aromata, medicamina, plantae. Frustraneae hic sunt disceptationes de Veterum malabatro, folio, costo vero, cassia, laerpicio, agallocho vero, xylaloë, caeterisque; genuina hic

sunt, efficacissima sunt; sed quæ Græci desiderant, Jacatrenses Batavi abunde possident. Convenientius nusquam, quam extra raucifona Mavortis classica in triumphante hac Batavia, ubi superbæ naves subjugantur, ubi etiamnum toga indui licet, dum alibi ad sagum properatur, & ens, pugnatur; & eheu! inhumanè sævitur. Convenientius nunquam, quam dum perillustris Gubernator Generalis Nobilissimi Senatus consensu Chymia ac Anatomia me pro tempore præfecit, quibus incalescentes nostræ Musæ cum macrocosmi, tum microcosmi arcana cultro stuprabuntur & igne. Convenientius nunquam, quam dum præpotentissima orientalium Indiarum Societas (pene quam felicitatis nostræ stat arbitrium) me in Japoniacum delegat imperium, ut auspiciatissimo ejus mandato illic & ubique inorigerer; ubi vestro etiam favore hilarior, Principes amplissimi, Dominorum Majorum Jongara tametsi gratia stipatus, suffultus super omnia, Omnipotentis auxilio, in tantæ Monarchæ palatia, ubi tot populorum fœda disponuntur, irrumpam, humillime etiam & ore candido, cavens dictis; animosus ero, læto tamen & pleno fiduciæ.

Verum hic in antecessum excelsorum, quæ nos præcessere, gigantum humeris subvato, quo à chymistarum insulam tanquam è nuda satrem eminus, ac aversat ut que è remotis megascopio perlustrem muto et majore existimatione colens Chymia

Chymiaë veræ campum amoenissimum, fertilissimum, utilissimum: Quippè sub solo Chymiaë sole apricandum est illi, quicumque exoticorum vires epucleare velit: Quôcirca huic loco congruum, congruum tempori & Auditoribus judicavi argumentum, si de Chymiaë ac Botanicaë antiquitate ac dignitate (his etenim exercendis me in Indias delegarunt Domini nostri Majores) paulisper perorem, vernaculo imposterum idiomate Anatomes monumenta ac emolumenta docturus.

Vellus aureum non arietina erat pellis, ut Poëtæ fabulantur, sed, dictante Suïdâ, chrysopœias velleribus conscripta ars, *ἡ γὰρ χρυσόμαλλον*: Cujus labores dignitate sua decorat raptor (a) Jafon, à Pelia patruo ex Thessalia cum Argonautis in Colchidem ablegatus, velut Mythomystæ perhibent; ubi spoliolum amplitudinem auget regia virgo Medea, (b) clara veneficio: *Ἐν Ἰαζώντος* & Medææ, medentum, inquam, nomina! quibus & Chymiaë quædam forte vetustas conciliatur: Illic (c) flammivomi fornax Vulcani novos deflagrat hospites, dum agrestes manus (d) auri-

(a) Ovid. Metam. lib. 7.

Ast aurum arenis fluminum permixtum olim arietinis velleribus, segregandi causa, solere excipi. Author est Bellon. observ. lib. 1.

cap. 52. (qui

respiciatur) ex quo natam putat de vellere aureo fabulam. Latius hæc eruditiss. Borrichius de medicis. Ægypt. deducit & explicat. His adde dilucidam quam de memorabili arietis pelle nexat narrationem Justinus lib. 42. (b) Cœlo petens venena. Senec. in Med. (c) Ovid. ibid. vers. 110. &c. (d) Virg. 6. Ænead. Arboreæ frondes auro radiante nitentes. Ovid. Metam. lib. 4. Fab. 17. fulgentia poma. Lucan.

(e) Quam à
fabula segre-
gat historiam
Diodor. Sic.
lib. 5. alias
videbis Ovid.
ibid. fab. 14.

comos arborum fructus (e) Hesperis ex hortis decerpere tentant; Illic hortorum pervigil ille custos Draco (hic cine Mercurii deprædicatores rem tangunt Alchymistæ ?) laborifero Duce, Hercule, primo obtruncandus, callidiorque excitandus est Hippomenes, qui vafra agilitate Atalantam, victis perniciosam, superet, dum pellacia radiante auro poma iterato projectat; ne vero temerarios improbus in voraginem rapiat turbo, peritissimo gubernatore opus est Tiphys; tum licet appulerint, versipellis indigent consilio Ulyssis, ne ignobili fiducia promissoriis tricus irretiantur creduli; namque inconsultos quasi pestilenti quodam fidere afflat damnosa illa temeritas.

Hæc ego non integris rate vel mercibus, nec horum quasi nescius fluctuum, præmoneo; quoniam in temeritudinis charybdi bonorum salutem curiositatis devorat luxuria, & sponsoriis ad naufragia blandimoniis invitat Alchymistarum Scylla, spe dives, re egena; ubi inexpertis barbarum littus; cum & expertos piratarum sæpe in perniciem trahant vincula; quare ne quis in periculosis securus, neve in securis timidus, sit, quisquis naturæ arcana rimatur. Licet igitur in stagni speciem fusum arrideat æquor, licet summa jacentis elementi haud crispetur dorsum, immensam tamen hic lacus abyssum habet, magnas hic campus eremos; tranquillitas hæc tempestate pejor. Ecquis hic omniforme
mon-

monstrorum genus esset recensendo, quæ primis obviant tentaminibus? Illic enim laboris Hydra, subtilitatis Poena, temeritatis Scylla, Mendaciorum Syrtes, contentionum Symplegades, paupertatis scopuli, scientiarum Euripi, naturæ Charybdis, Cimmeriæ denique ænigmatum tenebræ. Tum in ipso portu advenas expectat Sphinx, incautos divinatores capite plectens, ut toti enerves cum Larvis disceptent & Lemuribus, alta sui oblivione sopiti: Tum qui evadunt Oedipi multifariis divaricatum cavernis ingrediuntur labyrinthum, suis horribilem compitis. Perstrepit interea sonorum illud Sirenum, quod in pericula pellicit, celeuma, eo molestius, quo dulcius; hocce monstriferus cantatur hymnus, quo frons leonina, draconis pectus & posteriora capræ, effigiantur, appositâ chimæræ delineamenta. Ecquid aliud Spagirices mystæ (quos artis filios & lucis, adeptos, philosophosque inaugurant) quam dracones volantes, vorantes lupos, alatos leones, tauri oculum, pavonisque caudam, crepant; ut malefuado fastu turgidi magnam præ se ferant, quasi, eruditionis imaginem. His, ipsa pollicitatione formidandis, firmiori spissamento, quam (f) fociis Ulysses affixit, obturandæ sunt aures. Queis itaque de meliore luto cerebrum finxit Apollo, iis fordescant fabulosi Alchymistarum tituli, lemniscata insignia, viscata promissa, fucatæ illecebræ, vel, ut verius dicam, compta sterquilinia, ventus, vapor, fumus, imo levius.

Non

(f) Ovid.
Metam. lib. 4
fab. 15.

(g) Hippocr. lib. de arte
6. 1.

(b) Ut apud Sennert. de consens. & dissens. chymic. &c. videre est.
(i) Uti vanë gloriatur lib. de tartaro.

(k) Apud Plutarch.

(l) Teste eodem.

Non ego hæc prenso, ac si calumniandi cupidus (g) petulca lingua ignorantiam potius venditarem; hac labe nobilissimam artem conspurcavit Paracelsus, diffidorum primus innovator, aut, si mavultis, horum princeps faber somniorum; qui (testibus (b) Oporino & Vettero, ejusdem fociis) non uni facultatum Doctori contradicendo monarchiæ speciem affectavit; dum se aliquando (i) Lutherum & Papam, non minus quam Hippocratem & Galenum, in ordinem redacturum minatus est; sed fulmen ex pelvi ferit.

Neque ego hæc meditor, ac si speciosa invectiva Chrysopoeiæ prætenderem ἀνάντων : Ægyptiorum quippe in artibus fertilitas casto illicio Pythagoram præter & Platonem plurimos convocavit Græcos, adeo ut, præcone (k) Gryllo, Ægyptios fere omnes Medicos Argiva suspexit tellus; & si ipsum nomen spectetis, (l) Ægyptus Chymiam notat. Sed quoniam cælum non fert duos soles, Ægyptiacæ in artibus prosperitati Romana invidere cœpit arrogantia, donec Christicolarum ille μακρυς Diocletianus, postquam Achillem, Ægyptiorum Ducem, in Alexandria profligasset, omnes chymicæ artis libros Vulcani gulæ devorandos tradidit; ne postmodum pecuniarum vi, chrysopoeiæ ope recuperanda, confisi Romanis resisterent. Si huic fidei fidem adstruxisset animus esset, integrum Jennisii hortulum Hermeticum, id est, omnium χυμω-

πρωτων feriem latiori deducerem tabula;
Unicumve ex sexcentis nostri temporis
exemplis aureum Hagienfis Helvetii eri-
gerem vitulum; aut coram dubitantibus
(m) Esdram intröducerem loquentem de
parvo pulvere, ex quo fit aurum. Nec
fortassis oleum simul & operam perdent,
qui tartarum, vel, uti ego interpretor,
nitrum ex fixo rite noverint reddere vo-
latile.

(m) Lib. 4.
cap. 8.

Ast ne in chymeutica hac metamor-
phosi Mydæ nos maneat fatum, aurea
necessitas & locuples penuria, Chymices
antiquitati primò patrocinatoros. Hæc, si
melliflua S. Codicis legamus littora, non
à nostro πρωτοπλιδω, Adamo, (ut ex
Vincentio Bellövaco Mirandulanus Co-
mes, tacente tametsi Scriptura, conjicit)
neve à Veterum Saturnò, Græcorumve
Κρόνον, sæculi præfide aurei; veruin à sep-
timo à Caino Tubalcaino primitus pro-
fluxisse videtur: Hic vetustissimus ille
(plures enim enumerat (a) Cicero) Grai-
um (b) Vulcanus, (c) fumi atque fuligi-
nis homo fuit; hic, teste (d) Lactantio,
primus poliendis fundendisq; metallis
usum ignis invenit: Cum enim arbor ful-
minis ictu in montibus conflagrasset, ut
(e) Sículus infit, accessit ille, ac delinquent-

(a) Lib. de
nat. Deor.

(b) Murato
enim thau in
vau ex Tu-
balcaino sic
Vulcanus,
quem Phor-
nutus Ἰφασον,
ab incenden-

do, Plato ἡσασον, ἀπὸ τοῦ φάινειν ἢ αἶνε. Si enim igni, ergo & luci,
prærit. (c) Juxta Fulgentium in mythol. (d) Lib. 2. cap. 6.
(e) Diodor. lib. 1.

(f) Ita dili-
gens vetusta-
ris cultor J.
Langius hb.
2. ep. 3.
(g) Plin. nat.
hist. lib. 7.

(h) Genes.
cap. 9. 20.
Philo Judæus
de plantati-
one Noë ; &
Natal. Com. in
observ. respi-
ciantur.
(i) Nahama
enim Pul-
chram deno-
tat: Vid. Natal.
Com. ibid.
(k) Genes. 4.
22.
(l) De civit.
Dei lib. 4. cap.
10.

ti flammæ novum congeffit pabulum, ri-
gentesque furore brumæ sodales convo-
cavit, qui hoc eum beneficio inter ma-
jorum gentium Deos collocare: (f) Nam-
que quum à Cerere nondum repertis fru-
gibus, vel ab (g) auri inventore, Cadmo,
literis, glande vescebantur mortales, om-
ni præconio digna inolevit consuetudo,
ut, si quis suo ingenio ac industria quic-
quam comperisset hominibus utile, autho-
ri divinos honores (virtutum illa calca-
ria) festosque decernerent dies, atque
(quod & Japonibus hodie solenne est)
repertorem in Deorum conscriberent
censum: Hinc ante Græcos Ægyptii Bac-
chum, Hebræorum (h) Noachum, quod
primus docuerit plantare vites; Osi-
ridem, quod ex hordeo Zythum deco-
quere; Proserpinam, quod ex fructibus
panem pinferre; Isidem, quod morbis
mederi; denique hunc nostrum Vulcanum,
quod sorore Nahama, Poëtarum (i) Ve-
nere, laboris socia, (k) omne aeris (ita
per Moysen loquitur suprema Veritas)
ferrique opificium acuere: Hic artium il-
le Deus (l) Augustino dictus; primus
hic *μεταλλεύγος*; primus, inquam, hic Chy-
miæ cultor fuisse videtur; namque in
scaptensulis novissima Chymices exculta
fuere rudimenta; Cum artium incunabi-
la perfectos statim non enitantur foetus,
sed, statuto semel inventi fundamine,
pullulascanti nixu experimentum obser-
vationem trudit. Annon etiam Legisla-

tor Moyses, magistra chymia, (m) aureum illum vitulum combussit, contrivit in pulverem, & ut piaculari potui esset, in aquam projecit? Ecquis ergo hunc Chymiae gnarum renuat? Ubi & Hebraea radix (כִּימִיָּה) comburere, fundere & liquare designat: Imo & ipsam Moysis sororem, Mariam Prophetissam, chymicam fuisse, testatur (n) Galliarum Regis bibliotheca, quæ librum, hoc insignitum titulo, tenet, *Ἱερὰ Φύχνη*: In quo de chrysopoeia & Hermete, καὶ Μαγία καὶ Ἰουδαϊκῆς γραφῆς: Quamvis terfiores Criticos moretur illud dubii; Num potius illius nomini opera inscripserit ἀνόνυμος quispiam. Ast explicita S. Literarum fide tutior, si aurum, quod portavit navis Hiram ex Ophir, & corallia & pretiosos lapides, cæterasque Salomonis divitias attentiori lance pensiculum, usque hæreo; Num regium, ad quod nativa purpura & aula ipsum evexerant, fastigium impensius admirari debeam; plurimos saltem ille in extruendo (o) templo habuerit famulantes Chymistas censeo; Num vero stupendam φύσεως notitiam de-
prædicare? Cum (p) in universi orbis ad-

(m) Exod. 32.
20.

(n) Ut confirmat Casaubonus.

(o) Cujus ædificationem vide i Reg.

(p) Ibid. cap. 4. 33, 34.

N. B. In hunc porro sensum apud quendam scriptum invenio; Salomon magnam imo summam à summo Deo scientiam nactus est, qua omnes prisci seculi Doctores, atque adeo Ægyptios, qui peritissimi ac omnium maxime in artibus gnari censentur, quin & Hebræorum sapientissimos, antecellebat: Libros conscripsit, quæ supra mille regios ac egregios cantus ac hymnos, præterea, tria millia proverbiorum ac similitudinum continebant; in quibus quamlibet arborem & terra nascentem plantam, ab Hyssopo ad Cedrum, vivè ac verè juxta vires & proprietates expressit; ita
etiam

etiam de omnis generis animalibus cum terrestribus, tum aquatilibus & volatilibus appositè loquutus est atque scripsit; namque omnium animalium naturam & indolem accuratissime perquisiverat. Extat etiamnum hodie Confectio diaireos Salomonis.

(q) Ibid. vers.
30, 31.

(r) Quid hæc
vox notet,
docet Hippo-
cr. de vet.
med.

(f) Cap. 3.

(t) Cap. 28.
I.

(u) Auri spe-
ciem menti-
ens, dicit
textus.

(w) Lib. 4.
cap. 8. 25. &c.

(x) Cap. 4.
30.

(y) Cap. 23.
40.

mirationem loquutus sit de arboribus à Cedro, quæ est super Libanum, ad Hyssopum, quæ egreditur è pariete; insuper de animalibus, cum volatilibus, tum reptilibus, piscibusque: Illūmne igitur selectissimi hujus inventi, Chymia, laude destituemus? qui non modo Ægyptiis, chymiatricam doctis, sed & (q) omni homine, si Θεραπευτικὴν excipias, sapientior fuit; binosque rerum (r) ἀνόκετας accurate distinxit in suo (s) Ecclesiaste, per ignem videlicet & aquam. Profundius in ipsa telluris viscera penetrat antiquissimus ille physiosophus. Jobus; Cum (t) & auro locum, & argento latebram, & ferro pulveris habitaculum, atque lapidem æris matrici adsignat. Porro (u) sophisticum, xinthi miscella parabile, cuprum fuisse ominor, quod inter tantas apud (w) Esdram gazas recensetur. Quin ex ipsis Prophetarum diris chymica addidicisse datur; Sic quia cosmetico oculos ornaverant fucō, & ornamento aureo stibioque pinxisset eosdem, vastatam increpat Jesebel (x) Jeremias: Gravisque vates (y) Ezechiel Israël's cacoëthen castigat, quod etiam antimonio fucaverat oculos. Ecce è Sacris vetustæ notas Chymia!

Jam ergo ratis vertamus gubernaculum, transiretemus in Ægyptum; verum Jordanem linquentes antequam Niliacas lamberemus oras, retro spectans ego in Interpretum mentem apud Hebræos legi; Suos Patriarchas, dum sublimium flammarum placamento Deum colebant, alembicos holocaustis imposuisse, ut sublimatos ignis (α) (fluidissimæ istius aquæ stygiæ) reciperent spiritus. Hinc ad septemplicis Nili ostium (a) Isidis, Medicinæ apud Ægyptios auctricis, prospecto cippum, ab *Ἱερακλῆας* apud eosdem inventore extructum Hermete, cui *τῆς τοῦ μεγίστου* nomen Sacerdotis, Philosophi, Regisque honos fecerat (b). Hi etenim ex Philosophis Sacerdotes, ex Sacerdotibus Regem, eligebant: Sed in uno Hermete triplex hæc coaluerat excellentia: Cujus si genealogiam spectemus, dabit illam Marfilius Ficinus; Nascente enim Moyse floruit Atlas Astrologus, Promethei Physici frater, ac maternus avus majoris Mercurii, cujus nepos fuit hic Trismegistus, Abrahami Patriarchæ coævus: Namque haud fabulis semper accensenda sunt, quæ oculis subtrahita atque memoriæ solæ fidei immolantur. Hujus si nomen quæritis, Auditores, Mercurius est, cui ars interpretandi Hermetis titulo insignivit, Trismegisti dicta præstantia, vernacula lingua *Thent*, primitus sub Ægyptiorum Rege *Thamni* degens: Si patriam, Chaldæa fuit, Ægyptum statuminant alii; forte quod Helio-

(α) Uti ex professio in meis medit. deduxi.

(a) Omnis enim ferme orbis hanc Deam venerabatur propter manifestas morborum curas. Diod. Sicul.
(b) Referente Platone.

poli

(c) Authore
Jamblichō de
myst. Æ-
gypt.

(d) Ut Cice-
ro lib. 3. de
nat. Deor.

(e) Lib. 5.
de legibus.

(f) Vide
Natal. Com.
mythol. lib. 3.
cap. 7.

poli Ægyptiorum docuerit; si dignitates,
(c) hic Ægyptiorum, sicuti Moyſes He-
bræorum, Dux fuit; quibus (d) & lite-
ras & leges, musicam & medicinam, tum
& chymiam tradidit: Neque enim sem-
per Lucrium repræſentat Deum Mercurius;
Nam arithmeticæ, inſuper ac geometriæ,
tum aſtronomiæ authorem hunc noſtrum
ſtatuit Mercurium (e) Plato; (f) alii inſimul
magiæ: Hincſine ſequentem Trismegisto adfricant
labem? Quod in ſtatuas certo ordine diſpoſitas,
certiſque ſervatis numeris, Dæmones acciverit,
& loquentes introduxerit: Sed quid Duce-
m, nedum Magum Cabaliſtamve rege-
ro, quem inter majorum gentium Deos
collocare? Si ſcripta, Pimander eſt, no-
tuſque Aſclepius, ſacratiffimæ illæ ænig-
matum tabulæ; quas latina expolivit ma-
nu Platoniciſ Apulejus, ditavitque com-
mentariis Jamblichus, aliiſque: Eſtque, li-
cet circa hanc magis hæſitent authores;
Smaragdina illa tabula, chryſopœiæ nor-
ma: Quidam enim in valle Hebron poſt
diluvium, alii in Hermetis ſepulcro à
quadam Sara, inventam volunt. Ingens
Hermeticorum codicum conſuendus foret
faſciculus (namque viginti quinque mil-
lia feruntur, quos Græcaniciſ ſermo
ſervaverat) nî, quem Plato objicit, inhi-
beret ſcrupulus; Hoſ ob ſummam Græ-
corum erga hunc Trismegiftum venerati-
onem ei potius dicatos fuiſſe: Si præce-
ptorem, Noachum notat Patritius, Abra-
hamum

hamum alii; discipulam Isidem Diodorus Siculus: Inventum denique ab ipso argentum perhibet (g) Plinius.

(g) Lib. 7.
nat. hist.

Antiquior ergo Chymiam manet dies, quam quæ ab Arabe inchoatur Gebro, aut Julio Firmico, Constantini Magni cœvo.

Tandem Ægypto solvantes Mediterraneum trans mare Cyprum inter Candiamque vecti, magis tamen ad occidentem proclives, ad Ægæi æquoris limbum olympipetas contemplabimur flammæ in insula Cœa, quam (h) *Lango* vocant mapparum accuratores, vel juxta Othomannicam barbariem *Stancora*, quingentis quinquaginta stadiis, uti nuper Tennulii nostri cura impressus (i) Agathemer, vel, ut Goltzius ait, viginti cinctam: Tam angusto terræ angulo claudebatur augustum Hippocratis numen, totum per orbem dispersum. Hic integræ per ignem cæduæ erant sylvæ, quas prælustris hic in arte Medica pharus incenderat fenex: Cui, utpote tutelari Deastro, quod hoc artificio pestiferam abegisset, vel saltem anticipasset, luem, divinos tribui cernebâre honores: Quare etiam mihi licere, delubro ejus aliquid libare exoptavi; & en illico in Æsculapii sacellum me detulit perscrutiniî diligentia; ubi, postquam Hippocratæis animum imbueram dogmatibus, ipsum saluto fenem, destillationibus intentum: Vides (ita me alloquebatur) (k) quomodo ab aquis in lebate ferventibus vapor multus elevetur; Sic & ca-

(h) Ptolom.
in geograph.
& Mercat. in
Atlante.

(i) Lib. 1.
cap. 8.

(k) Hip.
lib. de flat.
§ 12.

leſaſto corpore penetrat per os aër con-
volutus & quadam vi eructationis erum-
pit. Tum deterſa vulgarium opinionum
nebula, dulcem menti meæ in ſereno hoc
eruditionis atrio lucem ſuffundi ſentie-
bam: Inſtabat ille, chymicarum operationum
mutationes transferens ad noſtri corporis
oeconomiam; Liqueſcit (ſic pergebat) quic-
quid ignea vi attigerit ſitque inde ſpiritus,
qui quum ad meatus corporis irruerit ſudo-
res fiunt; ſiquidem ſpiritus compacti in liquo-
rem tranſmutantur, & per meatus penetran-
tes extra prorumpunt; quemadmodum à
ſerventibus aquis vapor elevatus impin-
git ad obſtaculum, & condenſatæ deſtil-
lant guttæ. Hinc licet Actuarius, Græ-
corum fere poſtremus Medicus, primus
ῥοδοδάκτυλος, veluti inter Arabes Meſuë
(quem ſequuti Raviſſi, Serapion & Avicen-
na Chymia infudarunt) primus abſin-
thiacæ aquæ meminerit; Hippocratem
tamen deſtillandi methodum dudum ante
illos expediviſſe, hinc conſtat.

Huiusmodi ergo analogiæ filum parum-
per protendamus; Si etenim coquinæ pe-
ritus abdominis culinam ſubintret, ſto-
machum; eundemve perreptet Chymiſta,
hic digeſtionis, fermentationis, ille decocti-
onis putrefactioniſve perſpicua indicia;
tum ſi cucurbitali ventriculo capitellum
imponat, vapores elevari, condenſa-
ri atque per naſutum decidere ro-
ſtrum, muccinio congruo receptaculo, ex-
cipiendos: Vultis, Hippocraticè loquar,
Audi-

Auditores? (l) Quippe corpus omnis generis vapores in caput demittit, quos caput rursus retro dimittit. In hoc *θαιμιάτιον* *θαιμιάτιον* facibus eluendis canales coquus; colatoria lacteorumve vasorum setacea, cordis circulatoria vasa; in hoc spirituum sublimationes rectificationesque, concentrationes & fixationes; in hoc calcinationis minimum, ac empyreumatis nidorem, persentiscet Chymicus; Cui si lubeat præternaturales expendere *διαθέσεις*, mutationum in nostris corporibus multitudini cedere artis solertiam, deprehendet Spagiræus Philosophus; quoniam illius æmulatio hallucinatio est. Quin ad ipsius macrocosmi latifundia præstò est Chymia comes; hujus enim germanum subiectum est, *πῦρ* hic igitur Chymico evolvendus est codex. Imo vel sola destillatio plurimas in sublunaribus edocet alterationes: Nam si quis terræ globo, velut destillatorio vasi, ignem supposuerit, ac atmosphæræ superposuerit alembicum; tum quomodo fluant pluviae, flent venti; &c, si variforme exhalituum inspiciat ingenium, quomodo ex pugnace plicatilium in sulphure hamulorum contritu fulgura præmicent; quomodo (m) collidentibus nubibus ex commixto dictis hostibus alcalino tonitrua mugiant; ubi hoc illorum subligaculum est, refræniatque alcalinus sal flammæ fulgura ex nubium collisione generentur, more silicum duriorum, quos cum comploseris, medius ex his ignis exitus elabitur, atque ita cum fulgore pariter tonitrua mugire.

(l) Lib. de gland. §. 5.

(m) Appositè D. Hieronymus Tom. ix. Aitunt naturalium causarum scrutatores; quod

celeritatem, quam sulphuri nitrum afflaverat. Quomodo ex frigidiore atmosphaerae tractu grandines increpent; quomodo nivosa telae stellulaeve prouant ex alto; ubi variegata guttarum disseminia, quae congelans in aëre nitrum indurat, vel varia induratorum decussamenta schesin immutant: Quomodo denique nubicogus sol floccivolas dispellat nubium moles, eademque vaporosa impraegnet tellus, lustrabit in furnis Spagiricus. Inde ad microcosmum iterato me convertens, in vitalis ignis focus intendebam aciem, secretissima consulens Chymiae penetralia; nec frustrabat indaginem vitalis balsamus, volatilis alcali, mediante concreto cannae sacchariferae succo cum oleo aromatico haud operosè mixtilis, soboles; ast statim obtutum dissipabat trachaeum aëris spiraculum, nativum pascens, ne hic se depascat, ignem; sicuti artificialem uterque furni fovet hiatus.

Hæc dum cum divo Sene conferre contentebam (namque per ejus scripta illustria Chymices dogmata diffusa contuebar) protinus ab isthoc sodalitis me avocabat Apelles, Cœa quoque oriundus, qui Chymiae ope magnum picturae emolumentum conciliarat & ornamentum; dum ex ea colorum cum natura lusus & vernicum luxuriam hausisset; eò felicius, quoniam (n) gummosis *Cors* scatet arboribus, & sufficiens ad picturam locupletatur apparatus. Hic ut verbis adderet fidei majus pondus, dixit; Dorida aspice penin-

(n) Ptolom.
in Geogr.

peninsulam, ubi in urbe (o) Gnido Medicorum scripta concremavit Hippocratis livor : Nonne perinde est (ita proloquebatur Apelles) acsi (p) apud Romanos Horatius, trium Curatorum victor factus, turgente protervia germanam confodiendo sororem, mulctæ potius, quam laudi, victoriam consecrasset ?

(o) Uti Zwingerus, hand infimus Hippocratis interpres.

(p) Valer. Max. de se-
veritate.

Non allubescit orationis castra aliorum movere, πυρρίδης ignis sævitiem fecus protensuro : Satis ingens sui desiderium reliquere veneranda Democriti, tanti naturæ mystæ, scripta : Hic enim præterquam quod indefinita naturæ arcana calamo exararit suo, scripsit etiam de liquoribus, coloribusque, de igne & his quæ in igne sunt causæ, de feminibus, arboribus, fructibus atque Lapide, referente (q) Laërtio : Superfunt itidem quædam Democriti titulo insignita Chymica; ubi nostro Abderitæ quidam substituunt Arabem, etiam si exempla desint, quibus pateat, Arabes sibi Græcorum nomina adscivisse.

(q) Lib. 9.

Verum invidæ veritati flammæ pretium libris fecere; sic divinus (r) Plato, tenuis fortunæ vir, Philolai Pythagorici codices decem millibus denarium, hoc est, trecentis Caroleis coëmisse fertur : Sciendum enim (sic recantabat Apelles) (s) Medicinam

(r) Vossius
de philosoph.
lib. 2. cap.
22.

(s) Ælian.
lib. 2. cap. 19.

Ita & Ægyptii Sacerdotes remedia, ut sacrosancta Deorum munera, ne vulgus profanaret, in Ephesii Vulcani sacrario, recondabant.

βιαφελασάτην, humanæ vitæ & salutis præfidem tanquam rem sacram in templis Æsculapii à Sacerdotibus custodiri solere, ne à profanis aniatrologetis conspurcarentur: Postea vero apud Dorognidos deflagrata æde, illo γραμματοφυλάκειον, Hippocratem, clinicæ primo invigilantem, aphoristica consignasse opuscula. Siccinè ἰσόθεον traduces Patrem rigide censor? Nonne tibi sufficit, quod tui penicilli artificium cum ipsius naturæ veritate cernet? ita ad similitudinem præcisum, ut crediderim etiam animorum esse picturam. Sed hæc multo ζηλοτυπίας percitus œstro effuderis necesse est, Apelles bone!

Non extra hanc insulam concedemus in Cappadociam, ut videamus Heram Medicum sui pharmaci stipticitatem correcturum, illud tres menses sub terra defodere, ut putrefactionis ingenio λεπτυνευσέειν substantiam recipiat: Neve priscos ad Myropolin Græcos Mariæ balneum extruere, quo medicamina arteriaca & stomatîca, quæ Arabes *Loch* vocant, conficiebant.

Quippe tortuosis isthmorum sinibus intricati intuebamur (†) certaminis inter septem Græciæ metropoles de Homeri patria reliquias; ac Herodoti, Dionysii-que, non Siculi istius Tyranni, sed utriusque Halicarnassæi, natale solum: Ast ab errabundis transfretationum gyris summo-
pore delassati, remenso mari, Maltam Sicili-
amque prætervecti, (*) Ostiam, amœnissi-
mum Latini littoris ostium, petimus, ut

(†) Septem
concertant
urbes de pa-
tria Homeri;
Smyrna, Rho-
dos, Colo-
phon, Sala-
min, Chios,
Argos, A-
thensæ.

(*) Minut.
Fel. in Octav.

nova annona itineris gravaminibus blandam & appositam reconciliarem cura-
tionem; ubi leniter adspirans auramem-
bra vegetabat, nosque ad Romanum Ti-
berina alluvies illiciebat solum, scientia-
rum & artium solum: Ubi (dum in
transitu occurrerat Mediolanensis Septala;
qui sine carbonum igne, ad lampadis el-
lychnium, in aheneo furno destillata ex
aromatibus olea promebat; alibique pro-
fundus mysta Travaginis, Pisanusque Rhe-
dius ac Bononienſe oraculum Malpighi-
us) ubi, inquam, gravissimi vetustate Do-
ctores à cruda ætate mea immaturos exi-
gebant fructus; quos equidem exilis in-
genii angusta mediocritas tenues admo-
dum parit: Quamobrem ut tyrunculo mi-
hi liceret eorum *πολυσεβείαν* vigilantissi-
ma taciturnitate venerari & visere anti-
quitatis monumenta, rogavi: Hinc enim
variæ prostabant pictæ tabulæ, ea manu
natæ, quam Apelles suæ prætulisset; Hinc
exitialis Cleopatrarum luxuries, quæ Chymi-
atricæ arti stuprum inferebat, dum pre-
tiosissimum gulæ delictum acido colliqua-
ret unionem succo: Illinc Medea Creusæ
pellicis coronam, naphtha illitam ad sacri-
ficii ignem de facili accendebat: Istinc
conſurgebat magnæ authoritatis vir, nî
me visus fefellit, Galenus, suis inculcans
auditoribus; Ne in *θεραπεία* extra vege-
tabilis regni pomœria proſilirent temere;
morbos tamen contumacioris indolis for-
tioribus utcunque indigere mediis, seu,

R 4

(u) alterum

(u) Ut sapiens quidam hujus mundi ait, inquit D. Augustinus de Salustio.

(u) alterum alterius auxilio egere. Cætera grandis erat & pudica Galeni oratio, non ventosa loquacitas, sed naturalis quædam pulchritudo per omnem medicinæ tractum ditissima. Veruntamen ejus sectatorum multi, indelebili præjudicio turgidi, mentem magistri enormiter retorserunt, nil ferme præter destillatas aquas (enervem ut plurimum vegetabilium rorem) adustos faculentosque syrupos (acidi spiritus promiscuos) ægris propinantes; cum gratissimi longeque efficaciores succorum rivuli, vel saccharo edulcorandi vel ab aeris contagione oleo præservandi fastidiosas aquarum inundationes emendare possent.

(x) Præfat. puncup. in Alchymia.

Dominentur sæviantve in subjectos Monarchæ; bona tantum fisco tradere, aut corpora mancipare, & qui est crudelitatis apex, truculentæ dare neci, possunt. Sed Chymia subsunt creata omnia; Tantus enim ille non est physicus, qui Chymicus non est: Et si cum (x) Libavio fas sit profari; Medicus ille nequit esse magnus, cui Chymia non est magna. Vultis altiora hujus artis latifundia, Auditores? Dum pedibus terram Chymista calcât, visu metitur cœlum, atque planetarum dupondio metallorum virês coæquat, minorique titubantia, quam judiciaria illa astrofophia, ad microcosmum corrivat eorum influentias; ita aureus sol, benignum illud universi cor, deficientia solatur mortalium çorcula; non illud, quod cruditate cõ-

tumax

tumax digestionis pistrinum eludit, quod pharmaceutæ ideo prævaricanter confectio-
 nibus admiscunt foliatum; Verum quod lævigatori Chymix dolabella poli-
 tum, solutumque & fortasse potabile au-
 rum, cæteraque id genus, quæ labo-
 riosa caritate ex auro eruuntur, blandif-
 sima secus medicamina. Ita, quod falca-
 tæ dedit Lunæ nomen, Argentum,
 uti in nostra frigidi depluit stillicidiis capi-
 ta; sic simili deliquiarum turma ex (y) fri-
 gidi humidique metropoli in inferiores ru-
 it corporis partes, quam lunaria debellant
 pharmaca, dummodo Chymica ordinata
 dextra: Per hanc quæ antea toxicum, mo-
 do alia ludat imagine Luna, illico dat an-
 tidoton; ut quæ tantis guttarum copiis
 deciderat pituita, eandem educat Lunare
 vitriolum, & è venis, hydropis saburra
 distensis, fuget. Sic quod rigide arefcit
 Saturni fidus, atræ bilis ferax, fera me-
 lancholiæ stigmata teneris infantium artu-
 bus inurere creditur; sed idem alia in coeli
 domo, hilariori prædominante astro, mi-
 tigatiorem explicat adspectum; quamvis
 terrestris ille Saturnus, plumbum, longè
 certius (z) adstrictivo sui refrigerio incras-
 set; & in obverso *ἀντιμαθελας* signo hypo-
 chondriacam dissipet melancholiam arden-
 tissimus & austero-dulcis Saturni, lieni pri-
 nis) energiam tricorporis fingitur Saturnus, veluti telescopia
 jam observatur, sicuti & Venus, Jupiter vero quadricorporis?

(y) Sic cere-
 brum nuncu-
 pat Hippocr.
 lib. πρὸ ἀρ-
 χῆς.

(z) Num ob
 hanc triplica-
 tam (adstri-
 ctionis videli-
 cet, refrigerii
 & incrasatio-

us inimici, spiritus: Plumbi vero sal, balsamifque & oleum, mira ulcerum solamina. Ita Veneri dicata Venus; quæ si benigna sit, Lucinæ audit alumna, spæque tinctura convulsionibus ab utero opitulatur: Sin aliter, vel anodyno suo sulphure pruriginosa inducit insomnia, vel cum Mercurio præcipitata phagedænica curat ulcera, virulentoque auxiliatur gonorrhoeæ contagio genitalibus amicum cuprum. Ni foret extra scopum, Zwelferi universale menstruum, seu Hartmanni spiritum esurinum è cupro, ex volucris Veneris vitriolo parandum, producerem, aut dealbatam deauratamve procuderem Venerem, splendidum culinæ ornamentum. Ita Lunæ æquabile stannum mirandam matricis suffocationibus præstat opem, laxatosque stabilis spermatis canaliculos, ac si vicissim lascivire vellet Jupiter, planeta cætera benignior, coelique dictum jecur, amatorum illud in microcosmo viscus. Ex plumbi fumigante perpetuo butyro perlas fingit cosmopola. Jovem ferocissimo assultu sequitur post terga Mavors, austeri fervoris planeta, uni (a) amicus Veneri; sed apud Spagiricos Mars sonat difficulter fusile ac malleabile ferrum; quod ex (b) crassissimis, hamatis & (c) angulatis, (d) coch-

(a) Mars enim & Venus se mutuo præcipitant & transmutant. Huc revocetur Ovidiana illa fabula, lib. 4. fab. 5. (b) Hinc rubigine facile eroditur. (c) Nic. Steno de solido intra solidum, &c. (d) Juxta Renati hypothefin.

leatimque

leatimque inter se contortis ramentis physiomystæ compingunt: Verum num ex tali particularum positura pateat differentia inter (e) Martis crocum aperitivum & obstructivum nulla corporum heterogeneitate diversum, valde hallucinor; Nam (f) sola ignis graduatio hujus discrepantiæ causa dici potest; ubi obstructivus longa ignis arrosione adstrictionem sibi adsciscit; è contra aperitivi croci, qui per sulphuris magdaleonem liquefiunt, glomuli, austerum in nostris corporibus succum alliciunt, hinc prolecta bile (g) deobstruunt, inde menstruale foeminarum tributum exigunt, sive in (h) vitriolum redacti, sive (i) in fontibus diluti, sive etiam (k) crude assumpti. Attamen particularum dislocatio metallorum durissimum (l) chalybem, Martis prolem, gignit: Ignis enim metalla dum destruit, construit. Tandem vivacis prodit indolis (m) Mercurius, fixæ quietis nescius, nisi jugi molimine flammæ ligetur fixeturve putata quibusdam panacea, vel Joviali fumo induretur: Hic est Alchymistarum ille Proteus, qui chamæleontæa variegatione vel quadringentis subjacet processibus; qui ex corrosivo sola ignis tortura fit dulcis; quo dira temeritate luxuriat barbitonorum ac circumforaneorum grex; Si etenim (n) Mercuriales seu volubi-

(e) Pechlinus de purgantibus.

(f) Aliam dat rationem Schroderus.

(g) Mars quippe etiam dicitur macrocosmi biliaria vesica.

(h) Omnia etenim metalla, excepto, quantum novi, Sole, in vitriolum facile rediguntur, quoniam ex eodem constantur.

(i) Respiciatur Henry de Rochas des caux ferrugineuses.

(k) Uti expertus affirmo.

(l) Hic ex particulis ob-

longis instar lignorum scissilium constare putatur; compactior quippe est. (m) Cujus particulas limavi alibi. (n) Hoc est, quæ in horoscopo Mercurius dominatur nascentibus.

(o) Namque etiam furus Deus dicitur Mercurius.

(p) Nam si ore contineatur & tangatur pedis digito, alia ve corporis parte, hydrargyrum adhærescet illi, ore contento, auro. Soli etiam in cœlis proximus planeta Mercurius est.

(q) Quæ sit præcipitatione Mercurii cum Luna.

(r) Argenti enim & auri particeps est, in aqua forti & regia solubilis, Mercurius.

les amasii (o) furtivo contraxerint osculo contagium, virus demit Chymica politus manu; ast circumspicere exhibendus Mercurius, pulmones quoque suis irradians influentiis; Nimio quippe usu lymphæ canales erodit, & ipsa ossa carie exedit, qui ipsis metallis rubiginem inducit vivi odor argenti; cujus mirificæ penetrationis testis est (p) Sol ille metallicus. Jam non omnes hydrargyrum præcipitandi modos referam, non Bovii Herculem, arcumve corallinum, Lullii spiritum, Mercurii astrum, aut jucundam visu (q) philosophicam arborem, cæterave ex hoc (r) hermaphrodita, semimetallo, spiritu hoc acido-sicco, parabilia: Nedum omnium metallorum in communi vita præstantiam, & in theoria difficultatem, recensabo: Quippe nimis spatiosus hic est oceanus, quam ut unico dissertationis cursu trajici queat.

Vereor, ne me ingenti sarcasmi turbine circumdent, quotquot ultra Chymiaæ horizontem sub alio scientiarum sole apriantur; quod ex spagirices ergastulo transfiliam in μυθολογίας μυήσια: Enimvero, si in antiquitatem nostro penetremus telescopio; Chaldæi fuere, qui terrestrium mutationum rationes in cœlis è siderum characteribus computabant; quos insecta-

tus Pythagoras, ejusque affecla Plato, Philosophiæ arcana ænigmatum involucris obtexerunt, ut ἀγομέτους suis arcerent sacris. Ecquid aliud tota Paganismi (a) θεομαχία, (b) ingeniis culta, non legibus tradita divinis, designat? Ea equidem studio imitati sunt primores Alchymistæ, ne à profanis contaminarentur tantæ artis κερμέλια, dum in secundis vagiebat incunabulis Chymia: Inde Geber Arabs, Raymondus Lullius alique Platonicos se professi sunt, ac fumantes fornacum sudores fabularum pigmentis fucarunt: Ægyptii fuerent, quorum templa marmore cælata, pictaque auro humani ingenii fastu turgebant; sed intima illorum sacraria ridiculum occupabat Numen. Tristis quispiam censor transferat hæc ad secretorum ventilatores, qui sua, quasi arcana, suavia sæpius insomnia (male nata, pejus educata, pessime manumissa) tædiosæ hariolationis velo tegunt & fuco oblinunt, obscuritati litantes, acsi nolint intelligi, dum plurimi eorum vel vix merentur legi: Aliorum vero retusæ mentes pro sui mensura ingenii in angustas cogitationes ignobili diffidentia se damnant.

Quamvis artificum vitia non sint imputanda arti, excellentissimæ Chymix, cujus indefiniti limites ultra regnorum fines protenduntur; ubi circumferentiæ telluris partem tenent Reges, toti cum centro peripheriæ imperitant Chymici; quorum utraque manus sceptro præfulget & ense: Dextra, Jovis alituum instar, ignem cāpessunt,

- (a) Vide Natal. Com. Mythol. lib. 2. cap. 2.
(b) Justin. histor. lib. 2. Nisi gentes quæ legem non habent, natura quæ legis sunt faciunt. Rom. 2. 14.

(e) Ita Propheta Regius
Psal. 12. 7.

(d) 2 Petri 3.

(e) Qui in ethnicismi
tenebris
mundum incendio in
postremo die
colliquefactum
iri, praeviderunt.

(f) Confer
1 Corinth.
15.

(g) Lib. 1. antiqu.
Judaic.
cap. 4.

(h) anal. lib.
1.

peffunt, ut quæ per coelestem ignem nata sunt vitam, per ignem in primigenia fercernant rudimenta; quæ si divinæ rexit particula auræ, eadem post mortem novam præstolantur vitam; Quos enim divinum flamen rationali fidelique anima imbuunt, eosdem θεανθρώπους spiritus futura beabit vita, ubi purificante ignis elemento tempore novissimo (sicuti (e) argentum excoctum in fornace terrea, defæcatum septemplexiter) probati fuerint, exusti & æstuantes soluti (prout ad (d) Apostolici Vatis mentem præsensere (e) Stoici) ut (f) depositis veteris hominis exuviis innovata corporis indumenta spiritus alter alat. Sinistra vero aquam, rerum omnifeminarium, simulque salini corporum vinculi colliquamentum, Chymistæ tenent; ut quæ per aquam ex sale producta sunt semina, per eandem corporum demetant stamina: Sic ubi Reges urbium pessulis, potiuntur naturæ clavibus Chymici, dum salem & oleum, omnis unionis ligacula, binis his rerum destructoribus ac earundem authoribus, igne & aqua, creant & interficiunt: Et in hoc quoque τὸ θεῖον aliquid latitare videtur; ea enim τὴ παύση; vicissitudo est, ubi spiritu, seu igne, quaelibet vivificavit Omnipotens, ut eadem peccatorum agminibus obruta universi tandem cataclysmo diruerit, quò cum terræ filiis ipsum etiam sal terræ colliquefceret. Hinc (si verum, quod (g) Josephus & (h) Zonaras) Sethus, Adami prima de classe soboles,

boles, vir ingenio, pietate, & naturalium peritia rerum cæteros antecellens, cum ab Adamo intellexisset, fore, ut pulcherrima hæc mundi machina vel aquarum inundatione vel ignis incendio pessum iret; quocirca, ne tam præclara disciplinarum monumenta oblitterarentur, axiomata sua duabus columnis, uni ex lapidibus, ut aquæ, alteri ex coctili latere, ut igni, resisterent, literis hieroglyphicis (quas animalium effigies fuisse perhibent) insculpsit: Utque ethnicismus cum christianismo in eo concinatur; Tamdudum imprecandus erat Prometheus, ut ferulaceos fasces Titanis axi furtim adfricaret, quo vitam mortalibus foerneraretur; Ἀλκυονίδης pariter Neptunum agnosceret patrem Venus, ut aqua materiem, ignis motum, aggereret; adeoque nobilium organorum habentæ ad nutum Chymici flectuntur: Imo si vel unius aquæ efficax decus deprædicare luberet, hujus artistæ diadema splendidiore, quam vel Imperatorum, emicaret decore. Verum sat gryphis scrupulisque datum: Alioquin omnium rerum ortus interitusque, generatio nostrique regeneratio, ab aqua per ignem profluunt: Ita (ut reliqua naturæ regna præteream) dummodo aqua plantarum viscera suffarciar, immensa sumunt incrementa, faustus dum adest fotor sol; cujus antitypus (i) in principio aquis incubabat Dei spiritus. En ortum! Tum fulminat incassum Jupiter, dum cataractas Neptunus referat, ut ruinosas coelum destillet diluvii lacrymas;

(i) Genes. 1.

(k) Exod. 14.

(l) Johan. 1.

(m) Matth. 3.

mas: Enimvero, si prioris mundi futurae hujus deflagrationi connectatur inundatio, igneus succedet aqueo cataclysmus. Ecce interitum! Tandem regenerationis prænuntium tulit (k) Israëlitarum per aquas, quæ ahenei instar muri erant, transitus, sancti prodromus lavacri; in quo ille qui (l) pone Baptistam venit (m), Jordanis primo intinctus undis, aquæ igneum infudit spiritum, æternæ præconem vitæ. Sed ne scopulo sub littore cani & minanter spumosi nostram nimiopere quassent carinam fluctus, neve torosæ rabidæve undæ ingenti fragore eandem divellant, obliquemus cursum, atque secundo vento agilique rate seros navigemus ad Indos.

(n) Ptolomeo
Jameſa, Or-
telio Jamiffa,
Cæſari Ta-
maſis; quæ
ex duobus
confluenti-
bus conſtat,
qui ſunt
Tama & Iſis,
connubio jun-
ctis: Mercat.
in Atlante.

Priusquam verò benigno Bataviæ exciperemur sinu Gallorum actas viſimus, Gubernatori illico injungentes nostro, navium ageret in fluvium, cui (n) Tama & Iſis nomen impoſuere: Ardentiffimo enim flagrabam deſiderio cognoscendi, quid Vicecomitis Albani profeciſſet inſtitutum Baconis, qui in nova Atlantide domum Salomonis, Regiam ſocietatem jam dictam, fertiliſſimo fundavit calamo; quo, tanquam Pegafi ungula, omnigenarum artium & ſcientiarum fontes percuffit & aperuit; ex quibus tot Matheſeos principes, tot Anatomes anteſignani, tot Botanices coryphæi, tot Medicæ alteriuſve praxeos primipili, tot Mechanices miracula, tot denique clariffima *παιδείας* lumina, emerſerunt; acſi Dædalus Minervæ conjugus ibidem fixiſſet ſedem:

fedem : Ego equidem super omnes miratus sum Scepticum in experimentalī philoſophia oraculum, Robertum Boylæum ; cujus de divite ſcaturigine labra olim proluī mea. Sed dum hunc oculis ſubtractum, intimis tamen ſenſibus implicatum, lugebam, obviabat navigium, bellicoſi Achillis clypeo inſignitum, qui non plus agriculturæ tribuit & doctrinæ, quam vernis floribus boreas, aut maturis frugibus imbres continui : Noſtra vero navis pacifici Salomonis geſtiebat ſcuto, hoc vomere & aratro ; Cereris enim nutrix pax & alumna Minervæ eſt : Occurſantem itaque appropinquantēs ratem celocem piraticum eſſe percepimus ; quocirca ereptam ſuper carinam volitantia pandimus carbāſa, donec de fluctibus extuliſſemus pedes ; ubi de periclitante navi ſecuris oſculis beatioris terræ arenulam ſalutavimus : Quippe in Patria nil niſi horrendus crepat Grædīvi boatus ; ubi jam triſte pelagus, quod pleno copiæ cornu in locuples Patriæ gremium opes effuderat, in telluris iſtius inteſtinis omnia è terra naſcentia diripit atque necat ; Languescunt enim illic marina eneçtæ aqua arbores, extremumque fundunt ſingultum laſſas demittentes comas plantæ & ad cœlum ejulant miſerrime : Quapropter prædīves Bataviæ littus gratiſſimo horrore contemplabamur ; ubi captarum ſpolia navium offendimus & formidandam hoſtibus claſſem, tum quæ aromatum convehēbant divitias, Chymicarum tinctura-

S

rum

rum dapes, tristium solamina : Inde pavoris gravamina dispuli, & cum dirissima calamitatum Patriæ luxuria coepit incrementa animus : Quare, possetne quid ad belli apparatus conferre Chymia ? perpendi ; & ipse tormentarius pulvis hanc sui inventricem agnoscebat ; tum quæ minus communia sunt, investigavi, fulminantem inter cætera Solem ; qui cum tartaro post sui solutionem præcipitatus, horrendo pariter & fragoso detonat boatu, inter astra calidissimus, inter metalla totus sulphureus : Hoc fulgurante auro (si forte victrici Batavorum dextræ non cederent vel suoapte dederent Gallorum rates) & nî natura arti immodicum junxisset pretium, leviori opera naves, etiam ad submersionem, diffringeret ignipotens aliquis, quam vel centenis tormentorum globulis, dummodo expansivo hoc depresso, auri sulphure, æolipilam bene inferierit, projecit bene. Fulminis illa tonitruque imitatrix virtus non est imputanda tartaro, cum ille pyrio pulveri strepitum adimat, licet boraci mixtus sclopetata disrumpat, imo licet cum nitro paratus & cum vini spiritu cohobatus in fulminantes transmutetur crystallos. Mars vero viliori stipendio *τυχε* *τεχνης* *admittit*, Sole enervatior, retro quidem & deorsum fulminans, ut aurum ; sed quoniam hoc sulphure summe fixo scatet, rudior vero & indigesta magis ferri moles est, non ita firma particularum ligamenta, neve etiam
adeo

adeo arctam pororum compaginem nacla, tanta *ἐλδοσεως* vi non exploditur, mugit destruit. Si solitudo loci militem igne destituat, ex arentibus incendiariis funibus solo frictu fumum flammulamque excutiet; sed si Chymiam calleat, vel ex ipsa aqua ignem fuscitabit; si pici navali ac Græcæ sulphur, tartaro ac petroleo ovi vitellum, singulis calcem vivam admisceat: Sic non indigebit tam fortiter inurentibus speculis, quibus Archimedes hostium triremes accendisse fertur: Vidi equidem quæ metalla funderent, lapides calcinarent, exurentia vitra, ex dealbata Venere haud perperam conficienda. Si purgantia deficient in itinere medicamina, habeat saltem paucas ex antimonii regulo pilulas, perpetuas dictas, quia duæ tales integram legionem ab alvina liberarent sarcina.

Jam ergo de novo tendamus vela, & more majorum navigemus ultra Garamantas & Indos; Galeno etenim placuit trajicere in Cyprum, ut chalcitidem, amifi & sory, aliaque metalla dignosceret; tum ob Judaici lapidis bitumen asphaltum, in Syriam Palæstinam & in Lemnum, insulam Vulcano sacram, profectus; ut, quantum hircini sanguinis terræ Lemniæ miscerent, præsens spectaret: Confescent itaque in scholis Medici, si seplasiariis credita velint pharmaca, ut ve-

(a) Lib. de
aer. aq. &
loc.

(b) Ut ipſe
lib. dicto &
lib. prognost.
teſtatur.

(c) De quibus
Zwinger. in
exam. princ.
chym. cap.
11. Ubi pro-
bare conatur,
Chymica re-
ſolutione &
præparatione
medicamenta
vires non
amittere.

rorum defectus ſuccedaneis refarciatur:
Ab (a) Hippocrate erudiantur, & quam
neceſſarium ſit Medico corporum tem-
peramenta, animorum paſſiones, juxta or-
bis climata noſſe, intelligent, ut ad cujuſ-
que loci genium morbos diſtinguant
& medicamenta diſpenſent: Quocirca
(b) idem ille Cōs diſcendæ ac faciendæ
Medicinæ gratia Delum, Libyam atque
Scythiam peragravit.

Hic igitur fundantes anchoram intre-
mus vegetabilis regni viridaria; ubi Sa-
bæa ſpirat meſſis, biſerique roſaria Pæſti,
noſtramque Botanophiam trutinemus,
vel contemplative; Cum pluſquam A-
donidis Alcinoïve, Tantalī aut Heſperi-
dum, ſuperbos hortos luſtrabimus: In iis
ſingulas plantarum, fruticum, arborum-
que ſpecies, ſationis, germinationis (c) col-
lectioniſque tempora, ac natale ſolum;
in iis florum variegationes, foliorum ſche-
mata, fibrarum mæandros, radicum exſer-
tiones, obſervaturi; & præcluſo ad vi-
reta, quæ hic abunde pateſcunt, aditu,
in latiffimo librorum campo animum o-
culosque paſturi; quibus qui ſolummo-
do inſudant, hoc tantum proficiunt, ut,
cum in hortum venerint, putent, ſe in
aliū terrarum orbem delatos; Eraſiſtra-
tæis Alexandrinorum Medicis ſimiles, qui
domi deſides ex ſola librorum lectura ac
plantarum pictura (non equidem parvi
faciendis in *βοτανολογία*.) magnos ſe autu-
mabant Apollines; Qui, ex ſolis Geogra-
phiæ

phiae chartis navigationem docti, pelago
ubi se crediderint, scopulis, prius non ex-
ploratis, navim illidunt: Idem accidit li-
brorum helluonibus; Nam quadripartita
anni tempora non in libris, sed in hortis,
variant; quapropter *αὐτόπτης* . . . *αὐτόπτης*
sit Botanicus, & operetur vel igne, quæ
Chymica vegetabilium resolutio dicitur,
quæ vires principiorum constituentium
ἀποκρίσει perquiruntur; vel cultro, quæ mi-
hi *βοτανοτομία* appellatur.

Ignis scalpello dissecantur in quinque
primordia quælibet vegetantia; sal nempe,
cum volatile, tum fixum; quorum illud di-
us est succi alimentaris comes, ignis a-
mor, aëris pullus, primus vitæ genius, na-
turæ delictum: Hoc jam (d) Stagyrîtæ
notum ævo, qui Umbros cinerem arundi-
nis & junci decoquere aqua solitos, do-
nec exiguum superesset humoris; quem,
ubi refrixerat, salis copiam dedisse testa-
tur; Columni itidem quernique salis memi-
nit (e) Plinius: In cinereo quippe sale Chy-
mista quærit, ut ab immundi luti amplexu
liber, glaciatur in solidas ac gemmantes
micas, acidorum spirituum affusione ma-
jores; licet tum in eundem medentis
non colliment scopum: Harum figuras
dimetitur Mathematico-philosophus. A sa-
le volucris non differt, nisi colliquatione,
spiritus. Hinc sequitur oleum, caloris il-
lud habitaculum, ignis sustentaculum;
hujus varietatem, quæ tum ex colore, tum
volatilitate, tum operatione, micat, an-

(d) Aristot.
lib. 2. Me-
teor. cap. 3.

(e) Lib. 31.
cap. 7.

(f) Baco ſily,
ſylvar.

(g) In Ti-
mao.

(b) Ita mala
aurantia vo-
cat Lucan.

guſti non ferunt differtatiunculae cancelli;
Unum tamen proferam, deliteſcere in aro-
matibus volucre oleum (alias tergemini-
um illa lacrymantur) quod digitorum
preſſu ex recentibus proleſtatur corticibus,
quodque in arefactis & genitali madore
orbatis periiit. Hoc rorulento pinguique
ſucco exſultant (f) roſae, lilia convallia,
aliique ſubtiliſſimae fragrantiae flores; quo-
circa, ſi mea res ageretur, illos e ſpiritu-
ſo menſtruo deſtillarem virides: Sed naſ-
centis Chymiae artificium fuit, exſiccata
deligere; quamvis adultioribus experimen-
tis jam ſit compertum, plurimas, dum ve-
getae ſunt, dum ſucculentae, majori emo-
lumento diſſolvi, praefertim fermentatio-
nis ope, qua humor primigenius, aqua
illa vitae, tranſmutatur in igneum &
pars terrena movetur ac in aërem con-
vertitur: Sic de fermentatione loquitur
(g) Plato: Sic ſi (b) fulgentia auro poma,
praemiſſa putrefactione, deſtillantur, copio-
ſius & efficacius promunt oleum, leniter, ob
empyreumatis metum, evocandum, vel ab
aduſto ſocio, ſpiritus vini combinatione,
liberandum; nam ſpirituofi ſucci virtus in
diſſipabili parte latet, exſiccatione vel eva-
neſcit vel corrumpitur: Ideo haud Veneri
Gratiſve litat, quod ex aridis exhauritur,
nō forte rectificatum. Atque ita plantarum
corpora in tria membra activa diſcerpun-
tur, quae in clyſſo vegetabili accuratius
reconcinari poſſunt, quam olim Virbii
artus compegit Aſculapius.

Post-

Postquam sic viva ac spirantia vegetantium corpuscula quadantenus evisceravimus, tempestivum foret ad exanguia eorundem cadavera progredi; Terram scilicet damnatam, etiamli utcunque beata sit, mortuam dictam, cum sæpe sit vivax, sterilem, ubi fertilis; semen animare ac vegetare apta: Denique phlegma, salino plerumque imprægnatum foetu. Hæc est quæ per ignem fit analysi, qua totius crasis communiter solvitur, imo qua ex
(i) toxicatis sæpe fiunt medicata,

(i) Ita asarum
& cicuta, a-
cria secus ve-

nera, ex infusione aut decoctione in aceto sunt medicamina di-
urctica. Vide Helmont. & Rencalm. in observ.

Interim iusta querimonia naturam fatigarent vegetabilia, quod naturæ nostræ amiciora ingentem Medicinæ præstent utilitatem, & tamen reliquis naturæ regnis posthabeantur à Chymicis. Majus sane decus à prosectorio præstolerentur cultello, qui φύλον stamina non destruit, sed rimatur, viscera eorum non colliquat, sed explicat; qui non modo exteriorem plantarum faciem circumcidit, vel extrema enucleat involucra; sed & interna parenchymata, fibrillarum in radicibus compages, interiorem trunci medullam, mæandricos fructuum capaliculos, reticularia vasorum in foliis decussamenta, cancellata seminum incunabula, nucleorum loculamenta; verbo, abditissima quæque penetralia rescando detegit, detegendo

(k) Corn.
Celsus præfat.
lib. 1.

illustrat: Sic ubi sceptrâ squalent Regum, anatomicus adhuc dominatur culter, sævitie multa haud plectendus ab obtrectatoribus industriæ, Erebi nepotibus. Atamen quod plantarum exâ exenterat scalpellum, vivorum laniena hominum non delectatur, ut carnifex (k) Herophili manus; ideoque putrilaginis spurcitie dedecorandum non est, quod æquè animæ solium, quàm sæcum stabulum, indagat: Quamvis botanotomia nasutulis delicatiora apponat bellaria; quæ licet primo obtuitu flocci videatur, suoapte nihilominus uberrimæ frugis est; dum in humano corpore minimæ viscerum moleculæ microscopii aciem multotiens fugiunt, cujus impotentia auxiliatur analogica hæc vegetabilium *μικρολογία*.

O excellentissima Botanica! Divûm munus, Regumque delectamentum; Nonne enim Deorum interpretes Mercurius herba moly Ulysses contra veneficia Circes munivit? Nonne Lyfimachus Macedonum, Gentius Illyricorum Rex, Eupator, Mausolique, Caria, Asia minoris regni, moderatoris uxor Artemisia, indefesso herbas scrutati sunt studio, repertasque suis donarunt nominibus? Unde Lyfimachia, Gentiana, Eupatorii (cujus lacteo succo oculorum caligini medicabatur, & serpentum profligabat toxicum) Artemisiaeque, plantarum orti sunt tituli: Et si recentia placent, Pontius Nicoce, occidentalium Indiarum sub Eli-
fabe-

faberthæ, Angliæ Reginae, moderamine
 Gubernator herbæ (aliis Reginae insigni
 superbientis, quia sub illa inventæ) Eu-
 ropæis, non Asiaticis, tum incognitæ,
 nunc nimis familiaris, Nicocianæ idioma
 impertiit. Ecquis non novit Fabios, Len-
 talos, Pifones, Curiones, Cicerones, &
 cæterorum illustria ex herbis nata nomi-
 na? Quod institutum nostro etiam seculo
 imitatus est Dux Aurelianensis. Nonne
 & Euphorbus, Jubæ, Regis Mauritaniæ,
 Medicus herbam sui nominis per abrupta
 coeliferi Atlantis cacumina quæsit &
 inter saxa repertum eruit? Nonne Evax,
 Arabum Rex, præclara de simplicium me-
 dicamentorum facultatibus volumina edi-
 dit, & Neroni dedicavit? Uti Pythagoras,
 primus Botanicæ scriptor, suos de her-
 barum virtutibus tractatus Apollini & Æ-
 sculapio, tanquam solis Diis digna donaria,
 consecravimus? Nonne quoque Medorum
 Persarumque Monarcha Sabor multos &
 ingentes de re medica & botanica codi-
 ces ipsemet accuraverit, testabitur (1) Pli-
 nius; Meminere infimul etiamnum hodie
 dispensatoria syrupi de pomis Saboris.
 Nonne Cratevas, Dionysius & Methro-
 dorus plantarum effigies depinxere, &
 subscribere vires? Nonne Mithridates,
 Parthorum Imperator, venenorum magi-
 ster idem qui antidotorum artifex, rei
 herbariæ peritissimus fuit? Sub ejus titu-
 lo cluet excellentissimum illud Mithri-
 datii alexipharmacum: Præterea Cneus
 Pom-

(1) Lib. 28.
 cap. 2.

Pompeius in Mithridatis scriptis offendit antidoton ex ficubus, ruta ac sale confectum, atque à Plinio, Dioscoride ac Aëtio contra pestem valde commendatum.

(m) Joseph.
lib. i. antiq.
cap. 28.

(n) Esai. 38.

(o) Allusio ad
illud Ovidii,
&c.

O antiquissima Botanica ! quæ cum nato orbe nata ; Hortum enim primo parenti domicilium & velut sedem beatæ vitæ Jehova dedit. Quis (m) Rachælem & Lyam, steriles Jacobi uxores, mandragoræ poma infœcunditatis antidoton esse docuit ? Reuben equidem, sed mandante Elohim. Quis (n) Ezechiam Regem emplastro de ficubus malefuadum apostema maturare injunxit ? nisi Deus Israël. Verius ergo quam Apollo ethnicus enuntiet orbis conditor ; (o) Inventum Botanica meum est, &c. Hac postea inclaruerunt Salomon, Chiron, Apollo, Pythagoras, Democritus, Theophrastus, Dioscorides, Serapio, aliique ; uti in lignorum & lapidum cognitione Aaron & Evax ; in metallurgia ac mineralogia Mercurius ille ter maximus & Mesue. Super omnes tamen gentes in herbaria medicina excelluerunt Ægyptii ; illum enim ab his Valgius Romanus & Pompeius Lenæus, Pompeii Magni libertus, ex bibliotheca Mithridatis, à Pompeio devicti, primo Romanis exhibuerunt ab ipsis jam deductam Diis Botaniam : Sic namque Venus, Æneæ genitrix, Cretæa carpsit ab Ida dictaminum, puberibus caulem foliis & flore comantem purpureo, ut occultè medicaretur, sparge-

spargeretque salubris ambrosiæ succos & odoriferam panaceam; unde omnis dolor de corpore fugit & stetit imo vulnere sanguis : Eapropter *ἡ δὲ θεῶν χεῖρας*, salutare Deorum manus, medicamenta vocavit Erophilus.

Non hic Cyri Regis fata plantaria, non Semiramidis penfiles hortos, non Masaniſſæ novum celebremque cultum producemus.

O jucundissima Botanica! in quam tam cupide consensere selecti quique inter gentes, ita etenim naturali pulchritudine scates: Quot non nitelas, quot non pigmenta effundis Veneris Gratiarumque sedes! Quot illustria capita, sepositis aliis curis, omnem tuis deliciis non dicarunt curam! Sic prisca illa Roma Tarquinium, molliter in viridario deambulanti & papaverum capita refecanti; Catonem Censorinum, rei hortenſi deditum, & de ea serio scribentem; Lucullum, post Asiaticas victorias, in eadem otiantem; Sullam, abjecta dictatura, suaviter in ea senescentem; Dioletianum olera & lactucas purpuræ & sceptris præferentem, vidit.

Ultinam & mihi umbratili sub circumflua ramorum umbra & errante foliorum intextu quies sit atque vita!

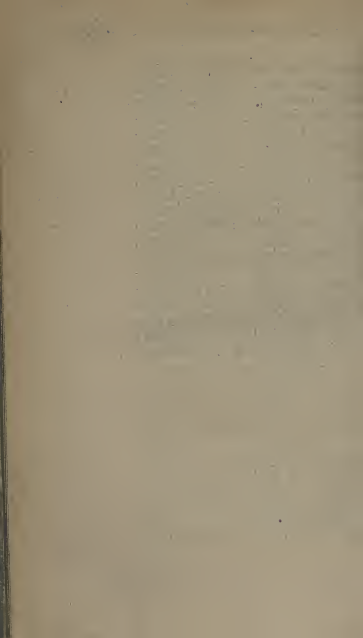
Sed eheu! quis me terror habet? communis nostræ Patriæ navis turbidis & amarissimis belli procellis agitur: Attollamur nihilominus, & veluti pisces, in salo nati & alti, salem non referunt; sic etiam nos in mediis tantarum cladum undis nullam
sevi-

sævitia, nullam pavoris labem contrahamus; Ast sicuti nautæ, cum in tempestate Geminos vident, spem evasione concipiunt; ita & nos in his bellorum fluctibus, dum Regum juncta arma contuemur, experiamur animos nostros, Patriæque bona, bona perillustis Societatis, Dominæ ac faultricis nostræ, potius sanguine redimamus, eamus potius per cædes, per cadavera, ut emerfam luctibus libertatem conservemus; ita victricia lauro cingentur tempora, lauro coronabitur ensis, felicitis symbolum Bataviæ: Ita subsequenter meliora ac molliora tempora tantæ tyrannidis nimbos: Namque cœlestis ille Archiater, postquam emortua membra ferro secuit & ulsit, benigna fomenta doloribus mitigandis adhibebit, & profunda illa Patriæ nostræ vulnera tandem lenissimo gratiæ suæ balsamo solabitur, deligabit, consolidabit.

O antiquissima parens Patria! quæ me blando tuo gremio excepisti; in te vagiit infantia mea, lufit pueritia & juvenus exercita est, feros apud Japones brevi exercenda, femota à parente, consanguineis & sodalibus. O utinam omnia animi mei lineamenta in oculos ad fatietatem transferre possem, & convertere ad elegantiam sedis vultum meum, conspiceretis intimis implicatum sensibus affectum: His quippe amplexibus nunc, quæso, me tradam longissime ab amicis semovendus & notis.

Ast madida hæc & natantia verba sunt, quibus nihil expresseritis amplius, quam plebeium opinionis. succum; quippe Omne solum forti patria est, ut piscibus æquor. Cedamus itaque Deo, cedamus necessitati, illi omnia nostra permitamus; Nec enim juvat illacrymari, imo memet ipsum potius lacrymis exstinguerem, quam publicos hos Belgii ignes: Foveamus igitur potius in cordibus nostris flammantia precum pondera: Tibi itaque, ô dulcis Patria! propitium coelestem Patrem; Tibi ô illustris orientalium Indiarum Societas! faventem negotiis, faventem rebus omnibus vestris Deum; Tibi, Supreme Indiarum Rector, benignum Rectorem coeli; Vobis, Nobilissimi Senatores, duodecennis confilia Christi, Christi perennis; Vobis dicatissimi Auditores, communem patriam, coelum.

Dixi.

Wilhelmi ten Rhyne

DISSERTATIO
DE
PHYSIOGNOMIA;
HABITA

Bataviæ Jacatrenfium

V. Kalend. Maii Anno MDC LXXVIII.

O. T. O. M. Deus!

Qui omniscius Universi es conditor,
 cordium scrutator & reum, non
 vultuum indiges signis, ut intimas cogi-
 tationes dignoscas mortalium: Da, ut
 de Physiognomia dicturo talis sit animus,
 qui tuam gloriam & proximi utilita-
 tem enixè curet; talis lingua, quæ tu-
 am laudem & discipulorum commoda pro-
 ferat; talia sint singula nostra conami-
 na, quibus tui S. nominis exaltetur ho-
 nor, salus promoveatur proximi, pro-
 pria sequatur beatitudo.

Ita fiat !

I

Wilhelm

Wilhelmi ten Rhyne

DISSERTATIO
DE
PHYSIOGNOMIA,
HABITA

Bataviæ Jacatrensium

V. Kalend. Maii Anno MDCLXXVIII.

IN studiis melius est res ipsas intueri, Auditores expectatissimi, & harum causa loqui; Ventosa & libero cursu effrænata loquacitas animos, ad magna surgentes, veluti pestilenti quodam fidere afflavit; profusa hæc & vaga licentia corripit concisæ eloquentiæ regulas; grandis & pudica oratio non verborum lenocinio squallet, sed naturali pulchritudine scatet; Asianus ille tumor Attico siccandus est sale; verba rebus permittenda sunt, dicta factis exæquanda; in usum, non in præconium, ducendus est stylus.

Fœ:

Fœcundior facundiorque disciplinarum profectus orietur, si quæ in nobis sunt vitia non dissimulemus, & quæ dignissima scitu apertis oculis non transiliamus: Ad rerum tamen dignitatem exeat loquela, pressiore iudicio prompta, & ex facili fluens; & limitata mentis acie constringatur naturæ indagandæ curiosa nexilitas; Mos & lex maculosam edomant linguam; leves & inanes soni corpus orationis enervant: Nil juvat, mellitis verborum globulis penes graves fatorum arbitros gratiæ conciliabula querere, vel apud tristes censores atroci stylo sermonem effodere; iudicio enim semper officit favor, & severa frontis ruga arctat candorem: Etiam humili discursui suum stat decus; Sat magnificum, quod modo proficuum: Et quid prodest, seculis duratura componere? Nec publicam, nec privatam, curam manet tranquillitas; utriusque fructus ex utilitate proximi censendus est, quantum communem spectant vitam: Attamen nobilia vetustatis exempla aculeos subdunt ingenio, & fortem erigunt animum, angusto licet Lare jacentem: Hunc ad scientias natura ducat, ars perficiat & labos; usus consummet; cui cum tempore duramentum accedit & robur: Tali ubi dicendum est palam, torosus stylus rerum firmat nervos, & decor animi commendat.

Verum illa eloquentiæ spectant mystas, qui in Rhetorum arena sudant; quales altioris elegantiae artifices in sui seculi li-

teratis veteres coluerunt; hos venerabundo conamine admirari licet imparibus imitari; illi quippe, aquilarum instar, nubium tenuis altissimè se sublimant supra nostri intuitus terminos; & totum illud spatium, qua pluitur & ningitur, hoc est, profundissimam naturæ abyssum scrutabunda vivacitate pervolitant, velificatasque judicii, quo libet, vibrantes alas, prudenti caudæ gubernaculo acumen mentis dirigunt, & indefessis pennarum (laborum inquam) remigiis se sublevantes despicunt & singula perrimantur; ubi ingenia illa, cunctabundo volatu penè eodem loco pendula, cuncta perlustrant.

Sed spissior nostras caligo mentes occupat, quæ si lucem captare satagunt, religiosa industria tales consulant aquilas, in eruditionis fado degere suetas, ut harum pennis supportentur, veluti hæ suos solent pullos, quo in altum evecti assuescant solis splendori, ut ita tener tandem firmetur visus. Sic ergo majorum memoria exemplo serviat, ut si quid sublimis argumenti producendum sit, proponendus est, suadente Epicæto, Socrates aut Zenon, ut ratio non deficiat, qua id, quod objectum fuerit, ritè administretur; Sophocles aut Euripides, ut sufficiant verba, quibus est loquendum; Plato aut Demosthenes, ut decoro ornatu currat dissertatio: Quippe succissi poplites membra non sustinent, hæret offensamen linguæ balbutienti; periit venustas suadæ loquelæ, orationis

tionis cultus fordet, & jamdudum obmutuit. Defricanda tamen est illa mentis ferrugo, ne situm contrahat interpolati conamenti impetus; quamvis hunc inhibuisse satius esset; Si igitur habendus est sermo, vestrum refecatiis esto iudicium; propensior venia, Auditores desideratissimi; ignoscatis umbratico subitaria proferenti & incondita; hæc etenim talia erunt, qualia vos favendo feceritis: Neque enim in una sede morantur laus diligentiae & celeritatis gratia: Etiam testudo reptando, quod volando aquila, iter conficit; crocitantæ corvus æquæ ferit aëra, quam dulce melos fundendo cygnus: Viduato itaque eloquentiæ deliciis & elingui favore vestro subveniatis, Aud. Ornatiss. & aures parumper commodetis titubanti.

Principio Assyrii, ut ab ultima temporum memoria exordiar, cum patentissimo fruerentur coelo, trajectiones & motus stellarum adverterunt; Quibus lustratis, quid cuique eventurum, & quo quisque fato natus esset, prædicebant: Quia in natione Chaldaei diuturna observatione siderum scientiam perhibentur effecisse; Ortus enim nascentium ex Lunæ modamine censebant, & quæcunque Lunæ junctæ, natalitias stellas notabant, oculorum fallacissimo sensu judicantes ea, quæ ratione & usu cognosci debuissent. Docent enim astrophiciæ leges, quam humilis feratur terræ fodas Luna, & quantū

ea adhuc absit à proxima sibi stella Mercurii, longius a Venere, majori spatio à Sole, cujus lumine coruscant omnes; reliqua autem intervalla à sole ad Martis, hinc ad Jovis, inde ad Saturni vorticem, immensa sunt, indefinita sunt: Insisterunt tamen Ægyptii & ævorum longinquitate hanc artem consecuti putantur.

Producit ex magno Dicæarchi libro sententiam Tullius Pater; Nescire ea melius esse, quam scire: Eudoxus, Platonis auditor, & Astrologorum facile princeps, ita scriptum reliquit; Chaldæis, de cujusque fato & fortuna ex natali astro præfagientibus, minime esse credendum: Anchiolus & Cassander, summi suæ ætatis Astrologi, hoc prædictionis genere non fuere usi: Scylax Halicarnassæus, in hac scientia & civitatis regimine excellens, Chaldaïca hæc repudiavit deliramenta: Quæ, præter hos magni authoramenti testes, naturæ confutat veritas & certitudo eventuum; Neque enim nostri est, dispensare dominia superlunarium globorum in hæc infima; neque enim cœlestes orbes de mortalium sorte dissidia commovent, quæ hominum phantasmata commenta sunt; hoc est, ὑπερτερὰ νέρτερος ἡθελῶσι, supera reddere infera, ut Aristophanæo utar augurio.

Jam itaque lucidiora judiciariæ Astrologiæ dogmata profundissima nocte involvuntur: Est tamen inter homines divinationio

natio quædam, jam usque ab heroïcis ducta temporibus, sed evidentior nulla est, quam quæ ex vultuum indiciis & significantibus lineis animi hariolatur indolem: Magnifica sane & salutaris cognitio, quæ proxime ad Deorum vim accedit; hanc Græci Physiognomiam, id est, naturæ signum, dixere; Per hæc quippe naturæ signa interiores cum animæ tum corporis affectiones in exteriora depinguntur: Ast veteres ἐγχερήσεσθαι inopia profectoriæ artis paululum rudes in veris hujus scientiæ fundaminibus prævaricati sunt. Quocirca alii ex animalium formis de hominum ingeniis assumilatas conjecturas fabricabant: Alii non indiscriminatim singulorum animantium schemata experiebantur, verum juxta coeli climata, gentium usus & ritus distinguebant, ex quibus signorum animi electionem faciebant: His alii hæreditarias propensiones, à parentibus infusas gnatis, adjiciebant: Cum etenim foetus in utero parentis sanguine, & extra illum lacte, nutriatur; quid mirum, quod infans matris imbuatur affectibus, patrisque potius assuetudine addiscat? Sic (a) Semiramidi (quæ Babyloniam condidit, murumque urbi cocto latere circumdedit) Matri ac Ninyæ filio lineamentorum qualitas similis, ita ut primis initiis sexum mentita puer credita sit, malier quæ non foeminas modo virtute, sed & viros anteiret.

(a) Justin.
lib. 1. cap. 1.

Indissolubili saltem lege natura sancivit firmatam hanc temporis diuturnitate experientiam; Mores hominum sequi temperamenta corporum. Animam à corpore pati dicitur ebrietas & ægrotudo; ab anima corpus, dicitur amor, timor, moeror, & gaudium, aliorumque animi motuum simulacra. Verum optima mentis, quæ in ratione consistit, portio capitis arcem tenet; irascentia confimilesque affectus procul à ratione ad domicilium cordis deducuntur; Cupido autem & appetitus ad infernas abdominis sedes, ut popinas quasdam & diversoria nequitiae, relegantur: Totus vero homo in capite vultuque est, illo animi indice; reliqua membra, ut subjecta machinamenta, ei ancillantur. Hinc est, quod in Socraticæ ac Pythagoricæ philosophiæ arcanis physiognomiæ sacra quam religiosè recondebantur: Illius utilitatem ita expressit nostræ (b) Legislator Medelæ; Qui physiognomiæ sunt ignari, anima eorum errore defatigari solet & confici: Qua secus prædicendi virtute comitem puellam salutasset Hippocrates? Salve puella; postridie vero, salve mulier: Erat enim illâ nocte vitiata, nisi peritus Physiognomiæ mysta cluisset. Aristoteli Platonem puerum suum Socrati oblaturus magistro vaticinium hoc responso retulit; Hic est ille de Academia Cupidinis cygnus: In somno enim viderat Socrates oloris pullum ex altari, quod in Academia Cupidini dicatum erat, volasse & in

(b) Hippocr.

in ejus gremio resedisse; dein cœlum petisse alis, gratissimo cantu aures hominum Deorumque mulcentem: Atque ita intimum Platonis ingenium de exteriori facie conspiciatus est Socrates.

Sed quid nos morantur ethnica? Divina autoritate hæc artis fulcitur præstantia: Ita etenim Nehemiam affatus est Artaxerxes; Quare vultus tuus afflictus est, cum non sis æger? Nonne hic est animi tui dolor? Atque ita ex faciei characteribus notavit mentis vexamina. Quapropter sapientissimus Regum sic infit; Animus lætus bene afficit vultum, & animi cruciatus spiritus frangitur. Nec mirum, si perturbato animo faciei fabrica mutetur; Cum, Davide teste, fractio animæ turbet ægritudine corpus. Hinc incrudescuntibus suspiriis Jobus ingeminat; Facies mea lutulenta est & tumida præ fletu, palpebris meis adest umbra lethalis: Atque adeo quos os premit, promit vultus secretos mentis recessus, & hi in illo emicant.

Faceffat igitur hic nugivendula chiromantia; Cujus princeps ratio in eo est; quod manus operentur ad animæ nutum, cujus excubitores & satellites sunt animales vulgo vocati spiritus; & quod quævis actio peculiaribus musculis perficiatur; Ast manuum illi motus nimis generales existunt; Extensio, pronatio, reliquæque mûnia quomodo animæ fingent iudolem? Mentem enim non gerimus manu, sed utcunque vultu. Enim-

Enimverò tanti non est, authoritatum nitela momenta rerum perstringere, nisi veri judicatrix ratiocinatio dicendorum fundamenta eruat; quibus superstruendis componendus est ordo, ut ad formulam connectatur dissertationis tela.

Igitur aulae pandamus & universum mortale genus producamus in scenam, vice Prologi quasdam physiognomiae praelibemus regulas; hinc complexionum discrimina, illinc affectuum signa; tandem populorum mores & ingenitam animis indolem citemus in Epilogum.

Non modo variigenos habitus nacti sunt homines, sed & animos etiam pluribus aptos rebus: Ast nulla pictura tanta colorum varietate aut linearum discrepantia queat oblectare spectantes, quam quas in mortalibus fata duxerunt. Solos oculos physiognomonicè intuenti tanta in colore, tanta in motu, tanta in magnitudine, situ, ac vicinis partibus, occurrit diversitas, ut hos unice peruspantem fat maneat laboris, etiam sagacem hujus scientiae artificem: Solent perspicaces attenta volutatione gyrare lumina, quod aliqui studiosa consuetudine ita addiscunt, ut insuetos praemeditato imitamento decipiant, palpebras quoque volato flexu claudentes, iterumque recludentes: Hoc Gallicae plebi usitatum, versatilis, non solidi, ingenii indicium prodit. Diffi-

piciendum ergo est, an à natura, an ab eruditione, an ab artificio, procedant eadem licet vultus lineæ: Stabiles sunt quæ connatae, quia perpetuæ; variæ sunt quæ simulatae, quoniam vim infert naturæ artificium hoc. Itali in unum idemque objectum oculos diversimode defigentes versutiem exprimunt, serii rerum censes & callidi. Oculorum colorem coeli plerumque facit clima; sic qui propinquo aduruntur sole, scintillantes nigrore pupillas ostentant; utpote qui utcunque robusta feritate imbelles (nisi doctrina emolliaverit mores) torvo vultu similem produunt mentem. Aliquando etiam temperatura corporum colorum discrimen efficit. Motum autem varie immutant affectus animi; ita subluscis oculis incedunt amantes; quia in gyrum amatorius dictus flectitur lacertus. In auxilium hic itaque vocanda est Anatome, ut, partium situ dignoto, motus, & ex motu lineas, interstinguat physiognomus; qui muscutorum exordia, fines & munera dijudicare debet, & interpolantes cutis plagulas; Ubi denique ex Mathematicorum propositionibus prolecta demonstrationum vis (unicum illud artium fundamen) omne absolvit pensum: Pensiculandum enim foret, imo dimetiendum, physiognomo, quanta intercapedine hiet in motu musculus, quantum à suo antagonista recedat, accedatve, & quale exin surgat interstitium. Quocirca cutis notandæ sunt rugæ: Ita seculorum æta-

ætatumque discrimina non accuratius ex fiderum motu describet astrorum peritus, quam ex hominum in varia ingenia & studia deflexiones. Cutem quandoque progenies variat & exercitatio; Sic tensa militibus duratur pellis, aspera rusticis labore crescit, & obesula foeminis mollescit, vel gracilis licet delicatiore teneritudine pulpa fit.

Verum in has cutis plicas plurimum valent animi pathemata, senectus & Venus; Qui præcoci conjugio in mutuos thori amplexus frequenter ruunt salaces, vel multijugo puerperio decumbunt mulieres, immaturo senio vultum foedant; Voluptuosa testis est Japonia, & æstuoso sole calentes tractus. Attenti meditando frontem sulcant, totamque corrugant faciem, senes ætatem procrastinando, libidinosi semet enervando: Hilares è contra has rugas explicant, malas distentas habent, & exporrectam frontem.

Affectibus illis plurimum confert consuetudo, quæ in alteram naturam migrat; quare foeminæ, ut flerent, oculos erudire suos. Hinc sagax physiognomiæ vates non modo hominem ab homine, discernere debet, verum etiam ex affluëfactis muscutorum plicis & significantibus cutis lacunis animi indolem (hoc enim caput rei est) probe conjectare: Veluti peritus hortulanus (& certio rem mehercule indiciorum prærogativam physiognomus obtinet) non solum arborem ab arbore,
sed

sed & fructus arborum ex cortice dignoscit.

Attamen magna climatum hic habenda est ratio; quare austeros Arcades Polybius; acutos Atticos, crassos pinguesque Thebanos Cicero; denso in aëre natos Boeotos Horatius, pronuntiavit. Præterea perfidiæ Numidæ, fatuitatis Æthiopes, crudelitatis Scythæ, vafritiei Afri, fortitudinis Germani, acuminis Itali, inconstantiae Galli, superbiæ Hispani, incusantur. Quamvis summos posse viros vervecum in patria nasci Juvenalis edicat. Etiam sub molli coelo immania prodire ingenia, Turcæ, origine Scythæ, exemplo suo probant. Una tametsi hirundo non faciat ver, ut Stagyritæ verbis utar: Compertum autem est, sub iis sideribus quæ multo frigore humentive coelo rigescunt aut madent, candidos plerumque cæsiusque nutririncolas; & quæ ferventi flagrant sole, plagas, subjectas gentes spissiori tingere sanguine; etiamsi aliquorum candor à patria ferrugine recedat. Nulla nihilominus regio, tam prosperis vel malignis illustratur astris, quæ non omnium vitiorum simulac virtutum exempla in suis exprefferit alumniis: Singulis quippe mortalibus, præter communem patriæ suæ genium, proprium aliquid natura ingessit, & omnino grandi miraculo per tot ætatum secula & gentium nomina unicuique hominum suas lineas, quibus ab aliis interstinguitur, invenit; qua
tam

tam animi, quam vultûs, habitum à reliquorum corporum & ingeniorum analogia disterneret. Hunc mysticum naturæ lusum, tot animorum affectibus, quot vultuum signaturis, variatum, haud facile quis adsequitur. Sicuti pictor suis tabulis non omnium corporum species & formas facile impresserit. Quocirca tanquam in condensis sylvis eminentes arbores, minoribus non consideratis vel leviter transcurfis; sic præcipua ingeniorum ac pathematum genera intuebimur, quibus homines agi solent ac propemodum componi, simulque à cæteris perspicuo discrimine segregari: Quoniam nullius indolis species tam lubrico pronoque vestigio in vitia inclinet, quæ non modicè prudentiæ frænis intra tectum possit cogi; Nihil etiam tam propinquum virtutibus est, quod cacoëthes utentium non vitiet & deformet.

Ast plurimum obstat physiognomiæ regulis simulatio; Sic sæpe videas larvatos urfos, personatos lupos, togatas vulpes; ut vix hominem offenderis, qui non meditetur offendere. O tempora! O mores! Quot morum Protei, quot ad spectuum chamæleontes, in præsens hujus vitæ theatrum se non ostentant? Præterea falli poterat Zopyrus, qui externa de forma Socratem bardum judicabat; Cui, Recte dixisti, regerebat Socrates, nisi philosophiæ præcepta me correxissent. Physiognomista tamen non fert iudicium, nisi
secun-

secundum signa quæ videt; quorum alia sunt mansiva, transeuntia alia; indolesque vel connata vel adscititia est. Illius exemplar in Persici imperii conditore, Cyro emicat; qui cum puer in parium coetu luderet, fortuito Rex ludendi à jocantibus electus est sodalibus, & in eos regium vere jus exercuit, contumaces verberibus idonea fatis. majestate plectens: Delata hæc res ad Astyagem est, Cyrum qui jussit accersi; ast ille ad throni tiaræque formidabilem pompam puerili metu non expalluit, sed se constitutum Regem intrepidus respondit; atque exinde regiae familiae adscriptus est. In Catone ab unguiculis severitas gravitasque eluxit. Quamquam haud infallibiles futurorum affectuum indices sint hi mores puerorum: Videatis tamen qui ad percussæ mentis ictum gemitibus singultientes mollem naturam & ad humanitatem compositam præbent: Difficile etiam est, abscondere pectoris æstus; Namque sæpe clauso animo furor panditur: Difficile est, tristi fingere mente jocum; Etiam apparet dissimulatus amor. Experimur utique totam animam per membra consentire, ubi sudor & pallor universo exeunt corpore, infringitur lingua, vox faucibus hæret, caligant oculi, sonant aures, succiduntur artus. Cur secus maniaci congrua ratione victus & idoneis medicaminibus curarentur?

Enimvero affectus alii solum cerebrum & motoria feriunt organa; alii cerebrum
&

& cor, non semper musculos, nisi forte faciei & oculorum. Quæ ergo animali motu peraguntur pathemata à cerebro profluunt ejusque appendicibus nervis, motus instrumentis; concurrit quandoque sanguinis influxus: Quæ verò à vitali motu dependent, cor rectorem agnoscunt suum, qui sanguinem dirigit pro varia affectuum indole; alterantur inde cæteri humores, qui singuli è sanguineo latice scaturiunt, &, nisi elutrientur, ad eundem remeant: Accedit unionis motus & fugæ, qui per externos exprimitur lacertos. His bene perspectis magnum dirimetur inter mortales certamen; Vi ne corporis, an virtute animi, actiones hominum procedant.

Sed ne in immensum crescat oratio, complexionum discrimina, juxta communem naturæ morem (nec enim exceptione carent hæ notæ) obiter recolligamus. Prodeant igitur in publicum sanguinei, quibus capilli recti subflavescent, tardè calvescent, faciei turgent venæ, rubicunda carnositas membra implet, superfluitatibus multis onerantur, lasciviæ dediti jocisque: Ast si in morbidum declinent statum; vexat eos acutus capitis & æstuans dolor, oscitatio, nausea, somnolentia; turbantur sensus, hebescit intellectus, pulsant tempora, rubet facies & sublivescit, ex oculis micat acribus ardor, & venæ intumescunt corpore toto; pustulæ rubicantes foedant malas, similisque morphæa
cutem

cutem exasperat, nareſque crebro ſanguine
ſtillant.

Sed quid personati referunt in actum. cholericus? Crispato & nigricante capillitio gravidi asperum & contactu calidum gestant caput, corporis macilentia insignes; gracilesque; iracundiæ & rixis, præcipitantiæ & audaciæ dicati; fardonicum vultu risum & dentatos fales fundunt. Qui si juxta suam temperiem ægritudine percellantur, infestat eos pungens, maxime in antica parte, capitis ardor, æstu comitatus gravi; arescunt nares, & ignito madent latice, ficcatur lingua horripilis; nausea & inappetentia suppullulant, amarulento dominatur in ore fel; citrinus & facie & lingua oculisque color effulget; caufos & icterus communiter ingruunt.

Ast quo corporis habitu phlegmatici
femet spectantibus offerunt? Laxis molli-
busque membris prorepunt lenti, de gra-
vativo capitis dolore queruli; torpent illis
sensus & hebescent, & quasi defessos fingit
somnus; stat pallida facies & obtutus; uligo
plurima in subjectos ruit artus, & ferit pre-
mentia viscera mala, apoplexiam, paralyfin,
algidasque febres: Hi plerumque crinium
nive sparguntur, & placabili se subdunt a-
nimo, timidi & multotiens negligentes.

Verum quale nigra bilis præstat corpus?
Fuscum reddit vultum, & liventia lumina
simulque tenebricosa, tinnientes aures, ni-
gricantem linguam, parcum somnum, fri-
gidam mentis arcem, acidos sæpe ructus,
Ustupo-

stuporem & pigritiem: formidolosi sunt ut plurimum melancholici, torvi, & raræ loquelæ, pertinaces, laboriosi, tardæ, sed tenacis iræ, moerentes, & cum Libero madescunt Patre, supra modum hilares; macilentis gradiuntur artubus, & acri urgentur siti, in tristitiâ dejecti, præcordia flatibus tument, caligant oculi, & luridus sæpenumero prodit color, tetricus vultus & morosus inhorret.

Sed ne diffusus nimium sermo proruat, compendiarie viæ insistamus, visisque temperamentorum discrepantiis, affectuum signa introspeciamus, sed quasi per transfennam. Hic multum juvat ætatum simul atque sexûs pensiculata diversitas: Quoniam in recens natis nullis musculorum interpolamentis artus distinguuntur; in reliquis illas plicas plerumque retinent faciei lineæ, quas per proprios animi motus accepere: Ita ridiculosus juvenis hians os & prominulos dentes exerit; ubi senectus, quas expressit juvenus, lacunas, servat; Senes etenim rugis per totam faciem animi sensa promunt; juvenes oculis & naso; Illi autem senibus contorti & fixiores, hic illis rigidior evasit: Ita morosos, circulatoris labiis torvos, videatis viros; astutas procacesque foeminas acuto mento (quod in iracundis barba plerumque vestit) circoque obductis labris: Ita acutus nasus, parvi oculi, fulvusque color, malignitatis; oculi è contra magni, simus nasus, & fulva tinctura, bonitatis;

bonitatis; caput magnum, oculi parvi & non nictantes; balbaque lingua, iracundiæ, signa perhibentur Hippocrati. Alteratus vero animæ habitus mutat formam corporis: Sic sæpe utilis poenitentia morum ruinas, quas juvenilitas fecerat, sedulo emendat: Namque robustus animus veluti ab adolescentiæ caligine emissus, de antea actis erroribus atroci censura judicare solet, & corrigere vultum. Quicquid sit, inconcussa saltém hæc manet veritas; Ad animi mutationes mutari vultuum lineas, signatos mentis indices. Quippe
 ἢ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπίπτει.

Jam ergo sequestro animo in plerisque mentis affectus contemplationem injiciamus, sed non singulos nec conciso ordine, huic enim festinatio adversatur: Subflavi crines, pulchra facies, rarum portant intellectus acumen; fusci nigricantesve capilli majorem perspicaciam; Quocirca eloquentiæ Pater Cicero, coram Senatu dicturus, aiebat; Se ornata capita comptosque vultus tanti non facere, sed macilentis & rugosis frontibus moveri. Verecundi faciem & favorabilem præ se ferunt adspectum: Religiosè devoti spiritus intro trahunt, atque cor, affectuum sedem, cerebrumque spirituum officinam, replent, ut quasi decussati sint artus; nisi fortior animi motus irruat; cæterum cor, illis arctatur, ut etiam sentiri possit, ob diminutum spirituum influxum, caloremque repressum vitæ: Detriti

studiis. caput ut plurimum in terram pronant: Elato corpore superbi, raro prudentes, incédunt; quamvis superbia cordi deesse queat, quam structura poplitum ostentat: Alium enim natura, alium ars, factum efficit; illa veram, hæc apparentem denotat; quod bene considerandum physiognomo: Attentio aliis frontem fulcat, aliis labra contrahit; quidam præmordent ungues, linguam alii exserunt inscii; anteriora capitis quodammodo his dolent, & si fricentur, titillant: In his intellectus, quia fortius intenditur, stat firmior visus: Exporrigit frontem hilaritas. Stupidi pandato & languide nictantibus consistunt oculis: Timidi & obstupescentes vultum membraque retrahunt, luminaque intro convellunt: Motus tardi mollem signant vultum. Sed in omnibus hypocrisin, præsentis Reginam ævi, quis dimetiatur? Fortes erectum corpus, carnosum latumque pectus, latas homoplatas invicemque distitas, nec valde colligatas, nec omnino dissolutas, robustumque collum, habent. Fortitudinis exemplar Leo (ex animalium quippe formis analogiam fabricare contendunt physiognomistæ quidam) ore magno, facie quadrata, non valde ossea, superiore mandibula non multum prominula, sed deorsum æqualiter pendula, naso crasso, oculis serenis concavisque, nec admodum rotundis, nec adeo protensis, à cæteris animantibus distinguitur; feroces illi & copiosi sunt spiritus:

ritus : Qui si mites sunt, torporem inferunt : Nervosus autem Leo est, & juvenili gressu totoque corpore articulado praeditus. Qui coxas osseas nervosasque habent, robusti sunt & masculini ; quibus eadem ossulentæ & superfluæ, molles & foeminini. Pedes magni, articulati, bene nati & nervosi sunt fortibus maribus ; iidem stricti, parvi, inarticulati & delectabiliores, quam fortiores, mollibus foeminis. Sciunt etiam pictores, foeminas latis iliis, mares latis humeris, delineare ; quod si ad usum medicum referatur, constabit inde ratio ; Cur foetus in ossa ischii pelvi facilius queat abscondi, nec necesse sit, ut in puerperio ossa pubis à se invicem recedant : Extrema etiam corporis mari fortiora ac crassiora communiter sunt, quam foeminæ. Sed qualis amantium motus est ? Cur omnes lacerti uno hoc animi pathemate laceffuntur, rigescit Priapus ? Et spermatis effusionem cur universi corporis lassitudo sequitur ? Hic avidis medullis flamma subditur ; namque durus amor in ossibus magnum versat ignem : Pertentat amantium corpora tremor ; qui, si vesani, in furias ignemque ruunt. Tuhidi (quibus eriguntur communiter pili & palpebrizant oculi) carnosam, solliciti macram & obscuram plerumque gerunt faciem ; timor enim nonnunquam, sollicitudo semper, animum cruciat. Frigida formidinis aura horrorem ciet in membris & concitat artus.

Sed pectoris tranquilli pacatus status serenum præfert vultum. Lugentes demissæ sunt frontis : supercilia conjungunt tristes. Vivax & in omnes oculi angulos diffusus animus subducit imbecillitatem suam oculis populi. Extemporaneæ subtilitatis homines versatili vultu simile promunt ingenium. Hominibus tardæ eloquentiæ non altum, nec perenne, ingenii flumen est, nisi mens ordine linguam præeat. Sed quænam furoris signa sunt & iræ? Furorem designant audax vultus & minax, tristis frons, torva facies, citatus gradus, inquietæ manus, crebrius & vehementius acta suspiria. Irascentibus autem flagrant oculi, multus micat ore rubor, exæstuat ab imis præcordiis sanguis, quatuntur labia, comprimuntur dentes, horrent & subriguntur capilli, cogitur spiritus & stridet, sonant semet torquentes articuli, voce parum explanata sermo prærumpitur, comploduntur manus, pulsatur pedibus tellus, concitum corpus magnas agit minas; Sic foeda visu & horrenda facies depravat se & intumescit. Ecce! iracundis apris spumant ora, dentium fulmina acuuntur attritu; taurorum cornua jactantur in vacuum, & arena pulsu pedum spargitur; irati fremunt leones; instantur irritatis colla serpentibus; rabidorum canum tristis adspectus est. Talia sunt iracundiæ monstra: Quis ergo ad illorum non expavescat intuitum? Ast
qui

qui quotidie descendunt in certamen temulentiae, corporis frangunt vires, animasque immodicis deliciis inundatas demergunt; atque ubi ad se redierint, mirantur, se tam improvide potuisse peccare, & saepe dolent. Sed avertenda sunt illa vitia, castigandus impetus, & si potis est, extinguendus.

Verum quis omnia omnium affectuum signa hoc angusto temporis intervallo percenseat? Contracto itaque stylo nosmet nostra pollicitatione exsolvamus, & brevi visu populorum indolem, tanquam è specula, obiter despiciamus. Hoc autem immensi laboris opus est, commodiori opportunitati servandum, ubi experimentorum fides voto penitus faverit, & observata mea magis expoliverim. Ne tamen ἀνύμωλος recedam, generatim pauca loquar: Coeli ergo diversa climata iisque subjecta loca maxima morum, hinc animi motuum, inde vultuum, signorum, discrimina inferunt; sic alios maritimi, campestris alios, alios montani, mores obtinent. Europaei quippe imprimis septentrionales, crassiore & densiore sunt sanguine, rigidioribus spiritibus, ferociores paululum, intrepidi, longævi, acres, bellicosi, ac libertatis amantes, aperti, ingenui, ac procul à fraudibus & fallaciis. Asiatici tenuiore sanguine & molliore, effœminati quodammodo, facile irritabiles & servituti addicti. Africani sanguine sicco, calido,

corpore nigro, adusto, capillis crispis & lanuginosis, leves perfidique, plane abjecti & ad imperandum inepti. Americani plerique barbari, anthropophagi.

Singularum autem gentium mores & indolem hic enarrare imparem me profiteor; habete igitur, Auditor. humaniss. quæ ἐν παρθεσὶ occurunt;

Germanis vis mentium ut opaca, ita ad æternitatem laborum robusta est; apud hanc gentem aperti placent mores, displicet omnis reconditi astus species; ignota ibi perfidia, etiam in venali fortitudine stipendia merent. Nec desunt alta ingenia, in quibus patriam gravitatem vividi & excitati acuminis felicitas temperat, præcipue si validam mentem peregrinis artibus moribusque diu miscuerint: Peregrinandi enim hæc avida natio est: Otium etiam plusquam Attica severitate mulctant.

Sublimia sunt Italorum ingenia, & nihil tam arduum est humanis laboribus, ad quod Italici acuminis robur non surgat: Ex vili etiam plebe multos sæpe in nomen & divitias prospera sedulitas evexit; longæ industriæ speique patientes sunt; vafri subdoli que animorum artifices: Has grandes & ad omnem sortem aptas mentes, frugales & in futura intentas, ab Hispanorum fastu Gallorumque versatili levitate alienas, constanti subtilitate natura imbuit.

Graves

Graves & cum pondere quodam elati Hispanorum animi non subitaneo impetu in diversa ruunt, natura simul ac arte stabiles; vultus, tumido sermone concinens, indoli severam majestatem affectat: Servatas temperantia opes vestitu, ad ostentationem facto, consumunt: In proprio convictu parci, in alieno sumptu profusi, in extrema pauperie supercilium non deji- ciunt: Reconditæ illis mentes & tarda consilia: verborum gestuumque pompa veluti naturæ instinctu intumescit.

Galli è contrario, improvidi levesque in omnes affectus formant animos, ru- moribus raptos; jam otii, mox tumultus, impatientes: Ostentatio libidinis supra naturæ desiderium inepta est: Astum cum humanitate fingunt: Virtutis simulatio levitatem abscondit & dolum: Exiguum jurgium sola altercantium ambitione crescit, & vel ad famam vel ad cædes lymphatam juventutem propulsat: Non ratione, sed impetu, injurias ulcif- cuntur. Feræ gentes & ex ipsa barbarie natæ, orbem terrarum supra aliquot se- cula suis moribus polluerunt, & utinam jam- pridem minus inquinassent. Sed ne ho- stium vitiiis nimis insultare videamur; si- lere potius jubet parca illis virtus.

Quocirca Britannos brevi transitu per- vadamus! His ut plurimum gravis est animus, & in se, velut in consilium, sedu- ctus; suæ gentis mores, ingenia, animos- que

que magni facit delicata natio. Sed hic ingens adhibenda est cautio, ne ex paucis tota gens æstimetur: Sagaces quippe plurimi, procaces non pauciores.

Scotis animus ad humanæ consuetudinis culturam faciliior est; ingenia in quæcunque studia inclinant, mirifico successu inclyta, omni fortunæ vitæque generi suam industriam aptant.

Hibernos duravit ad bella amor desidiæ, qui reliquas gentes emolliit & effoeminavit; His animus ad sua vitia pertinacior & labori adversus; multi tamen sincera fide eximios dignis virtutibus excolunt.

Hungaris optimatibus mens erectior, frons melior, & ad magnificentiam factus est animus; membra & incessus ad venustam pompam compositi: Vaftris magnisque consiliis præstant, parique audacia: superba æmulatio illorum vicinis committit.

Illyrici & Dalmatæ, jamdudum variis fueti dominis, suam indolem in illorum mores deflectunt.

Polonis in aspero coelo dura vita est, illorum mores non facti ad nostri seculi candorem, & hinc sæviora aliquanto ingenia.

Russiæ gens servituti nata, ad omnem libertatis splendorem ferox est; placida, si prematur, & jugi patiens. Vulgus Magnatum maxime formidat superci-

percilium: Cæterum cauta natio & neſtendis fraudibus apta.

Turcis ruſtica & demiffa eſt indoles, neque libertate, quam non curant, digna: rudes animi nulla ſcientiarum, nulla artium (præterquam Martis) humanitate mitigantur: In paribus vitiis calliditatem quærunt, libidinibus infames, quibus adeo exercentur, miſerabili virtutis inſcitia; neque abeſt à voluptate ſeveritas.

Sed ſingula quis referat? Quis in una Aſia populorum deſcribat indolem? Quis Indos ſagaces? Inflatos & ingeniſoſ Japoneſ & Sinaſ? Crudeleſ timidoſque Javanos? Vaſtroſ Sumatrenſeſ, cæteraſque gentes, figillatim recenſeat? Tentabo tamen aliquando, ubi maturior experientia lævigatiuſ judicium & certior em dederit fidem.

Conſtitueram enim olim *Phyſiognomiam* *Phyſicis* ac *Anatomicis* fundaminibus ſuperſtruere, ut conjeſturis & incertitudini ſe ſubduceret nobiliſſima hæc ſcientia; ſed alia negotia & tempeſtatiſ facta operiſ molem & texturam interrupere.

In partem generalem & ſpecialem diſpeſcuiffem; in illa de muſculorum, imprimis externorum & viſui conſpicuorum, motuſ & mutationeſ examinaſſem; inde lineamentorum varietatem vocaſſem ad trutinam & elucidaſſem. In hac, diverſoſ
tre. 2af

tractassem usus; videlicet Medicum, Anatomicum, Chirurgicum, Pictorium, Sculptorium, ac Cælatorium.

In usu medico de morborum prognosi ex vultuum lineis egissem: Hic de fonticuli applicatione, musculosæ carnis resectione, aliisque magni momenti & emolumenti rebus: Ignorata quippe partium fabrica in securis timidi, & in periculo plenis securi, sumus: Luditur autem hic de pelle humana.

In Anatomico usu nervorum insertiones, progressus & divaricationes; fibrarum intercapedines, flexuras & conjugia; musculorum exordia finesque, & cum suis antagonistis communicationes & actiones, in ossibus implantationes & similia lacertorum phænomena trutinasse.

In usu Chirurgico ex naturali musculorum situ, partiumque in illis structura & ossium applicatione, dislocationum, fracturarum & contorsionum regulas compegissem.

In usu Pictorio musculorum lacunas, juxta pathematum diversitatem variantes, eorumque discrepantiam in foeminis maribusque, infantibus & adultis, notassem; ut juxta physiognomiæ leges, uti hæc ad Anatomiam, procederet delineatio; ut crederetis etiam animorum posse dari picturam.

Quadrat

Quadrat cum Pictorio Sculptorius &
Caelatorius usus.

Sed manum de tabula ! Satis enim
patientiam vestram exercui, Audit. om-
nium ordinum acceptissimi : Quamobrem
hoc unum dicam,

Dixi.

Wilhelmi

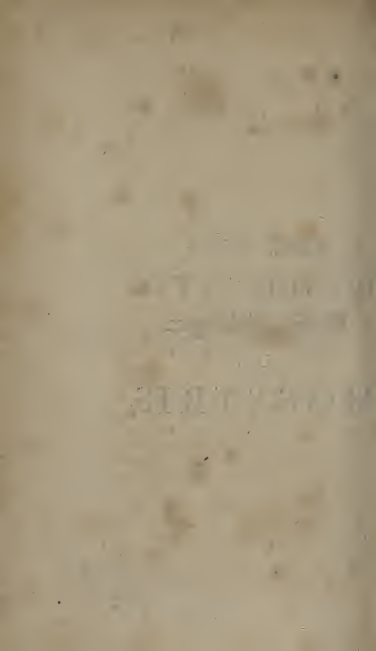
Wilhelmi ten Rhyne

DISSERTATIO

Phyfico-Philologica

DE

MONSTRIS.

Wilhelmi ten Rhyne

DISSERTATIO
Phyfico-Philologica
DE
MONSTRIS.

Solus qui ad Legem Altissimi applicavit animum, Auditores omnium ordinum quæsitissimi, dicatissimi, atque in meditatione ejus versatur, sapientiam omnium antiquorum exquiret, disputationes celebrium virorum conservabit, atque in sententiarum reconditarum involucria penetrabit, arcana proverbiorum pertrahabit, atque in parabolarum ænigmatis occupatus erit : Uti declamat in suo (a) Ecclesiastico Syracides : Quocirca (b) ne quis nobis imponat probabilitate sermonis ; ne quis nos deprædetur per philosophiam & inanem deceptionem secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi ; monet gravissimus ille Gentium Doctor : Ita enim quæsitis nominum figmentis congruam rebus veritatem derogavit antiquitas ; ita fabularum inventis cæca stetit superstitio : In Paganismi tenebris per uni-

(a) Cap. 39.

1. &c.

(b) Col. 2.

versâ imperia, provincias, oppida, suos quisque Deos coluit; Eleusini Cererem, Phrygæ magnam Matrem, Epidaurii Æsculapium, Chaldæi Belum, Astarten Syri, Dianam Taurici, Galli Mercurium, universos Romani: Et si præsentia non inveni-
rent Numina, finge-
bant, ac incognitis Deorum manibus simulacra extruebant, illorumque fanis tantum tribuebant sancti-
tatis, quantum vetustatis adstruxerant: Hac argumenti virtute D. Paulus Athenienses, qui IGNOTO DEO aram fabrefecerant, redarguit. Profani fuere illi, & certum nihil de summa rerum ac majestate decernentes, qui, quod in sublimi investigandum, quærunt humi, &, quæ supra se nihil ad se, enuntiant: Ita Thales Milesius omnium rerum primordium 'A-
QUAM vocavit, Deum autem mentem, quæ ex aqua cuncta formaverit, altior & sublimior, quam ut ab homine potuerit inveniri: Anaximenes autem & Apolli-
onates Diogenes Aëra Deum statuunt, infinitum & immensum; Hunc modo λεπτόν αἶρα, modo θερμόν, modo θερμὸν λεπτὸν pronuntiavit Hippocrates; de quo ap-
positè Stagyrta; τὸ λεπτόν ἀναπληστικόν, ὅτι μικρομερὲς ἔλον ὅλα ἀπτεται: Hunc ad Epicuri mentem signiferum vocat æthera Lucretius: Hunc supra naturam potestatemque elementi in suo Asclepio ponit Trifmegistus, illumque παντόμορφον ὑπερχῶς sex & triginta siderum declarat, ejusque affeclam atque apparitorem Solem ipsum

ipsum designat, aëremque, lumine affectum omnium quæ sunt rerum, instrumentum profitetur: A principio quippe rerum (ita inquit) fuit Deus & Hyle; quam Græce credimus mundum, cui comitabatur etiamnum Spiritus, quo omnia sunt plena, quique permixtus cunctis cuncta vivificat, sensu addito ad hominis intelligentiam, quæ quinta pars soli homini concessa est ex æthere. Enimvero ex Pythagoræ philosophia illa profluxit opinio; Mundum esse unum, integrum & perfectum animal; adeo ut Apollonius Tyanæus, ex Pythagoricorum tripode propheta, æstum maris respirationem mundi affirmaret; & inde Thales inanimatis animas inesse putavit: Quam mundi animam rerum opificem dixit Plato; nostrique sæculi Philosophi materiæ subtilis (quæ omnia pervadit, singula conformat & primus motor animantis est) nomine comprehendunt. Hic est ille qui in nobis est Deus, quo agitante calescimus! Hic est ille spiritus, sedibus æthereis quivenit! hæc est illa infusa mens, qua hominum pecudumque genus & cætera mundi membra agitantur.

Hæc equidem, si intra philosophiæ cancellas coercita maneat, tolerabilis non modo, sed & laudabilis, est ratiocinatio; ast si ad objecta fidei & creationis mysterium transmigret, metus est, ne Atheismi fundamenta struat: Nam nisi divinitatis rationem diligenter quis excusserit, nesciet humanitatis: Audite divinum inter ethnicos Platonem; Deus est, inquit, ipso suo

nomine mundi parens, artifex animæ, coelestium terrenorumque fabricator; quem & invenire difficile, præ nimia & incredibili potestate, & cum inveneris in publicum dicere, impossibile præfatur. Quid aliter Christiani credimus, quam Deum Patrem Omnipotentem Creatorem coeli & terræ? Qui primum singula animalia perfecta formavit (sunt verba cum Moyse coincidentis Macrobiani) deinde perpetuam legem dedit, ut continuaretur procreatione successio. Quid aliter S. Pagina? Et ecce! (c) omne erat valde bonum! Præ omnibus autem (ait Stoicum agens Cicero) animal hoc providum, sagax, multiplex, quod vocamus hominem, præclara quadam conditione generatum est à summo Deo.

(c) Gen. 1.

Nos itaque nostro fruamur bono, & recti sententiam debita gratitudine temperemus, atque pro eximio creationis ac conservationis nostræ beneficio iusta Deo vota libemus.

Omnipotens & omniscie Jehova! Qui facis mirabilia solus; quam magna & magnifica sunt tua facta, Deus? Tonitru summæ potentiæ tuæ quis intelligat? qui per vicissitudines versas Tecum sapientia consilia de opere istorum, quæcunque in superficie orbis, in terra: Confitemur Tibi, Domine, qui sapientiæ tuæ in nostrorum corporum fabrica magnitudinem declarasti; quia ex rudi & informi materiæ mole tantum & tam excellens opificium, operum scilicet tuorum complementum, condidisti; quia nos in abdito, velut in imis partibus terræ,

terræ, tam artificiosè conformasti; quia demum massam hanc, primitus inanem & indispositam, tam affabrè effinxisti; dum partium nostrarum delineationi præfuiisti, oculorum nostrorum artificium formando, aures nobis implantando, &, quod cardo rei est, spiritum vitæ nostras in nares insufflando. Benedictus sis Jehova Deus! qui das hymnorum argumenta de nocte, cujus gloriam diei narrat dies. In Te reverenda est maxime gloria, quod nos paulisper minores fecisti Angelis, quod nos gloria coronasti & majestate, præfecisti nos operibus manuum tuarum, quod nos docuisti præ bestiis terræ, & præ volatilibus coeli sapientes nos reddidisti: Celebramus Te, Creator noster! quod nos bene factos, factos ad imaginem tuam procreasti: Rogamus Te, ut nos, de MONSTRIS dicturos, bene formata & apposita doceas verba, in tui nominis gloriam, Auditorum insimul & nostram doctrinam.

Vos autem quotquot intueor, bene facti, bene nati, Viri, Auditores mei omni ex parte faciles; si forte manca & inconveniens sit nostra oratio, recta favensque nobis sit vestra ratio, prolixa venia, interpretatio blanda, & placida expectatio.

Dum itaque populares nostri quæ non videre mirantur, in Indiis non modo eboris strues, piperis messes, cinnami merces, aromatum gazas, ferri temperacula, argenti metalla, aurique fluentia; sed & imensos dracones cum immanibus ele-

phantis pari periculo in mutuam perniciem concertare; nos Auditorum negligentia dudum supersestas, nunc amplissimi nostri Magistratus favore renovandas (quas de manuarum ac professorum arte hic recitare solemus) prælectiones auspicaturi, in perfectissimæ naturæ palæstra imperfectarum creaturarum rationes impræsentiarum excutiemus, atque Monstrorum causas inspiciemus propius.

MONSTRORUM feracem Africam jam multis retro seculis adagium fecit: Monstriferæ istius foecunditatis causam physiologi aquæ penuriam dixere; quibuscum tacite concinere videntur S. Litteræ, ubi virgam Moysis aquarum rivulos defœdasse refert, priusquam fatalia prodirent portenta; priusquam horridi ranarum squalores esculentorum penus polluerent; quarum interitu teter odor exhalans omnem coeli tractum contagiosæ labis lue infecit; priusquam perniciosæ turmatim raucisonarent locustæ, tantapro digia, poenarum remedia, graviora poenis, è Niliaco putore emergerent; priusquam pulverulentus pediculorum ortus, stupentibus Magis, homines pecudesque infestaret; priusquam terrificæ omnigenorum insectorum congeries Ægyptiorum tellurem inquinaret & corpora. Mystico porro Mythologis innotescit veritas, dum Venerem ἀλγερὴν, marive ortam, perhibent: Quare?

Quare? Scilicet ut generationis hostem, putrilaginem, salino defricaret antidoto, & aquam sobolescendi virtute donaret. Quotiens etiam in vegetanti regno Thaletis dictamini non subscribit experientia, quæ plantarum exordia ordinata serie ex aqua defumi commonstrat? Quinimo, si ab animalibus spirituum copia ac robore tantummodo discreparent vegetabilia; Aquam rerum omnifeminarium esse, liceret proclamasse: Sciendum tamen, vermiculos, qui carduorum tuberculis, gibbosive salicum foliis, & cæteris terranascenscentibus, pullulascunt, cum seminibus sui generis in eadem forinfecus introduci. Nec vero consonat, me iudice, sententia, quæ vel in Afra vel in Ægyptiaca tellure aquarum indigentiam Monstrorum effectricem constituit causam; tametsi fortassis illic egestas aquæ siti arentes convocarit belluas, & in promiscuam venerem æstuantia bruta, tum ferocienti impetu distortisque sensibus in semet exardentia, concitarit. Sed sic fortuita tantum Africæ scriptores, supernaturalia S. Codex, chimærica Poëtæ, citant.

Nulla nos de Monstrorum etymo sollicitudo manet; sunt enim animalia oblæsa, quæ præter naturæ seriem à specie sua evariant; Sic dicta, quod vel monstrari mereantur omnibus, movente admirationem rei novitate; vel quod à solitis naturæ legibus deficientia verè monstrosa se exhibeant; quæ si insuetum quip-

piam præfagiant, Deorumve minas ostendant, portenta vel prodigia appellantur. Hic autem quæ supernaturalia sunt, pervestigare non est animus; etiamsi per media communiter operetur summus rerum conditor; neque quæ cacodæmon infert; sed eā tantum, quæ secundum consuetum naturæ (attamen in id haud collimantis) cursum nasci queunt.

Qui illorum causas enucleare satagit, conceptionis exordia exactius intelligat; ut ita rectum sit norma curvi, deviansque naturæ ordo juxta decentem generationis formulam comprehendatur. Democritus quidem ex plurimorum seminum commixtione monstrosa gigni dixit, videlicet quando duo semina, alterum ante, alterum post, subit uterum; hinc avibus, quarum coitus frequens est, (d) ova diversicolora & numerosa tribuit: Empedocles ex feminis abundantia, aut defectu aut principio motus depravato, aut in plura distributione, aut imprægnatione: Straton ab adjectione, ablatione, transpositione aut sufflatione; Aristoteles, Cum naturam materiæ natura formæ non superat; Gignuntur enim, inquit, mulieres, viragines & viri foeminares, alteris menstrua defunt, alteris semen exile est frigidumque. Nos vero ab Ovo exordiemur.

Increbuit jamdudum Harvæi de conceptuum origine opinio, quam in primo de generatione animalium limine tradit; in foecundo matris ovo (hoc nomine jam notum

(d) Aristot.
gener. 4.

notum est mulierum testibus reclusum semen) singulas naturi foetus partes delitescere: In eo autem totus est Harvæus, ut, movens cum moto & motu simul esse tempore, ostendat; præsertim quia Aristoteles ea propriissime simul esse dicit, quorum generatio eodem tempore obtingit: Sic igitur etiam causa & causatum cum fine (qui tamen prior in intentione fuit) simul erunt: Porro politissima illius, & Philosopho digna, de conceptione statumina in eo mihi displicent, quod immaterialia conceptionis principia statuatur; tum quia à coitu nihil in utero reperiri contendit, contra exactiorem scrutinii fidem; tum quia gallinas spermaticis organis destitui docet; cum tamen sufficiens ovo, modo galli insultu foecundato, pullulascendi energia sit; tum quia galli genitalia vel nunquam viderit vel sperma observaverit; etiamsi forte sola spirituum in ovarium suffusio ovis sobolescendi virtutem impertiat; uti sol *εὐκρύδης* vegetat semen; mavult attamen ille citra genituræ præsentiam omnem foetificandi efficaciam utero acceptam ferre, sua sibi vix constans prævaricatione, dum hæc nunc soli utero, aliàs huic simul & cerebro, munia deferat. Restarent plura in Harvæi statumine examinanda, propriam stabilire, quam alienam sententiam fugillare, præferentibus.

Sed in viam! In femine omnem futuri hominis rationem contineri edocuit Seneca, & legem barbæ & canorum nondum

dum natum infantem habere, totiusque corporis & sequentis ætatis in parvo occultoque lineamenta esse. Hærent interim ambigui authores; utrumne ex patris tantummodo femine partus nascatur, ut Diogenes & Hippon Stoicique scripsere; an etiam ex matris genitura foetus procedat, quod Anaxagoræ & Alcmaëoni, Parmenidi, Empedocli & Epicuro visum est: In eo autem Polybius cum Hippocrate & Democrito consentit; A totis corporibus & præcipuis eorum partibus, in utroque parente, genituram provenire: Quoniam omnes nostri corporis partes vel tantillo robustissimi illius (sic sperma vocat (e) Hippocrates) emisso, imbecilles fiunt; tametsi autem (f) singula sanguinis ac spirituum vehicula in genitalia membra non vergerent, poterit, nihilominus ab omni parte ad tortuosa subtiliaque vasorum in testibus cribra profluere rectificatissima sanguinis portio, semen; ut efficaci unione didymes non uno, sed ingenti feminis glomeramine foecundet: Nil mirum igitur, quod paternæ genituræ vigor matris sperma (ut plantæ semen solarium radiorum appulsu vegetatur) in actum deducat, partesque (quarum rudimenta capit) explicet.

(e) De genitura. § 1.
(f) Ibid.

(g) Valcr. Max.

Hic de (g) similitudine oris & totius corporis altiore doctrina præditi subtilius disputant; quorum alii existimant, illam origini & contextui sanguinis respondere, nec parvum argumentum ex cæteris animal-

mali-

malibus trahunt, quæ fere gignentibus similia nascuntur : Alii autem negant, certam hanc esse naturæ legem, sed species mortalium, prout fortuita fors obtulit, attribui. Ego vero, dum infantes patris æquè ac matris imagine signatos concerno, putem, aut fixiorem conjugis de marito cogitationem suo sanguini, foetus alimento, mentis ideam (mobilissimis spiritibus, velut luce colores, subiectam) imprimere, ut ad ejus exemplar foetus conformetur : Aut patris semen cum genitura motum (nihil enim refert, ait (b) Aristoteles, genitura dicatur an motus, id quod corporis unamquamque partem augeat, imo & efformat ; in eo enim à solis futura in plantas discrepat patris genitura) per motum porro sui lineamenta tenerrimos infantis artus describet ; uti ex limosa argilla rotæ gyris ollam conficit figulus : Non absona equidem hæc est analogia, quæ Scripturam simul & Naturam illustrat ; (i) Scripturam, in momentoso prædestinationis mysterio ; Naturam, si figuli idea cum ea quæ patris est in generationis opere, figuli manus generationis organis, rotæ gyri spirituum motitationibus assimilentur.

(b) De gener.
4. 3.

(i) Rom. 9. 21

Sed dum filius paternis sæpe insignitur nævis, morbisque affligitur patriis ; ex eo, patrem primario ejusdem præcordia finxisse, ut in macrocosmo Titanem, quis inferat, non tamen exclusa, quæ quandoque prædominium tenet, matris imaginatione :

Vere

(k) In bello
Catal.

Vere ergo cum (k) Salustio, ubi de corporis & animæ prærogativâ differit, effabor; Alterum alterius auxilio egere.

Ratum insuper est, quod labefactum parentum temperamentum hæreditario contagio liberòs æquè coinquinet, quam apta partium, cum exteriorum conformatio, tum interiorum complexio, in gnatos propagat parentum mores, effigiem, faciem: Hinc semen à solidis non minus quam mollibus partibus deciduum singularum species, quas postea emittit, capax censendum est. Infallibilis ergo erit (l) Aristotelici argumenti fides;

(l) 7. Metaph. 8.

καὶ φανερόν ἐστι, ὅτι τὸ γενὸν τοῦτο οἷον τὸ γενόμενον. Debent igitur semina sufficientia formandi foetus rudimenta continere. Verum oggeretis fortassis, Auditores acutissimi, nos incassum conari probare, quorumlibet membrorum imagines in semine delitescere; Dum (m) mutilus truncusve pede vel manu parens omnibus absolutam artubus procreat prolem; ut ita retrogrado gradu ad προτοπλαστεῖα initia (dictante Moyse) refiliatur; forsan ut (n) Propheticum arcanum naturalis ratio discernat;

(m) Paræus
in præfat. de
gener. hom.

(n) Ezech.
18. 20.

An filii latrunculi sint iniquitates patrum; dum in avorum lumbis etiamnum latitabant: Quomodo in (o) Abrahamo decimatus sit Levi longe ante nativitatem suam; nam is adhuc in lumbis patris erat, quum proavo suo Abrahæ occurreret Melchisedechus: Quomodo (p) Abrahamus pater fuerit omnium credenti-

(o) Hebr. 7.
9. &c.

(p) Rom 4. 11.

um

um in præputio. Atque hinc etiam originalis corruptelæ fundamen aliqui forte eruent, si quicquid est hominum in lumbis Adami & Evæ reconditum fuerit: An igitur exhaustis ovis omnibus humanis homines non generarentur? Imo eò tendit aliquando mortalium fallax subtilitas, indagando; Quomodo æterni Creatoris immensa mens, impressa rebus, in humanis conceptionibus sui imaginem procreet?

Sed ego, ne falcem in alienam messem immittam, θεοσοφίας mystis hæc relinquam: Namque Dei quæ ad intra dicuntur decreta, ut infinities infinita, ita profundius adhuc velata, finiti intellectus commercium, magis indaginem, renuunt. Illa autem physico-immunis est analogia, ut (etiamsi ad ἐπιγυῖον labyrinthum, aut μεταμορφώσεων ἀβύσσον, nedum ad Divini decreti abyssum, non confugiat) eodem modo, quo plantæ semen (ex quo sublime illud resurrectionis mysterium D. (r) Paulus il-

(r) 2. Cor. 15.

(s) Gen. 1. 28.

(t) Ibid. ver. 11, 12.

ra focillatum, singulas partes, totum integrantes ac mirabili serie nexas, expandere, maternum sanguinem, ab omnibus sui partibus profluentem, foetum perficere; qui pubertatis annis ex sua (uti semen ex terra) alimonia prognerandi vigore pollet; qui dum deficit, tametsi seminale ovum de parentibus integris in uterum profiliat, mutilus tamen foetus procudetur, si vel paternae geniturae robur desit, vel si maternus sanguis tenero foetus corpusculo non subveniat, curta se subdent membra: Sic quosdam brachiis, alios cruribus, ab ortu orbos se secuisse testantur (u) Anatomes periti: Distorti autem emergunt artus, ubi vitia à disturbatis spiritibus (depravata imaginationis labe illatis) matris phantasia foetus fabricam vel abrumpit vel dislocat; Si itaque per emissitios spiritus, his illisque nervorum canaliculis denegatos, hinc sanguinem in motu praepedientes, aut nimium in contrariam partem suffundentes, invertere vel decurtare queat depravata matris imaginatio, quam variae saepe causae adventitio contagio distorquent; Verum consueto naturae ordine sanguis (cujus tributum non Luna, sed naturae necessitas, menstruatim exigit) à primo etiam conceptus momento ad arctam matricis clausuram stagnat; qui dum foetum, copiosi adeo nutrimenti vix capacem, alluit, regurgitat, pravaque sui colluvie, partim in stomachum deposita, picam citamve excitat, animaeque soli-

(u) Inter multos Reald.
Columb. lib.
15.

folium irrepens mentis functiones obnubilat: Cur idem matris phantasma ex imperfecto perfectum concinnare non posset? Dum illa satis efficax efficaces & in auctione & in sublatione partis alicujus in foetu, habet ministros spiritus.

Ast, fateor, non immerito quis hasce conjecturas hallucinatione sufflammet: Videlicet tralatitiam de specie in speciem cum procreatione vitiorum imputationem excedere limitatæ naturæ sphaeram, cujus per contactum fit actio; Cum tamen nulla atavorum cum feris nepotibus sit continuïtas, licet aliquando abavorum formas vel fixior matrum imaginatio vel mutuatitia alterutrius parentis similitudo majorum imagines adfricat. Hic autem nullatenus vitio cedit Christiano Philosopho ethnica veritate per τὸ θεῶν naturam rerum discrevisse. In harum tamen difficultatum molimine vivacior erigendus est animus; quoniam hac in materie nullum gravius, utilius nullum, theorema est; quam quomodo univoca & unimoda (ut in scholis loquantur) generatione omnia exoriantur animantia? Quomodo, inquam, idem semper generet idem?

Siccine ergo primum microcosmo componendo lapidem ex naturæ fundo quodantenus effodicavimus? Omnipotens hic perpetuo suspiciendus est Artifex, quò indigestum illud *κίνημα* in elegantem ædificii formam Architecti illius immensi jussu exsurgat, & in illius honorem ab-

solu-

solutissima fabricetur statua, animata statua: Ita enim animalis hominisque structura perficitur, dum ex primis geniturarum seminiis infantis fabricam consummant opifices spiritus, qui sanguinis motum suis dirigunt habenis; postquam in materni seminis germine quietis vinculum dissolvit paterni spermatis virtus; quod utrumque semen innata blanditiarum pugna (w) fermentationis lege attollitur atque elasticè expanditur, hoc est, crescit; quare mutuis coeunt amplexibus seminia, (x) facultate differentia, usu concordia ac commoda, quæ per blande colluctantem (y) commixtionem in generationis exordia conspirant: Namque ad Milesianæ philosophiæ imitamentum per ignem & aquam (illum uti patris, hanc uti matris, genituram) totum generationis negotium expedit Hippocrates.

Verum ecquid nos palantes circumducit generationis ratio materialis? à multis anxie magis quæsitæ, quam vere inventa. De causâ autem formali altum silent scholæ, nisi quod litigiosa *εντελεχας* tortura speciosæ abstractionis nugaciâ specimina obtrudant. Amabilior Pythagoricos afflat infania, dum macrocosino animam spiritumque infundant; quo *τὸ πᾶν τὸ πνεῦμα* semen animat cum Hippocrate Scaliger, illudque de coelis derivat (z) Fernelius, forsan ut plasticæ facultatis obscuritatem tanta loci intercapedine excuset: Hoc in corpore spiritum, extra illud

(w) Paræus
loco citato.

(x) Hippocr.
lib. 1. de diet.
§. 4 de igne
& aqua ita lo-
quitur.

(y) Ibid. §. 6.
Generari
idem. est
quod com-
misceri.

(z) De abdit.
rer. caus.

illud aërem vocat magnum illud (a) Coæ
 decus. Præstiterit autem, ut opinor,
 Hippocraticum πνεῦμα (quo subtile ali-
 quod fluidum indigitatur) tanquam spi-
 rituum animalium cooperarium introduxis-
 se, & ex vulgo notis phænomenis con-
 ceptionis exemplaria delibasse, ut inde
 monstrificæ originis ratio pateat.

(a) Hippocr
 lib. de flat.

Hæc à priori, ut aiunt, ostendisse int-
 ricatissima res est; Dum mens, semet-
 ipsam non capiens, genuinam imagina-
 tionis Ideam ægerrime recipit: Hujus
 tamen energię tota vulgo defertur vis
 plastica; ita ut exaltatæ imaginationis vi-
 res miraculosæ fidei tribuerit Paracelsi
 infandus error: Verum hæ, ex putidis
 ineptiis conflatæ, nugæ à veri scrutinio
 minimè nos avocant, ex cognitis ambi-
 gua illustrare studentes. Indubitatum
 itaque existimo, irrationales etiam mon-
 stra parere belluas; testatur id abun-
 de ubivis terrarum multiplex observa-
 tio, annalium fides, & authorum locu-
 ples narratio, veluti apud Paracum, Lice-
 tum, aliosque prolixè corrasique docent
 indices.

Horum vel in materia vel in forma
 causà latet; illius vicissitudines in utrius-
 que parentis feminibus inquirendæ sunt;
 Crebrius autem monstra pariunt quibus
 conceptus numerosi sunt; aliquando eti-
 am feminalia ova spermatico venereis
 ignibus stimulatī patris effluvio, spiriti-

Y

bus,

bus, impetum quoquoeversum facientibus, saburrato, nimio opere turgent, ut etiam tenellulæ illorum membranæ disrumpan-
tur, sicque intestinæ partes coalescant
vel confundantur: aliquando conceptus
nimia continuitate se lædunt, ut hinc
indiscreta partium cohæsiō oriatur: ali-
quando intempestivus & importunus con-
cubitus nascituræ nocet proli atque de-
format: aliquando menstruus matrum la-
tex non modo nævos foetui adfricat, sed
& artus deturpat; quocirca mulieres men-
struatas monstra parituras (b) Esdras
monet; ideoque (c) speciali Dei præcep-
to vetitum est, facere recens menstrua-
tæ: aliquando impura & propudiosa
Venus conceptionem interturbat; vide-
tur enim stagnans in meretricibus sanguis
menstruus multorum ulcerum, fistularum
aliarumque defœdationum nonnunquam
causam esse, etiamsi non sit corruptam
femen, quod tamen, dum in meretricali
sinu dudum hæret, labem contrahit: Quam-
vis visæ sint foedo Veneris contagio in-
quinatæ, quæ nihilominus sanum & nul-
la macula pollutum infantem peperere:
Verum illa ex Paracelsi phantasmate pro-
fluxisse videtur opinio, qui menstruum
sanguinem venenosum (contagiosum non
distinguit, si extra vasa existat) hinc nulla
ratione idoneum foetus alimentum dice-
bat: Sed extra vasa menstruus ille latex
stagnando putrescit: Enimvero dum per
pu.

(b) Lib. 4. cap.
4.
(c) Levit. 15.
& 20. 18.

puerendi, non uteri, osculum, multò minus ejusdem fundum, provenit, nec è vagina in uterum regurgitare potest, nulum inquinamenti modum video: Stipicetur forte aliquis, sanguinis menstrualis partem quandam, vel ejus halitus, in uterum irrepere foetusque corpusculum subire, in quo fermenti loco sit, ex quo fortean variolæ ac morbilli nascantur. Alicubi coeli illud clima sub quo præfecundæ mulieres sunt, ut olim in Africa & Egypto, hodie in Irlandia alibique; alicubi hominum salacitas monstroso favet partui. Taceo hic diabolicam potius quam humanam cum brutis pollutionem, quando ferino impetu nequissimi mortales cum feris rem habent, ut inde tum monstra oriantur; cui aliqui sylvestrium hominum originem addicunt; quos ego ad fictas Satyrarum, Sphingum, Faunorumque cavernas lucosque relegem.

Verum in partium excessu defectuve illud discriminis attenderem; an illæ principes essent, an administræ; si illæ, putem plus quam unum esse feminale ovum, unde trahant ortum suum; si hæ, etiam ex solo alimento supervacuo, vel degenerare forma, vel matris imaginatione, posse produci. Interim in universum statuendus est in utriusque parentis feminibus, sive copia spectetur, sive robur, certus modus, justa mensura & præscripta virtus.

Sed hic fortasse quærat aliquis; Num ex superfluo patris semine non augeat foetuum numerus aut magnitudo? Nullatenus: Ast tantum ex numero feminalium ovorum, quibus sola mater imbuta est: Imo vero contrarium potius inde contingeret; Neque enim ignis, ut habet Aristoteles, quo plus fuerit, eo magis calefaciet aquam, sed certus caloris terminus est, ultra quem si ignem augeas, nihilo calidiorem reddes, sed potius evaporabis & exsiccabis. Neque diversa uteri loculamenta (uti Alexander Magnus somniavit) diversos conceptus efficiunt, verum plura feminalia ova, ex quibus plura etiam in una conceptione animalia gignuntur; illa in canibus aliisque pluribus acetabulis, in hominibus pluribus umbilicalibus vasis indigent.

Nimis longum foret singularia monstrorum exempla citasse, id nos de monstriferæ generationis formali causa in brutis erudientia; Animam videlicet sensitivam (liceat tantundem *μεταθεῖν*) esse imaginationis seu phantasiæ subiectum intæctionis: Nam quamvis sensuum facès, (d) divinæ illæ lucernæ, hominibus splendidius, quam bestiis, colliceant, his tamen haud plane extinctas esse, supponendum est; quin è contra, rerum ideæ per visorios provectæ nervos tot tamque tortuosis fibrillarum mæandris

(d) Ita vocat
sensus Veru-
lanus in
filv. filv.

andris non circumgyrantur in brutis, quam in homine; sed quod per cætera vel etiam singula sensuum organa in humano citius quam belluino genere incitentur animi pathemata, id ab ipsis dependet animalibus spiritibus, in illo, quam in hoc, rectificationibus, uti ex alimentatione ac rerum perceptione constat: Quare versatilis ingenii mulieres omnigenis animi affectibus subiectæ, imprimis autem illæ quæ venereis aculeis compunctæ concitatus totæ in luxuriam ruunt, hæ multo subtiliorum turbine spirituum (qui passionum animi vehicula atque incitamenta sunt) tenero embryonis corpori quassibet, prius mente quassatas, species facilius inurunt, nævos adfricant, superflua subdunt, necessaria demunt: Nævus adfricant; veluti enim lux, colorem omni priva, omnigenos colores recipiendo transmittit; ita animales spiritus, sicuti tabula politissime rasa, omnes rerum species admittit; siue illæ ab objectis per externos sensus inferantur, siue ex molli laxaque (secus enim multiformium adeo idearum non ita capax foret) cerebri substantia eidem impressa conceptuum vestigia profiliant species: Si vel insolitus conspectus matrum oculos fascinarit; unde quasi in speculo visorum delineamenta animalibus spiritibus offeruntur: quod brutis cum hominibus commune esse potest;

(e) Gen 30.
31.

test; nisi quod in illis majori conamine exaltandi sint spiritus, ne nimis caliginosi, introactas ideas respuant: Ideoque (e) populeas amygdalinasque virgas virides decorticas ponebat in adaquatoriis Jacobus in conspectu pecudum, ut excalefactæ & ad bibendum venientes gravidatae inde latis maculis punctisque parvis (pro diversa, ut suspicor, spirituum, sanguinis directorum, potentia) resperfos agnos hoedosque eniterentur: Atque hoc artificio copiosam tulit mercedem diversimodè maculatorum, iis præsertim in locis; ubi colligari solebant; quia ubi dolor, sensusve aliquis, emicat, eo pressius fluunt spiritus, objectique speciem phantasmati (spiritibus, ut hi humoribus, imperanti) deferunt. Illi itaque spiritus, objectorum imaginibus tincti analogo schemate sanguinem figillant. An ergo, quemadmodum oculis videmus & cerebro cogitamus, ita foemina utero suo concipit? Quod phantasma in cerebro, illud, vel saltem ejus consimile, à coitu in matrice excitatur; sicut idea operantis similem in agendo & in materia motum producit. Eodem quo pictor modo, cujus intellectum matris utero concipientis phantasiæ, penicillus animalibus spiritibus, colores sanguini, quis adsimilet. Tanto magis generationis & conceptionis exemplaria à matrice procedent. Quippe sanguis,

guis, communiter unius saltem, quamdiu in vasis est, coloris particeps, pro vario particularum (ab imbutis jam sua idea spiritibus succussarum) motu variam quoque impressæ rei speciem refert; Namque, oleaginosus ille latex in subtilissimas particulas propter suam *μικρογενείαν* extensilis est, vel iterato, vel fortissimo spirituum, aliena labe affectorum, appulsu; Terroris etenim cæterarumve affectionum animi ideæ in informibus & incoloratis (ast omnifario colori depingendo aptis spiritibus ad cerebri tabulam delineantur; ut ita ad afficiendi membri contactum (per quem omnis actio fit physica.) per nervos, in spinali medulla coälitos, ac extra eam undique dispefcitos, mediantibus spiritibus (terroris, imagine concentratis, ideoque firmioribus inflicte labis retinaculis) non matris, sed embryonis molli teneritudine laxis, minusque stabili ligamentorum nexu cohærentibus, tum externa cute, internisque pelliculis, membranis vix dum circumdati, atque non tam propria, quam materna, vita fruentis delicatissimi foetus (à matris sanguine nutrimentum; ab ejusdem spiritibus motum adepti) artubus nævus infligitur, etiamsi spiritus, alienæ ideæ contagio distorti, prima in matre locent incunabula; quoniam firmata matris membra indefinitis parafangis mollitie superat imbecille

tenerumque embryonis corpusculum.

Enimvero pleræque naturæ facultates in gravidis totæ formando foetui incumbunt, ut perterrefacti spiritus, matre tametsi levicule perculsa, humores, simili idea effigiatos, ad ima demittant, in novi microcosmi atmosphæra (utero nempe) confluentes: Quibus quin accedit inhærens penitusque menti infixæ conceptæ rei imaginatio, vis ipsa, quæ formationi insistit, eam speciem, quam animo concepit, effingit, ipsique foetui inducit. Fortis igitur prægnantium ex animi pathematibus contracta imaginatio non modo monstriferi partus causâ est, verum etiam rei fortiter expetitæ stigma foetui inurit; imprimis si primis gestationis mensibus mater malacia infestetur, & ex valde desideratæ rei denegatione mœsta evaserit: Unde tum rei concupitæ vestigio foetus insignitur: Quia, ut (f) Lemnii verbis utar, concepta tristitia spiritus vitales imminuuntur, humores concentrantur, atque qui foetui destinati erant, aliorum, non ad uterum, mittuntur, sic ut sæpe foetus, alimento destitutus, elanguescat vel quandoque moriatur. Hinc quendam in facie pernæ frusto, alium in manu muris, lana hispida, signo notatos cognovi; quendam præterea in nucha moro fructu, aliam in femore binis cerasis; quæ tria (quod mirum!) iisdem pro diversa anni tempe-
state

(f) De occult.
naturæ mirac.
lib. 1. cap.

state cœli influentiis, cum iis quæ arborum erant, regebantur.

Non hic libet ire per omnes lentiginēs, lituras, verrucas & reliqua nævorum genera; quorum characteribus fœtus sæpe signantur. Ubi vix connivenda, vel etiam in difficili partu, (g) Parisini cujusdem prævaricatio est; Quæ, non à læsa matrum imaginatione, sed à rudiorum obstetricum contusione pressioneve, maculas illas fœtibus adfricari, opinatur.

(g) Arnauld.
de malad. des
femmes.

Hæc vero plausibiliiori probabilitate nostræ menti arridet sententia; Vix fœtus formatricem in anima sensitiva consistere, neque (ut cum (h) Lucretio loquamur) sine corpore posse oriri, nec à nervis aut sanguine longiter esse: Per nervos hic impetum facientes animales spiritus cum Hippocrate; per sanguinem animam sensitivam cum S. Codice intelligatis: (i) Anima enim cujusque carnis est sanguis ejus, qui est in anima ipsa, dicit Jehova: Impium autem hoc foret statumen, si hic de divinæ particula auræ fieret interpretatio.

(h) De natur.
rer. lib. 5.

(i) Levit. 17.
14. Genes. 9.
4.

Si quis interim hæc à priori dignoscere gestit, cum Democrito bilis sedem atque naturam peruspetur, ut maniæ causam perspiciat; quippe si vitiata bilis sit fatuitatis productrix, quid ni temperata & cogitationis quodammodo reëtrix?

Cum

Cum omnium, qui in corpore sunt, humorum subtilissimus spirituum rectificationi magis congruat. Quoniam salinae ejus particulæ, sua exilitate in oleum facessentes, aptum idearum (quæ unctuosæ cerebri substantiæ facile imprimuntur) receptaculum existent.

(k) In bello
Catilin.

Hæc conjecturarum specimina si suis tricus cuilibet non allubescant, (k) Salustiano smegmate tantillæ obscuritatis maculam delebo; Verba rebus exæquanda, profunda profundis: Cedam etiam ultro, loripedem si rectior rideat: rideant illi, qui, nisi quod ipsi sentiunt, nihil rectum putant.

Jacta saltem hac, quam præstruximus, basi, levius duco, de monstrorum ortu ratiocinari; quorum non exigua differentia, si originem spectemus, in temporis diversitate latet: Si namque in conceptionis initio embryonalis corpusculi carina dislocetur, mutila membra levi negotio fabricabuntur, maternique sanguinis alimonia, idearum impressione distorta, accrescent. Ratione ergo temporis monstra variant; Si etenim in conceptionis primordio illa formentur, tum vitium in semini-formi ovo latitare vero simile est: Si in fine formationis, tum alimenti labem monstruosa forma foetui inducitur; ubi maternus sanguis vario animalium spirituum alluvio per phantasma, quod Protei instar est, transmutatorum, varias ideas recipit.

At

At magnam nimis difficultatem tangit, qui subitanæ mutationis imò mutilationis ac depravationis foetuum in gravibus rimatur; Sic (1) Hildano refert Georgius Horstius, Pragæ natum infantem cui jecur, intestina, ventriculus & lien cum maxima mesenterii parte extra umbilicum propendebant, qui paucas horas sat misere vixit; verum, quod huc facit, hujus monstri mater tribus ante partum mensibus mactandum vitulum detinere coacta, eoque partim aperto, procidentibus dictis visceribus, commota, talem foetum enixa est: Demonstravi, inquit, Keplero, Mathematicorum facile principi, ex fundamento, quod foetus in utero non propriam, sed maternam tantum, vitam degat: Ast inde non sequi putat Horstius, Formas rerum actu in principiis suis latere; uti Hippocrates, Nihil fieri, dicit, quod prius non fuerit; Atque hæc anima, illis vegetativa appellata, sui domicilii architecta est, cum à sanguine non discriminetur, sed in eo ipso consistat. Quin, quod magis miremini, Audit, observantissimi, quandoque paucos ante parturitionem dies matris vehementiori terrore foetus deformatur, mutilatur, ut ejus etiam pars sincera trahatur: Sic quædam nostris vixit in oris mulier, quæ paucis ante puerperium diebus, mendicum, alterutra manu orbem, magno cum stupore contuita, postea similem foetum procreavit.

Monstro-

(1) Vide ejus
cent. 3. ob-
serv. 55.

Monstroso porro partui non parum confert dissoluta & petulca, quæ proli officit, salacitas; Prægnantes etenim sæpe libidinosa sunt; ubi ab effræni & immodesto concubitu uterus dulcedine quidem delinitur summa, sed & partio crebro disturbatur; dum à nimio partium genitalium confricatu multaue spirituosæ feminis effusione matrici gravidatæ & conniventi vis, voluptuosa licet, infertur: Spiritus namque illi, igneæ naturæ consortes, petulcos cient motus, & per interiores uteri recessus commeant remeantque, atque illius internam molem agitant, atque ita foetum succutiunt & quandoque distorquent.

Quod si vero bina seminaria ova concurrant, disruptis pelliculis, quibus discernebantur, nonnunquam coibunt, atque ita variforme monstrorum genus producent; Sic si ovorum vitella distinctis membranis segregentur, discreti edentur pulli; quæ si disruperint sepimenta, monstrifica fit exclusio: Uti in vegetabili regno diffractis nuclei (m) fructuumve integumentis promiscua enaturorum miscella exsurgit; Sic in fructibus (qui nova semina sunt) tergeminas nuces, ac in fertili agro (uberi nimis pabulo mandata terræ semina saburrante, ut crepantia semina imposterum copulentur) unicaulem segetem, binis sæpius, quandoque pluribus, aristis, coronari observavi: Quandoque in diverso genere mixtura obtingit, ut (n) vitigenæ

(m) Aristot.
gen. anim.
4. 4.

(n) Idem lib.
2. physic.
cap. 8.

næ oleoproræ plantæ prodeant ; ita in animalibus bovigena viriprora (ex genitali, varii generis promocundo, exorientia) si intra naturæ limites isthæc generatio procedat.

Hæc equidem fateor, cum de partium confusione in ovo, quod, ἀκρίβως loquendo, uteri loco, uti muliebri ovum instar vitelli est, sermo habeatur ; Namque gemellos tantum tergeminos, ex totidem ovis, distinctis membranarum cancellis seclusis, quoque generari censeo. Enimvero in ipsis, quæ vel defunt vel supersunt, partibus hoc faciendum discrimen est ; An sit princeps, sine qua vivere nequit foetus ; an administra, cujus productio, uti abscessus, considerata est ; Hoc igitur ab alimento, illud à feminalibus ovis dependet.

Sed quorsum vergit hic dissertationis cursus ? Satis est monstrorum ἀπολογία (in prælectionum mearum, quas hic de Anatome ac Chirurgia habere soleo, præfationem) primis delibasse labiis Platónico hoc in convivio, ubi, cum dicto opus est, dicendum impigre, & cum tacito opus est, libenter tacendum ; Primum injungit materiæ pondus, alterum necessitas lætæque jam patientiæ vestræ (quam mihi nunc satis exercuisse videor) metus : Specialis etenim Monstrorum per exempla quæ mihi plurima suppetunt ; quippe aliquando animus fuit, de monstris librum conscribere, quod alia negotia pro-

(o) Lib. 1.
epigram.

propositum abrupte) tractatio scriben-
tis potius est, quam in horam dicentis.
Si quæ igitur hac in dissertatione mo-
menta omisi, ea vester addat candor &
perspicax animus, qui mecum (o) Marti-
alis tubicine hæc verborum agmina in
castra reducat;

*Cuncta puerperio cedant miracula mundi,
Infans quo referat claustra pudica Matris.*

Dixi.

F I N I S.

